

การอ้างเหตุผลของญาณวิทยาชาติพันธุ์เกี่ยวกับความรู้

นาย พิชญพงศ์ ทรัพย์สิทธิ์

ศูนย์วิทยพัทยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาปรัชญา ภาควิชาปรัชญา

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE ARGUMENT OF ETHNO-EPISTEMOLOGY ON KNOWLEDGE

Mr. Pichayapong Sappayasit

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Philosophy

Department of Philosophy

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การอ้างเหตุผลของญาณวิทยาชาติพันธุ์เกี่ยวกับความรู้

โดย

นาย พิชญพงศ์ ทรัพย์สิทธิ์

สาขาวิชา

ปรัชญา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

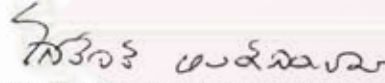
รองศาสตราจารย์ ดร. ไสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้แนบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประพจน์ อัครวิรุฬหการ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิริเทัญ พิชัยจิตรกรกิจ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร. ไสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร. พุฒวิทย์ บุนนาค)

ศูนย์วิจัยและพัฒนา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิชญพงศ์ ทรัพย์สิทธิ์ : การอ้างเหตุผลของญาณวิทยาชาติพันธุ์เกี่ยวกับความรู้.

(THE ARGUMENT OF ETHNO-EPISTEMOLOGY ON KNOWLEDGE)

อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รศ.ดร. ไชยรัตน์ หงษ์คารมภ์, 120 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งเน้นในการศึกษาเกี่ยวกับมุมมองใหม่ทางญาณวิทยาโดยกลุ่มที่เรียกตนเองว่า "นักปรัชญาเชิงทดลอง" ซึ่งได้มองเห็นถึงปัญหาทางญาณวิทยาว่า เหตุที่นักปรัชญาทั้งหลายข้อสรุปร่วมกันในทางญาณวิทยาไม่ได้ นั่นสืบเนื่องมาจากความเข้าใจที่บกพร่องซึ่งสืบทอดมานับแต่ยุคเริ่มต้นของปรัชญาสมัยใหม่ โดยเฉพาะลักษณะการอ้างเหตุผลเชิงวิตินิยมซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดของข้อบกพร่องดังกล่าว ได้แก่การที่นักปรัชญาเหมารวมเอาว่าจุดตั้งต้นของการอ้างเหตุผลคือการเข้าใจว่ามนุษย์สามารถมีอรรถคติญาณ (intuition) ที่เข้าใจตรงกันได้อย่างเป็นสากล โดยอรรถคติญาณก็คือการที่มนุษย์ทุกคนสามารถเข้าใจความจริงบางอย่างได้โดยทันทีเกี่ยวกับโลกหรือตนเอง การเชื่อเช่นนี้ทำให้ทฤษฎีในทางญาณวิทยานั้นสามารถใช้ได้กับมนุษย์ทุกคน แต่ในความเป็นจริงกลับพบว่าแนวคิดต่าง ๆ เหล่านี้ยังคงบกพร่องและไม่เป็นสากล และนักปรัชญาได้พยายามแก้ไขปัญหาและถกเถียงสืบต่อกันมาชยาวนานจนถึงปัจจุบัน โดยไม่ได้ย้อนกลับไปดูที่จุดบกพร่องดังกล่าว และจุดบกพร่องนั้นเองก็สืบเนื่องมาจากนักปรัชญาไม่ได้ออกไปสำรวจพูดคุยกับบุคคลอื่นมากพอเพื่อค้นหาความจริงแท้กลับมีการถกเถียงกันเพียงในวงนักปรัชญาซึ่งมีรากฐานทางความคิดใกล้เคียงกันทำให้ได้มโนทัศน์ที่ยังไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง จากข้อสรุปนี้เอง นักปรัชญาเชิงทดลองจึงได้เสนอแนวทางใหม่ได้แก่การใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ อันประกอบด้วยการสำรวจข้อมูลเชิงประจักษ์และการใช้สถิติเพื่อเป็นหลักฐานในการอ้างเหตุผล โดยเบื้องต้นนักปรัชญาเชิงทดลองมีสมมติฐานว่ามนุษย์มีอรรถคติญาณที่แตกต่างกันไปตามรูปหลังทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ พื้นฐานทางฐานะสังคมและเศรษฐกิจ และพื้นฐานทางการศึกษา โดยเฉพาะการใดได้เรียนรู้ฝึกฝนในรายวิชาปรัชญา และพวกเขาเชื่อว่าหลักฐานจากการทดลองสำรวจภายใต้สมมติฐานนี้จะทำให้ได้ข้อสรุปที่เป็นทางออกของปัญหาทางญาณวิทยาที่เหมาะสมที่สุด

ภาควิชา.....ปรัชญา.....
สาขาวิชา.....ปรัชญา.....
ปีการศึกษา.....2553.....

ลายมือชื่อนิสิต.....พิชญพงศ์ ทรัพย์สิทธิ์.....
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....ไชยรัตน์ หงษ์คารมภ์.....

5080187222 : MAJOR PHILOSOPHY

KEYWORDS : ETHNO-EPISTEMOLOGY / INTUITION

PICHAYAPONG SAPPAYASIT : THE ARGUMENT OF ETHNO-
EPISTEMOLOGY ON KNOWLEDGE. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF.
SORAJ HONGLADAROM, Ph.D., 120 pp.

This thesis aims at presenting a new way to solve problems in epistemology proposed by a group of philosophers who call themselves "experimental philosophers." These philosophers have presented a series of arguments based on what is known as Ethno-Epistemology. The main idea is that the scientific method should be used to solve philosophical problems. The reason is that these philosophers believe that epistemological arguments cannot be solved by relying on the old way of analytic philosophy, since all arguments are based on the skeptical argument, whose origins can be traced back to Descartes. This type of arguments makes use of one or more premises which the philosophers proposing them take to be intuitively obvious. They suggest that the intuitions undergirding these skeptical arguments are universal and shared by everyone who thinks reflectively about knowledge. The experimental philosophers offer evidence indicating that these intuitions are far from universal, and they proceed by asking many people around the world and from different cultures questions about their intuitive judgment of certain well known philosophical and epistemological problems. The result is that those who are in different cultures, social status and educational attainment; whether they have studied philosophy before or not, do not share the same epistemological intuitions. This suggests that epistemological intuitions in fact vary with different cultural background, socio-economic status and educational background. Because of this, skeptical argument may not be completely false but they are far from being shared universally. Thus if we accept the prominent account of the link between universal epistemic intuitions and universal epistemic concepts, the related arguments based on this link, according to the findings of the ethno-epistemologies, are in fact much less interesting and worrisome that analytic philosophers have generally taken it to be.

Department : PHILOSOPHY.....

Student's Signature

ปิชญพงษ์ สัพพายาสิต

Field of Study : PHILOSOPHY.....

Advisor's Signature

Soraj Hongladarom

Academic Year : 2010.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยการเมตตาสนับสนุนจากหลายบุคคล ซึ่งต้องขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้คือ ขอขอบพระคุณอาจารย์โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่เป็นผู้ให้ไอเดียเกี่ยวกับวิทยานิพนธ์นี้ตั้งแต่แรกเริ่มยังไม่เป็นหัวข้อ จนกระทั่งเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา รวมทั้งช่วยแนะนำบทความและหนังสือที่จำเป็น, เกี่ยวข้อง หรือมีประโยชน์เป็นข้อมูลช่วยเหลือในการวิจัยและเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้อย่างมากมาย หากไม่ได้อาจารย์โสรัจจ์คงจะไม่สามารถเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จลุล่วงเป็นแน่ ขอขอบพระคุณอาจารย์สิริเพ็ญ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และอาจารย์พุฒวิทย์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำชี้แนะหลายๆ อย่างรวมถึงแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อปรับปรุงวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งวิธีการเขียนและประเด็นปัญหาที่สำคัญต่างๆ รวมทั้งการใช้คำและภาษาในงานวิชาการ ซึ่งเป็นงานที่ผมไม่ถนัดอย่างมาก ขอขอบพระคุณอาจารย์แห่งภาควิชาปรัชญา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่าน ขอขอบพระคุณ อาจารย์ศิริประภาที่ได้ให้คำปรึกษาและแนะนำหลายๆ อย่างซึ่งสำคัญกับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้และทำให้ผมได้แนวคิดที่ชัดเจนขึ้น ขอขอบพระคุณอาจารย์กนิษฐ อาจารย์สุวรรณา อาจารย์ประทุม อาจารย์สมฤดี อาจารย์เนืองน้อย อาจารย์สุภัทวดี อาจารย์เกษม อาจารย์สมภาร อาจารย์ทาโรแห่งมหาวิทยาลัยโอซาก้า ที่ได้ให้วิชาและมโนทัศน์ทางปรัชญาทำให้ผมเข้าใจได้กว้างขวางและชัดเจนมากขึ้น ขอขอบพระคุณอาจารย์ผู้แต่งหนังสือและบทความดีๆ ทั้งหลาย ท่านเป็นแรงบันดาลใจให้ผมเข้ามาร่วมวงสนทนาถกเถียงทางปรัชญาอย่างลึกซึ้ง

ขอขอบพระคุณอาจารย์ชาญณรงค์ที่ช่วยแนะนำและเป็นธุระ เกี่ยวกับบทความแนะนำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบพระคุณพี่แอม จรรยา เจ้าหน้าที่ภาควิชาปรัชญาที่ช่วยเหลือด้านเอกสารและระเบียบวิธีหลายๆ อย่างซึ่งมักจะเป็นเอกสารที่ผมมั่งเสมอ ขอขอบคุณเพื่อนๆ ทุกคนทั้งเพื่อนร่วมรุ่นปรัชญาที่จุฬานี้ที่คอยถามไถ่และให้การสนับสนุนแลกเปลี่ยนพูดคุยกันบ่อยๆ เพื่อนพิสิทธ์ มศว เพื่อนพี่น้องสวนกุหลาบที่ให้อกำลังใจแม้ไม่ค่อยเข้าใจสิ่งที่ผมพูด เพื่อนๆ ในอินเทอร์เน็ต ในเกมออนไลน์ และเพื่อนๆ ทุกๆ คนที่ทั้งสนับสนุนและพาเถลไถลในบางเวลา และที่ขาดไม่ได้ ขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่คอยให้การสนับสนุนด้วยดีเสมอมาและให้โอกาสและให้อิสระกับผมอย่างเต็มที่ แม้จะไม่ค่อยเข้าใจว่าผมทำอะไร ก้าวเดินไปเพื่ออะไร ก็ยังยินดีเข้าใจบุตรผู้แปลกพิลึกและซบซ้อเช่นผม ผมยินดีและรู้สึกขอบคุณเป็นอย่างมากที่ได้เกิดมาในครอบครัวนี้ และคิดว่าชั่วชีวิตนี้ผมคงทดแทนพระคุณได้ไม่มีวันหมด ขอขอบคุณครอบครัวทรัพย์สิทธิ์ที่ให้การสนับสนุนและคอยเป็นกำลังใจให้เสมอจนถึงที่สุด

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	5
1.4 ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย.....	7
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
บทที่ 2 การอ้างเหตุผลของญาณวิทยาชาติพันธุ์เกี่ยวกับความรู้.....	9
2.1 ความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้.....	9
2.1.1 ความรู้ในญาณวิทยาทั่วไป.....	9
2.1.2 ข้อสงสัยเกี่ยวกับความรู้ในญาณวิทยาชาติพันธุ์.....	11
2.2 ประเด็นถกเถียงเกี่ยวกับความรู้ในญาณวิทยาชาติพันธุ์.....	17
2.2.1 นิยามของอรรถศาสตร์ญาณในญาณวิทยาชาติพันธุ์.....	18
2.2.2 ปัญหาการอ้างเหตุผลเชิงวิมติน.....	20
2.3 ญาณวิทยาที่เกี่ยวข้องกับลักษณะชาติพันธุ์.....	23
2.3.1 การออกแบบการทดลองและสมมติฐานทางญาณวิทยาชาติพันธุ์.....	25
2.3.2 แนวปัญหาทางปรัชญาที่นำไปใช้ในการทดลอง.....	27
2.4 การสำรวจเพื่อพิสูจน์สมมติฐานทางญาณวิทยาชาติพันธุ์.....	30
2.5 ข้อเสนอเบื้องต้นทางญาณวิทยาชาติพันธุ์.....	41
2.6 ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับแนวคิดญาณวิทยาชาติพันธุ์.....	42
2.7 ญาณวิทยาชาติพันธุ์กับการทดลอง.....	46
บทที่ 3 อรรถศาสตร์ญาณ.....	49
3.1 การอ้างเหตุผลเชิงวิมตินในปรัชญาวิเคราะห์.....	49

3.2 อรรถศาสตร์ติตติยญาณทางญาณวิทยา กับทฤษฎีความรู้.....	53
3.2.1 ความหมายของอรรถศาสตร์ติตติยญาณ.....	53
3.2.2 บทบาทของอรรถศาสตร์ติตติยญาณกับการอ้างเหตุผล.....	61
3.3 การตีความอรรถศาสตร์ติตติยญาณทางญาณวิทยาในญาณวิทยาชาติพันธุ์.....	69
3.4 ประเด็นถกเถียงเกี่ยวกับอรรถศาสตร์ติตติยญาณทางญาณวิทยา.....	74
บทที่ 4 ประเด็นถกเถียงทางญาณวิทยาชาติพันธุ์.....	93
4.1 มุมมองของนักปรัชญาเชิงทดลองต่อแนวคิดหลังญาณวิทยาชาติพันธุ์.....	93
4.1.1 มุมมองและข้อเสนอของนักปรัชญาเชิงทดลอง.....	93
4.1.2 ปัญหาของข้อเสนอของญาณวิทยาชาติพันธุ์.....	95
4.2 ประเด็นถกเถียงที่เกิดขึ้นในแนวคิดญาณวิทยาชาติพันธุ์.....	101
4.3 ข้อเสนอแนะทางแก้ปัญหาที่สืบเนื่องจากญาณวิทยาชาติพันธุ์.....	116
4.3.1 ข้อเสนอแนะปัญหาการอ้างเหตุผลของญาณวิทยาชาติพันธุ์.....	116
4.3.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการเข้าใจและแก้ปัญหา.....	118
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ.....	121
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	121
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	123
รายการอ้างอิง.....	124
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	128

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ญาณวิทยาคือแขนงหนึ่งของปรัชญา ที่ว่าด้วยการศึกษาและถกเถียงเกี่ยวกับความรู้ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่นักปรัชญาให้ความสนใจมาช้านานนับแต่สมัยกรีก นักปรัชญาได้ให้ความสนใจว่าธรรมชาติของความรู้นั้นเป็นเช่นไร และเรามีความรู้ได้อย่างไร เกณฑ์ตัดสินความรู้เป็นอย่างไร โดยเบื้องต้น นักปรัชญาได้ตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับความรู้ที่เราสามารถมีได้ เช่นอะไรเป็นมาตรวัดความรู้ที่เราสามารถจะมีได้ ประเด็นความน่าเชื่อถือของความรู้ที่มาจากประสบการณ์ ซึ่งมาจากการรับรู้ผัสสะ ความรู้ที่เกิดจากความทรงจำ ความรู้ที่เกิดจากการตระหนักรู้ ความรู้จากเหตุผล จากการบอกเล่าหรือบันทึก หรือความรู้ที่เกิดจากการอนุมาน ก่อให้เกิดประเด็นถกเถียงในวงกว้าง ในขณะที่เดวิดก็ม็อนนักปรัชญาที่มีแนวคิดที่ว่า คนเราไม่สามารถมีความรู้ได้ และมีการให้เหตุผลสนับสนุนเพื่อโต้แย้ง นักปรัชญาที่ให้เหตุผลโต้แย้งนี้เรียกว่าแนวคิดวิมตินิยม

ในยุคปรัชญาสมัยใหม่ นักปรัชญาเริ่มเสนอการอ้างเหตุผล เพื่อพิสูจน์ว่ามนุษย์เราสามารถมีความรู้ได้อย่างไรและธรรมชาติของความรู้ที่แท้จริงนั้นเป็นอย่างไร มีต้นกำเนิดความรู้มาจากไหน และความรู้ที่มีความสมเหตุสมผลเป็นอย่างไร ด้วยการเสนอการอ้างเหตุผลเชิงวิมตินิยม (skeptical argument) เช่นเดการ์ตส์ (Rene Descartes) ซึ่งเสนอการอ้างเหตุผลว่าเราไม่สามารถมีความรู้จากโลกภายนอกได้ด้วยวิธีการเดิมๆ ที่เข้าใจกัน เช่นการรับรู้ทางผัสสะ ซึ่งมักเกิดข้อผิดพลาดได้ แม้แต่ร่างกายของเราเองที่เราเชื่อถือก็ยังมีข้อผิดพลาดเช่นการมองเห็น ก็สามารถมองเห็นบิดเบี้ยวได้เมื่อตาพร่ามัว หรือการมองแท่งไม้ที่ปักลงไปในน้ำ เราก็เห็นมันบิดเบี้ยวเป็นต้น แม้แต่ความเชื่อที่เราคิดว่ามันมั่นคง เช่น พีชคณิต ก็ยังอาจจะเป็นสิ่งที่เราเข้าใจผิด เช่นการมีปิศาจชั่วร้ายที่ฉลาดมากๆ (malicious demon) ที่หลอกให้เราเชื่อเช่นนั้น โดยที่สุดท้ายแล้วเดการ์ตส์ได้เสนอว่า มนุษย์สามารถมีความรู้ได้จากเหตุผลบางอย่างซึ่งเกิดขึ้นอย่างเข้าใจกระจ่างแจ่มชัดโดยปราศจากปัจจัยภายนอกมารบกวน (clear and distinct perception) ความเข้าใจที่กระจ่างแจ่มชัดนี้เกิดขึ้นในตัวเราเองเป็นอัจฉตติกญาณ (intuition) ซึ่งมีอยู่ภายในมนุษย์ทุกคน ซึ่งทุกคนสามารถเข้าถึงความรู้นี้ได้ทั้งสิ้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง “อัจฉตติกญาณ” ดังกล่าวนี้คือการที่ผู้รู้เกิดการรับรู้แบบหนึ่ง ซึ่งทำให้ผู้รู้นั้นสามารถมีความชัดเจนแจ่มแจ้งในการเข้าถึงสิ่งที่รู้นั้นโดยตรง โดยไม่ต้องมีการหาเหตุผลหรือหลักฐานอื่นใดมายืนยันอีก ซึ่งหมายความว่า สิ่งที่เรารู้นั้นสามารถ “ให้หลักการ” (justify) ตัวเองได้ หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือว่า ข้อความที่ “ประจักษ์แจ่มแจ้งและ

ชัดเจน” นั้น มีลักษณะคือไม่สามารถผิดพลาดได้ (incorrigible) อัจฉัตติญาณที่เกิดขึ้นนี้ถือว่ามี ความเป็นสากลและเป็นข้ออ้างที่ไม่มีปัจจัยอื่นเกี่ยวข้อง เป็นอัจฉัตติญาณที่ไม่มีการรบกวนจาก ประสบการณ์ทางผัสสะ ไม่ได้เกิดจากการตัดสินวินิจฉัยด้วยการคิดแบบตรรกะของเราเองหรือ ไม่ใช่สิ่งที่เราวาดภาพจินตนาการขึ้นมา ข้อเสนองานของเดการ์ตส์คือว่าถ้าเราตัดปัจจัยรบกวน ภายนอกทั้งหมดออกไป รวมทั้งสิ่งที่เคยมีอยู่ในความคิดความจำของเรา เราก็จะพบสิ่งที่เป็น ความรู้แท้ๆ และเป็นข้อความขั้นต้นที่บริสุทธิ์จริงๆ โดยไม่ต้องมีข้อความหรือหลักฐานอื่นใดมาให้ หลักการ อันเป็นที่มาของประโยค “ฉันคิดฉันจึงมีอยู่” (*Cogito, ergo sum*) ซึ่งเป็นข้อความบริสุทธิ์ ล้วนๆ ปราศจากข้อสงสัยใดๆ และเป็นสิ่งที่กระจ่างชัดอยู่แล้วไม่ต้องการการพิสูจน์หรือให้เหตุผล สนับสนุนอีก ดังที่ทราบกันดี เดการ์ตส์ได้นำข้ออ้างนี้ไปใช้ในการอ้างเหตุผลเพื่อสนับสนุนให้เห็นถึง ความเป็นจริงของโลกและความเกี่ยวข้องของโลกต่อการดำรงอยู่ของพระเจ้าและพิสูจน์ว่าเรามี ความรู้ที่จริงและน่าเชื่อถือได้อย่างไร

กล่าวโดยสรุป ลักษณะของโครงสร้างของการอ้างเหตุผลของเดการ์ตส์ใน การเสนอระบบปรัชญาของเขา อยู่ที่การตั้งต้นจาก “สิ่งที่ประจักษ์อย่างแจ่มแจ้งและชัดเจน” ซึ่งไม่ ต้องอาศัยการอ้างเหตุผลใดๆ อีก และก็ไม่ต้องอาศัยการใช้ประสาทสัมผัสภายนอก เช่น ตา หู ฯลฯ แต่ เป็นการ “พินิจภายใน” (introspection) ล้วนๆ ซึ่งเดการ์ตส์เชื่อว่า การพินิจภายในดังกล่าวนี้ สามารถให้หลักการแก่ตัวเองได้ จึงไม่จำเป็นต้องอาศัยหลักการภายนอกใดๆ อีก ลักษณะที่น่า สังเกตในโครงสร้างการอ้างเหตุผลแบบนี้ก็คือว่า มีการใช้ “อัจฉัตติญาณ” หรือการรับรู้โดยตรง ผ่านการพินิจภายในโดยไม่ต้องอาศัยหลักฐานหรือเหตุผลภายนอกใดๆ มาเป็นหลักตั้งต้นในการ อ้างเหตุผล เพื่อนำเสนอประเด็นทางปรัชญา การอ้างเหตุผลลักษณะที่เดการ์ตส์ใช้นี้ ก็ยังเป็น วิธีการที่ใช้กันแพร่หลายในทางญาณวิทยาเรื่อยมาจนถึงปรัชญาร่วมสมัยดังที่พบอยู่ในปัจจุบัน ตัวอย่างเช่นเรื่อง สมองในถัง ของพัตนัม (Hilary Putnam) ที่สมมติขึ้นมาว่า อาจจะเป็นไปได้ที่ตัว เราเองนี้ ที่เราคิดว่าเรากำลังรับรู้โลกภายนอกผ่านประสาทสัมผัส คือตา หู ฯลฯ และเชื่อว่ามีโลก ภายนอกที่เป็นไปตามที่ประสาทสัมผัสรายงาน เป็นไปได้ว่าแท้จริงแล้ว โลกทั้งหมดที่เรารับรู้อยู่นี้ ไม่มีอยู่จริง แต่เป็นเพียงภาพจำลองที่เกิดขึ้นโดยคอมพิวเตอร์ระดับสูงสุดซึ่งเชื่อมต่อเข้ากับสมอง ของเรา ซึ่งสมองนี้เป็นสิ่งเดียวที่มีอยู่จริงในโลกภายนอกและเป็นคนละโลกกับที่เราได้รับรู้และมี ประสบการณ์ชีวิต โดยการทำให้ทั้งหมดนี้เป็นฝีมือของนักวิทยาศาสตร์ที่ชั่วร้ายที่นำเอาสมองของเรา มาเชื่อมต่อไว้กับคอมพิวเตอร์นี้ เมื่อเป็นเช่นนั้นโลกที่เรารับรู้มันแท้จริงก็เป็นเพียงสัญญาณทาง ไฟฟ้า เป็นโลกจำลองที่ดวงสมองของเราให้คิดว่า เราได้มีชีวิตอยู่ในโลกจริง มีสิ่งต่างๆ ฯลฯ ตามที่ ประสาทสัมผัสรายงาน นักปรัชญาได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับประเด็นนี้ในทางญาณวิทยาที่ว่า หาก

เป็นเช่นนั้นจริง ประสบการณ์ภายนอกทั้งหมดก็เป็นสิ่งลวง เป็นโลกปลอมๆ ที่ไม่มีอะไรจริงเลย และเราเองซึ่งเป็นสมองในถังที่ถูกหลอกโดยคอมพิวเตอร์ ก็ไม่มีทางที่จะพิสูจน์ได้เลยว่าเราเป็นสมองในถังจริงหรือไม่ ฉะนั้นแล้วหากเราไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเราไม่ใช่สมองในถัง เราก็ไม่สามารถเชื่อความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ใดๆ ได้เลยตามที่เราเคยมีประสบการณ์ต่อโลกภายนอกว่าเป็นเช่นที่ปรากฏอยู่จริงๆ ที่นี้ปัญหาก็คือว่า เรามี *อัสต์ติกญาณ* ที่บอกเราว่า เรื่องสมองในถังนี้สามารถเกิดขึ้นได้จริงๆ หรือไม่? หากพิจารณาจากเหตุผลของพัตนัม เราจะไม่สามารถเชื่อถือความรู้จากโลกภายนอกได้เลย จะเห็นได้ว่าความเข้าใจในแบบกระแสหลักนี้ อัสต์ติกญาณที่ดูเหมือนว่าผู้คนต่างๆ มีร่วมกันอย่างเป็นสากลมีส่วนสำคัญในการกำหนดความถูกต้องหรือไม่ถูกต้องของข้อถกเถียงเกี่ยวกับความรู้ และนำไปสู่การอ้างเหตุผลเพื่อนสนับสนุนหลักการ แนวคิดหรือข้อถกเถียงอื่นๆ ต่อไป ที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องจากว่า ความมีเหตุมีผลหรือการที่เรื่องสมองในถังของพัตนัมมีความหมายขึ้นมาได้ ก็เป็นเพราะเรามี "อัสต์ติกญาณ" อยู่ว่า เรื่องนี้สามารถเป็นไปได้จริง เนื่องจากเราคิดว่าเรื่องนี้สามารถเป็นไปได้จริง จึงทำให้เรื่องสมองในถังนี้ (หรือเรื่องที่ว่าขณะนี้เรากำลังฝันอยู่หรือไม่ตามที่เดส์การ์ตเสนอ) มีน้ำหนักในทางปรัชญา ประเด็นที่วิทยานิพนธ์นี้สนใจศึกษา ก็คือเรื่องอัสต์ติกญาณตรงนี้ ว่าเป็นจริงหรือไม่ที่มนุษย์ทุกคนมีส่วนร่วมกันโดยธรรมชาติ หรือเป็นเพียงผลของการอ่านงานทางปรัชญาบางชุด หรือเรียนวิชาปรัชญา ร่วมกันมาเท่านั้น ญาณวิทยาชาติพันธุ์ได้มีผู้นำเสนอขึ้นมาเมื่อมีนักปรัชญากลุ่มหนึ่งซึ่งเรียกตนเองว่านักปรัชญาเชิงทดลอง (experimental philosophy) ได้ตั้งข้อสังเกตว่า เราสามารถกล่าวอ้างได้จริงหรือไม่ว่าอัสต์ติกญาณในลักษณะดังกล่าวนี้ เกิดขึ้นจริงในมนุษย์ทุกคน หมายความว่าเมื่อเราได้พิจารณาเรื่องที่เดการ์ตส์นำเสนอแล้ว เราเชื่อหรือไม่ว่าเดการ์ตส์รู้จริงๆ ว่าเขาไม่สามารถเชื่อปัจจัยภายนอกต่างๆ ได้เลย หรือเมื่อเราสงสัยว่าเราคือสมองในถังหรือไม่แล้ว เรารู้จริงๆ หรือไม่ว่าเราไม่สามารถเชื่อการรับรู้ของเราได้ หรือเราเพียงแต่มีความเชื่อว่าเราไม่สามารถรับรู้ได้เท่านั้น นักปรัชญาเชิงทดลองได้นำข้อสังเกตดังกล่าวตั้งขึ้นเป็นสมมติฐานเพื่อพิสูจน์ว่าอัสต์ติกญาณทางญาณวิทยาที่นักปรัชญามักจะกล่าวอ้างว่าเป็นสากล เป็นความเข้าใจที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคนนั้น แท้จริงแล้วไม่ได้เป็นเช่นนั้น แต่ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญสามประการได้แก่ ความแตกต่างทางวัฒนธรรมในแต่ละชาติพันธุ์ ความแตกต่างทางด้านฐานะทางสังคม และปมหลังทางการศึกษาโดยเฉพาะในรายวิชาปรัชญา ซึ่งทั้งหมดนี้หมายความว่า อัตราการเข้าใจเรื่องราวในปรัชญา เช่นเรื่องอัสต์ติกญาณ หรือเรื่องอื่นๆ นั้น ขึ้นอยู่กับภูมิหลังทางวัฒนธรรม หรือการได้รับการเรียนการสอนปรัชญาเป็นหลัก ผู้ที่มีได้อยู่ในภูมิหลังทางวัฒนธรรมแบบเดียวกับเดส์การ์ต หรือมิได้เรียนปรัชญาโดยตรง จะมี "อัสต์ติกญาณ" นี้่น้อยกว่าผู้ที่คุ้นเคยกับปรัชญาตะวันตกมากกว่า ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นจริง ก็ย่อมแสดงว่าอัสต์ติกญาณที่ว่านี้ เป็นฟังก์ชันของภูมิหลังทาง

วัฒนธรรมหรือการศึกษา หาสิ่งสากลที่มนุษย์มีด้วยกันหมด ดังที่นักปรัชญาเช่นเดส์การ์ตหรือพัตนัมชี้ให้เห็นเช่นนั้นไม่ นักปรัชญาเชิงทดลองได้เสนอความเห็นว่าเป็นไปได้ว่าประเด็นทางญาณวิทยาเหล่านี้มีเพียงผู้ที่เป็นชาวตะวันตก เป็นชนผิวขาว มีฐานะ เป็นนักปรัชญา หรือนักเรียนที่เคยผ่านการฝึกฝน การเรียนในรายวิชาปรัชญามาก่อน จึงจะเกิดอรรถตีความในลักษณะที่เดการ์ตส์กล่าวอ้าง ซึ่งจะเห็นว่าเป็นเพียงวงสังคมที่ไม่ครอบคลุมมนุษย์ทุกคน

นักปรัชญาเชิงทดลองได้ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อช่วยหาหลักฐานในการอ้างเหตุผลเพื่อสนับสนุนสมมติฐานดังกล่าว โดยการออกแบบการทดลองสำรวจความเห็นเกี่ยวกับเรื่องเล่าทางญาณวิทยาที่มีความเกี่ยวข้องกับการอ้างอิงถึงอรรถตีความที่มีอยู่ในตัวมนุษย์โดยธรรมชาติ และออกสำรวจสอบถามเพื่อให้ได้หลักฐานเชิงประจักษ์จากกลุ่มตัวอย่างจริง ประกอบด้วยกลุ่มคนที่มีความต่างทางชาติพันธุ์และการหล่อหลอมทางวัฒนธรรม สมมติฐานของนักปรัชญาเชิงทดลองก็คือว่า ภูมิหลังทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมเหล่านี้จะส่งผลต่อวิถีคิดของคนเหล่านี้ให้แตกต่างกันออกไป รวมทั้งได้สำรวจในกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมที่แตกต่างกันคนละระดับ และยังได้ทำการสำรวจจากนักศึกษาผู้ที่มีการศึกษาในรายวิชาปรัชญาน้อยแตกต่างกัน ผลจากการสำรวจทดลองนั้นพบว่าเป็นจริงตามสมมติฐานข้างต้น กล่าวคือ “อรรถตีความ” นั้นแปรเปลี่ยนไปตามปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ นักปรัชญาเชิงทดลองจึงอ้างว่าหลักฐานที่ได้มานี้เป็นหลักฐานชี้ชัดว่าสิ่งที่นักปรัชญาเช่นเดส์การ์ตหรือพัตนัมกล่าวอ้างนั้นไม่เป็นความจริง แต่ในความเป็นจริงแล้วอรรถตีความมีความยืดหยุ่นและแปรผันไปตามลักษณะของปัจจัยทั้งสามที่มาจากสมมติฐานข้างต้น ทั้งหมดนี้หมายความว่า การอ้างเหตุผลเชิงวิมตินิยมที่เดการ์ตส์และนักปรัชญาอีกหลายคนใช้อรรถตีความเป็นข้ออ้างในการสนับสนุนการอ้างเหตุผลของตนเองนั้น รวมถึงผู้ที่อยู่ในวงการปรัชญาที่ได้เปิดประเด็นถกเถียงกันเรื่อยมาหลายศตวรรษ แท้จริงแล้วเป็นประเด็นที่อาจไม่ได้มีความสำคัญในระดับโลกหรือสำคัญแก่มนุษย์ทุกคนบนโลก และแม้กระทั่งปัญหาที่ตามมาจากการอ้างเหตุผลดังกล่าวอย่างเช่นประเด็นเรื่องวิมตินิยมสากล ก็อาจไม่ใช่ปัญหาที่สำคัญหรือน่ากังวลมากมาย เพราะเป็นเพียงปัญหาของบางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ หรือกลุ่มคนบางฐานะทางสังคม ที่มีอรรถตีความ ที่ทำให้เห็นชอบตรงกันเท่านั้น

จะเห็นได้ว่าการอ้างเหตุผลของญาณวิทยาชาติพันธุ์นั้น ชัดแย้งโดยตรงกับความเข้าใจในทางญาณวิทยา และวิธีการฝึกฝนหรือการเรียนการสอนในทางญาณวิทยาที่มีมาโดยตลอด และอาจทำให้ทฤษฎีความรู้ และความเข้าใจทางญาณวิทยาที่มีมายาวนานเกิดปัญหา เพราะหากเป็นจริงที่ว่าความคิดเกี่ยวกับประเด็นทางญาณวิทยา ขึ้นอยู่กับปัจจัยทั้งสามดังที่กล่าวมา ประเด็นบางประเด็นในญาณวิทยาเอง ก็อาจไม่เป็นปัญหาหากสามารถอ้างได้ว่าคนในกลุ่ม

ชาติพันธุ์ดังกล่าวไม่มีอรรถศัสดิกญาณในแบบที่นักปรัชญากล่าวอ้าง ปัญหาวิมตินิยมก็อาจไม่เป็นปัญหาสำหรับคนที่มีฐานะทางสังคมบางระดับ (เช่นคนหาเช้ากินค่ำที่ไม่มีเวลาว่างมาเรียนปรัชญา) เราไม่สามารถกล่าวอ้างได้ว่ามนุษย์ทุกคนกำลังตระหนักในสิ่งเดียวกัน หรือสามารถตระหนักในสิ่งเดียวกันได้ในประเด็นทางญาณวิทยา เมื่ออรรถศัสดิกญาณที่เรามีนั้นไม่ตรงกัน นอกจากประเด็นทางญาณวิทยาแล้ว ข้อเสนอของฝ่ายญาณวิทยาชาติพันธุ์ก็อาจส่งผลถึงประเด็นอื่นๆ ทางปรัชญาเช่นจริยศาสตร์ เมื่อนักปรัชญากล่าวอ้างว่า ความดีคืออะไร และอะไรคือการกระทำดี อรรถศัสดิกญาณทางจริยศาสตร์ (ที่ทำให้เรา “รู้เอง” ผ่านการพิจารณาในว่าการกระทำที่ดีเป็นอย่างไร เช่นในระบบจริยศาสตร์แบบของคานท์) ก็อาจจำเป็นต้องยืดหยุ่นและแปรผันตามเงื่อนไขที่เกิดจากปัจจัยทั้งสามอย่างเช่นเดียวกัน เมื่อนั้นก็จะเกิดปัญหาเมื่อเราไม่สามารถหาภูมิลัทธิธรรมที่จะสามารถใช้ร่วมกันได้ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเน้นการอภิปรายไปที่ประเด็นทางญาณวิทยาเป็นหลักเท่านั้น

ปัญหาสำคัญในทางญาณวิทยาแบบที่เข้าใจกันมาแต่ดั้งเดิมคือ การทำลายจากฝ่ายญาณวิทยาชาติพันธุ์ ที่ได้พยายามชี้ให้เห็นถึงความไม่เป็นสากลของอรรถศัสดิกญาณ การทำลายนี้ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อการอ้างเหตุผล และระบบทั้งหมดในทฤษฎีความรู้ที่มีอรรถศัสดิกญาณเป็นข้ออ้าง สิ่งที่ผู้วิจัยจะศึกษาวิเคราะห์คือเรื่องความสำคัญของอรรถศัสดิกญาณที่นักปรัชญาเชิงทดลองได้ให้ความสนใจ คำถามหลักของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ก็คือว่า แท้จริงแล้วอรรถศัสดิกญาณนั้นไม่เป็นสากลจริงหรือไม่ตามที่ฝ่ายญาณวิทยาชาติพันธุ์กล่าวอ้าง อรรถศัสดิกญาณมีความยืดหยุ่นในลักษณะที่เป็นไปตามสมมติฐานของฝ่ายญาณวิทยาชาติพันธุ์หรือไม่ อย่างไร และความเข้าใจทางญาณวิทยานั้นจำเป็นต้องปรับปรุงตามที่แนวคิดญาณวิทยาชาติพันธุ์กล่าวอ้างหรือไม่ กล่าวอีกนัยหนึ่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะทำการวิพากษ์เหตุผลต่างๆ ของฝ่ายญาณวิทยาชาติพันธุ์ เพื่อสำรวจว่าแท้จริงแล้วอรรถศัสดิกญาณของเรานั้น แปรเปลี่ยนไปตามปัจจัยภายนอกดังที่ฝ่ายญาณวิทยาชาติพันธุ์เสนอมานี้จริงหรือไม่

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์และประเมินการอ้างเหตุผลของแนวคิดญาณวิทยาชาติพันธุ์เกี่ยวกับความรู้

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์นี้จะจำกัดประเด็นของญาณวิทยาชาติพันธุ์อยู่ในเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความรู้จากการอ้างเหตุผลเชิงวิมิตติ (skeptical argument) ซึ่งเป็นประเด็นที่แนวคิดญาณ

วิทยาศาสตร์พันธุให้ความสนใจ โดยเฉพาะข้ออ้างในแบบ คาร์ทีเซียน (Cartesian) อันเป็นการอ้างเหตุผลที่ให้เหตุผลสนับสนุนว่า เราไม่มีหรือไม่สามารถที่จะมีความรู้ได้จากโลกภายนอก โดยเบื้องหลังของการให้เหตุผลสนับสนุนดังกล่าวมีการอ้างถึงอัครคณิติกญาณทางญาณวิทยาที่เป็นสากล ซึ่งหมายถึงการที่มนุษย์ทุกคนมีอัครคณิติกญาณเกี่ยวกับการอ้างเหตุผลเชิงวิมิตีอย่างเป็นสากล ซึ่งทำให้เราสามารถเข้าใจได้ว่าเหตุใดเราจึงไม่สามารถมีหรือ ไม่สามารถเชื่อความรู้จากโลกภายนอกได้ การอ้างเหตุผลเชิงวิมิตีนี้ มีประวัติความเป็นมายาวนาน ถือกันว่า เดการ์ตส์ (Rene Descartes) เป็นนักปรัชญาคนแรกของการอ้างเหตุผลเชิงวิมิตี ประเด็นที่นักปรัชญาเชิงทดลองผู้สนับสนุนแนวคิดญาณวิทยาชาติพันธุ์ให้ความสนใจเริ่มต้นมาจากคำถามที่ว่า “จริงหรือไม่ที่เรารู้อัครคณิติกญาณที่สามารถเข้าใจการอ้างเหตุผลดังกล่าวได้ตรงกันโดยธรรมชาติดังที่นักปรัชญากล่าวอ้าง” นักปรัชญาเชิงทดลองสงสัยว่าคำตอบของคำถามนี้คือ “ไม่เป็นเช่นนั้น” พวกเขาจึงได้ตั้งสมมติฐานขึ้นมาว่า อัครคณิติกญาณของมนุษย์ไม่ได้เป็นสากลและขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ อันได้แก่ วัฒนธรรมของชาติพันธุ์ ความแตกต่างทางฐานะสังคม และพื้นฐานทางการศึกษา โดยเฉพาะในรายวิชาปรัชญา ซึ่งถ้าหากเป็นจริงดังสมมติฐานเหล่านี้ การอ้างเหตุผลของนักปรัชญาที่กล่าวอ้างถึงมนุษย์โดยรวมและการที่มนุษย์โดยรวมคิดเหมือนกันโดยธรรมชาติ ก็จะไม่สามารถกระทำได้ และการคิดวิเคราะห์ทางปรัชญานั้นจะกลายเป็นเรื่องในวงแคบ และแปรผันไปตามสภาพปัจจัยทั้งสามอย่างดังสมมติฐาน ซึ่งโดยเบื้องต้นนั้น นักปรัชญาเชิงทดลองได้แสดงหลักฐานของการสำรวจและวิเคราะห์เพื่อยืนยันว่าสมมติฐานดังกล่าวเป็นจริง ทำให้เกิดข้อขัดแย้งโดยตรงกับความเข้าใจ โดยเฉพาะการสนทนากฎกเถียง หรือการเรียนการสอนทางญาณวิทยาที่เราเคยเชื่อว่า อัครคณิติกญาณนั้นมีอยู่ในมนุษย์ทุกคนอยู่แล้วโดยธรรมชาติ

ประเด็นที่ญาณวิทยาชาติพันธุ์นำเสนอดังกล่าวอาจทำให้วิถีคิดทางปรัชญาต้องเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ กล่าวคือการกล่าวอ้างอะไรก็ตามในทางญาณวิทยาเช่นเรื่องของ ความเชื่อและความรู้นั้นต้องคำนึงถึงเงื่อนไขที่แปรผันไปตามสภาพเศรษฐกิจสังคม ปุ่มหลังทางวัฒนธรรมและการศึกษาวิชาปรัชญาเท่านั้น นอกจากนี้หากอัครคณิติกญาณไม่สามารถกล่าวอ้างได้อย่างเป็นสากลมีอยู่ในมนุษย์ทุกคนแล้ว นอกจากจะส่งผลกระทบต่อในทางญาณวิทยายังส่งผลกระทบต่อในปรัชญาสาขาอื่นๆ แม้แต่การเรียนการสอนในสาขาวิชาปรัชญาก็ต้องปรับให้เป็นไปตามเงื่อนไขลักษณะดังกล่าว

การศึกษาวิจัยในวิทยานิพนธ์นี้จะใช้หลักการปรัชญาเชิงวิเคราะห์ เข้าไปพิจารณาวิเคราะห์วิจารณ์การอ้างเหตุผลของแนวคิดญาณวิทยาชาติพันธุ์ว่าแนวทางดังกล่าวมี

ข้อดีหรือข้อบกพร่องประการใด รวมทั้งวิเคราะห์ปัญหาและข้อถกเถียงที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวเพื่อหาข้อสรุปหรือข้อวิพากษ์ต่อประเด็นเกี่ยวกับทฤษฎีความรู้ที่ได้มีการอภิปรายกัน

1.4 ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย

ในบทที่ 2 จะเป็นการพิจารณาถึงรายละเอียดของข้อเสนอ หลักฐาน และการให้เหตุผลสนับสนุนแนวคิดญาณวิทยาชาติพันธุ์ ของนักปรัชญาเชิงทดลองต่อประเด็นทฤษฎีความรู้ซึ่งนักปรัชญาเชิงทดลอง สนใจการกล่าวอ้างเกี่ยวกับประเด็นอรรถศาสตร์ที่ปรากฏในมนุษยทุกคนโดยธรรมชาติ ต่อการอ้างเหตุผลเชิงวิมิตี โดยเฉพาะงานทางปรัชญาแบบทดลอง และใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์นำเสนอหลักฐานการสำรวจความคิดเห็นเพื่อใช้ในการให้เหตุผลสนับสนุน สมมติฐานทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ และศึกษาถึงข้อสรุปเบื้องต้น รวมทั้งประเด็นถกเถียงที่เกิดขึ้นต่อการอ้างเหตุผลในแนวคิดทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ โดยสำหรับนักญาณวิทยาชาติพันธุ์นั้น การอ้างเหตุผลเชิงวิมิตีซึ่งถือเป็นรากฐานของทฤษฎีความรู้ที่มาจากนักปรัชญานับตั้งแต่สมัยใหม่ ไม่สามารถกล่าวอ้างได้อีกต่อไปว่ามนุษยเรามีอรรถศาสตร์ที่สามารถเข้าใจประเด็นการอ้างเหตุผลเชิงวิมิตีได้อย่างเป็นสากล รวมทั้งการมองเห็นปัญหาทางญาณวิทยาเช่น วิมิตินิยมก็อาจไม่ใช่ปัญหาใหญ่อีกต่อไป เนื่องจากวิธีคิดในทางญาณวิทยานั้นมีเงื่อนไขแปรผันไปตามปมหลังทางวัฒนธรรมของแต่ละชาติพันธุ์ ฐานะทางเศรษฐกิจสังคมของแต่ละกลุ่มบุคคล รวมทั้งพื้นฐานทางการศึกษาโดยเฉพาะในรายวิชาปรัชญาด้วย เป็นการตีวงของการถกเถียงสนทนาในแต่ละกลุ่มให้แคบลง หรือในบางกรณีเกี่ยวกับทฤษฎีความรู้ อาจไม่มีความสำคัญหรือไม่สามารถกล่าวอ้างได้อีกเลยเนื่องมาจากขัดแย้งกับหลักฐานเชิงสำรวจดังกล่าว ประเด็นต่างๆ ทางญาณวิทยารวมทั้งการเรียนการสอนในวิชาปรัชญาอาจจำเป็นต้องปรับปรุงให้สอดคล้องไปกับเงื่อนไขดังกล่าวทั้งหมดด้วย

บทที่ 3 จะเป็นการวิเคราะห์ถึงประเด็น อรรถศาสตร์ ซึ่งเป็นการเข้าใจที่มีอยู่เดิมในทางญาณวิทยา รวมทั้งการเรียนการสอนฝึกฝนทางปรัชญา และประเด็นการอ้างเหตุผลเชิงวิมิตี แต่เดิมเรามีความเชื่อว่าอรรถศาสตร์ เป็นสิ่งสากลซึ่งมีอยู่ในมนุษยทุกคนโดยธรรมชาติ เราสามารถเข้าใจถึงประเด็นทางญาณวิทยาได้ตรงกันแม้การเห็นถึงปัญหาที่เช่นกัน การถกเถียงเกี่ยวกับทฤษฎีความรู้ และปัญหาวิมิตินิยม เป็นสิ่งที่นักปรัชญาสามารถเข้าใจ และเชื่อได้ว่ามนุษยทุกคนสามารถเข้าใจได้เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยเช่นประเด็นถกเถียงนับแต่สมัยของเดการ์ตส์หรือฮิวม์ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ต่างกัน ก็ยังมีเบื้องหลังที่กล่าวอ้างถึงอรรถศาสตร์ที่เป็นสากล และเป็นข้ออ้างสนับสนุนสมมติฐานทางวิมิตีในการอ้างเหตุผลของตน แม้แต่แนวคิดยุคหลังเช่น ภายในนิยม หรือภายนอกนิยม ก็เป็นการถกเถียงกันด้วยประเด็นการให้เหตุผลสนับสนุน

การอ้างเหตุผลโดยไม่ได้คำนึงถึงความไม่เป็นสากลของอรรถศาสตร์ศึกษาทางญาณวิทยาแทบทั้งสิ้น แนวคิดทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ได้ชี้ให้เห็นว่าประเด็นต่างๆ ที่มีการถกเถียงเรื่อยมานั้นเริ่มต้นมาจากการอ้างเหตุผลเชิงวิมตินั้นเป็นต้นกระแสนของญาณวิทยาที่ยังคงดำเนินไปในปัจจุบัน แต่ประเด็นต่างๆ รวมถึงปัญหาทางญาณวิทยาที่นักปรัชญาพยายามแก้ไขหรือมีประเด็นถกเถียงกันนั้น อาจเป็นเพียงปัญหาของคนบางกลุ่มชาติพันธุ์ บางวัฒนธรรม เป็นชาวตะวันตกหรือตะวันออก เป็นกลุ่มคนบางกลุ่มเช่นผู้ที่มีการอ่านหรือฝึกฝน และได้รับการเรียนการสอนในสาขาวิชาปรัชญาเท่านั้น อาจไม่ใช่ปัญหา หรือคนที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ซึ่งมีมุมมองทางวัฒนธรรมแตกต่างกัน กลุ่มคนที่มีฐานะทางสังคมที่แตกต่างกันออกไปอาจไม่เห็นว่าเป็นปัญหาและไม่จำเป็นต้องมีการถกเถียงกันก็ได้

บทที่ 4 จะเป็นการวิเคราะห์ต่อประเด็นถกเถียงที่เกิดจากการอ้างเหตุผลของแนวคิดทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ ปัญหาต่างๆ ที่นักปรัชญาเชิงทดลองซึ่งสนับสนุนเหตุผลของแนวคิดทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ได้เสนอแนะและวิพากษ์วิจารณ์ รวมทั้งข้อถกเถียงและทฤษฎีของผู้วิจัยต่อประเด็นดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัยไม่เชื่อว่าสมมติฐานของฝ่ายญาณวิทยาชาติพันธุ์จะเป็นความจริง กล่าวคือไม่เชื่อว่าแนวคิดทางญาณวิทยาจะแปรผันตามเงื่อนไขทั้งสามประการได้แก่ความแตกต่างทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ ฐานะทางสังคม และการได้รับการศึกษาโดยเฉพาะในรายวิชาปรัชญา แต่ขณะเดียวกันผู้วิจัยก็พบว่าหลักฐานจากการสำรวจโดยนักปรัชญาทดลองดังกล่าวเป็นความจริงที่ว่ามีคนบางกลุ่มที่ไม่เห็นหรือไม่เชื่อว่าประเด็นบางประเด็นในทางญาณวิทยา เป็นประเด็นที่สำคัญ หรือปัญหาบางอย่างในทางญาณวิทยาอาจไม่มีความสำคัญสำหรับคนบางกลุ่ม ผู้วิจัยได้เสนอหลักการวิเคราะห์ถึงเหตุผลของผลสำรวจที่เกิดขึ้นรวมถึงอภิปรายต่อไปว่า อรรถศาสตร์ศึกษาที่นักปรัชญากล่าวอ้างนั้นมีความเป็นสากลจริงหรือไม่ และเป็นไปด้วยเหตุผลสนับสนุนอย่างไร รวมทั้งวิเคราะห์ข้อโต้แย้งบางประการที่อาจมีขึ้นต่อแนวคิดที่ผู้วิจัยได้นำเสนอ

บทที่ 5 จะเป็นการสรุปบททวนแต่ละประเด็นที่มาจากขั้นตอนการวิจัยในบทต่างๆ รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะบางประการ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับญาณวิทยาชาติพันธุ์ และปัญหาทางญาณวิทยามากขึ้น

บทที่ 2

การอ้างเหตุผลของญาณวิทยาชาติพันธุ์เกี่ยวกับความรู้

2.1 ความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้

2.1.1 ความรู้ในญาณวิทยาทั่วไป

ญาณวิทยานั้นเป็นสาขาหนึ่งในทางปรัชญา ซึ่งได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับ “ธรรมชาติของความรู้” นักปรัชญามักจะเข้าใจว่า ความรู้นั้นมีความสัมพันธ์กับความเชื่อที่เป็นจริง แต่ประเด็นที่มีการถกเถียงกันคือ อะไรที่ทำให้ความเชื่อที่เป็นจริงนั้นเป็นความรู้ได้ นักปรัชญานั้น มักจะให้เหตุผลสนับสนุนการอธิบายธรรมชาติของความรู้ โดยใช้เหตุผลของตนเองและมี อรรถาธิบายซึ่งแตกต่างกันไปตามแนวคิดซึ่งแตกต่างกันไป แต่การให้เหตุผลสนับสนุนดังกล่าวก็ มักมีรูปแบบของ ความรู้เชิงประจักษ์ ที่เหมือนกันอยู่ได้แก่ ความรู้ซึ่งมีความหมายถึงความเชื่อที่จริง และมีเหตุผลหรือหลักการ (ซึ่งได้แก่หลักฐานหรือเหตุผล) มาสนับสนุนว่าเป็นจริง (Knowledge as Justified True Belief) หมายความว่า S รู้ว่า p เมื่อและก็ต่อเมื่อ

(ก) p เป็นจริง

(ข) S เชื่อว่า p

(ค) S มีหลักการสนับสนุนในการที่จะเชื่อว่า p เป็นจริง

อย่างไรก็ตาม เงื่อนไขดังกล่าวก็ยังเป็นที่ถกเถียงในทางญาณวิทยาว่าเงื่อนไขนี้เป็นจริงเสมอหรือไม่ และมีการให้เหตุผลถกเถียงและอภิปรายเกี่ยวเนื่องหลากหลายแนวทาง เช่น มูลฐานนิยม (foundationalism), สหพันธ์นิยม (coherentism), ภายในนิยม (internalism) และ ภายนอกนิยม (externalism) เป็นต้น¹ แต่สิ่งหนึ่งที่นักปรัชญากล่าวอ้างและเป็นสิ่งที่แนวคิด ญาณวิทยาชาติพันธุ์ให้ความสนใจคือ นักปรัชญามักกล่าวอ้างในการให้เหตุผลสนับสนุนว่า “เรา” จะสามารถเข้าใจได้ว่าสิ่งที่นักปรัชญาอธิบายนั้น หมายถึงอย่างไร ซึ่ง “เรา” ในที่นี้ย่อมหมายถึง มนุษย์ทุกคนซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีเหตุผลเหนือกว่าสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ตัวอย่างเช่น การยกตัวอย่าง สนับสนุนเงื่อนไขดังกล่าวที่เอ็ดมันด์ เกตตีเออร์² ยกมา คือ *บราวน์รู้ว่าโจนส์เป็นเจ้าของรถฟอร์ด และอยู่ที่บอสตัน เมื่อและก็ต่อเมื่อ*

¹ ศิริประภา ชวะนะญาณ, “ความรู้”. *สารานุกรมปรัชญาออนไลน์* [ออนไลน์], ๒๕๕๒ แหล่งที่มา <http://www.philosopedia.net/knowledge.html>

² Gettier, E. 1963. “Is justified true belief knowledge?”. *Analysis*. 23: pp. 121–123.

- (ก) โจนส์เป็นเจ้าของรถฟอร์ดและอยู่ที่บอสตัน เป็นจริง
- (ข) บรรานีเชื่อว่าโจนส์เป็นเจ้าของรถฟอร์ดและอยู่ที่บอสตัน
- (ค) บรรานีมีเหตุผลสนับสนุนว่าโจนส์เป็นเจ้าของรถฟอร์ดและอยู่ที่บอสตันจริง

นักปรัชญามักอ้างว่า “เรา” สามารถเข้าใจได้ตรงกันดังตัวอย่างนี้ว่า บรรานี “รู้” ว่าโจนส์เป็นเจ้าของรถฟอร์ดและอยู่ที่บอสตัน ซึ่งสิ่งนี้คือ “ความรู้” ไม่ใช่ “ความเชื่อ” ดังนั้น “เรา” ซึ่งหมายถึงมนุษย์ทุกคนสามารถเข้าใจได้ในเบื้องต้นว่า “ความรู้” คืออะไรตามเงื่อนไขดังกล่าว การที่นักปรัชญาบอกว่า “เรา” สามารถเข้าใจได้ทันทีหลังจากอ่านข้อความนี้ว่า บรรานี “รู้” ว่าโจนส์เป็นเจ้าของรถฟอร์ดและอยู่ที่บอสตัน ไม่ใช่ “ความเชื่อ” คือสิ่งที่เรียกว่า อัจฉตติญาณ (intuition) และตัวอย่างเช่นนี้ยังใช้ในการเรียนการสอนพื้นฐานปรัชญาแบบดั้งเดิม (standard philosophy) มายาวนาน ตัวอย่างของอัจฉตติญาณที่เชื่อกันว่ามีกันเกี่ยวกับความรู้ก็คือว่า นักญาณวิทยา มักถือว่าการรู้กันอยู่ว่า เมื่อเรารู้อะไรแล้ว สิ่งที่เรารู้นั้นต้องเป็นความจริง (Knowledge implies truth) เมื่อเราถามนักญาณวิทยาว่า รู้ได้อย่างไรว่าสิ่งที่รู้นั้นต้องเป็นความจริง นักญาณวิทยาทั่วไปจะตอบว่า เป็นเพราะว่าเรามี “ความรู้สึก” เช่นนั้น หรือมี “ญาณทัศนะ” ที่ทำให้รู้อยู่แล้ว หรือเป็นเพราะว่าเรา “รู้เอง” ว่าหากเรารู้แล้ว สิ่งนั้นย่อมเป็นความจริง ซึ่งหากสิ่งที่ “รู้” นั้นเป็นความจริง ก็ย่อมไม่เรียกสิ่งนั้นว่าเป็นความรู้ แต่หากถามว่ารู้ได้อย่างไรว่าถ้าเชื่อข้อความที่เป็นเท็จว่าเป็นความจริง ก็ไม่ถือว่ามีความรู้ คำตอบที่ได้ก็คือย้อนกลับมาที่เรื่อง “รู้เอง” นี้ การให้เหตุผลการให้เหตุผลสนับสนุนการอ้างเหตุผล (argument) ในแนวความคิดทางญาณวิทยานี้มีอยู่ทุกสมัยโดยมักกล่าวอ้างว่า “เรา” มีอัจฉตติญาณทางญาณวิทยาที่สามารถเห็นตรงกันได้ตามเหตุผลสนับสนุนเหมือนเป็นเรื่องธรรมดาและอัจฉตติญาณทางญาณวิทยานี้มีความเป็นสากลในตัวมนุษย์ทุกคน ซึ่งผู้วิจัยจะได้อภิปรายถึงปัญหาของการให้ความหมายและตีความคำว่าอัจฉตติญาณทางญาณวิทยานี้ต่อไปในบทที่สาม

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันมีแนวคิดใหม่เกิดขึ้นในวงการปรัชญาเพื่อเสนอการให้เหตุผลโต้แย้งต่อประเด็นดังกล่าวซึ่งเรียกว่า **แนวคิดทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ (Ethno-Epistemology)**³ ประเด็นที่แนวคิดทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ให้เหตุผลโต้แย้งนั้น คือความเป็นสากลของอัจฉตติญาณทางญาณวิทยา แม้แต่ข้อความตัวอย่างที่ว่า คือ บรรานีรู้ว่าโจนส์เป็นเจ้าของรถฟอร์ดและอยู่ที่บอสตัน นั้นก็อาจมีผู้ที่เห็นว่าเป็น “ความเชื่อ” ไม่ใช่ความรู้ซึ่งหมายความว่า

3

Nichols, S., Stich, S. and Weinberg, M.J. 2003., “Metaskepticism: Meditations in Ethno-Epistemology”. Ed. by Steven Luper, in *The Sceptics: Contemporary Essays*. Aldershot: Ashgate Publishing., pp. 227-247.

ว่ามีคนที่ไม่สามารถเข้าใจประเด็นดังกล่าวได้ ซึ่งส่งผลให้ข้อกล่าวอ้างที่เกี่ยวกับความเป็นสากลของอรรถศาสตร์ทางญาณวิทยาไม่น่าเป็นจริง ซึ่งหากสามารถพิสูจน์ได้ว่าเหตุผลของแนวคิดญาณวิทยาชาติพันธุ์เป็นจริง ก็ส่งผลครอบคลุมถึงการอ้างเหตุผลของนักปรัชญานับแต่ยุคก่อนสมัยใหม่เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ที่ไม่สามารถอ้างได้ว่าเราสามารถเข้าใจการอ้างเหตุผลเหล่านั้น แต่ "เรา" ที่นักปรัชญาสามารถกล่าวอ้างได้นั้นอยู่เพียงสังคมนักปรัชญา หรืออยู่ในวงแคบๆ เกินกว่าที่นักปรัชญาจะกล่าวอ้างถึงมนุษย์ทั้งหมดได้ ซึ่งในประเด็นนี้ยังส่งผลถึงความเป็นสากลของอรรถศาสตร์ทางญาณวิทยาที่กล่าวอ้างในทางจริยศาสตร์ และอื่นๆ อีกด้วย

2.1.2 ข้อสงสัยเกี่ยวกับความรู้ในญาณวิทยาชาติพันธุ์

เดิมทีนั้น นักปรัชญาแทบทุกแนวคิดไม่ได้ตระหนักถึงสิ่งนี้ และมักให้เหตุผลสนับสนุนแนวคิดของตนเองโดยมีนัยว่ามนุษย์ทุกคนสามารถเข้าใจได้ตรงกัน เช่นแนวคิดภายในนิยม ที่ให้เหตุผลสนับสนุนทฤษฎีความรู้ ว่าการให้หลักการสนับสนุนมาจากปัจจัยภายใน เป็นเงื่อนไขจำเป็นสำหรับความรู้ และแหล่งกำเนิดของความเชื่อในกระบวนการเชิงความรู้ที่น่าเชื่อถือไม่เพียงพอสำหรับการทำให้เกิดความรู้ ซึ่งการให้เหตุผลนี้ก็มีแนวคิดที่แตกต่างกันออกไปอีก เช่นในแนวคิดมูลฐานนิยมซึ่งเห็นว่า ความรู้ในฐานะที่หมายถึงความเชื่อที่จริงและมีหลักการสนับสนุนว่าจริงนั้น มีหลักฐานที่เป็นพื้นฐานซึ่งไม่ต้องการเหตุผลหรือหลักฐานอื่นใดมาสนับสนุน ส่วนแนวคิดสหัชนิยม เห็นว่าไม่มีเหตุผลหรือหลักฐานใดที่ไม่ต้องการเหตุผลหรือหลักฐานอื่นๆ มาสนับสนุน โดยไม่ได้หมายความว่าสามารถถามเหตุผลต่อไปได้ไม่สิ้นสุด เนื่องจากความเชื่อสนับสนุนซึ่งกันและกัน เป็นต้น หรือแนวคิดแบบภายนอกนิยม ซึ่งเห็นว่าการให้หลักการสนับสนุนจากปัจจัยภายในไม่เป็นเงื่อนไขจำเป็นและก็ไม่เป็นเงื่อนไขเพียงพอของความรู้ แต่แหล่งกำเนิดของความเชื่อในกระบวนการเชิงความรู้ที่น่าเชื่อถือนั้นเพียงพอที่ทำให้เกิดความรู้ ดังนั้นตามทฤษฎีนี้จึงมีกรณีของความรู้ที่ไม่มีเหตุผลสนับสนุนจากปัจจัยภายใน⁴ หมายความว่าหากเรามีหลักฐานที่เป็นปัจจัยภายนอกเพื่อสนับสนุนว่า p เป็นจริง เราก็เชื่อได้ว่า p เป็นจริง ถือเป็นความรู้

แนวคิดทางญาณวิทยาชาติพันธุ์นั้น มีสมมติฐานเบื้องต้นว่าเราไม่สามารถเชื่อได้ว่าอรรถศาสตร์ทางญาณวิทยาเป็นสากล⁵ ดังนั้นเวลาที่นักปรัชญาอ้างว่า "เรา" ซึ่งหมายถึง

⁴ Alston, W. 1989. "Internalism and Externalism in Epistemology". *Epistemic Justification*. Ithaca: Cornell University Press. 1989c., pp. 185-226.

⁵ Nichols, S., Stich, S. and Weinberg, M.J. 2003., "Metascepticism: Meditations in Ethno-Epistemology". Ed. by Steven Luper, in *The Sceptics: Contemporary Essays*, p. 241.

มนุษย์ทุกคน “รู้” ว่าอะไรคือความรู้ ด้วยการให้เหตุผลสนับสนุนแนวคิดของตนนั้น จึงไม่สามารถกระทำได้ เพราะอาจมีคนที่เห็นว่าเราเพียงแต่ “เชื่อ” ว่านี่คือความรู้เท่านั้น และหากเป็นเช่นนั้นจริง การกล่าวอ้างของนักปรัชญาที่ไม่สามารถเป็นจริงได้ทุกกรณี ไม่ว่าจะเป็นการให้เหตุผลสนับสนุนที่มาจากแนวคิดแบบใดก็ตาม แต่อาจเป็นเพียงความเข้าใจในวงสนทนาเล็กๆ ของนักปรัชญาที่ได้เคยมีประสบการณ์ร่วมกันมาก่อนเท่านั้น ผลกระทบที่เกิดขึ้นคือ สิ่งที่นักปรัชญาคิดดูเหมือนว่าไม่อาจใช้ได้กับคนทั้งโลก และปัญหาต่างๆ ในทางปรัชญา เช่น ญาณวิทยา หรือ จริยศาสตร์ แม้แต่สิ่งที่นักปรัชญาคิดวิเคราะห์ขึ้นเพื่อแก้ปัญหาเหล่านั้น หรือกล่าวอ้างว่าสามารถปรับใช้กับมนุษย์ทุกคนได้อย่างเป็นสากล ก็เป็นประเด็นปัญหาแต่เพียงในหมู่นักปรัชญา หรือผู้ที่สนใจในทางปรัชญาเท่านั้น ไม่ใช่สิ่งที่เป็นสากลแต่อย่างใด

เหตุที่แนวคิดนี้เรียกว่า “แนวคิดทางญาณวิทยาชาติพันธุ์” (ethno-epistemology) ก็สืบเนื่องมาจากนักปรัชญาที่สนับสนุนแนวคิดนี้ ได้ตั้งสมมติฐานเบื้องต้นว่า มนุษย์นั้นมีอัตตคติญาณทางญาณวิทยาที่แตกต่างกันออกไป ตามวัฒนธรรมของชาติพันธุ์, ฐานะทางสังคม และพื้นฐานทางการศึกษาโดยเฉพาะในรายวิชาปรัชญา⁶ ดังนั้นเวลาที่นักปรัชญาให้เหตุผลสนับสนุนแนวคิดต่างๆ ต้องมีความยืดหยุ่นและแปรผันตามวัฒนธรรมของชาติพันธุ์, ฐานะทางสังคม และพื้นฐานทางการศึกษาโดยเฉพาะในรายวิชาปรัชญา หรือนักปรัชญาอาจไม่สามารถกล่าวอ้างความเป็นสากลของอัตตคติญาณทางญาณวิทยาเป็นหลักในการเสนอแนวคิดทางปรัชญาของตนได้อีกเลย และอาจต้องมีการปรับปรุงการนำเสนอการอ้างเหตุผลใหม่รวมทั้งวิธีการเรียนการสอนเนื้อหาในวิชาปรัชญาด้วย หากแนวคิดทางญาณวิทยาชาติพันธุ์เป็นจริงดังสมมติฐานข้างต้น

แนวคิดทางญาณวิทยาชาติพันธุ์นี้ เกิดจากนักปรัชญากลุ่มหนึ่งซึ่งเรียกตนเองว่านักปรัชญาเชิงทดลอง เช่น โจนธาน เอ็ม วินเบิร์ก (Jonathan M. Weinberg) และสตีเฟน สติช (Stephen Stich) ซึ่งนักปรัชญากลุ่มนี้ได้ให้นิยามของแนวทางปรัชญาเชิงทดลอง (experimental philosophy) ไว้ว่าแนวคิดดังกล่าวมีความแตกต่างจากการทำงานทางปรัชญาแบบดั้งเดิม (standard philosophy) หรือที่เรียกกันว่าปรัชญาเชิงวิเคราะห์ (analytic philosophy) โดยปรัชญาเชิงทดลองนั้นถือเป็นมิติใหม่ของการค้นคว้าทางปรัชญา⁷ เนื่องจากปรัชญาเชิงวิเคราะห์ที่

⁶ Ibid., pp.6-7.

⁷ Alexander J. and Weinberg, M.J. 2007. "Analytic Epistemology and Experimental Philosophy". *Philosophical Compass*. Blackwell Publishing Ltd., 2/1 (2007): p.60.

เป็นปรัชญาแบบดั้งเดิมนั้น ยังไม่สามารถแก้ปัญหาข้อถกเถียงต่างๆ ทางปรัชญาได้ถึงจุดสิ้นสุด นักปรัชญาเชิงทดลองกล่าวว่าแนวทางปรัชญาเชิงวิเคราะห์หมายถึงคุณลักษณะทั่วไปในวงการถกเถียงทางปรัชญาแบบเดิม เช่น การใช้การถกเถียงด้วยการอ้างเหตุผลและตรรกะ การใช้หลักฐานเชิงวิเคราะห์ เช่นการใช้การทดลองในจินตนาการ (thought-experiment) เพื่อสนับสนุนหรือหักล้างเหตุผล เป็นต้น รวมทั้งยังหมายถึงการฝึกฝนเรียนรู้ทางปรัชญาในชั้นเรียนทางปรัชญาของนักศึกษา ที่ยังคงให้ความสนใจกับการคิดวิเคราะห์ และอ้างเหตุผลเพื่อถกเถียงกันเป็นหลัก⁸ แต่ปรัชญาทดลองนั้น มุ่งเน้นการแก้ปัญหาทางปรัชญาโดยการใช้องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และหลักฐานเชิงสำรวจทดลองมาเป็นเครื่องมือเพื่อช่วยเหลือในการตรวจสอบข้อสงสัยหรือข้อถกเถียงทางปรัชญา และนำข้อมูลต่างๆ ในเชิงประจักษ์มาสรุปผล เพื่อนำไปใช้เป็นหลักฐานในการให้เหตุผลเพื่อสนับสนุนหรือหักล้างเหตุผลในทางปรัชญาในสาขาต่างๆ⁹ ซึ่งแนวคิดทางญาณวิทยาชาติพันธุ์เป็นประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งของนักปรัชญาทดลอง และมีความเกี่ยวพันถึงรากฐานของญาณวิทยาแบบดั้งเดิมทั้งหมด ดังข้ออ้างเบื้องต้นตามสมมติฐานที่ว่าความเข้าใจในทางญาณวิทยานั้น นักปรัชญาไม่สามารถกล่าวอ้างถึงความเป็นสากลเหล่านั้นได้ เนื่องจากว่าอรรถศาสตร์ญาณวิทยาชาติพันธุ์มีความยืดหยุ่นแปรผันตามคุณสมบัติทางวัฒนธรรมของแต่ละชาติพันธุ์ และยังรวมไปถึงฐานะทางสังคมและพื้นฐานการศึกษาในรายวิชาปรัชญา ซึ่งหมายความว่า ข้อถกเถียงทางญาณวิทยาต่างๆ ต้องจำกัดวงแคบลงตามกลุ่มของสมมติฐานนี้ หรือในบางกรณีอาจจะไม่สามารถกล่าวอ้างได้เลย เพราะข้ออ้างดังกล่าวอาจไม่สมเหตุสมผล (invalid) ในบางวัฒนธรรมหรือฐานะทางสังคมที่มีความเข้าใจในทางญาณวิทยาแตกต่างกันไป นอกจากนี้ในทางกลับกัน ปัญหาทางญาณวิทยาได้แก่ วิมตินิยม ก็อาจไม่มีความสำคัญใดๆ เลยเช่นกัน หากมีหลักฐานและการให้เหตุผลที่สามารถพิสูจน์ได้ว่าสมมติฐานในแนวคิดทางญาณวิทยาชาติพันธุ์เป็นจริง

นักปรัชญาเชิงทดลองอ้างว่า หลักการหนึ่งซึ่งเป็นรากฐานทางปัญญาที่นักปรัชญาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญมาโดยตลอดนับแต่อดีตถึงปัจจุบัน เกี่ยวกับประเด็นทางญาณวิทยานั้น ได้แก่ การอ้างเหตุผลเชิงวิมคติ (skeptical argument) ซึ่งแสดงผลลัพธ์เบื้องต้นว่าความรู้เกี่ยวกับโลกภายนอกนั้นเป็นไปได้ไม่ได้ โดยการให้เหตุผลเพื่อหักล้างความน่าเชื่อถือของความจริงภายนอก เช่นการรับรู้ทางผัสสะไม่ว่าจะเป็นการมองเห็น การได้ยิน การสัมผัสความรู้สึก ฯลฯ ซึ่ง

⁸ Ibid., p. 57.

⁹ Ibid., pp. 60-67.

มักจะมีข้อผิดพลาดอยู่เสมอ¹⁰ แม้แต่การไม่สามารถแยกแยะได้ระหว่างความฝันที่สมจริงสมจัง
 อย่างที่สุด กับโลกแห่งความเป็นจริงเมื่อเราตื่นอยู่ ตัวอย่างการอ้างเหตุผลนี้มีมาแต่โบราณซึ่งอาจ
 กล่าวได้ว่าการอ้างเหตุผลแบบนี้มีจุดเริ่มต้นจากเดการ์ตส์ ผู้เป็นเจ้าของวลี “*Cogito, ergo sum*”
 เดการ์ตส์ได้ให้เหตุผลสนับสนุนว่า เราไม่สามารถเชื่อถือความจริงภายนอกใดๆ ได้เลยทางผัสสะ¹¹
 ดังนั้นการค้นหาคำความจริงจึงต้องเริ่มจากภายในและเป็นที่มาที่ไปของวลีดังกล่าว ซึ่งยังคงเป็นที่
 ถกเถียงกันอย่างกว้างขวางในวงการปรัชญาแม้ในปัจจุบัน และการอ้างเหตุผลเชิงวิมตินี้ยังถูกใช้
 โดยนักปรัชญาที่มีชื่อเสียง เช่น รัสเซลล์, มัวร์ และ วิตเจนสไตน์ และยังคงมีอยู่ในญาณวิทยา
 กระแสหลักจนถึงปัจจุบัน เหตุสำคัญที่การอ้างเหตุผลเชิงวิมติมีความสำคัญและจำเป็นที่จะต้อง
 ตระหนักถึง ก็สืบเนื่องมาจากการที่นักปรัชญามักจะใช้ข้ออ้างนี้เป็นข้ออ้างในขั้นต้น และมีการ
 ยอมรับไว้ก่อนว่ามนุษย์ทุกคนสามารถเกิดความรู้สึกเข้าใจได้เองในใจอย่างชัดเจน (intuitively)
 อย่างเป็นสากล เราจะพบว่ามีการใช้สมมติฐานลักษณะนี้ในงานเขียนทางปรัชญาอยู่เสมอ

นักปรัชญาเชิงทดลองได้เสนอแนวคิดทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ขึ้น เพื่อ
 พยายามพิสูจน์ว่าการกล่าวอ้างในลักษณะดังกล่าวเป็นเรื่องไม่จริง ตามข้อเสนอนี้ความเป็นสากล
 ของอรรถศาสตร์ญาณทางญาณวิทยานั้น แท้จริงแล้วเป็นเพียงความเข้าใจในวงแคบ เนื่องมาจากสิ่ง
 ที่ญาณวิทยาแบบดั้งเดิมกล่าวอ้างนั้นมีความหลากหลายโดยขึ้นกับลักษณะวัฒนธรรมทางชาติ
 พันธุ์, ฐานะทางสังคม และพื้นฐานการศึกษาในรายวิชาปรัชญา เป็นสิ่งหล่อหลอมให้เกิดความคิด
 และอรรถศาสตร์ญาณทางญาณวิทยาที่แตกต่างกันไป หากนักปรัชญาตั้งการอ้างเหตุผลเชิงวิมติ
 เป็นสมมติฐานในการให้เหตุผลสนับสนุนหลักการทางญาณวิทยาของตนเอง และอ้างว่าการอ้าง
 เหตุผลเชิงวิมติ สามารถเข้าใจได้โดยมนุษย์ทุกคนเช่นตัวอย่างข้างต้น หลักฐานของญาณวิทยา
 ชาติพันธุ์นี้ก็กลายเป็นหลักฐานหักล้างความเชื่อและข้ออ้างดังกล่าวทั้งหมดและส่งผลให้การ
 อ้างเหตุผลเชิงวิมติไม่สามารถนำไปใช้ถกเถียงในวงกว้างได้นอกเหนือจากกลุ่มของผู้ที่มีอรรถศาสตร์-
 ญาณทางญาณวิทยาที่เป็นไปอย่างสอดคล้องกันเท่านั้น นอกจากนี้นักปรัชญาเชิงทดลองยังได้
 เสนอว่าแนวคิดเชิงวิมตินิยม ซึ่งเป็นปัญหาที่นักญาณวิทยาต่างพยายามโต้แย้งและแก้ไขมาโดย
 ตลอด ก็ไม่ใช่ปัญหาที่มีความสำคัญในทางญาณวิทยาอีกต่อไปเนื่องจากเหตุผลข้างต้น
 เช่นเดียวกัน

¹⁰ Nichols, S., Stich, S. and Weinberg, M.J. 2003, “Metaskepticism: Meditations in Ethno-Epistemology”. Ed. by Steven Luper, in
The Sceptics: Contemporary Essays, pp. 228-231.

¹¹ Descartes, R. 1673. *Discourse on the Method: of Conducting One's Reason Well and of Seeking the Truth in the Sciences*.
 Leiden, Press of Jan Maire., pp. 50-51.

รากฐานและที่มาที่ไปของข้อเสนอนี้ก็สืบเนื่องมาจากสิ่งที่นักปรัชญาเชิงทดลองได้ค้นพบจากงานสำรวจทางจิตวิทยา ซึ่งพบความไม่แน่นอนของสิ่งที่เป็นหลักฐาน ในการอ้างเหตุผลเชิงวิมตินั้น อันได้แก่ความไม่แน่นอนหรือการใช้เป็นหลักฐานในการอ้างเหตุผลเชิงวิมตินี้ไม่ได้ของ อัจฉัตติกญาณ และหาก อัจฉัตติกญาณ ไม่สามารถใช้เป็นหลักฐานได้จริงแล้ว การอ้างเหตุผลเชิงวิมตินี้ซึ่งมีมาตลอดนับแต่สมัยของเดการ์ตส์ ก็เป็นอันต้องตกไปหรือลดทอนความสำคัญต่อข้อถกเถียงในวงการญาณวิทยา ซึ่งหลักฐานดังกล่าวนี้มาจากตัวอย่าง เช่นที่เห็นชัดเจนเกี่ยวกับความขัดแย้งในตัวเองของการใช้อัจฉัตติกญาณเป็นหลักฐานของการอ้างเหตุผลของนักญาณวิทยา เป็นตัวอย่างของการทำสำรวจในงานของ โจชัวร์ นอบ¹² (Joshua Knobe) ซึ่งได้สอบถามบุคคลต่างๆ ไปเกี่ยวกับการกระทำที่เกี่ยวข้องกับค่าทางศีลธรรม ว่ามีการตัดสินที่เกี่ยวข้องกับอัจฉัตติกญาณจากเรื่องเล่าคือ

(1) รองประธานบริษัทแห่งหนึ่งได้เข้าพบประธานผู้บริหารและได้เสนอว่า “บริษัทของเราเตรียมแผนทางธุรกิจใหม่และมันจะช่วยเพิ่มผลประโยชน์อย่างมากให้กับบริษัท แต่แผนนี้จะส่งผลกระทบต่อลูกค้าทำลายสิ่งแวดล้อมไปด้วย” เมื่อประธานผู้บริหารได้ฟังก็ตอบว่า “ฉันไม่สนใจว่าธรรมชาติจะถูกคุกคามทำลายอย่างไร ฉันสนใจแค่ผลประโยชน์ของบริษัทที่จะเพิ่มขึ้นสูงสุดเท่าที่ฉันจะผลักดันได้ ดังนั้นเริ่มแผนทางธุรกิจใหม่ได้เลย” หลังจากนั้นบริษัทก็เริ่มแผนการทางธุรกิจซึ่งแน่นอนว่าย่อมส่งผลกระทบต่อลูกค้าทำลายสิ่งแวดล้อม

(2) รองประธานบริษัทแห่งหนึ่งได้เข้าพบประธานผู้บริหารและได้เสนอว่า “บริษัทของเราเตรียมแผนทางธุรกิจใหม่และมันจะช่วยเพิ่มผลประโยชน์อย่างมากให้กับบริษัท และแผนนี้จะส่งผลกระทบต่อช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไปด้วย” เมื่อประธานผู้บริหารได้ฟังก็ตอบว่า “ฉันไม่สนใจว่าธรรมชาติจะได้รับผลดีถูกอนุรักษ์อย่างไร ฉันสนใจแค่ผลประโยชน์ของบริษัทที่จะเพิ่มขึ้นสูงสุดเท่าที่ฉันจะผลักดันได้ ดังนั้นเริ่มแผนทางธุรกิจใหม่ได้เลย” หลังจากนั้นบริษัทก็เริ่มแผนการทางธุรกิจซึ่งแน่นอนว่าย่อมส่งผลดีช่วยให้สิ่งแวดล้อมถูกอนุรักษ์ไปด้วย

เรื่องเล่านี้หากพิจารณาอย่างถี่ถ้วนด้วยหลักทางตรรกวิทยาแล้วจะพบว่าเป็นประพจน์ชนิดเดียวกัน และเหมือนกันทุกอย่าง ดังนั้นการตัดสินควรจะเป็นเช่นเดียวกัน แต่กลับพบว่าบุคคลต่างๆ ไปนั้นกลับให้ข้อ (1) มีค่าความเลวทางศีลธรรม เนื่องจากความเชื่อของผู้ถูกสำรวจว่ารองประธานบริษัทนั้นมีเจตนาที่ไม่ดีต่อสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ข้อ (2) ในคนกลุ่มเดียวกันกลับไม่มีค่าความดีทางศีลธรรม เนื่องจากเชื่อว่ารองประธานบริษัทนั้นไม่ได้มีเจตนาดีในการรักษา

12

Knob, J. 2003. "Intentional Action and Side Effects in Ordinary Language". *Analysis* 60 (2003): pp.190-193.

สิ่งแวดลอมแต่อย่างใด ซึ่งจากตัวอย่างนี้ เราจะเห็นได้ว่าอชฌัตติกญาณนั้นมีความไม่แน่นอน แม้กระทั่งในคนกลุ่มเดิมด้วยประพจน์หรือข้อความซึ่งสามารถพิสูจน์ได้ด้วยตรรกะว่ามีโครงสร้างเดียวกัน จึงส่งผลต่อความเป็นหลักฐานที่แน่นอนและเป็นสากล สามารถเข้าใจได้ตรงกันในมนุษย์ทุกคน ที่ถูกนำไปอ้างเป็นหลักฐานในการอ้างเหตุผลเชิงวิมิตของนักปรัชญาได้

เราอาจพิจารณาความเป็นหลักฐานไม่ได้ในการอ้างเหตุผลเชิงวิมิตของอชฌัตติกญาณ จากงานของ เอ็ดดี้ นามีส, สตีเฟน มอริส, โทมัส นาดลฮอฟเฟอร์ และเจสัน เทิร์นเนอร์¹³ (Eddy Nahmais, Stephen Morris, Thomas Nadelhoffer and Jason Turner) ซึ่งเป็นกลุ่มของนักปรัชญาเชิงทดลองที่ทำสำรวจเพื่อตรวจสอบเกี่ยวกับข้ออ้างเรื่องความเป็นสาเหตุที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ (causal determinism) ที่เข้ากันกับความรับผิดชอบทางศีลธรรมโดยการสอบถามจากเรื่องเล่าคือ

จินตนาการในศตวรรษถัดไปมนุษยชาติได้ศึกษาค้นพบกฎของธรรมชาติ และเราได้สร้างซูเปอร์คอมพิวเตอร์ระดับสูงสุดที่สามารถหาข้อสรุปจากกฎธรรมชาติและสร้างสภาพกระแสความเป็นไปของทุกอย่างบนโลกได้อย่างแม่นยำว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นบ้างบนโลกในอนาคต เครื่องนี้สามารถตรวจดูทุกอย่างบนโลกที่สามารถทำนายได้และมีความแม่นยำ 100% สมมติว่าเครื่องคอมพิวเตอร์ดังกล่าวมีจริงและเปิดให้ตรวจดูความเป็นไปของจักรวาลในวันที่ 20 มีนาคม ปี ค.ศ. 2150 ซึ่งเป็นราวๆ 20 ปี ก่อนที่ แญอเวมี ฮอลล์ (Jeremy Hall) จะเกิด คอมพิวเตอร์ได้ทำนายโดยสรุปจากกระแสความเป็นไปว่าแญอเวมี จะบุกเข้าปล้นธนาคารพิตเดิลิตี้ในเวลา 6 นาฬิกาของวันจันทร์ที่ 26 มกราคม ค.ศ. 2195 ซึ่งแน่นอนว่าคอมพิวเตอร์สามารถทำนายได้แม่นยำและแญอเวมีได้บุกเข้าปล้นธนาคารพิตเดิลิตี้จริง ในเวลา 6 นาฬิกา วันที่ 26 มกราคม ในปี ค.ศ. 2195

จากเหตุการณ์ดังกล่าวนักปรัชญาเชิงทดลองได้ตั้งคำถามกับผู้ถูกสำรวจว่า แญอเวมีสมควรถูกดำเนินในทางศีลธรรมที่ได้ทำการปล้นธนาคารหรือไม่ และคำตอบส่วนใหญ่เชื่อว่าแญอเวมีสมควรที่จะถูกดำเนินในทางศีลธรรมอยู่ดี ซึ่งผลสำรวจคำตอบเช่นนี้ตรงข้ามกับข้ออ้างทางปรัชญาโดยทั่วไป ไปที่กล่าวว่าความเป็นสาเหตุที่หลีกเลี่ยงไม่ได้หรือถูกกำหนดไว้แล้วไม่น่าจะเข้ากันกับการต้องมีความรับผิดชอบทางศีลธรรม ดังนั้นจากตัวอย่างนี้อาจสรุปได้เบื้องต้นว่า อชฌัตติกญาณ ในแบบที่นักปรัชญากล่าวอ้างว่าสามารถเข้าใจอย่างเป็นสากลได้นั้นอาจไม่เป็นจริง และ

13

Nahmias, E., Morris, S., Nadelhoffer, T. and Turner, J. 2005. "Surveying Free Will: Folk Intuitions about Free Will and Moral Responsibility". *Philosophical Psychology*. 18.5(2005): pp. 561-84.

การนำมาใช้เป็นหลักฐานในการอ้างเหตุผลเชิงวิมิตีเพื่อกล่าวอ้างถึงมนุษย์โดยรวมอย่างเป็นสากล นั้นอาจเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องเช่นกัน

นอกจากตัวอย่างดังกล่าวนี้แล้วยังมีตัวอย่างอีกหลายชิ้น จากการทำสำรวจที่เกี่ยวข้องกับอชฌัตติกญาณ ซึ่งถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นมูลเหตุในการตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับญาณวิทยาชาติพันธุ์เพื่อพิสูจน์ว่าการอ้างเหตุผลเชิงวิมิตีอาจใช้อชฌัตติกญาณเป็นหลักฐานไม่ได้ และทำให้การอ้างเหตุผลเหล่านั้นไม่สำคัญหรือมีความสำคัญน้อยและไม่ช่วยให้เราสามารถหาคำตอบเกี่ยวกับความรู้ในญาณวิทยาได้ ซึ่งผู้วิจัยจะได้อภิปรายต่อไปอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม นักปรัชญาเชิงทดลองเชื่อว่าหลักฐานเชิงสถิติจากการสำรวจในลักษณะนี้เอง อาจเป็นหลักฐานยืนยันได้ว่าแท้จริงแล้ว อชฌัตติกญาณ อาจไม่ได้เป็นสากลในมนุษย์ และจำเป็นจะต้องตรวจสอบเพื่อพิสูจน์ว่า การที่นักปรัชญาในอดีตใช้อชฌัตติกญาณที่เชื่อว่าเป็นสากลและสามารถเข้าใจตรงกันได้ ในมนุษย์ทุกคน เพื่อเป็นหลักฐานในการอ้างเหตุผลเชิงวิมิตีนั้นอาจไม่ถูกต้อง เนื่องจากแท้จริงแล้ว อชฌัตติกญาณอาจไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของความเป็นสากลและมีความแปรผันไปตามปัจจัยอื่น ซึ่งนักปรัชญาเชิงทดลองจะได้วิเคราะห์และตั้งสมมติฐานในการพิสูจน์ต่อไป

2.2 ประเด็นถกเถียงเกี่ยวกับความรู้ในญาณวิทยาชาติพันธุ์

เหตุที่นักปรัชญาจำเป็นต้องสนใจประเด็นเกี่ยวกับอชฌัตติกญาณ ก็สืบเนื่องมาจากข้ออ้างข้างต้นของนักปรัชญาวิเคราะห์ที่มีมาแต่เดิม และเหตุที่ต้องสนใจความเกี่ยวข้อง ระหว่างอชฌัตติกญาณทางญาณวิทยา กับแนวคิดเรื่องความแตกต่างทางชาติพันธุ์ก็สืบเนื่องมาจากนักปรัชญาเชิงทดลองได้มีการศึกษาค้นคว้าแนวคิดทางญาณวิทยาประกอบกับการศึกษาทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยา แล้วค้นพบว่า ผู้คนในโลกแห่งความเป็นจริงนั้นมีท่าทีที่แตกต่างกันไปต่อแนวคิด หรือการอ้างเหตุผลในทางญาณวิทยา และในประเด็นทางศีลธรรม ซึ่งในส่วนนี้ของวิทยานิพนธ์จะได้นิยามความหมายและวาดภาพคร่าวๆ ให้เห็นถึงที่มาที่ไปของประเด็นทางญาณวิทยาที่นักปรัชญาเชิงทดลองอ้างว่าต้องโยงไปสู่หลักฐานเชิงวิทยาศาสตร์ ซึ่งในกรณีนี้ได้แก่หลักฐานทางสถิติของการสำรวจสอบถามจากตัวอย่างสำรวจ โดยแบ่งกลุ่มไปตามหลักสมมติฐานที่นักปรัชญาเชิงทดลองเกิดข้อกังขาต่อความแตกต่างของอชฌัตติกญาณที่แสดงออกในคนแต่ละกลุ่ม รวมถึงการใช้หลักวิเคราะห์เชิงจิตวิทยาเข้ามามีส่วนร่วม กระนั้นการศึกษาทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ก็ไม่ใช่ว่าการสนับสนุนให้น่าประเด็นทางญาณวิทยาให้ย้ายไปเป็นหน้าที่ของการค้นคว้าทางจิตวิทยาล้วนๆ หากแต่ยังมีพื้นที่การสนทนาแลกเปลี่ยนกับวิธีการอ้างเหตุผลในแบบเดิมด้วยเหตุผลวิเคราะห์เพื่อโต้แย้งต่อประเด็นต่างๆ ที่อาจมีความเข้าใจไม่ตรงกัน หรือข้อบกพร่องของการอ้างเหตุผลและหลักฐานในลักษณะของปรัชญาเชิงทดลองนี้ รวมทั้งการ

ตระหนักถึงประเด็นปัญหาที่อาจจำเป็นจะต้องศึกษาวิจัยกันต่อไปในอนาคตถึงแนวทางของข้อ
ถกเถียงทางญาณวิทยาต่อไป

2.2.1 นิยามของอรรถศาสตร์ญาณในญาณวิทยาชาติพันธุ์

นิยามของอรรถศาสตร์ญาณที่นักปรัชญาเชิงทดลองนำมาใช้ในแนวคิดทางญาณ
วิทยาชาติพันธุ์นั้น จำเป็นต้องนิยามให้ได้ความหมายอย่างชัดเจนเนื่องมาจาก “อรรถศาสตร์ญาณ”
หรือ “intuition” เป็นคำที่นักปรัชญาใช้ในหลายความหมายซึ่งอาจทำให้เกิดความเข้าใจที่ไม่
ตรงกัน โดยในแนวคิดทางญาณวิทยาชาติพันธุ์นี้ ได้นิยามความหมายของ “อรรถศาสตร์ญาณ” ไว้
ว่าเป็น การตัดสินอย่างพื้นฐาน (simply judgment) ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติเกี่ยวกับ “ความจริง”
หรือ “ความเท็จ” ของประพจน์ โดยการตัดสินที่ว่านี่คือการที่ บุคคลใดบุคคลหนึ่งตัดสินความ
ถูกต้อง (judgment) ของประพจน์นั้นๆ และอาจสามารถนำไปสู่การให้เหตุผล (justification) ของ
ข้อเสนอกันด้วย¹⁴ ซึ่งอรรถศาสตร์ญาณในความหมายนี้เป็นการตัดสินเบื้องต้น ซึ่งเป็นคน
ละสิ่งกับการให้เหตุผลสนับสนุนความเชื่อ โดยความแตกต่างนั้นอยู่ที่การให้เหตุผลสนับสนุนความ
เชื่อนั้นเกิดจากการพิจารณาสมมติฐาน ข้ออ้างและการให้เหตุผลหรือหลักฐานสนับสนุน

คำว่า “intuition” นี้มีการใช้กันในหลายความหมายในปรัชญา ในปรัชญาของ
คานท์ คำนี้มักใช้แปลคำภาษาเยอรมันว่า “Vorstellung” ซึ่งหมายถึงสิ่งที่ประสาทสัมผัสรับรู้
โดยตรง อันเป็นผลจากการมีประสบการณ์หรือการรับรู้โลกภายนอกผ่านประสาทสัมผัส ดังนั้น
เมื่อเรากำลังมองดูต้นไม้ต้นหนึ่ง เราจะเกิด Vorstellung ขึ้นโดยพิจารณาตัดสิน (judgment) ใดๆ ที่
เราเกิดมีขึ้นเกี่ยวกับต้นไม้ต้นนี้ (เช่น “ต้นไม้ต้นนี้สูง”) ก็จะมีรากฐานอยู่บน Vorstellung นี้เท่านั้น
ไม่ใช่ต้นไม้จริงในโลกภายนอก ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่า คานท์มีทรรศนะว่าโลกภายนอกตามที่
เป็นอยู่เองนั้น มนุษย์ไม่สามารถไปรู้ได้ มนุษย์รู้เรื่องราวต่างผ่านทางประสาทสัมผัสด้วยการผ่าน
ทาง Vorstellung นี้เท่านั้น ในงานแปลของนอร์แมน เคมพ์ สมิท¹⁵ (Norman Kemp Smith) ซึ่งใช้
กันเป็นหลักมาเป็นเวลานาน ได้แปลคำว่า Vorstellung นี้ว่า intuition ซึ่งทำให้มีคนที่ใช้กันต่อมา
อย่างไรก็ตามงานแปลหนังสือ *Critique of Pure Reason* ในระยะหลัง จะแปล Vorstellung ว่า
“representation” ซึ่งตรงกับต้นฉบับมากกว่า อย่างไรก็ตาม intuition ที่เกิดขึ้นจากประสาทสัมผัส
เป็นเพียง intuition แบบหนึ่ง ในญาณวิทยาของคานท์ยังมี intuition อีกแบบหนึ่งซึ่งมีลักษณะเป็น

¹⁴ Nichols, S., Stich, S. and Weinberg, M.J. 2003., “Metascepticism: Meditations in Ethno-Epistemology”. Ed. by Steven Luper, in
The Sceptics: Contemporary Essays., p. 228.

¹⁵ Kant, I. 1933. *Critique of Pure Reason*. Translated by N.K.Smith, Palgrave Macmillian, New York.

แบบก่อนประสบการณ์ (a priori) ล้วนๆ ซึ่งเป็นเงื่อนไขให้ intuition หรือ representation ที่เกิดจากประสาทสัมผัสเป็นไปได้ คานท์เรียก intuition ที่เป็นแบบก่อนประสบการณ์นี้ว่า pure intuition ซึ่งมีเพียงสองอย่างเท่านั้นคือพื้นที่และเวลา ทั้งสองนี้เป็น “รูปแบบ” ที่ทำให้การ represent การรับรู้ความเป็นจริงทางประสาทสัมผัสเป็นไปได้ ดังนั้น intuition ที่เกิดจากประสาทสัมผัสจะเรียกว่า empirical intuitions ส่วนที่ไม่ขึ้นกับประสบการณ์เรียกว่า pure intuitions

นอกจากนี้ คำว่า intuition ยังใช้เพื่อหมายถึงความรู้ที่ได้มาโดยไม่อาศัยประสบการณ์ หรือที่เรียกว่า a priori knowledge ตัวอย่างที่รู้จักกันดีได้แก่ในปรัชญาของคานท์ (แต่คานท์ไม่ได้ใช้คำว่า intuition เพื่อหมายถึง a priori knowledge แต่หมายถึง Vorstellung ดังที่ได้เสนอไว้ในย่อหน้าข้างต้นแล้ว) ได้แก่ความรู้ว่า “ชายโสดทุกคนเป็นผู้ชาย” (All bachelors are male) ตามการใช้แบบนี้ เมื่อเราถามใครคนหนึ่งว่า รู้ได้อย่างไรว่าชายโสดทุกคนเป็นผู้ชาย คำตอบก็คือ “รู้ได้เอง” โดยไม่ต้องออกไปสำรวจชายโสดทุกคนว่าเป็นผู้ชายจริงหรือไม่ เพราะเข้าใจอยู่แล้วว่าความหมายของ “ชายโสด” รวมเอาความหมายของ “ผู้ชาย” เข้าไปด้วย การ “รู้ได้เอง” นั้นเองได้แก่ตัวอย่างของ intuition ตามความหมายนี้ เราอาจเรียก intuition ชนิดนี้ตามคำอธิบายที่มีการอภิปรายและบันทึกไว้ในสารานุกรมเสรีวิกิพีเดียได้ว่า “intellectual seemings that something is necessarily the case”¹⁶ หรือแปลได้ว่า “การปรากฏทางปัญญาหรือความคิดว่าบางอย่างเป็นจริงโดยจำเป็น” ตัวอย่างก็เช่นเรื่องชายโสดเป็นผู้ชายดังที่ยกตัวอย่างไว้ข้างต้น

อย่างไรก็ตาม คำว่าหรือ “intuition” ที่ใช้ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้ตามการใช้ของนักปรัชญาเช่น สติช หรือ วินเบิร์ก ที่ถือว่า intuition เป็นความเชื่อประเภทหนึ่ง ซึ่งมีที่มาในท้ายที่สุดจากประสบการณ์ และ intuition หรือความเชื่อเหล่านี้ดูเผินๆ จะไม่เปลี่ยนแปลงเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนไป (เช่น ชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมของผู้เชื่อ) แต่เมื่อทำการสำรวจกันจริงๆ แล้ว อาจไม่ใช่เช่นนั้นก็ได้¹⁷ ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะเรียก intuition ตามความหมายที่สติชกับวินเบิร์กใช้ว่า “อรรถศาสตร์ญาณ”

ตัวอย่างของอรรถศาสตร์ญาณที่ใช้ในความหมายดังกล่าว เช่นเวลาที่เราบอกว่า “การโกหกเป็นสิ่งที่ไม่ดี” นักปรัชญาอาจกล่าวอ้างว่าเราสามารถเกิดอรรถศาสตร์ญาณขึ้นมาว่า

¹⁶ ดู Intuition (philosophy) [ออนไลน์], ๒๑ มี.ค. ๒๕๕๓. แหล่งที่มา [http://en.wikipedia.org/wiki/Intuition_\(philosophy\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Intuition_(philosophy))

¹⁷ Nichols, S., Stich, S. and Weinberg, M.J. 2003., “Metascepticism: Meditations in Ethno-Epistemology”. Ed. by Steven Luper, in *The Sceptics: Contemporary Essays.*, p. 228.

ประพจน์ดังกล่าวเป็นความจริง และจากอักษัตติกฎานี้ เราก็เชื่อว่าคนทุกคนก็รู้เหมือนกันว่าการพูดโกหกเป็นสิ่งไม่ดี จากนั้นก็นำไปสู่การให้เหตุผลสนับสนุนว่าการพูดโกหกนั้นเป็นสิ่งไม่ดี และทุกคนรู้ว่าการโกหกเป็นสิ่งไม่ดี เพราะหากการโกหกเป็นสิ่งดีและทุกคนพูดโกหก สังคมก็จะเกิดความสับสนวุ่นวาย คำอธิบายอย่างหลังนี้เป็นการให้เหตุผลสนับสนุน (justification) และสิ่งที่เราพิจารณาไม่ใช่ความถูกต้อง จริงหรือเท็จของประพจน์ แต่เป็นความสมเหตุสมผลของประพจน์ดังกล่าว แล้วเราจึงเชื่อว่าประพจน์นี้จริงเนื่องจากความสมเหตุสมผล ซึ่งมีจุดตั้งต้นอยู่ที่อักษัตติกฎานว่าการพูดโกหกไม่ดี ระบบการคิดเช่นนี้ปรากฏชัดในระบบจริยศาสตร์ของคานท์ ซึ่งตั้งต้นจากความสำนึกทางศีลธรรมที่ทุกคนมีส่วนร่วม ซึ่งความสำนึกที่มีร่วมกันนี้เองที่เป็นเรื่องของอักษัตติกฎาน

2.2.2 ปัญหาการอ้างเหตุผลเชิงวิมติ

นักปรัชญาเชิงทดลองได้พยายามชี้ให้เห็นว่าการอ้างเหตุผลเชิงวิมตินั้นเป็นใจกลางที่สำคัญมากในวงการปรัชญาซึ่งการอ้างเหตุผลเชิงวิมติก็วางอยู่บนรากฐานของการอ้างเหตุผลอันได้แก่การมีอักษัตติกฎานทางญาณวิทยาที่เป็นสากล และที่มนุษย์ทุกคนมีส่วนร่วมโดยธรรมชาติพื้นฐาน¹⁸ สิ่งนี้ได้ถูกใช้เป็นข้ออ้างในการสนับสนุนความสมเหตุสมผลของการอ้างเหตุผลเชิงวิมติด้วย และในลักษณะที่คล้ายกันกับการอ้างเหตุผลโต้แย้งในวิมตินิยมก็เช่นเดียวกัน นักปรัชญาทั้งสองฝ่ายต่างก็ใช้อักษัตติกฎานที่มนุษย์มีส่วนร่วมเป็นข้ออ้างเพื่อสนับสนุนการอ้างเหตุผลโต้แย้งทั้งสิ้น ทั้งนี้เพื่อชี้ให้เห็นว่าหลักการนั้นๆ เป็นหลักการที่ถูกต้องชัดเจนและเป็นสากลเป็นหลักการทางญาณวิทยาที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ทุกคน ซึ่งหากไม่เป็นเช่นนั้นแล้วธรรมชาติของความรู้ในมนุษย์แต่ละคนก็จะเป็นสิ่งเดียวกันไม่ได้ แต่ญาณวิทยากำลังพูดถึงความรู้ ที่มนุษย์มีเหมือนๆ กันหรือสามารถที่จะมีความเข้าใจเหมือนหรือสอดคล้องกันได้

การอ้างเหตุผลเชิงวิมติ (Skeptical Arguments) ที่แนวความคิดญาณวิทยาชาติพันธุ์ให้ความสนใจนั้น ได้แก่การอ้างเหตุผลที่อยู่ในกลุ่มของ “คาร์ทีเซียน” (Cartesian) ซึ่งเป็นแนวการอ้างเหตุผลที่ไม่สามารถแยกขาดจากการใช้อักษัตติกฎานเป็นเครื่องมือสำหรับสนับสนุน ข้ออ้างเนื่องจากความเข้าใจที่ผู้เสนอข้ออ้างได้ใช้อธิบายเพื่อนำไปสู่การอ้างเหตุผลนั้น เป็นการชี้จุดที่อ้างอิงไปยังอักษัตติกฎานของผู้อื่นเป็นรากฐานโดยตรง ทั้งนี้เพื่ออ้างว่าเราไม่มี หรือเราไม่สามารถที่จะมีความรู้ได้ตามความเชื่อโดยพื้นฐานเกี่ยวกับความรู้ของเรา¹⁹ ตัวอย่างเช่น เดการ์ตส์

18 Ibid.

19 Ibid.

ที่ยกตัวอย่างปีศาจที่ชั่วร้าย (malicious demon หรือ evil genius) ที่ทำให้เราเข้าใจผิดคิดว่าการรับรู้ของเราเป็นความจริงทั้งที่อาจจะเป็นพลังในการล่อลวงของปีศาจในหนังสือ *Meditation on First Philosophy*²⁰ หรือตัวอย่างที่เป็นที่นิยมในวงสนทนาของปรัชญาร่วมสมัย คือตัวอย่าง สมองในถัง ของพัตน์ม²¹ (Hilary Putnam) โดยสืบเนื่องจากการอ้างเหตุผลเชิงวิมตินี้ นักปรัชญาเชิงทดลองเชื่อว่าอรรถศาสตร์เป็นแรงผลักดันแนวคิดปรัชญาสมัยใหม่เรื่อยมา และเรียกว่าเป็น “อรรถศาสตร์เชิงวิมตินี้” เพื่อให้สอดคล้องกันและสามารถเข้าใจได้ว่าเป็นอรรถศาสตร์ที่ เกิดขึ้นเมื่อเราไม่รู้จักความไม่ถูกต้องของสมมติฐานของข้ออ้างเชิงวิมตินี้ และบ่งชี้ว่าอรรถศาสตร์ ทางญาณวิทยาแบบเดิมเชื่อถือไม่ได้

คีธ เดอโรส (Keith DeRose) ได้พยายามวาดภาพการอ้างเหตุผลที่มาจาก สมมติฐานเชิงวิมตินี้ ในรูปแบบของประพจน์เพื่อแสดงให้เห็นถึงธรรมชาติของมนุษย์ที่เราไม่สามารถมีความรู้ในลักษณะเดียวกับประพจน์ของการอ้างเหตุผลเกี่ยวกับการมีความรู้ที่สืบเนื่อง กันเช่นเมื่อฉันรู้ว่า P แล้วฉันจะรู้ว่า Q แต่เป็นไปในทางตรงกันข้าม โดยนำตัวอย่างมาจากประพจน์ ที่เป็นสมมติฐานเชิงวิมตินี้ของชิฟเฟอร์²² (Stephen Schiffer) และเดอโรสกล่าวว่าการอ้างเหตุผล เชิงวิมตินี้มีความสำคัญและทรงพลังอย่างยิ่งในการโต้แย้งเกี่ยวกับธรรมชาติของความรู้ที่เราเข้าใจ กันในทางญาณวิทยา ตัวอย่างการอ้างเหตุผลเชิงวิมตินี้ของชิฟเฟอร์ มีลักษณะที่อยู่บนพื้นฐาน เดียวกับการอ้างเหตุผลเพื่อให้เหตุผลสนับสนุนในทฤษฎีความรู้แต่มีความแตกต่างกันอยู่ดัง ตัวอย่างซึ่งเกี่ยวกับความสงสัยในตัวตนและการรับรู้ภายนอกของเรา โดยใช้พื้นฐานมาจาก ตัวอย่างเรื่องสมองในถัง คือ

- (ก) ฉันไม่รู้ว่าฉันไม่ใช่สมองในถัง
- (ข) ถ้าฉันไม่รู้ว่าฉันไม่ใช่สมองในถังแล้ว ฉันไม่รู้ว่าฉันมีมือ
- (ค) ฉันไม่รู้ว่าฉันมีมือ

โดยเดอโรสได้แสดงโครงสร้างของประพจน์นี้ให้ชัดเจนถึงความสมเหตุสมผลของ ประพจน์ขึ้นเมื่อเปลี่ยนค่าเป็นตัวแปร ได้แก่

²⁰ Descartes, R. 1996. *Meditations on First Philosophy*., translated by J. Cottingham., Cambridge: Cambridge University Press.

²¹ Putnam, H. 1981. "Brains in a vat". *Reason, Truth and History*. Cambridge University Press. pp. 1-21.

²² Schiffer, S. 1996. "Contextualist Solutions to Skepticism". *Proceedings of the Aristotelian Society*, 96, pp. 317-333.

* การบอกว่า ฉันไม่รู้ว่าฉันไม่ใช่สมองในถังนั้นสามารถเข้าใจได้ว่า, ตัวอย่างเช่น ฉันไม่มีร่างกาย แต่ฉันเป็นเพียงสมองในถังที่ ไม่มีโลกภายนอกแต่โลกที่ฉันรับรู้เป็นเพียงสัญญาณทางไฟฟ้า แม้กระนั้นฉันก็ไม่รู้ว่าฉันไม่ใช่สมองในถัง ดังตัวอย่างของพัตน์ม

- (ก) ฉันไม่รู้ว่ามี not-H
- (ข) ถ้าฉันไม่รู้ว่ามี not-H แล้วฉันไม่รู้ว่ามี O
- (ค) ฉันไม่รู้ว่ามี O

เราจะเห็นได้ว่าประพจน์ดังกล่าวมีความสมเหตุสมผลแล้วและเป็นในฐานะข้ออ้างที่มีอรรถศาสตร์ถูกต้อง อยู่เบื้องหลังการทำความเข้าใจถึงการอ้างเหตุผลเชิงวิมิตดังกล่าว

การอ้างอิงอรรถศาสตร์ถูกต้องในรูปแบบที่คล้ายกับประพจน์ข้างต้นยังมีอยู่ในการอ้างเหตุผลของวิมิตินิยมซึ่ง โคเฮน²³ (Stewart Cohen) ได้ยกตัวอย่างอื่นขึ้นมาเกี่ยวกับ การอ้างเหตุผลเชิงวิมิตที่มักเกิดขึ้นในใจของเรา ได้แก่ตัวอย่างที่สมมติว่า เรากำลังเข้าชมม้าลายอยู่ในสวนสัตว์และเชื่อว่าสิ่งที่เห็นคือม้าลาย แต่โดยที่แท้จริงแล้วสิ่งที่อยู่ในกรงม้าลายนั้นหาใช่ม้าลาย แต่เป็นตัวล่อซึ่งถูกปลอมและทาสีให้ดูเหมือนม้าลายอย่างแนบเนียนที่สุด เราไม่สามารถปฏิเสธได้เลยว่าแท้จริงแล้วสิ่งที่เรากำลังเห็นอยู่นั้นคือตัวล่อซึ่งถูกปลอมเป็นม้าลาย ดังนั้นการที่ ถ้าเราปฏิเสธว่าเราไม่ได้กำลังดูตัวล่อจึงผิด อย่างไรก็ตามเราก็ไม่รู้ว่ามีจริงแล้วมันคือตัวล่อ ตัวอย่างดังกล่าวถูกใช้ในการอ้างเหตุผลของวิมิตินิยม ซึ่งเป็นในทางตรงกันข้ามกับการอ้างเหตุผลเกี่ยวกับธรรมชาติของความรู้ที่ได้อธิบายไปในตอนแรกของบทที่ 2 นี้ กล่าวคือ

(ประพจน์) ถ้า S รู้ว่า P และ S รู้ว่า P ทำให้เกิด Q แล้ว S รู้ว่า Q

ดังตัวอย่างของโคเฮนสามารถนำมาเขียนใหม่ให้เป็นรูปแบบในกรอบเชิงนิรนัยนี้ นักปรัชญาเชิงทดลองอ้างว่าประพจน์ดังกล่าวต้องมี อรรถศาสตร์ถูกต้อง เป็นแรงผลักดันให้เกิดผลลัพธ์ ซึ่งถ้าให้แทน P ด้วยประพจน์ใดๆ ที่สามารถรู้ได้และให้ H เป็นประพจน์เชิงวิมิตที่เป็นทางเลือกของ P (ดังตัวอย่าง) เราสามารถที่จะเขียนออกมาได้ว่า

- (ก) ถ้าฉันรู้ P แล้ว ฉันรู้ not-H
- (ข) ฉันไม่รู้ not-H
- (ค) ฉันรู้ P

หากพิจารณาแล้วจะพบว่าการอ้างเหตุผลนี้ไม่สมเหตุสมผล ซึ่งคำอธิบายนี้มี ความสำคัญอยู่ที่การนำไปใช้อธิบายการอ้างเหตุผลแบบวิมิตินิยม โดยหากจะจับข้อผิดพลาดจาก

23

Cohen, S. 1999 "Contextualism, Skepticism, and the Structure of Reasons". J. Tomberlin (ed.) *Philosophical Perspectives*, 13.

Cambridge, MA: Blackwell, pp. 57-90.

การอ้างเหตุผลดังกล่าวแล้วเราสามารถปฏิเสธข้ออ้าง (ก) และ (ข) ปัญหาคือข้ออ้างทั้งสองนี้ จำเป็นต้องอ้างอิงอรรถศาสตร์ติกฎาณเป็นพื้น และในกรณีของข้อสรุป (ค) ก็เชื่อมโยงกับอรรถศาสตร์ติกฎาณในการปฏิเสธข้อสรุปเช่นกัน จากตัวอย่างข้างต้นจะพบว่า เป็นความจริงที่ว่าอรรถศาสตร์ติกฎาณของเรานั้นสนับสนุนการให้เหตุผลว่าการที่เราเห็นม้าลาย และ เราไม่รู้ว่ามีม้าลายที่ถูกล้อมเป็นม้าลาย พร้อมกันเป็นเท็จ นักวิมตินิยมสามารถอ้าง (ก) และ (ข) เพื่อปฏิเสธ (ค) ในขณะที่เราก็อาจมองในมุมอื่นได้เช่นกันว่า อรรถศาสตร์ติกฎาณของเรานั้นสนับสนุน (ข) และ (ค) มากกว่าเพื่อปฏิเสธ (ก) เช่นกัน อรรถศาสตร์ติกฎาณทางวิมติและข้อสรุปเชิงวิมติดังกล่าวมักจะถูกอ้างถึงเหมือนกับว่าเป็นสากลอยู่แล้วอยู่เสมอ แนวคิดลักษณะนี้ถูกใช้ในการชี้ถึงเงื่อนไขของปัญหาว่า โดยธรรมชาติที่แท้จริงแล้วเราไม่สามารถรู้หรือตัดสินใจเกี่ยวกับความรู้ที่เรามีต่อโลกที่แวดล้อมเรา และแม้เราจะอ้างว่าเรารู้แต่ก็มักจะสมารถพิสูจน์ได้เสมอว่าแท้จริงแล้วเราอาจจะเข้าใจผิด แม้จะผิดจากสามัญสำนึกของเราซึ่งเรามักเชื่อว่าความรู้ของเรานั้นเป็นไปได้และเป็นพื้นฐานง่ายๆ ของชีวิตแต่มนุษย์ก็มักจะเกิดความสงสัยในการรู้นั้นได้โดยธรรมชาติเช่นกัน การคิดเชิงวิมติจึงเกิดขึ้นและทำให้เรารู้สึกสงสัยว่าแท้จริงแล้วเราอาจจะไม่มีสิ่งที่เรียกว่ารู้ได้เลยหรืออาจมีแต่น้อยมาก เช่น การเชื่อในพืชชนิดหรือเรขาคณิตที่บางครั้งเราเชื่อว่ามันคงที่และถูกต้องแน่นอนเสมอ เมื่อเราพูดถึงหลักแนวคิดเพื่อนำมาอธิบายในทางญาณวิทยา ก็มักจะมีความวิมตินิยมตามมาซึ่งให้เห็นถึงโครงสร้างที่ไม่มั่นคงเกี่ยวกับความรู้ที่นั้นเสมอด้วยวิธีการอ้างเหตุผลที่สมเหตุสมผลเช่นเดียวกัน แนวคิดวิมตินิยมนี้เป็นสิ่งที่มีมาดั้งเดิมพร้อมกับทฤษฎีความรู้และไม่อาจหลีกเลี่ยงได้โดยธรรมชาติของมนุษย์ นอกจากนี้นักปรัชญาบางส่วนอาจยังเชื่อว่ายังไม่มีคำตอบที่ดีพอที่สามารถแก้ปัญหาวิมตินิยมออกไปจากญาณวิทยาได้ทั้งหมด

จากจุดนี้ เราสามารถตระหนักได้ว่า อรรถศาสตร์ติกฎาณที่มีร่วมกันในมนุษย์ทุกคน อย่างเป็นสากล นั้นเป็นข้ออ้างที่จำเป็นทั้งในทางญาณวิทยาแบบดั้งเดิมและในทางวิมตินิยม และข้ออ้างนี้เป็นส่วนสำคัญในการให้เหตุผลสนับสนุนการอ้างเหตุผลเชิงวิมติซึ่งเป็นแนวคิดที่เป็นรากฐานสำคัญในทางญาณวิทยาที่นักปรัชญาวิเคราะห์นำประเด็นการอ้างเหตุผลเหล่านี้มาถกเถียงกันรวมทั้งใช้ในการเรียนการสอนและการฝึกฝนความคิดทางปรัชญาด้วย

2.3 ญาณวิทยาที่เกี่ยวข้องกับลักษณะชาติพันธุ์

ข้อสงสัยที่นักปรัชญาเชิงทดลองให้ความสนใจตั้งแต่แรกเริ่มคือว่า ความแตกต่างของกลุ่มคนในสังคม อาจมีความแตกต่างในเรื่อง อรรถศาสตร์ติกฎาณทางญาณวิทยา ซึ่งเดิมเป็นประเด็นที่เกิดขึ้นในการศึกษาทางจิตวิทยาเกี่ยวกับการข้ามวัฒนธรรม (cross-culture) และได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับระบบของความหลากหลายทางอรรถศาสตร์ติกฎาณที่อาจจะเป็นไปได้ โดยเดิมที่มี

นักจิตวิทยาได้แก่ นิสเบตต์²⁴ (Richard Nisbett) และทีมค้นคว้าของเขา พบว่ามนุษย์เรานั้นมีระบบพื้นฐานการรับรู้ที่ต่างกันทางด้านผัสสะ มีความสนใจ และลักษณะการจดจำที่แตกต่างกันอย่างมากระหว่างชาวยุโรปตะวันตกและชาวเอเชียทางตะวันออกของคนละฝั่งทวีป นอกจากนี้ทั้งสองกลุ่มชนชาติยังมีความแตกต่างด้านการแสดงออกเช่นการบรรยายความคิด การทำนายเหตุการณ์ และการอธิบายให้รายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง นิสเบตต์ได้ให้ข้อสรุปว่าความแตกต่างนี้เกิดขึ้นโดยวิธีคิดแบบองค์รวมซึ่งมักพบในชาวเอเชียตะวันออก ความคิดของพวกเขามักจะเป็นการมองภาพโดยกว้างและบริบทที่เกี่ยวข้อง มักมองความสัมพันธ์ของจุดสำคัญของเรื่องหรือเหตุการณ์กับปัจจัยโดยรอบ เพื่ออธิบาย หรือทำนายเหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งแตกต่างจากชาวยุโรปตะวันตกที่มีลักษณะของการคิดวิเคราะห์ จัดจุดเล็กจุดน้อยเป็นจุดๆ เป็นมุมมองต่อบริบทเฉพาะ มักมีความคิดจัดหมวดหมู่สิ่งต่างๆ และการคิดค้นกฎเฉพาะหมวดหมู่ เพื่ออธิบายให้รายละเอียด และทำนายพฤติกรรมเฉพาะ ชาวตะวันตกนั้นมักมีพื้นฐานกับความเป็นส่วนตัวและความเป็นอิสระ ในขณะที่ชาวตะวันออกนั้นมีการยอมรับความสอดคล้องกลมกลืนกันในสังคมมากกว่า ในสังคมของชาวตะวันออกนั้นให้ความรู้สึกเหมือนตัวตนของเราประดุจส่วนย่อยส่วนหนึ่งของสังคมที่ใหญ่และอยู่ร่วมกันอย่างซับซ้อนและเป็นสังคมที่มีชีวิต²⁵ ดังนั้นนิสเบตต์จึงสรุปว่าด้วยความแตกต่างดังกล่าวเราก็คควรตระหนักว่าผู้คนที่มีความแตกต่างกันมาแต่ดั้งเดิมนั้นย่อมมีการหล่อหลอมด้วยวัฒนธรรม และมีการฝึกฝนทางญาณวิทยาที่แตกต่างกันด้วย เนื่องมาจากวัฒนธรรมและความเชื่อที่แตกต่างกัน การให้ความเห็น การคิดโครงสร้างการอ้างเหตุผล การอนุมาน ย่อมมีแนวทางที่แตกต่างกันออกไปในการฝึกฝนวิธีคิดทางญาณวิทยา แม้ว่างานวิจัยของนิสเบตต์และผู้ร่วมงานจะไม่ได้แสดงให้เห็นว่าความแตกต่างดังกล่าวจะชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างเกี่ยวกับอักษณัติญาณได้ แต่ก็ได้ตั้งข้อสังเกตให้นักปรัชญาทดลองเริ่มคิดว่าอาจมีความเป็นไปได้ที่สำคัญในเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความแตกต่างของอักษณัติญาณ ซึ่งอาจมีค่าพอและจำเป็นอย่างยิ่งที่นักปรัชญาจะต้องศึกษาในประเด็นนี้ หากอักษณัติญาณทางญาณวิทยาจะมีความแตกต่างกันหรือแม้กระทั่งดำเนินไปในแบบเส้นขนาดของชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน

24

Nisbett, R. E., K. Peng, I. Choi and A. Norenzayan. 2001. "Culture and Systems of Thought: Holistic Versus Analytic Cognition".

Psychological Review, Vol. 108 No.2 pp.291-310.

*

จากงานดังกล่าว ตัวนิสเบตต์เองนั้นไม่ได้มีทรรศนะในทางญาณวิทยาแต่ผลลัพธ์ของงานสำรวจของทีมงานของเขา ที่บ่งชี้เกี่ยวกับลักษณะความแตกต่างทางอักษณัติญาณนั้นเป็นผลพลอยได้โดยมีนักปรัชญาเชิงทดลองที่ได้มองเห็นเรื่องนี้จึงนำมาขยายประเด็นและใช้วิธีการทดลองที่ประยุกต์มาจากวิธีการของนิสเบตต์และพัฒนาจนกลายเป็นแนวคิดทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ดังกล่าว

25

Ibid., pp.292-293.

อีกสิ่งหนึ่งที่ทำให้ญาณวิทยาชาติพันธุ์เป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับนักปรัชญาเชิงทดลองได้แก่งานที่เกี่ยวข้องวิจัยศาสตร์ของ ไฮท์ (Jonathan Haidt) และทีมงานของเขาซึ่งได้ค้นคว้าเกี่ยวกับอชฌัตติกญาณทางด้านศีลธรรม ซึ่งไฮท์ค้นพบว่าอชฌัตติกญาณทางศีลธรรมต่อเหตุการณ์ใดๆ ที่มีค่าทางศีลธรรมมีความแตกต่างกันอย่างมาก ระหว่างบุคคลที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน รวมทั้งปุมหลังทางฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจ หรือรายได้ครอบครัวที่แตกต่างกันนั้น²⁶ การศึกษานี้มีวิธีการคือนำเรื่องสั้นเกี่ยวกับพฤติกรรมที่น่ารังเกียจและไวต่อการแสดงความรู้สึกของผู้คนไปเล่ากับผู้ถูกสำรวจ และสัมภาษณ์ผู้ถูกสำรวจด้วยเทคนิคการถามตอบเพื่อกระตุ้นให้พวกเขาแสดงออกถึงอชฌัตติกญาณทางศีลธรรมต่อเหตุการณ์ในเรื่องสั้น ตัวอย่างเช่น มีสุนัขบ้านตัวหนึ่งซึ่งถูกรถชนเสียชีวิตและครอบครัวซึ่งเป็นเจ้าของสุนัขได้ตัดสินใจว่าจะนำสุนัขที่เสียชีวิตจากเหตุการณ์นี้ไปปรุงเป็นอาหารรับประทาน ผู้สำรวจได้ออกสัมภาษณ์ตัวอย่างสำรวจในฟิลาเดเฟียและในบราซิล ซึ่งผลสำรวจพบว่า ผู้ที่มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจสูงนั้นมีแนวโน้มที่จะคิดว่าการรับประทานสุนัขที่ครอบครัวของตนเลี้ยงนั้นไม่มีความผิดในทางศีลธรรม ในขณะที่ผู้ที่มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจต่ำกว่าอีกกลุ่มกลับเห็นว่าการรับประทานสุนัขที่ครอบครัวเลี้ยงนั้นเป็นสิ่งที่ผิดอย่างร้ายแรงในทางศีลธรรม²⁷

จากการค้นคว้าวิจัยดังกล่าวทำให้นักปรัชญาเชิงทดลองเกิดความกังขาเกี่ยวกับอชฌัตติกญาณที่อาจมีความแตกต่างกัน จึงได้ตั้งสมมติฐานขึ้นเพื่อนำไปสู่การทดลองหาหลักฐานที่จะพิสูจน์ได้ว่า อชฌัตติกญาณทางปรัชญาของมนุษย์เรานั้นมีความแตกต่างแปรผันไปตามปัจจัยซึ่งขัดแย้งกับความเชื่อที่ว่าอชฌัตติกญาณนั้นเป็นสากลจริงหรือไม่

2.3.1 การออกแบบการทดลองและสมมติฐานทางญาณวิทยาชาติพันธุ์

จากแนวคิด หลักฐาน และการศึกษาค้นคว้าดังกล่าว นักปรัชญาเชิงทดลองจึงสังเกตเห็นถึงความเกี่ยวข้องกัน ระหว่างแนวคิดทางญาณวิทยา กับประเด็นความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ และอาจพิสูจน์ได้ว่าอชฌัตติกญาณทางญาณวิทยานั้นไม่ได้เป็นสากล และมีเบื้องหลังมาจากการหล่อหลอมทางสังคมที่แตกต่างกัน ซึ่งนอกจากความแตกต่างทางชาติพันธุ์ที่ส่งผลถึงวัฒนธรรมที่แตกต่างกันแล้ว ยังมีเรื่องของความแตกต่างทางฐานะทางสังคมที่ส่งผลเช่นกัน

26

Haidt, J., S. Koller & M. Dias 1993. "Affect, Culture and Morality". *Journal of Personality & Social Psychology*, 65, 4 pp. 613-628.

27

Ibid.

นอกจากนี้นักปรัชญาเชิงทดลองยังตระหนักได้ว่า การศึกษาก็อาจมีผลต่อความแตกต่างของวิธีคิดที่แสดงออกถึงอรรถัตติคุณที่ต่างกัน ข้อสังเกตนี้เกิดจากการสังเกตที่นักศึกษาปรัชญามีความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากการฝึกฝนและเรียนรู้ในรายวิชาทางปรัชญามากขึ้นเพื่อปรับวิธีคิดวิเคราะห์ให้เป็นไปดังเช่น คณาจารย์ทางปรัชญารุ่นก่อนๆ ซึ่งยังผลให้มีอรรถัตติคุณที่สอดคล้องกัน และสร้างประเด็นถกเถียงโต้แย้งที่เข้ากันได้หรือมีส่วนร่วมประเด็นต่างๆ ได้อย่างเข้าใจ หรืออาจเป็นไปได้ว่านักเรียนปรัชญานั้นเดิมทีอาจไม่ได้มีอรรถัตติคุณที่เป็นไปในกระแสหลักทางปรัชญา และการฝึกฝนทางปรัชญาไม่ใช่การเปลี่ยนทฤษฎีและอรรถัตติคุณ แต่อาจเป็นเพราะการได้เรียนในรายวิชาปรัชญาเป็นการปรับและกำจัดมุมมองที่ไม่ใช่กระแสหลักทางความคิดและคงเหลือแต่อรรถัตติคุณที่อยู่ในกระแสพูดคุยในวงปรัชญา ซึ่งจะเห็นได้ว่านักปรัชญาทดลองนั้นยอมรับโดยนัยกับการอธิบายแบบนี้ว่า อรรถัตติคุณนั้นน่าจะมีความหลากหลายอยู่แล้ว และการยอมรับเช่นนี้ก็หมายความว่าอรรถัตติคุณที่มีในวงสนทนาทางปรัชญาเกี่ยวกับประเด็นทางญาณวิทยานั้น น่าจะแตกต่างจากคนทั่วไปไปตามท้องถิ่น

เมื่อนักปรัชญาเชิงทดลองพบข้อสังเกตต่างๆ ดังกล่าวจึงตั้งสมมติฐานขึ้น และเป็นสมมติฐานที่ขัดแย้งกับความเชื่อดั้งเดิมที่เคยมีในทางญาณวิทยา หรืออย่างน้อยก็มีการสอนในรายวิชาญาณวิทยา และหากสมมติฐานเป็นจริงเราก็อาจไม่สามารถอ้างได้อีกต่อไปแล้วว่า ในฐานะของความเป็นมนุษย์เหมือนกัน เราน่าจะมีความสามารถทางญาณวิทยาที่เหมือนกันหรือน่าจะมีความสามารถที่จะมีอรรถัตติคุณแบบเดียวกันได้เมื่อได้ทำความเข้าใจกับการอ้างเหตุผลของนักปรัชญา สมมติฐานดังกล่าวมีอยู่ด้วยกันสามข้อ ซึ่งเป็นการสรุปจากข้อสังเกตถึงความแตกต่างด้วยปัจจัย สามประการดังที่ไปที่ไปข้างต้น²⁸ ได้แก่

สมมติฐานที่ 1 อรรถัตติคุณทางญาณวิทยาแปรผันตามแต่วัฒนธรรมของชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 อรรถัตติคุณทางญาณวิทยาแปรผันตามระดับฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจ

สมมติฐานที่ 3 อรรถัตติคุณทางญาณวิทยาแปรผันตามปมหลังทางการศึกษา โดยเฉพาะจำนวนรายวิชาทางปรัชญาที่เคยได้ร่ำเรียนมา

28

Nichols, S., Stich, S. and Weinberg, M.J. 2003., "Metaskepticism: Meditations in Ethno-Epistemology". Ed. by Steven Luper, in

The Sceptics: Contemporary Essays., p. 232-233.

ซึ่งจากสมมติฐานดังกล่าวนี้ นักปรัชญาเชิงทดลองได้นำไปสู่วิธีการสำรวจ สอบถามจากผู้คนที่มีความแตกต่างตามสมมติฐานทั้งสามด้วยคำถามที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญ ทางญาณวิทยาเพื่อพิสูจน์ว่าอรรถศาสตร์ที่คนทั่วๆ ไปมีนั้นไม่ได้เป็นไปตามที่นักปรัชญากล่าว อ้างอิงงานที่สนับสนุนการอ้างเหตุผลของตนเองเสมอ

2.3.2 แนวปัญหาทางปรัชญาที่นำไปใช้ในการทดลอง

การคิดค้นวิธีการทดลองสำรวจเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับอรรถศาสตร์ที่คนทั่วๆ ไปมีนั้น ได้เลือกประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญทางญาณวิทยาในหลายๆ ประเด็น และมีความเกี่ยวข้องกันกับแนวคิดที่เกี่ยวกับธรรมชาติของความรู้ ที่มนุษย์มีหรือน่าจะมีส่วนร่วมใน ฐานะมนุษย์เหมือนๆ กันหมดทั้งโลก โดยการนำเรื่องเล่า หรือเหตุการณ์ตัวอย่างที่มีในวงสนทนา ทางปรัชญาและเป็นประเด็นถกเถียงอยู่แล้วสำหรับนักปรัชญาด้วยกันเองเนื่องมาจากความเข้าใจ ในการอ้างเหตุผลที่มีร่วมกันไม่ว่าจะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับการอ้างเหตุผลเหล่านั้น ทั้งนี้ เพราะว่านักปรัชญาวิเคราะห์มีอรรถศาสตร์ที่เป็นไปอย่างสอดคล้องกัน ในขณะที่นักปรัชญา เชิงทดลองเริ่มมองว่าเราอาจจะไม่ต้องเสียเวลามากถกเถียงประเด็นเหล่านี้บางประเด็นเพราะ แท้จริงแล้วยังมีคนอีกจำนวนมากที่อาจมีความแตกต่างกับผู้คนที่มีส่วนร่วมในการถกเถียงทาง ญาณวิทยาตามปัจจัยในสมมติฐานข้างต้นทั้งสามประการ และความแตกต่างนั้นเองทำให้คน เหล่านั้นไม่เห็นว่าประเด็นทางญาณวิทยาเหล่านี้มีปัญหาอย่างที่นักปรัชญาสนใจและถกเถียงกัน เพื่อให้เข้าใจแนวทางการสร้างเรื่องเล่าและตัวอย่างปัญหาสำหรับการทำสำรวจจึงจำเป็นต้อง อธิบายตัวอย่างประเด็นที่ถกเถียงกันในทางญาณวิทยา ดังนี้

2.3.2.1 ปัญหาของเกตติเออร์ สืบเนื่องมาจากทฤษฎีความรู้ ที่นักปรัชญาให้ ความเชื่อถือกับความรู้เมื่อเป็น *ความรู้ในฐานะที่หมายถึงความเชื่อที่จริงและมีเหตุผลสนับสนุนว่า* จริง แต่อย่างไรก็ตามยังมีนักปรัชญาที่คิดว่าเหตุผลเหล่านี้ยังไม่เพียงพอ เอ็ดมันด์ เกตติเออร์²⁹ (Edmund Gettier) ซึ่งเห็นว่าการที่การที่เรามีหลักฐานเพียงพอและยอมรับแล้วจะถือว่าสิ่งนั้นเป็น ความจริงนั้นอาจมีปัญหา จึงได้ยกตัวอย่างขึ้นมาเพื่อชี้ให้เห็นถึงปัญหาดังนี้

ตัวอย่างปัญหาแบบที่ 1 สมมติว่าสมิธและโจนส์ไปสมัครงานด้วยกัน และสมิธมี หลักฐานในแบบทฤษฎีความรู้เพื่อสนับสนุนประพจน์

29

Gettier, E. 1963. "Is justified true belief knowledge?". *Analysis*. 23: 121–123.

- (ก) โจนส์คือคนที่จะได้งานนี้ และโจนส์มีเหรียญสิบเหรียญในกระเป๋า
 (ข) คนที่จะได้งานมีเหรียญสิบเหรียญในกระเป๋า

ซึ่งสมิธอาจได้รับหลักฐานในข้อ (ก) เนื่องจากเขาได้รับการยืนยันจากทางบริษัทว่าโจนส์จะได้งานนี้และก่อนหน้านี้เขาได้นับเหรียญในกระเป๋าของโจนส์ และประพจน์ (ข) ก็มีนัยมาจากประพจน์ (ก) จะเห็นได้ว่าสมิธมีหลักฐานบนพื้นฐานของ (ก) ที่จะทำให้เชื่อได้ว่า (ข) เป็นจริง แต่อย่างไรก็ตามเหตุการณ์นี้กลับเกิดความพลิกผันเมื่อผู้ที่ได้งานนั้นกลับกลายเป็นสมิธ โดยที่เขาไม่รู้มาก่อน และบังเอิญว่าในกระเป๋าของสมิธนั้นมีเหรียญอยู่สิบเหรียญเช่นเดียวกัน จะเห็นได้ว่าจากเห็นการณ์นี้ (ข) ยังเป็นประพจน์ที่จริงอยู่ แม้ (ก) จะเป็นเท็จและ (ข) มีหลักฐานสนับสนุนจาก (ก) ก็ตาม จะเห็นได้ว่าจากตัวอย่างนี้ (ข) เป็นจริง และสมิธก็เชื่อว่า (ข) จริง และเขาก็มีหลักฐานการให้เหตุผลสนับสนุนว่า (ข) จริงครบถ้วนแต่กลับกลายเป็นความเชื่อที่ผิด เนื่องจากเขาไม่รู้ว่าจะได้งานและไม่รู้ว่าเขามีเหรียญสิบเหรียญในกระเป๋าของตัวเองในขณะที่เขาเชื่อว่าโจนส์จะเป็นผู้ที่ได้งานไป

ตัวอย่างปัญหาแบบที่ 2 สมมติว่าสมิธมีหลักฐานแน่นอนหนาว่าโจนส์มีรถฟอร์ดเป็นของตนเองและเขาก็เคยโดยสารรถฟอร์ดคันนี้ของโจนส์ทำให้เขาเชื่อเช่นนั้น เขียนเป็นประพจน์ได้ว่า

- (ก) โจนส์เป็นเจ้าของรถฟอร์ด

ขณะเดียวกันสมิธยังมีเพื่อชื่อบราวน์ แต่สมิธไม่รู้ว่าปัจจุบันบราวน์อาศัยอยู่ที่ใด จึงได้สร้างประพจน์ขึ้นมาสามข้อดังนี้

- (ข) โจนส์เป็นเจ้าของรถ ฟอร์ด หรือบราวน์อยู่ที่บอสตัน
 (ค) โจนส์เป็นเจ้าของรถ ฟอร์ด หรือบราวน์อยู่ที่บาร์เซโลนา
 (ง) โจนส์เป็นเจ้าของรถฟอร์ด หรือบราวน์อยู่ที่บริสท์-ลีโทวส์ค

เกตติเออร์เห็นว่าสมิธมีหลักฐานให้เชื่อว่า (ก) เป็นจริงและประพจน์อื่นๆ ที่ตามมานั้นก็มีนัยมาจาก (ก) ดังนั้นแม้สมิธจะไม่รู้แน่ชัดว่าบราวน์อาศัยอยู่ที่ไหนแต่เขาก็มีเหตุผลอันควรให้เชื่อประพจน์ทั้งสามประพจน์ได้ ในขณะที่เดียวกันเกตติเออร์ยังสมมติว่าอาจมีความเป็นไปได้อื่นๆ เช่นจากประพจน์ (ค) ของสมิธอาจเป็นความบังเอิญที่ว่าบราวน์อาศัยอยู่ที่บาร์เซโลนาในขณะที่นั้นจริงๆ แต่ในขณะที่เดียวกัน โจนส์ก็อาจจะไม่ได้ใช้รถฟอร์ดแล้วในขณะที่นั้น จะเห็นได้ว่าแม้สมิธจะไม่มีความรู้ว่า (ค) เป็นจริงเช่นเหตุบังเอิญดังกล่าวแต่สมิธก็เชื่อว่า (ค) จริงและ (ค) ก็

เป็นจริงและเขายังมีเหตุผลสนับสนุนให้เชื่อว่าเป็นจริง แม้จะไม่ตรงกัน ดังนั้นการบอกว่าเรารู้ความจริงเชิงประพจน์ด้วยเงื่อนไขดังกล่าวจึงไม่เพียงพอ ประเด็นนี้ยังคงเป็นประเด็นที่มีการถกเถียงตลอดมาในทางญาณวิทยาและมีแนวคิดที่พยายามแก้ปัญหาโดยการเสนอแนวทางการให้เหตุผลสนับสนุนในแบบต่างๆ กันไป นักปรัชญาเชิงทดลองได้นำเอาปัญหาลักษณะมาเป็นตัวอย่างในการสำรวจเพื่อพิสูจน์อรรถศาสตร์ติกญาณของผู้ถูกสำรวจต่อความเชื่อที่บังเอิญจริงแต่เป็นความเชื่อที่ผิด แม้จะสอดคล้องต่อการกล่าวอ้างว่าเป็นความรู้ หรือคือสาเหตุที่เป็นข้ออ้างเชื่อมโยงถึงความเชื่อที่ถูกตั้งข้อสงสัยที่ไม่ตรงกัน

2.3.2.2 *ประเด็นปัญหาภายในนิยมและภายนอกนิยม* ซึ่งเป็นประเด็นที่มีการถกเถียงในทางญาณวิทยากระแสหลักมายาวนานหลังจากการพยายามให้เหตุผลสนับสนุนที่ไม่เกิดปัญหาของเกตตีเออร์ โดยพื้นฐานแล้วยังคงอยู่บนหลักการที่ว่าความรู้จำเป็นต้องเป็นความเชื่อที่จริงแต่มีความแตกต่างกันที่สิ่งที่จะมารองรับความเชื่อที่จริงว่าเราจะบอกว่าเป็นความรู้ได้อย่างไร ซึ่งแนวคิดแบบภายในนิยมนั้นเสนอว่าการให้เหตุผลสนับสนุนจากปัจจัยภายในเป็นเงื่อนไขจำเป็น สำหรับความรู้ และแหล่งกำเนิดของความเชื่อในกระบวนการเชิงความรู้ที่น่าเชื่อถือไม่เพียงพอ สำหรับการทำให้เกิดความรู้ ในขณะที่ข้อเสนอของภายนอกนิยมนักกล่าวว่า การให้เหตุผลสนับสนุนจากปัจจัยภายในไม่เป็นเงื่อนไขจำเป็นของความรู้ แต่แหล่งกำเนิดทางกายภาพของความเชื่อในกระบวนการเชิงความรู้ที่น่าเชื่อถือ นั้น เพียงพอสำหรับทำให้เกิดความรู้ ดังนั้นจึงมีกรณีของความรู้ที่ไม่มีเหตุผลสนับสนุนจากปัจจัยภายใน นักปรัชญาเชิงทดลองได้นำปัญหา ทูเทมปี (Truetemp) ของเลห์เรอร์³⁰ (Keith Lehrer) มาเป็นตัวทดสอบแนวคิดที่จะแสดงให้เห็นถึงอรรถศาสตร์ติกญาณต่อปัญหาที่ภายในนิยมและภายนอกนิยมพยายามอธิบายและแก้ไข คือเรื่องเล่าเกี่ยวกับชายคนหนึ่งประสบอุบัติเหตุหัวกระแทกกับหินทำให้เขาเกิดความเข้าใจที่แปลกประหลาดเกี่ยวกับการรับรู้คุณหมึภายนอกโดยที่เขาไม่รู้ตัว ถัดมาไม่นานในขณะที่เขาไปอยู่ในห้องธรรมดาห้องหนึ่ง ปรากฏว่าประสาทสัมผัสของเขาได้ให้ข้อมูลไปยังสมองที่ผิดปกติจากอุบัติเหตุหัวกระแทกดังกล่าว นั้น และทำให้เกิดความคิดที่ทำให้เขาเข้าใจว่าคุณหมึรอบๆ ตัวเขานั้นคือ 71 องศาฟาเรนไฮต์อยู่ตลอดเวลา บังเอิญว่าในความเป็นจริง คุณหมึภายในห้องห้องนั้นเป็น 71 องศาจริงๆ ปัญหาคือ อะไรที่เป็นหลักฐานที่แท้จริงที่ทำให้เขารู้ว่าคุณหมึรอบๆ ตัวคือ 71 องศาระหว่างความเข้าใจภายในกับหลักฐานภายนอกซึ่งคือคุณหมึจริงๆ

30

Lehrer, K. 1990. *Theory of knowledge*. Boulder and London: Westview Press and Routledge.

2.3.2.3 *ประเด็นมัลลาลายของเดรทส์กี*³¹ (Fred Dretske) ซึ่งได้แก้ปัญหาเชิงวิมิตที่เล่าว่าเราได้เข้าไปเยี่ยมชมมัลลาลายที่อยู่ในสวนสัตว์และเชื่อว่าสิ่งที่เห็นคือมัลลาลาย แต่โดยที่แท้จริงแล้วสิ่งที่อยู่ในกรงมัลลาลายนั้นหาใช่มัลลาลาย แต่เป็นตัวล่อซึ่งถูกปลอมและทาสีให้ดูเหมือนมัลลาลายอย่างแนบเนียนที่สุด ซึ่งแน่นอนว่าการรับรู้ของเรานั้นผิดพลาดโดยที่เราไม่รู้ตัว ทำให้หลักฐานสนับสนุนความเชื่อของเราสูญเสียความหนักแน่น

2.3.2.4 *ปัญหาจากตัวอย่างเรื่องสมองในถังของพัตน์ม*³² (Hilary Putnam) ซึ่งคล้ายคลึงกับปัญหาจากตัวอย่างเรื่องมัลลาลายของเดรทส์กี โดยเป็นเรื่องสมมติของตัวเราที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้โลก เนื่องมาจากว่าแท้จริงแล้วโลกที่เรารับรู้อยู่นั้นเป็นโลกที่สร้างขึ้นด้วยระบบจำลองที่มีคอมพิวเตอร์ระดับสูงเป็นผู้ควบคุม และตัวเรานั้นเป็นเพียงสมองที่ถูกเลี้ยงไว้ในถังโดยนักวิทยาศาสตร์ผู้ชั่วร้าย ไม่ให้สมองของเราตาย และยังสามารถนำสมองของเราไปเชื่อมต่อกับคอมพิวเตอร์ระดับสูงเพื่อให้สมองของเรานั้นได้มีประสบการณ์จากโลกโดยไม่มีทางรู้เลยว่าโลกนั้นเป็นเพียงโลกจำลองและไม่ใช่ความจริง การที่เรามีชีวิตท่องอยู่ในโลกนั้น แม้กระทั่งตัวตนร่างกายแขนขาของเรา แท้จริงแล้วทุกอย่างไม่เคยเกิดขึ้น และสิ่งที่เรารู้เป็นเพียงสัญญาณทางไฟฟ้าที่ส่งมาหลอกดวงสมองเราซึ่งเชื่อมต่อกับคอมพิวเตอร์อยู่เท่านั้น

จากแนวทางปัญหาและตัวอย่างต่างๆ เหล่านี้ นักปรัชญาเชิงทดลองเชื่อว่าจะสามารถช่วยหาหลักฐานและข้อสรุปเกี่ยวกับความหลากหลายของอัตตัตถิญาณ ที่มีความแตกต่างตามปัจจัยทั้งสามดังสมมติฐานสำหรับการทดลองและนำไปสู่การให้เหตุผลเพื่อสนับสนุนแนวคิดญาณวิทยาชาติพันธุ์

2.4 การสำรวจเพื่อพิสูจน์สมมติฐานทางญาณวิทยาชาติพันธุ์

จากสมมติฐานข้างต้น นักปรัชญาเชิงทดลองได้จัดทำผลการสำรวจวิจัย^{*} ร่วมกับการวิเคราะห์อย่างเป็นขั้นตอน เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของอัตตัตถิญาณทางญาณวิทยาว่ามีความแตกต่างอย่างสำคัญในกลุ่มผู้ถูกสำรวจที่แตกต่างกันทางพื้นฐานของมุมมองที่มีต่อหลักการทางญาณวิทยาอย่างครอบคลุม โดยนำเสนอในรูปแบบของแผนภูมิแท่งเชิงเปรียบเทียบ

³¹ Dretske, F. 1970. "Epistemic Operators". *Journal of Philosophy*, 67(24), pp.1700-1023.

³² Putnam, H. 1981. "Brains in a vat". *Reason, Truth and History*. Cambridge University Press. pp. 1-21.

* การสำรวจวิจัยของนักปรัชญาเชิงทดลองได้แก่ นิโคลส์, สติช และวินเบิร์ก ได้ทำการสำรวจจากบุคคลกลุ่มต่างๆ ด้วยเรื่องเล่าและวิเคราะห์ออกมาในเชิงสถิติวาดเป็นแผนภูมิแท่งโดยในวิทยานิพนธ์บทนี้จะได้ทำการอ้างอิงและวิพากษ์จากข้อมูลและแผนภูมิแท่งดังกล่าว (Nichols, S., Stich, S. and Weinberg, M.J. 2003: 227-247)

ตามขั้นตอนการทำความเข้าใจทางญาณวิทยา โดยใช้ผลสำรวจประกอบการให้เหตุผลสนับสนุนแนวคิดญาณวิทยาชาติพันธุ์และโต้แย้งความเข้าใจเดิมในทางญาณวิทยาและวิมตินิยม โดยการเสนอเรื่องเล่าจากปัญหาและตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับประเด็นถกเถียงทางญาณวิทยาตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวถึงไปแล้ว*

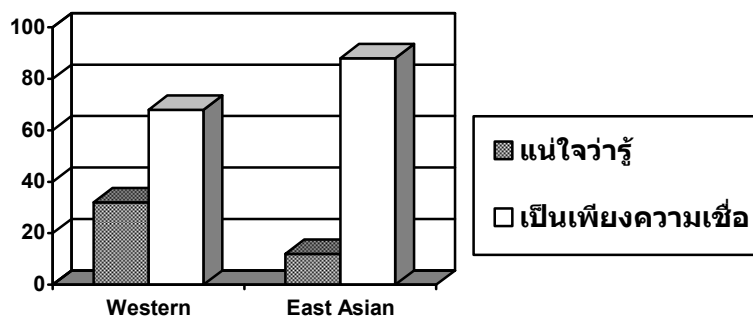
เริ่มจากประเด็นเกี่ยวกับภายในนิยมและภายนอกนิยม จากตัวอย่างเรื่อง ทรูเทมปี (Truetemp) ของเลห์เรอร์ ซึ่งมีเรื่องเล่าที่ใช้ถามผู้ถูกสำรวจมีดังนี้

วันหนึ่งชาร์ลส์ประสบอุบัติเหตุกะทันหันโดยหัวของเขาถูกกระแทกด้วยหิน และสมองของเขาเกิดความผิดปกติต่อสัญญาณทางประสาทที่เกี่ยวกับการรับรู้อุณหภูมิทำให้ชาร์ลส์ กลายเป็นคนที่สามารถรับรู้อุณหภูมิภายนอกได้ถูกต้องเสมอโดยที่เขาไม่รู้ตัวว่าเขามีความสามารถนี้ ไม่กี่สัปดาห์ถัดมาข้อมูลในสมองของเขาทำให้เขาเชื่อว่าอุณหภูมิในห้องที่เขาอยู่นั้นเท่ากับ 71 องศา โดยไม่ได้มีปัจจัยอื่นที่จะช่วยให้เขารู้หรือตรวจสอบมาก่อนว่าอุณหภูมิห้องขณะนั้นคือ 71 องศา บังเอิญว่าในความเป็นจริง อุณหภูมิห้องที่ชาร์ลส์อยู่ในขณะนั้นเป็น 71 องศาจริงๆ คำถามคือ ชาร์ลส์รู้จริงๆ หรือไม่ว่าอุณหภูมิห้องในขณะนั้นคือ 71 องศา หรือเขาเพียงแต่เชื่อว่าอุณหภูมิห้องคือ 71 องศา?

ความเชื่อของชาร์ลส์ในกรณีนี้มาจากกลไกที่เชื่อถือได้ภายในร่างกายที่ผิดปกติ แต่เงื่อนไขคือเขาไม่ทันได้รู้ตัวว่าตนเองมีความสามารถที่จะรู้นี้ ผลการสำรวจทดลองครั้งที่ 1 เป็นดังแผนภูมิรูปที่ 1 ตัวอย่างการรับรู้อุณหภูมิแบบปัจเจก (Individualistic Truetemp Case) นี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* กลุ่มนักปรัชญาเชิงทดลองได้แก่ นิโคลส์, สติช และวินเบิร์ก เริ่มต้นจากการคัดเลือกผู้ถูกสำรวจจากความแตกต่างทางชาติพันธุ์ตามสมมติฐานที่หนึ่ง โดยบางส่วนได้คัดเลือกจากชาวจีน, ญี่ปุ่น และเกาหลี และได้ทำสำรวจในเอเชียจริง และอีกส่วนหนึ่งได้คัดเลือกนักศึกษาซึ่งเป็นชาวเอเชียตะวันออกที่ได้ไปศึกษาอยู่ในสหรัฐอเมริกา ในส่วนของตัวอย่างกลุ่มผู้ถูกสำรวจซึ่งเป็นชาวตะวันตก ได้คัดเลือกจากนักศึกษาซึ่งมีบรรพบุรุษเป็นอเมริกันหรือชาวยุโรปแต่ดั้งเดิม โดยนักปรัชญาเชิงทดลองตั้งข้อสังเกตจากการสัมภาษณ์ว่าทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์ได้แก่ชาวตะวันตกและชาวเอเชียตะวันออก มีลักษณะการบรรยาย, การคาดการณ์ และการอธิบายเหตุการณ์ รวมไปถึงการจัดหมวดหมู่วัตถุ และการทบทวนหรือปรับแนวคิดทางความเชื่อต่อการอ้างเหตุผลหรือหลักฐานที่รับรู้เคยจกที่แตกต่างกัน

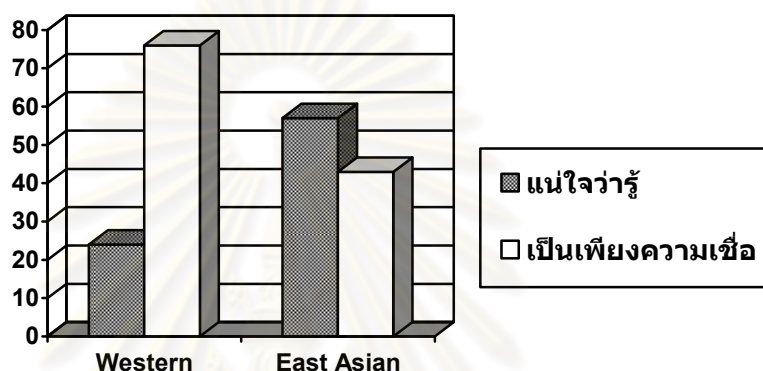
จากผลการสำรวจดังกล่าว พบว่าชาวตะวันตกมีส่วนที่คิดว่าชาร์ลส์ “รู้” มากกว่าชาวตะวันออก แม้ว่าคนส่วนใหญ่ทั้งในตะวันออกและตะวันตกจะคิดว่าเขาไม่ได้รู้เรื่องอุทกภัยแต่เป็นเพียงแค่ความเชื่อของชาร์ลส์เท่านั้น นักปรัชญาเชิงทดลองอ้างว่ากลุ่มของแนวคิดทางญาณวิทยา “แบบพื้นเพเดิม” (folk) นั้นมีแนวโน้มที่จะเป็นนักภายในนิยม เนื่องจากความเข้าใจของชาร์ลส์ต่ออุทกภัยห้องเป็นเรื่องภายในล้วนๆ โดยไม่มีส่วนร่วมกับสังคม แต่จากงานของนิสเบิร์ต มีความเป็นไปได้ที่ชาวตะวันตกซึ่งมีการยึดถือความเป็นปัจเจกนั้นมีแนวโน้มที่จะคิดว่าชาร์ลส์มีความรู้เกี่ยวกับอุทกภัยมากกว่าชาวเอเชียทางตะวันออกที่มักจะตระหนักถึงการอยู่อย่างกลมกลืนในสังคม ผลสำรวจจากความเป็นจริงนั้นบ่งชี้ได้เพียงเล็กน้อยเพราะการสอบถามด้วยแบบสอบถามนี้พบว่าคนส่วนมากทั้งชนชาติตะวันตกและชาวเอเชียทางตะวันออกต่างไม่เชื่อในความเชื่อเรื่องอุทกภัยของชาร์ลส์เป็นความรู้

การสำรวจด้วยตัวอย่างถัดมานั้นนักปรัชญาเชิงทดลองได้นำเรื่องเล่าตัวอย่างของปัญหาเกตติเออร์ (Gettier Cases) ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ปัญหาหนึ่งในทางญาณวิทยา เมื่อใครก็ตามต้องการที่จะพิสูจน์ความเชื่อที่จริงด้วยการให้หลักฐานหรือเหตุผลสนับสนุนที่ดีที่ทำให้เชื่อ แต่เกตติเออร์ได้ยกตัวอย่างให้เห็นว่าในบางครั้ง เมื่อหลักฐานเป็นเท็จ หรือจริงโดยอุบัติเหตุ ก็ยังสามารถนำไปแทนในประพจน์เพื่ออ้างเหตุผลให้การสนับสนุนความเชื่อนั้นจริงอยู่ ปัญหาที่นักปรัชญาเชิงทดลองต้องการทราบจากการนำปัญหาเกตติเออร์ออกสำรวจนั้นได้แก่ ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นสาเหตุของหลักฐานการให้เหตุผลสนับสนุนที่นำไปสู่การพิสูจน์ความเชื่อที่จริงว่าคนทั่วๆ ไปไปเห็นถึงความเป็นสาเหตุดังกล่าวอย่างไร โดยเรื่องเล่าที่เป็นแนวปัญหาของเกตติเออร์เพื่อพิสูจน์ถึงคำตอบที่กระตุ้นการแสดงอรรถกถาต่อกรณีนี้ ดังนี้

บ็อบมีเพื่อนชื่อจิล ผู้ซึ่งขับรถยี่ห้อบิวอิคมาหลายปี ดังนั้นบ็อบจึงคิดเสมอว่าจิลขับรถยี่ห้อของอเมริกัน แต่ว่าในขณะที่เดียวกันเขาก็ไม่เคยรู้มาก่อนว่าแท้จริงแล้วรถบิวอิคของจิลนั้นถูกขโมยไปแล้วเมื่อไม่นานมานี้ และเขาก็ไม่เคยรู้ว่าจิลได้ซื้อรถคันใหม่มา

ใช้แทนเป็นยี่ห้อปอนทิแอคซึ่งเป็นยี่ห้อรถของอเมริกันเหมือนกัน คำถามคือ บ็อบรู้จริง ๆ หรือไม่ ว่ารถของจิลนั้นเป็นรถยี่ห้อของอเมริกัน หรือเขาเพียงแค่เชื่อว่าเป็นเช่นนั้น?

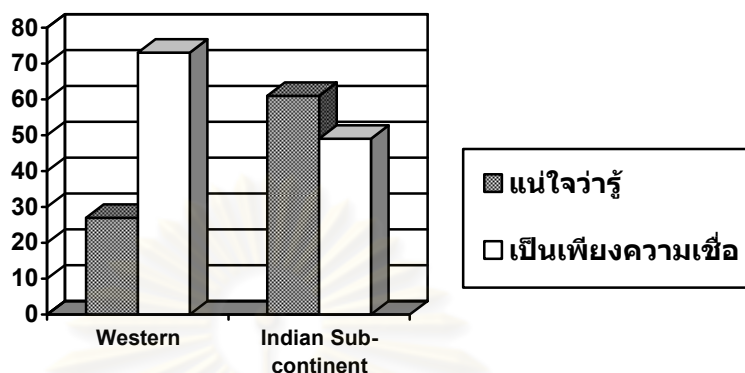
ซึ่งผลการสำรวจครั้งที่ 2 ด้วยเรื่องเล่าดังกล่าว เป็นดังแผนภูมิรูปที่ 2 ตัวอย่างของ เกตตีเออร์ โดยเปรียบเทียบชาวตะวันตกและชาวเอเชียตะวันออก (Gettier Case Western and East Asian) นี้

ในกรณีนี้ งานของนิสเบิร์ตชี้แนะว่าชาวตะวันตกนั้นมีแนวโน้มที่จะคำนึงถึงความ เป็นสาเหตุมากกว่าชาวตะวันออกในการอธิบายโลกและจัดกลุ่มหมวดหมู่ของสิ่งต่างๆ และผล สำรวจที่ออกมา นั้นแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างอย่างชัดเจน ชาวตะวันตกส่วนใหญ่ในการสำรวจ นี้ให้คำตอบที่สอดคล้องกับความเข้าใจมาตรฐานในทางญาณวิทยาที่อยู่ในงานเขียนทางปรัชญา แบบดั้งเดิม คือการเห็นว่าบ็อบเพียงแค่มีความเชื่อเท่านั้นไม่ใช่ความรู้ แต่คนส่วนใหญ่ที่เป็นชาว เอเชียกลับมีคำตอบที่ตรงกันข้าม คือเห็นว่าบ็อบรู้จริงๆ ว่าเพื่อนของเขาขับรถยี่ห้อของอเมริกัน

จากการสำรวจทั้งสองตัวอย่างนี้ ข้อมูลที่ได้บ่งชี้ว่าชาวตะวันตก และชาวเอเชีย ทางตะวันออก มีนัยสำคัญว่าทั้งสองกลุ่มนั้นมีอัตลักษณ์ทางญาณวิทยาที่ต่างกัน นัก ปรัชญาเชิงทดลองเชื่อว่าความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ต่างกันนั้นอาจมีความ หลากหลายมากกว่านี้ในกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ นอกเหนือจากชาวตะวันตกซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนชาว ยุโรป และชาวตะวันออกของเอเชีย นักปรัชญาเชิงทดลองได้ทดลองนำปัญหาเกตตีเออร์ไป สอบถามชนชาติเอเชียกลุ่มอื่น ได้แก่ชาวอินเดีย ซึ่งนักปรัชญาเชิงทดลองเชื่อว่าชาวอินเดียนั้นมี ความคล้ายคลึงกับชาวเอเชียทางตะวันออกอยู่มากในด้านการมองสังคมเป็นองค์รวมที่มีสายใย ต่อการอยู่ร่วมกัน และมีแนวโน้มว่าคำตอบที่ได้ก็น่าจะเป็นไปในทำนองเดียวกัน ซึ่งผลการสำรวจ

ครั้งที่ 3 เป็นดั่งแผนภูมิรูปที่ 3 ตัวอย่างของเกตติเออร์ โดยเปรียบเทียบชาวตะวันตกและชาวอินเดีย (Gettier Case Western and Indian) นี้

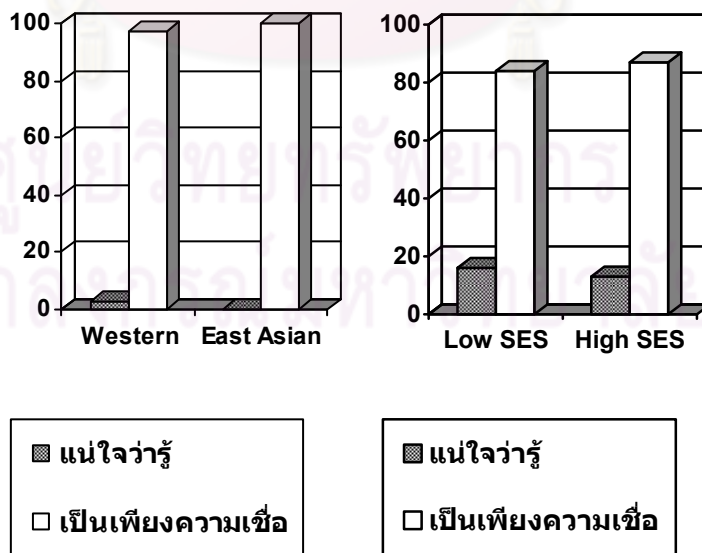
ผลการสำรวจเกี่ยวกับปัญหาเกตติเออร์นั้นค่อนข้างชัดเจน เดิมทีนักปรัชญาวิเคราะห์ว่าคนโดยทั่วไปจะเข้าใจได้กระจ่างว่ากรณีบุคคลในตัวอย่างในปัญหาเกตติเออร์นั้น ไม่มีความรู้ แต่จากผลการสำรวจดังกล่าว บ่งชี้และอธิบายได้ว่าเป็นอรรถศาสตร์ที่หยิบยกขึ้นมาได้แต่ในวัฒนธรรมของชาวตะวันตกเท่านั้น ดังนั้นนักปรัชญาเชิงทดลองจึงอ้างว่านักปรัชญาที่ยังคงพึ่งพาแต่อรรถศาสตร์ของตนเองเป็นหลักฐานทางญาณวิทยานั้นควรเปลี่ยนมาทำงานทางปรัชญาที่สอดคล้องกับญาณวิทยาชาติพันธุ์ให้มากขึ้น

ประเด็นถัดมานักปรัชญาเชิงทดลองได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับ แกนของสมมติฐานทางญาณวิทยา สิ่งที่นักปรัชญาเชิงทดลองต้องการตรวจสอบคือ อรรถศาสตร์ทางญาณวิทยานั้น ขึ้นอยู่กับความแตกต่างของกลุ่มคนที่มีความแตกต่างกันตามปัจจัยทั้ง 3 ประการในทุกรูปแบบหรือไม่ (รูปแบบอื่นๆ ซึ่งนักปรัชญาเชิงทดลองกล่าวอ้างว่าเป็นส่วนย่อยของอรรถศาสตร์ทางญาณวิทยา เช่นอรรถศาสตร์ทางวิมิตี เป็นต้น) ถ้าหากอรรถศาสตร์ทางญาณวิทยามีความแปรผันที่ขึ้นอยู่กับภูมิหลังทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์แล้ว การกล่าวอ้างที่ว่าวิมิตินิยมซึ่งเป็นปัญหาทางญาณวิทยานั้นเป็นสิ่งที่มียุ่แล้วในรากฐานอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (primitive and inevitable) จะมีเพียงในปรัชญาที่นักวิมิตินิยมตะวันตกเป็นผู้จุดประเด็นขึ้นมาเท่านั้นหรือแท้จริงแล้วมีความเป็นสากลอยู่ นักปรัชญาเชิงทดลองจึงยกการพิสูจน์เกี่ยวกับ อรรถศาสตร์ทางญาณวิทยาวิมิตี มาทำการทดสอบข้อสงสัยในกรณีนี้ ซึ่งแตกต่างจากการสำรวจด้วยกรณีตัวอย่างก่อนหน้านี้ทั้ง 2 ตัวอย่างโดยกระตุ้นการตอบคำถามโดยมีอรรถศาสตร์อยู่เบื้องหลังคำตอบที่ยังไม่ได้ช่วยตรวจสอบในเรื่องนี้

การทดลองครั้งที่ 4 นั้นมีการจำแนกการสำรวจออกมาในสองสมมติฐานของ ญาณวิทยาชาติพันธุ์คือการทำสำรวจโดยแบ่งกลุ่มผู้ถูกสุ่มสำรวจจากภูมิหลังทางชาติพันธุ์และ แบ่งกลุ่มตามระดับฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจด้วย โดยการสอบถามด้วยเรื่องเล่าเพื่อพิสูจน์ว่า อัจฉัตติกญาณทางญาณวิทยาอาจเป็นสากลในบางกรณี ดังนี้

เดฟชอบเล่นเกมทอยเหรียญ ซึ่งบางครั้งเขาจะมี “ญาณพิเศษ” ที่ทำให้เขารู้ว่าการทอยเหรียญครั้งต่อไปจะออกหัว ซึ่งความถูกต้องในการทำนายนี้มีเพียงครั้งหนึ่งและ ผิดอีกครั้งหนึ่งในทุกครั้งที่เขารู้สึกถึง “ญาณพิเศษ” นี้ ต่อมาครั้งหนึ่งในขณะที่เดฟกำลังจะ ทอยเหรียญเขาก็เกิด “ญาณพิเศษ” ขึ้นมาอีกครั้งว่าเขาจะทอยเหรียญออกหัว จากนั้นเขาก็ ทอยเหรียญและปรากฏว่ามันออกหัวจริงๆ คำถามคือผู้ถูกสำรวจคิดว่าเดฟรู้จริงๆ ว่า เหรียญจะออกหัว หรือเขาเพียงแต่เชื่อว่าเหรียญจะออกหัวเท่านั้น?

ผลการทดลองในครั้งนี้นั้น ไม่มีนัยสำคัญของความแตกต่างระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ และกลุ่มฐานะทางสังคมแต่อย่างใด เนื่องจากว่าคนส่วนใหญ่ทั้งชาวตะวันออกและชาวตะวันตก ต่างตอบว่า เดฟเพียงแต่มีความเชื่อเรื่องเหรียญจะออกหัวเหมือนๆ กัน เช่นเดียวกับกลุ่มที่มีความแตกต่างทางสังคม ผู้ที่มีฐานะดี และผู้ที่มีฐานะด้อย ต่างก็ตอบว่าเดฟเพียงแต่เชื่อเท่านั้น ไม่ได้รู้ว่า เหรียญจะออกหัวแต่อย่างใด ผลการสำรวจเป็นดังแผนภูมิเปรียบเทียบทั้งสองดังแผนภูมิรูปที่ 4 ตัวอย่างเกี่ยวกับญาณพิเศษ (Special Feeling Case)

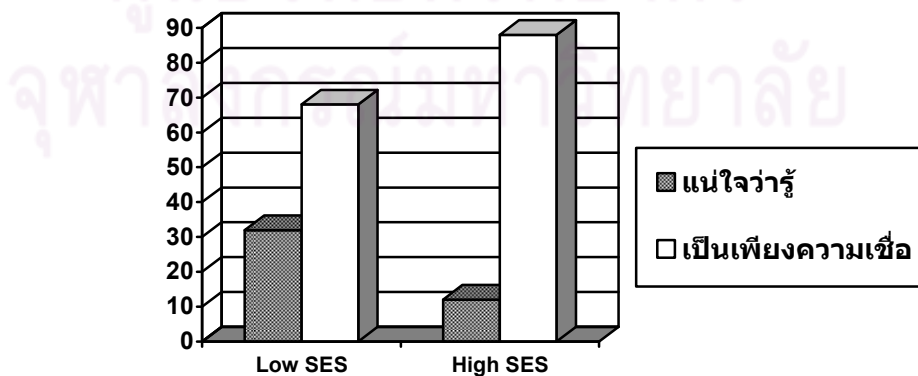
สิ่งที่การสำรวจนี้บ่งชี้ให้เห็นได้แก่หลักฐานที่ว่า อัจฉัตติกญาณทางญาณวิทยา ในบางรูปแบบนั้นมีความเป็นสากลจริงดังที่นักปรัชญากล่าวอ้าง ไม่ใช่อัจฉัตติกญาณทางญาณ

วิทยาทุกแบบที่จะแปรผันตามปัจจัยทั้งสาม ซึ่งอาจส่งผลให้ข้ออ้างที่นักปรัชญาใช้ในการอ้างเหตุผลเชิงวิมิตยยังคงเป็นจริงอยู่ดังที่นักปรัชญากล่าวอ้างเนื่องจากอรรถศาสตร์ทฤษฎานทางญาณวิทยาในลักษณะนั้นอาจเป็นสากลจริง และไม่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการทำความเข้าใจให้ต่างไปจากเดิม

อย่างไรก็ตามนักปรัชญาเชิงทดลองเห็นว่ายังจำเป็นต้องสำรวจให้ชัดเจนว่าความเป็นสากลในบางกรณีของอรรถศาสตร์ทฤษฎานดังผลการทดลองที่ 4 นั้นรวมไปถึงอรรถศาสตร์ทฤษฎานทางวิมิตยด้วยหรือไม่ ซึ่งเป็นกรณีที่ส่งผลต่อแนวคิดทางญาณวิทยามากที่สุด นักปรัชญาเชิงทดลองได้นำความแตกต่างทางปัจจัยทั้ง 3 ของผู้ถูกสำรวจมาทำการตรวจสอบอย่างละเอียดโดยเริ่มจากกลุ่มฐานะทางสังคมที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยทั้งหมดเป็นชาวตะวันตกเหมือนกัน ในการทดลองครั้งที่ 5 ด้วยตัวอย่างปัญหาดังนี้

แพทพาลูกชายไปเที่ยวชมสวนสัตว์ และเมื่อพวกเขาผ่านไปยังกรงม้าลาย แพทชี้ที่สัตว์ในกรงและบอกกับลูกชายว่า “นั่นม้าลาย” สิ่งที่แพทพูดนั้นถูกต้องแล้วเพราะนั่นคือม้าลายจริงๆ อย่างไรก็ตามเนื่องจากระยะห่างของการมองเห็นกับสัตว์ที่อยู่ท้ายกรงทำให้แพทไม่สามารถสังเกตเห็นได้ว่าม้าลายที่แท้จริง กับตัวล่อที่ถูกนำมาปลอมตัวเป็นม้าลายนั้นมีความแตกต่างกันอย่างไร และแม้ว่าสัตว์ที่อยู่ตรงนั้นจะเป็นตัวล่อที่ถูกปลอมสีให้เหมือนกับม้าลาย แพทก็จะยังคงเห็นสัตว์นั้นเป็นม้าลายเหมือนเดิม คำถามคือแพทรู้จริงๆ หรือว่าสัตว์ในกรงนั้นคือม้าลาย หรือเขาเพียงแต่เชื่อว่าเป็นม้าลายเท่านั้น?

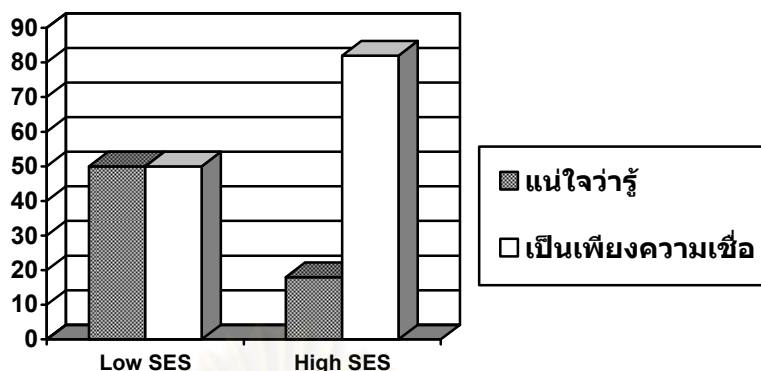
ผลสอบถามจากการสำรวจผู้ที่มีความแตกต่างทางฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจเป็นดังแผนภูมิรูปที่ 5 ตัวอย่างเรื่องม้าลาย (Zebra Case) นี้

จากผลดังกล่าว แม้ว่าคนส่วนใหญ่จะเห็นว่าแพทเพียงแต่เชื่อเท่านั้นว่าเขาชี้คือ มาลาย แต่ผลสำรวจนี้ก็มียุทธศาสตร์ที่ว่ากลุ่มคนที่ได้อยู่ฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจนั้น มีแนวโน้มที่จะตอบว่าแพทรู้จริงๆ ว่าสิ่งที่เขาเห็นนั้นเป็นมาลายมากกว่ากลุ่มที่มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจสูง สิ่งที่ผลการสำรวจนี้บ่งชี้คือความสำคัญของความแตกต่างของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจากตัวอย่างในลักษณะของเดิร์สกี ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่ากลุ่มคนที่อยู่ฐานะทางสังคมสูงนั้นยอมรับวัฒนธรรมว่าเป็นปัญหาในทางญาณวิทยามากกว่ากลุ่มคนที่ได้อยู่ฐานะ ซึ่งนักปรัชญาเชิงทดลองยังได้ทำการสำรวจเพิ่มเติมเพื่อสนับสนุนหลักฐานนี้ว่า กลุ่มคนที่อยู่ฐานะทางสังคมนั้นมีแนวโน้มที่จะรับความเชื่อที่จริงบนหลักฐานที่อ่อนแอ หรือแม้แต่หลักฐานที่สร้างมาจากเรื่องหลอกหลวงมากกว่ากลุ่มคนที่อยู่ฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจที่ดีกว่า ด้วยตัวอย่างในการทดลองครั้งที่ 6 ดังนี้

สิ่งหนึ่งที่เรารวบรวมกันก็คือบุหรี่ปริมาณจำนวนมากสูบนั้นมีแนวโน้มในการก่อให้เกิดโรคมะเร็ง อย่างไรก็ตามหลักฐานใหม่ในปัจจุบันได้มีการทดลองใช้นิโคตินโดยปราศจากการสูบ (เช่นการรับประทานเม็ดยานิโคตินโดยตรง เป็นต้น) แล้วพบว่าผู้ใช้นิโคตินไม่มีแนวโน้มของการเกิดโรคมะเร็ง ชายคนหนึ่งชื่อ จิม ได้รับรู้ข้อมูลเหล่านี้และทำให้เขาเชื่อว่าการใช้นิโคตินนั้นไม่ทำให้เกิดโรคมะเร็ง ขณะเดียวกันก็มีความเป็นไปได้ว่าแท้จริงแล้วบริษัทยาสูบแห่งหนึ่งเป็นผู้สร้างข้อมูลและหลักฐานเหล่านี้ขึ้นมาเองเพื่อทำการเผยแพร่ออกไป ทั้งที่แท้จริงแล้วหลักฐานทั้งหมดเป็นเท็จและข้อมูลใหม่นี้ก็เป็นเรื่องหลอกหลวง ในเวลาต่อมาบริษัทยาสูบได้เลิกทำการเผยแพร่ข้อมูลที่ผิดนี้ แต่จิมกลับไม่รู้ถึงความจริงดังกล่าว คำถามคือจิมรู้จริงๆ หรือไม่ว่าการใช้นิโคตินไม่ได้ทำให้เกิดโรคมะเร็ง หรือเขาเพียงแต่เชื่อเท่านั้น?

แผนภูมิรูปที่ 6 แสดงผลการสำรวจจากเรื่องเล่า ตัวอย่างแนวสมคบคิดเรื่องมะเร็ง โดยวัดจากผู้ที่มีความแตกต่างทางฐานะ (Cancer Conspiracy Case (SES)) ดังกล่าว

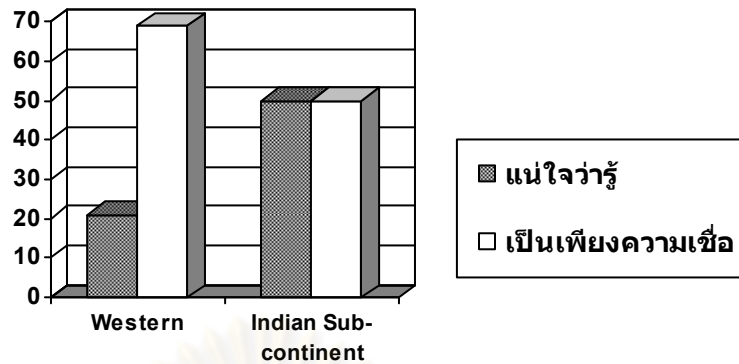

ข้อมูลจากการสำรวจครั้งนี้มีนัยสำคัญอย่างชัดเจนที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของอรรถัตติกญาณทางวิมิตติ ซึ่งการสำรวจทั้งสองครั้งเพื่อยืนยันสมมติฐานนี้เป็นไปอย่างชัดเจนว่ากลุ่มที่มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจดีนั้นมีมาตรฐานทางทฤษฎีความรู้สูงกว่าผู้ที่มีฐานะด้อยเนื่องมาจาก ตัวอย่างเรื่องม้าลายที่แสดงให้เห็นว่าหลักฐานที่ไม่ชัดเจนนั้นไม่สามารถสนับสนุนความเชื่อที่จริงว่าเป็นความรู้ได้ ในขณะที่เดียวกันตัวอย่างเรื่องนิโคตินก็แสดงให้เห็นว่าหลักฐานที่หลอกลวงหรือถูกสร้างขึ้นนั้นนำมาใช้สนับสนุนความรู้ไม่ได้ สำหรับผู้ที่มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจในระดับสูง

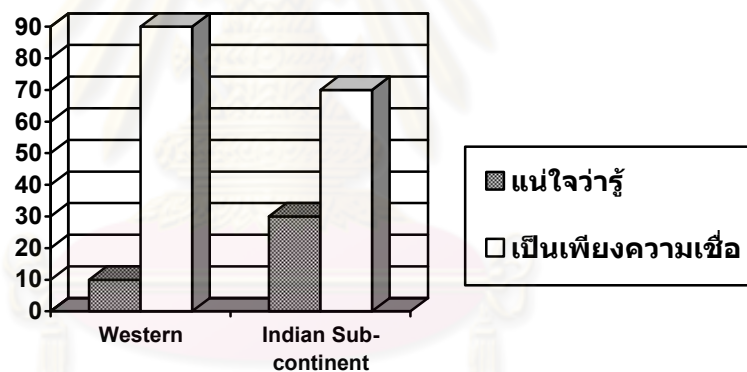
ขณะเดียวกันความแตกต่างของอรรถัตติกญาณวิมิตติยังแสดงออกในกลุ่มที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันสืบเนื่องมาจากชาติพันธุ์ด้วยตัวอย่างการทดลองครั้งที่ 7 ซึ่งได้ใช้เรื่องเล่าจากแนวตัวอย่างของเดิร์สกีเช่นกัน ดังนี้

ชายหนุ่มคนหนึ่งชื่อ ไมค์ ได้เข้าเยี่ยมชมสวนสัตว์กับลูกชาย และเมื่อไปถึงกรงม้าลาย ไมค์ก็ไปที่สัตว์และบอกว่า “นั่นคือม้าลาย” เป็นความจริงที่ว่าสัตว์นั้นคือม้าลายจริงๆ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เยี่ยมชมสวนสัตว์ซึ่งสูงอายุแล้วมักรู้ทันเล่ห์เหลี่ยมของการหลอกลวงด้วยสิ่งที่ไม่ถูกต้องเสมอ และผู้สูงอายุเหล่านี้ก็ทราบว่าคุณดูแลสวนสัตว์อาจนำตัวล่อมาปลอมสี ให้เหมือนกับม้าลายโดยที่ผู้เยี่ยมชมทั่วๆ ไปไม่สามารถสังเกตเห็นความแตกต่าง ถ้าหากสิ่งที่ไม่เรียกว่าม้าลายนั้นแท้จริงเป็นตัวล่อที่ถูกปลอมเป็นม้าลาย ไมค์ก็ยังคงไม่สามารถรู้ว่าสัตว์นั้นไม่ใช่ม้าลาย คำถามคือไมค์รู้จริง ๆ หรือไม่ว่าสัตว์ที่เขาชี้เป็นม้าลาย หรือเขาเพียงแค่เชื่อเท่านั้น?

ผลการสำรวจจากกลุ่มชาวตะวันตกและชาวอินเดียดังแผนภูมิเปรียบเทียบดังแผนภูมिरูปที่ 7 ตัวอย่างเรื่องม้าลาย (Zebra Case)

สิ่งที่ข้อมูลนี้บ่งชี้ได้อย่างชัดเจนและมีนัยสำคัญและกลุ่มนักปรัชญาเชิงทดลองยังได้ทำการสำรวจด้วยตัวอย่างเรื่องนิโคตินกับกลุ่มที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์นี้เพื่อพิสูจน์ความแปรปรวนของอักษรัตติญาณทางวิมิติให้เห็นเด่นชัดยิ่งขึ้นในการทดลองที่ 8 นี้ตั้งแผนภูมิรูปที่ 8 ตัวอย่างเรื่องแนวสมคบคิด (Conspiracy Case)

จากการสำรวจที่ผ่านมาเกี่ยวกับอักษรัตติญาณทางวิมิติแสดงให้เห็นว่ากลุ่มคนอินเดียและกลุ่มคนตะวันตกที่ได้อยู่ฐานะทางสังคมนั้น มีความอ่อนไหวต่อปัญหาวิมตินิยมน้อยกว่า ขณะเดียวกันนักปรัชญาเชิงทดลองอ้างว่าในการสำรวจกลุ่มคนเอเชียตะวันออกนั้นกลับไม่พบความแตกต่างที่มีนัยสำคัญต่อชาวตะวันตกเกี่ยวกับตัวอย่างเรื่องมัลลาลายและตัวอย่างเรื่องนิโคติน

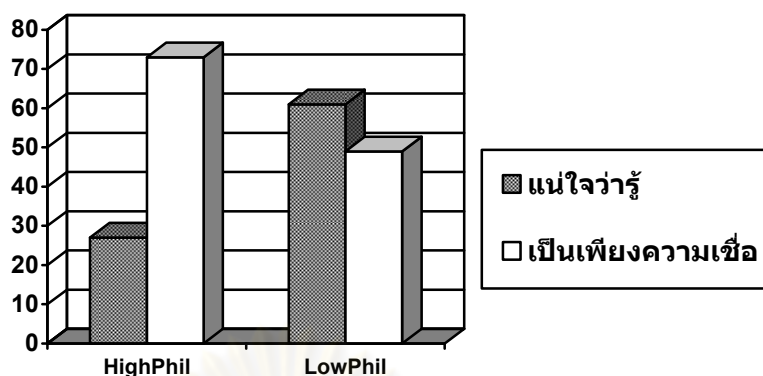
การทดลองถัดมานั้นนักปรัชญาเชิงทดลองได้สำรวจเพื่อตรวจสอบสมมติฐานที่ 3 ได้แก่อักษรัตติญาณที่อาจแปรผันตามจำนวนรายวิชาทางปรัชญาที่เคยได้เรียนรู้ โดยการสำรวจจากนักศึกษาซึ่งเคยเรียนวิชาทางปรัชญาน้อยกว่า 3 คอร์ส เปรียบเทียบกับนักศึกษาซึ่งเคยเรียนวิชาทางปรัชญาตั้งแต่ 3 คอร์สขึ้นไป ด้วยปัญหาจากตัวอย่างเรื่องสมองในถัง จากการทดลองที่ 9 ดังนี้

จอร์จ และ โอมาร์ เป็นเพื่อนนักเรียนที่พักอยู่ห้องเดียวกันและมักจะสนทนาถกเถียงประเด็นทางปรัชญาในเวลาที่อยู่ด้วยกันในห้องยามพักผ่อน คืนหนึ่งโอมาร์ยกประเด็นว่า “เมื่อโลกก้าวหน้าไปถึงจุดหนึ่ง สมมติว่าเป็นปีคริสต์ศักราช 2300 และวิทยาการทางการแพทย์และวิทยาการคอมพิวเตอร์ก้าวหน้าไปสู่ในระดับที่สูงมากๆ จนสามารถสร้างโลกจำลองเสมือนจริงขึ้นมาได้อย่างไม่มีผิดเพี้ยน และยังสามารถหล่อเลี้ยงสมองเปล่าๆ ไม่ให้ตายได้โดยปราศจากร่างกาย และนำไปเชื่อมต่อเข้ากับคอมพิวเตอร์ระดับสูงที่ทำให้สมองนั้นมีประสบการณ์ในโลกจำลองเหมือนกับว่าได้มีชีวิตอยู่จริงเป็นคนเดินดินธรรมดาอยู่บนโลก พูดคุยกับเพื่อนบ้าน ผู้คนได้เหมือนโลกจริงๆ และสมองนี้ก็เชื่อว่าเขาเป็นคนจริงๆ ที่อยู่บนโลกแห่งความเป็นจริง ทั้งที่แท้จริงแล้วมันเป็นการเข้าใจที่ผิด โลกนั้นเป็นเพียงโลกเสมือน เขาที่เขามองเห็นและใช้เดิน คนอื่นๆ ที่เขาได้พูดคุยพบปะด้วยนั้นไม่เคยมีอยู่จริง ปัญหาคือเธอ(จอร์จ)จะพิสูจน์ได้อย่างไรว่าโลกที่อยู่ตอนนี้นั้นไม่ใช่ปีคริสต์ศักราช 2300 และเธอไม่ใช่สมองที่ถูกจองจำในโลกเสมือนจริง เมื่อโลกเสมือนที่เธออยู่นั้นเหมือนจริงทุกอย่างจนไม่สามารถแยกแยะได้แม้กระทั่งเดี๋ยวนี้”

จอร์จ นิ่งคิดไปสักครู่และตอบว่า “แต่ดูที่ขาเขานี้” และเขาชี้ที่ขา “ถ้าเขาเป็นสมองที่ถูกหลอกด้วยโลกเสมือนจริง เขาไม่น่าจะมีขาได้ และเขาต้องเป็นสมองเปล่าๆ ไร้ร่างกาย แต่ฉันรู้ว่าฉันมีขา ดูที่ขาพวกนี้สิ ดังนั้นเขาต้องเป็นคนจริงๆ แน่และไม่ใช้สมองที่อยู่ในโลกเสมือนเพราะ คนจริงๆ นั้นมีขา และเขายังคงเชื่อต่อไปดังเดิมว่าเขาไม่ได้เป็นสมองที่ถูกหลอกให้อยู่ในโลกเสมือน”

ในความเป็นจริง ทั้งจอร์จและโอมาร์ก็เป็นมนุษย์จริงๆ ที่อยู่ในโลกปัจจุบันเช่นเดียวกับเรา และไม่มีใครเป็นสมองที่ถูกหลอกให้อยู่ในโลกเสมือนจริง ซึ่งหมายความว่าความเชื่อของจอร์จนั้นถูกต้อง แต่คำถามคือจอร์จรู้จริงๆ หรือว่าเขาไม่ได้เป็นสมองในโลกเสมือน หรือเขาเพียงแต่เชื่อเท่านั้น?

ผลการทดลองจากกลุ่มของนักศึกษาซึ่งมีการลงเรียนในรายวิชาปรัชญามากน้อยต่างกันเป็นดังนี้

จะเห็นได้ชัดว่าจากผลการทดลองนี้ นักศึกษาซึ่งได้เรียนในรายวิชาปรัชญาไม่มากนักคิดว่าอาจารย์รู้ว่าเขาไม่ใช่สมองในถึงมากกว่าคนที่ได้เรียนในรายวิชาปรัชญามากกว่า ซึ่งหมายความว่าผู้ที่มีการเรียนรู้ในรายวิชาปรัชญามากนั้นมีแนวโน้มจะเอนเอียงตามอรรถศาสตร์ตามอรรถศาสตร์มากกว่า ในขณะที่คนที่เรียนในรายวิชาปรัชญาน้อยกลับมีแนวโน้มที่จะมองข้ามปัญหา วิมตินิยม ซึ่งรวมถึงการมีอรรถศาสตร์ที่สามารถเข้าใจต่อการอ้างเหตุผลเชิงวิมติเพื่อนำไปสู่ทฤษฎีความรู้และประเด็นถกเถียงทางญาณวิทยาด้วย

2.5 ข้อสรุปเบื้องต้นทางญาณวิทยาชาติพันธุ์

จากผลการศึกษาทดลองดังกล่าว นักปรัชญาเชิงทดลองได้สรุปว่า ข้อมูลเหล่านี้สนับสนุนแนวคิดและสมมติฐานทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ และแนวคิดดังกล่าวมีข้อเท็จจริงที่ชัดเจนโดนหลักฐานเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความแตกต่างของอรรถศาสตร์ตามอรรถศาสตร์ทางญาณวิทยา ซึ่งหมายรวมถึงอรรถศาสตร์ตามอรรถศาสตร์ และอาจหมายถึงอรรถศาสตร์ตามปรัชญาโดยทั่วไป เช่น อรรถศาสตร์ตามวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ข้อมูลนี้ได้แสดงให้เห็นถึงความแปรปรวนที่ขัดแย้งกับความเชื่อดั้งเดิมที่เคยมีในญาณวิทยาแบบเดิม และปัจจัยที่แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของอรรถศาสตร์ตามอรรถศาสตร์ ได้แก่ ความแตกต่างด้านพื้นเพทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน, พื้นฐานและฐานะทางสังคม โดยเฉพาะพื้นฐานรายได้ต่อปัจเจกบุคคล และพื้นฐานทางการศึกษา ซึ่งนักศึกษาที่ได้เคยผ่านการฝึกฝนทางปรัชญา ในห้องเรียนวิชาปรัชญามากกว่านักศึกษา และบุคคลทั่วไป มีแนวโน้มที่จะมีอรรถศาสตร์ตามอรรถศาสตร์ทางญาณวิทยาที่สอดคล้องกับ สิ่งที่นักปรัชญากล่าวอ้าง และสอดคล้องกับการฝึกฝนทางปรัชญาแบบดั้งเดิมในชั้นเรียนปรัชญาวิเคราะห์โดยทั่วไป

สิ่งที่จำเป็นต้องตระหนักหากข้อมูลนี้ถูกต้องอย่างไ้แย้งไม่ได้ การแก้ต่างให้ข้ออ้างที่ใช้ในการอ้างเหตุผลของวิมตินิยมก็จำเป็นจะต้องหยุดพักไว้ก่อนทั้งการอ้างที่แสดงออก

อรรถัตติกญาณโดยตรงหรือการอ้างที่มีนัยของอรรถัตติกญาณในการสนับสนุนการแก้ต่างเหล่านั้น และจากข้อมูลนี้ยังทำให้นักปรัชญาเชิงทดลองสามารถสรุปได้ด้วยว่า การอ้างเหตุผลเชิงวิมิตของนักปรัชญาหลายๆ คนนั้นเป็นเรื่องที่อยู่ในวงแคบเกินกว่าจะอ้างอย่างเป็นสากลได้ สืบเนื่องมาจากข้ออ้างสำคัญคืออรรถัตติกญาณนั้นมีความหลากหลายตามปัจจัยทั้งสาม การที่นักปรัชญาใช้คำว่า “เรา” ในงานทางปรัชญานั้นแท้จริงต้องตัดการอ้างถึงผู้คนที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์, มีฐานะทางสังคมด้อยกว่า และตัดกลุ่มคนที่มีพื้นฐานทางปรัชญาน้อยหรือมีการฝึกฝนความคิดทางปรัชญาน้อยกว่าผู้ที่อ้างว่า “เรา” ซึ่งอรรถัตติกญาณของ “เรา” ในที่นี้มีตัวอย่างเช่น เป็นอรรถัตติกญาณของชาวตะวันตก เป็นคนขาว ซึ่งมีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจที่ดี มีรายได้ดี และมีการฝึกฝนความคิดทางปรัชญามากกว่าคนปกติทั่วไป เป็นต้น ดังนั้นทุกครั้งที่มีการโน้มน้าวให้เชื่อว่า “เรา” ในทางญาณวิทยาด้วยการอ้างเหตุผลแบบใดก็ตาม ก็มีความเป็นไปได้เสมอว่า “เรา” ดังกล่าวนั้นเป็นเพียงกลุ่มเล็กๆ ที่เกี่ยวข้องกันทางวัฒนธรรมหรือกลุ่มทางปัญญาชนบางกลุ่มเท่านั้น ข้ออ้างบางอย่างเช่น วิมิตินิยมนั้นมีอยู่ในมนุษย์เราอย่างเป็นพื้นฐานและไม่อาจหลีกเลี่ยงได้จึงไม่เป็นจริง และความคิดที่ว่า วิมิตินิยมนั้นแท้จริงแล้วฝังลึกอยู่ในธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ก็ไม่เป็นจริงเช่นกัน สิ่งเหล่านี้เป็นเพียงแต่ถูกสร้างมาจากปมหลังทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ หรือสิ่งแวดล้อมบนสภาพฐานะทางสังคมหรือขึ้นอยู่กับการศึกษาของเราเท่านั้น

2.6 ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับแนวคิดญาณวิทยาชาติพันธุ์

จากข้อสรุปเบื้องต้นนี้ นักปรัชญาเชิงทดลองซึ่งอ้างว่าอนาคตของแนวคิดทางญาณวิทยาจำเป็นต้องปรับแนวคิดและการอ้างเหตุผลเพื่อนำไปสู่การจำกัดวงสนทนาถกเถียงทางญาณวิทยา และปรับเปลี่ยนให้มีการแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างตามปัจจัยทั้งสาม ได้สังเกตเห็นถึงประเด็นทางญาณวิทยาที่อาจขัดแย้งหรือทำให้แนวคิดญาณวิทยาชาติพันธุ์มีน้ำหนักลดลง หรืออาจทำให้เป้าหมายของการศึกษาทางญาณวิทยาชาติพันธุ์สูญเสียไป เช่น

จากข้อมูลดังกล่าวทำให้เชื่อได้ว่า นักปรัชญาซึ่งมีฐานะทางสังคมที่ดีและเป็นชาวตะวันตกนั้น มีอรรถัตติกญาณทางวิมิตที่ชัดเจนและมีความหมายสำหรับพวกเขามากกว่าคนในกลุ่มอื่นๆ มาก แต่อย่างไรก็ตาม เราก็ยังสามารถที่จะจำลองภาพการศึกษาที่ข้ามวัฒนธรรมกันกับคนในกลุ่มอื่นๆ หรือคนที่มีฐานะทางสังคมที่แตกต่างกัน แม้ว่ากลุ่มที่มีความแตกต่างบางกลุ่มอาจเห็นว่าอรรถัตติกญาณทางวิมิตินิยมนี้ไม่น่าเชื่อถือ ไม่เห็นด้วย หรือไม่จริง ในที่นี้ไม่ใช่การสนับสนุนให้เกิดการเปรียบเทียบว่าอรรถัตติกญาณของคนกลุ่มใดนั้นดีกว่า แต่เป็นการสนับสนุนให้มีแลกเปลี่ยนความเข้าใจที่ทำให้แนวคิดทางญาณวิทยาของคนที่มีปมหลังต่างกันอันเนื่องมาจากการฝึกฝน หรือสาเหตุอื่นที่เป็นที่มาของความแตกต่างทางญาณวิทยานั้น

ขณะเดียวกันก็อาจมีคนบางกลุ่มที่สามารถคิดไปในทำนองดังกล่าว จากการแสดงให้เห็นถึงความแตกต่าง ของอรรถศาสตร์ศึกษาด้วยหลักฐานในแนวคิดญาณวิทยาชาติพันธุ์นี้ ตัวอย่างเช่นกลุ่มของผู้ที่มีความเชื่อทางจิตวิญญาณและศาสนาอย่างเข้มแข็งอาจมีความจริงทางศาสนาบางประการที่พวกเขาเชื่ออย่างสุดใจว่าชัดเจนและส่งผลต่อชีวิต เมื่อพวกเขาได้พบกับข้อเท็จจริงที่ว่าอาจมีคนกลุ่มอื่นที่ไม่ได้มีอรรถศาสตร์ศึกษาร่วมกันกับพวกเขาทางความเชื่อ อาจทำให้พวกเขาเข้าใจได้ว่าอรรถศาสตร์ศึกษาที่เขามีนั้นดีและแจ่มชัดกว่าที่คนกลุ่มอื่นมี อาจมีการให้เหตุผลสนับสนุนที่สืบเนื่องมาจากอรรถศาสตร์ศึกษาที่ประทานโดยพระเจ้าเป็นผู้เลือก ให้มีอรรถศาสตร์ศึกษาทางศาสนาที่นำไปสู่ความจริง มากกว่าผู้ที่ไม่ได้ถูกพระเจ้าเลือก ซึ่งเหตุนี้ อาจทำให้นักปรัชญาที่อาจจะมีแนวโน้มทางความคิดไปในแนวทางดังกล่าว หยุดที่จะศึกษาความแตกต่างทางอรรถศาสตร์ศึกษาเพราะเชื่อว่า อรรถศาสตร์ศึกษาในแบบของต้นนั้นดีที่สุด

อีกปัญหาหนึ่งที่อาจเกิดขึ้นเนื่องมาจากการยอมรับอรรถศาสตร์ศึกษาที่มีความแตกต่างกันและเป็นไปได้ทั้งหมด ไม่มีถูกผิดแต่แปรผันไปตามปัจจัยทั้งสามประการ ซึ่งแตกต่างจากความคิดเดิมทางญาณวิทยาเช่นการที่นักปรัชญาเสนอการอ้างเหตุผลเชิงวิมิตซึ่งอุธรณ์ต่ออรรถศาสตร์ศึกษาเชิงวิมิตและนำไปหักล้างกับอรรถศาสตร์ศึกษาทางญาณวิทยาแบบที่เป็นความเข้าใจโดยปรกติ และสามารถชี้ได้ว่า อรรถศาสตร์ศึกษาทางญาณวิทยาแบบนั้นเป็นความเข้าใจที่ผิด เช่นการอ้างว่าเราไม่สามารถเชื่อเครื่องมือทางผัสสะได้เลยในการบอกว่าเรารู้อะไร เป็นต้น แต่สิ่งที่เกิดขึ้นในญาณวิทยาชาติพันธุ์คืออรรถศาสตร์ศึกษาทางญาณวิทยาของคนในบางกลุ่มอาจสอดคล้องกับประพจน์ใด ๆ ชุดหนึ่งและพิสูจน์โดยทางตรรกะว่าจริง ในขณะที่ อรรถศาสตร์ศึกษาของคนบางกลุ่มอาจผิด แต่ขณะเดียวกันก็อาจสอดคล้องกันกับประพจน์ชุดอื่น ๆ และพิสูจน์โดยทางตรรกะว่าเป็นจริงได้ สืบเนื่องมาจากความเป็นจริงที่แตกต่างกันในชีวิตของคนแต่ละกลุ่ม เมื่อเป็นเช่นนี้อาจเป็นการยากในการที่เราจะเลือกเชื่ออะไรเพราะอรรถศาสตร์ศึกษาที่แตกต่างกันนั้นต่างก็มีอิทธิพลต่อความเป็นจริงของกลุ่มนั้นๆ เองด้วย

อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอนักปรัชญาเชิงทดลองกล่าวอ้างในแนวคิดญาณวิทยาชาติพันธุ์นี้ อาจยังมีประเด็นปัญหาหลายอย่างซึ่งสามารถที่จะอภิปรายต่อไปควบคู่กับแนวคิดแบบดั้งเดิมในทางญาณวิทยาอีกยาวไกล ตัวอย่างเช่น นักปรัชญาอาจโต้แย้งแนวคิดทางญาณวิทยาชาติพันธุ์นี้ได้โดยการอ้างว่าความหลากหลายของอรรถศาสตร์ศึกษาทางญาณวิทยานั้น อาจมาจากชุดความคิดทางญาณวิทยาที่แตกต่างกันอย่างเป็นเรื่องธรรมดา เช่นงานของ แฟรงค์ แจคสัน (Frank Jackson) ซึ่งแนะนำว่าชุดความคิดทางญาณวิทยา (epistemic concepts) อาจส่งผลให้มนุษย์เกิดความแตกต่างหลากหลายของอรรถศาสตร์ศึกษาทางญาณวิทยาได้ เนื่องจากแจคสันได้

สนทนากับคนบางกลุ่มซึ่งต่อต้านปัญหาของเกตติเออร์ ความสับสนหรือความแฉ่งแฉ้อในการกล่าวอ้างเหตุผลซึ่งบางครั้งพวกเขาก็แฉ่งแฉ้อเกินกว่าจะกล่าวได้ว่าเขาสับสน และอาจกล่าวอ้างได้ว่าชุดความคิดทางญาณวิทยานั้นเป็นของ “เรา” ด้วย³³ สำหรับประเด็นที่แจคสันได้แฉ่งแฉ้อไว้ นั้น ชาวเอเชียทางตะวันออกและชาวอินเดียผู้ซึ่งตอบคำถามจากกันสำรวจว่าปัญหาเกตติเออร์นั้นไม่เป็นปัญหา และเรายังคงเรียกการอ้างเหตุผลดังกล่าวว่าเป็นความรู้ได้อยู่ ถึงได้ไม่เห็นด้วยกับผู้ที่คิดว่าปัญหาเกตติเออร์เป็นปัญหาซึ่งได้แก่นักปรัชญาตะวันตก และเป็นไปได้ว่าชาวอินเดียหรือชาวเอเชียทางตะวันออกอาจจะถูกต้องที่เขาจะมีความเข้าใจตรงกันข้ามกับสิ่งที่นักปรัชญากล่าวอ้างและถกเถียงกัน ด้วยความเชื่อที่ว่าบุคคลที่อยู่ในเรื่องเล่าตัวอย่างปัญหาของเกตติเออร์มีความรู้ และมีสิทธิ์ในการเชื่ออย่างนั้นอย่างถูกต้อง นักปรัชญาทดลองคิดว่าหากเป็นดังที่แจคสันกล่าว สิ่งที่ชาวอินเดียหรือชาวเอเชียทางตะวันออกตอบนั้น ก็ไม่ใช่การไม่เห็นด้วยกับคำกล่าวอ้างของนักปรัชญาตะวันตกที่ว่าบุคคลในเรื่องเล่าตัวอย่างปัญหาของเกตติเออร์นั้นไม่มีความรู้ แต่พวกเขาเพียงแต่น่าจะมีชุดความคิดทางญาณวิทยาที่แตกต่างกันทำให้ปฏิบัติต่อบัญญาเชิงวิมตินั้นมีต่างกันด้วยอรรถศาสตร์ญาณทางวิมติที่มีแตกต่างกันและอาจเป็นไปได้ที่จะสนับสนุนได้ว่า อรรถศาสตร์ญาณของพวกเขาถูกต้องเช่นกัน

ผลสืบเนื่องที่ตามมาหากชุดความคิดทางญาณวิทยานั้น สามารถมีได้หลากหลายแตกต่างกัน และต่างฝ่ายต่างถูกต้องอาจทำให้ความหมายของคำว่า ความรู้ เปลี่ยนไปในขณะเดียวกันนักปรัชญาเชิงทดลองอาจคัดค้านได้โดยอ้างว่า หากแนวคิดที่แจคสันเสนอจะถูกต้อง การพูดว่า “ความรู้” หรือ “รู้” ก็จะกลายเป็นการแสดงออกด้วยคำๆ เดียวที่มาจากหลายๆ ชุดความคิด และเป็นจริงทั้งหมดไม่มีชุดความคิดใดผิดแม้กระทั่งชุดความคิดที่ใช้ในกลุ่มวิมตินิยมก็ยังถูกต้องเช่นเดียวกัน สิ่งนี้อาจทำให้เกิดความสับสนเนื่องมาจากว่า แจคสันอ้างว่า ความแตกต่างมีได้และล้วนถูกต้องทั้งหมดหากวางอยู่บนชุดความคิดสนับสนุนในแบบของตนเอง คำว่าความรู้เพียงคำเดียวจะมีชุดความคิดที่หลายหลาย (concept of knowledge) และเป็นความรู้ที่แตกต่างกันออกไปมากมายโดยการขยายความที่แตกต่างกันนับไม่ถ้วน จากปัจจัยที่ถูกเสนอในแนวคิดญาณวิทยาชาติพันธุ์

ในทางปรัชญาโดยทั่วไปนั้น วิมตินิยมเป็นปัญหาที่จำเป็นต้องวิตกกังวลอย่างมาก เพราะเป็นการอ้างเหตุผลที่ปฏิเสธการมีความรู้โดยสิ้นเชิง ในมุมมองของนักปรัชญาเช่นเพลโต ที่

33

Jackson, F. 1998. *From Metaphysics to Ethics: A Defense of Conceptual Analysis*. Oxford: Clarendon Press.

กล่าวว่า ปัญญาและความรู้นั้นคือสิ่งสูงสุดที่มนุษย์พึงมี³⁴ และผู้คนจำนวนมากรวมทั้งนักปรัชญาต่างก็เห็นด้วยกับคำกล่าวนี้ ซึ่งมีนัยที่ทำให้เข้าใจได้ว่าการที่เราขาดปัญญาและความรู้นั้นส่งผลเสียต่อเราขนาดไหน การที่เราจะมีปัญญาและความรู้ไม่ได้นั้นเราสูญเสียขนาดไหน แต่หากเราเชื่อตามแฉะสันว่าความรู้สามารถมีได้หลากหลายชุดความคิดที่ใช้อธิบายขยายความคำว่าความรู้นั้นทุกๆ ชุดความคิดก็จะถูกต้องได้ทั้งหมดวิมตินิยมซึ่งเป็นการอ้างเหตุผลที่ได้ปฏิเสธความรู้ที่มาจากชุดความคิดของกลุ่มของชาวตะวันตกซึ่งมีฐานะทางสังคมและได้รับการฝึกฝนความคิดทางปรัชญาอย่างมาก แต่กลับเป็นเรื่องไม่จริงเมื่อมันไม่ได้มีเหตุผลใดๆ เลยที่จะนำวิบัติสำหรับความรู้ที่มาจากชุดความคิดของชาวเอเชียตะวันออก ชาวอินเดีย กลุ่มคนที่ด้อยฐานะทางสังคม หรือนักวิทยาศาสตร์ที่ไม่เคยฝึกฝนทางปรัชญามี และการอ้างเหตุผลเชิงวิมติกไม่ได้ช่วยแสดงให้เห็นว่าความรู้ ที่สืบเนื่องมาจากการอ้างเหตุผลเชิงวิมติกนี้ดีกว่า ถูกต้องกว่ามีความสำคัญกว่า ชัดเจนและมั่นคง มีค่าหรือมีประโยชน์มากกว่า ความรู้ที่มาจากชุดความคิดอื่นๆ เช่นเดียวกับคำกล่าวของเพลโตที่คนในกลุ่มที่มีปัจจัยต่างๆ แตกจากชาวตะวันตก อาจไม่เห็นว่าคุณค่าและปัญญานั้นเป็นสิ่งสูงสุดที่มนุษย์พึงมีแต่อย่างใด เมื่อมันไม่ได้มีค่าหรือมีประโยชน์ที่สำคัญต่อชุดความคิดทางญาณวิทยาของคนกลุ่มนั้น

ท้ายที่สุด นักปรัชญาเชิงทดลองได้สรุปว่าแม้วิมตินิยมจะเป็นปัญหาที่ถ่วงถ่วงอยู่ในใจกลางแนวคิดทางปรัชญาของโลกตะวันตก และการอ้างเหตุผลเชิงวิมติกซึ่งอ้างอิงกลับไปยังอักษัตติญาณทางญาณวิทยานั้นมีความสำคัญต่อนักปรัชญาตะวันตกรวมทั้งตัวนักปรัชญาเชิงทดลองเองด้วย และ อักษัตติญาณดังกล่าวก็มักถูกใช้เป็นข้ออ้างซึ่งเสมือนว่ามีอยู่โดยธรรมชาติในฐานะมนุษย์อย่างเป็นสากล แต่นักปรัชญาเชิงทดลองก็เสนอข้อโต้แย้งที่สำคัญด้วยการวิเคราะห์จากการทดลองซึ่งสนับสนุนการอ้างเหตุผลที่ประกอบด้วยหลักฐานที่ชัดเจนว่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ ฐานะทางสังคมที่แตกต่างกัน และการฝึกฝนเรียนรู้ความคิดในทางปรัชญา ข้อโต้แย้งนี้เป็นสิ่งท้าทายอย่างมากต่อความคิดในแบบเดิมๆ เรื่องความเป็นสากลของข้ออ้างที่ใช้กันอย่างกว้างขวางซึ่งคือ อักษัตติญาณทางญาณวิทยาที่ถูกใช้สนับสนุนการอ้างเหตุผลเชิงวิมติก แต่แท้จริงเป็นเพียงสิ่งที่สืบทอดมาจากกลุ่มวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ย่อยๆ กลุ่มหนึ่งรวมทั้งการให้การศึกษาในแบบของกลุ่มตัวเองเท่านั้น จากข้อสรุปดังกล่าวการอ้างเหตุผลที่อ้างอิงต่ออักษัตติญาณที่เป็นสากลจึงทำไม่ได้อีกต่อไปหากไม่ตรวจสอบถึงกลุ่มคนที่มีความแตกต่างกันว่ามี อักษัตติญาณที่ตรงกันหรือไม่

34

Plato 1892/1937. *The Dialogues of Plato*, translated by B. Jowett. New York: Random House.

2.7 ญาณวิทยาชาติพันธุ์กับการทดลอง

เราอาจตั้งข้อสังเกตบางประการได้ว่าการเก็บหลักฐานเชิงสำรวจ เพื่อนำมาสนับสนุนการอ้างเหตุผลเช่นแนวคิดทางญาณวิทยาชาติพันธุ์นี้ อาจยังมีจุดบกพร่องหลายประการ เช่นเรื่องความสับสนต่อคำตอบในการทำสำรวจ แม้นักปรัชญาเชิงทดลองจะอ้างว่า จากข้อเสนอของแควสัน เราไม่สามารถกล่าวได้ว่าคำตอบที่ไม่ตรงกับความจริงของเรานั้นผิด เนื่องมาจากผู้ที่ตอบเช่นนั้นอาจมีชุดความคิดทางญาณวิทยาที่ไม่ตรงกันและในชุดความคิดของคนเหล่านั้นก็อาจมีเหตุผลสนับสนุนความถูกต้องสำหรับคำตอบที่แตกต่างกัน แต่นักปรัชญาเชิงทดลองไม่สามารถแสดงหลักฐานใดๆ เลยกว่าผู้ถูกสำรวจนั้นมีความเข้าใจต่อคำถามซึ่งหลายปัญหาที่เป็นปัญหาที่ทำความเข้าใจได้ยากหรือทำให้เกิดความสับสนในการตอบคำถาม และไม่สามารถเห็นถึงการให้เหตุผลสนับสนุนที่ทำให้เชื่อว่าคำตอบของคนเหล่านั้นจริงและถูกต้อง ซึ่งการให้เหตุผลสนับสนุนคำตอบนั้นอาจจำเป็นต้องตรวจสอบด้วยว่ามีทำให้เหตุผลสนับสนุนที่สมเหตุสมผลหรือไม่ นอกจากนี้การใช้ข้อมูลจากผู้ที่ขาดการฝึกฝนทางปรัชญา สามารถนำมาใช้หักล้างเหตุผลได้จริงหรือไม่ จริงอยู่ที่นักปรัชญาเช่นเดการ์ตส์อ้างถึงอัครตติญาณที่เป็นสากลเมื่อกล่าวถึงปัญหาของการที่เราไม่สามารถเชื่อถือความรู้ภายนอกได้ แต่หากผลสำรวจนี้ให้ข้อมูลที่ยืนยันถึงความหลากหลายของอัครตติญาณ เป็นไปได้หรือไม่ว่าแท้จริงแล้ว เดการ์ตส์อาจเข้าใจอยู่แล้วว่าอัครตติญาณนั้นอาจเกิดความหลากหลายเมื่อเกิดการหลอหลอมจากพื้นฐานที่แตกต่างกัน แม้จะไม่สามารถกล่าวอ้างได้ว่าเดการ์ตส์พูดถึงการมีความแตกต่างในวงสังคมใหญ่เช่นลักษณะทางวัฒนธรรมหรือชาติพันธุ์ แต่อย่างน้อยที่สุดอาจแตกต่างกันจากการใช้ชีวิตหรือมีครอบครัวที่แตกต่างกัน ดังเช่นงานของเดการ์ตส์ ในหนังสือ *Discourse on the Method*³⁵ ซึ่งพยายามเล่าถึงรายละเอียดชีวิตของเขาก่อนจะแนะนำว่า เราจำเป็นต้องตัดปัจจัยภายนอกทั้งหมดออกไปแม้แต่เหตุผลที่เราเคยมีและใช้เหมือนประหนึ่งมีติดตัวมาตั้งแต่เกิดแบบสหญาณก็อาจผิดพลาดและล่อลวงเราได้ และเขาได้แนะนำเราให้คล้อยตามสู่การอ้างเหตุผลเชิงวิมิต โดยอัครตติญาณที่เป็นสากลได้ตั้งข้ออ้างของเดการ์ตส์นั้นจำเป็นต้องตัดปัจจัยภายนอกต่างๆ ออกให้หมดแม้แต่สิ่งที่หลอหลอมมาด้วยวัฒนธรรม ครอบครัว การศึกษา จึงจะสามารถเข้าใจถึงความเป็นสากลนี้ได้ ดังนั้นจะขัดแย้งหรือไม่กับอัครตติญาณที่ไม่เป็นสากลและแปรผันตามปัจจัยต่างๆ ที่แนวคิดทางญาณวิทยาชาติพันธุ์กล่าวอ้าง เนื่องจากการนำตัวอย่างปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาอัครต-

35

Descartes, Rene. 1673. *Discourse on the Method: of Conducting One's Reason Well and of Seeking the Truth in the Sciences*.

Leiden, Press of Jan Maire.

ติกญาณเชิงวิมตินั้น ไม่ได้มีการแนะนำให้ผู้ถูกสอบถามตัดความคิดความเชื่อ ประสบการณ์ชีวิตที่เกี่ยวข้องพันกับปมหลังทางวัฒนธรรมของตนเอง จึงทำให้คำตอบออกมามีความหลากหลายและผิดไปจากความตั้งใจของผู้เริ่มการอ้างเหตุผลเชิงวิมดิเช่น เดการ์ตส์หรือไม่ การอ้างเหตุผลเรื่องปมหลังที่ส่งผลต่อการไม่เกิดอชฌัตติกญาณและไม่สามารถเข้าใจการอ้างเหตุผลเชิงวิมดิจนทำให้ไม่จำเป็นที่จะต้องมีส่วนร่วมกับแนวคิดทางปรัชญาวิเคราะห์ซึ่งอ้างว่าเริ่มต้นมาจากกลุ่มนักปรัชญาตะวันตกนั้น ดูเหมือนเป็นเรื่องหลักลอยและเป็นการโต้แย้งที่ไม่ตรงประเด็นต่อการอ้างเหตุผลเชิงวิมดิ แม้นักปรัชญาเชิงทดลองจะอ้างว่าเราสามารถแลกเปลี่ยนความคิดกันได้โดยต้องคำนึงถึงชุดความคิดทางญาณวิทยาที่แตกต่างกัน แต่แน่ใจได้อย่างไรว่าชุดความคิดดังกล่าวซึ่งส่งผลต่อคำว่าความรู้ ที่มีการขยายความที่แตกต่างกันและสามารถถูกต้องได้ทั้งหมดเสมอกันนั้นมีอยู่จริงอยากถูกต้องหลายชุดความคิด

ประเด็นที่ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตคือ แม้จะมีความหลากหลายของกลุ่มผู้ถูกสำรวจ แต่เป็นไปได้หรือไม่ว่าแท้จริงแล้วเบื้องหลังของความหลากหลายทางอชฌัตติกญาณของผู้ถูกสำรวจนั้นไม่ได้มาจากปัจจัยภายนอก หากพิจารณาตามการอ้างเหตุผลของเดการ์ตส์แล้ว เป็นไปได้หรือไม่ว่าผู้ที่มีคำตอบในทางที่แตกต่างออกไปจากมาตรฐานดั้งเดิมของนักปรัชญา หรือความเข้าใจที่นักปรัชญาเชื่อว่ามีร่วมกันนั้น เกิดขึ้นเพราะคนที่ให้คำตอบที่แตกต่างออกไปนั้นขาดการฝึกฝนการใช้เหตุผลที่ดี หรือเรียกได้ว่าขาดสมรรถภาพทางเหตุผล* ทำให้ไม่เข้าใจเรื่องเล่าทางปรัชญา จึงมีการตัดสินใจตอบแบบสอบถามที่ไม่สมเหตุผลหรือมีอชฌัตติกญาณที่แสดงออกถึงคำตอบที่ไม่สมเหตุผลได้ แต่การตอบด้วยสมมติฐานเช่นนี้ย่อมต้องกลับไปใช้การอ้างอิงอชฌัตติกญาณและอาจกลายเป็นวงจรอุบาทว์ไม่สามารถแก้ปัญหาหรือทำความเข้าใจได้ ซึ่งไม่ว่ากรณีใด ความจำเป็นที่นักญาณวิทยาจำเป็นต้องวิตกต่อการปรับเปลี่ยนท่าทีเพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดญาณวิทยาชาติพันธุ์มากเท่าที่นักปรัชญาเชิงทดลองกล่าวอ้างนั้นจริงหรือไม่ การชูประเด็นถกเถียงทางญาณวิทยานั้นจำเป็นจะต้องจำกัดวงแคบในกลุ่มที่มีความเหมือนกันทางด้านปัจจัย

* นอกจากในทางญาณวิทยาแล้ว เราอาจพิจารณาในทางจิตวิทยาซึ่งจะเห็นภาพชัดเจนของผู้ซึ่ง อาจขาดสมรรถภาพการใช้เหตุผล เช่นการพูดถึงเรื่อง ความดี ซึ่งในจิตวิทยาแบบต่างๆ พยายามนิยามและยึดไว้เป็นมาตรฐาน และพิจารณาว่าควรเห็นพ้องต้องกันอย่างไรเป็นสากลในมนุษย์ เพื่อที่เราจะได้มีวิถีปฏิบัติที่ดีต่อกัน แต่หากเป็นเช่นหลักฐานทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ เมื่อมีคนทางความรู้ นั้นสามารถมีได้หลายชุดแล้ว ความดี ก็อาจมีได้หลายชุดเช่นกัน และอาจทำให้เกิดความสับสนและปัญหาระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์หรือสังคม ซึ่งมีมีโนทัศน์เรื่อง ความดี แตกต่างกัน และในอีกทางหนึ่งคือ ความดี ที่ส่งผลต่อ การกระทำที่ดี ในกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง อาจไม่ใช่ความดี หรือเป็นสิ่งที่ผิดในกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เช่นหลายกลุ่มชาติพันธุ์ อาจไม่ยอมรับการกินเนื้อมนุษย์ว่าเป็นสิ่งที่ดีได้ อันเนื่องมาจากมีโนทัศน์ซึ่งมาจากอชฌัตติกญาณชุดหนึ่ง แต่ในขณะที่อาจมีบางกลุ่มยอมรับการกินเนื้อมนุษย์ด้วยกันเองว่าไม่ใช่เรื่องที่ไม่ดีไม่ผิดศีลธรรม ซึ่งเราสามารถเข้าใจถึงความขัดแย้งที่อาจยอมรับไม่ได้จากมาตรฐาน ความดี หลายชุดเช่นนี้

ที่มาจากสมมติฐานทางญาณวิทยาชาติพันธุ์หรือไม่หากต้องการรักษาความถูกต้องของแนวการ
ถกเถียง

ประเด็นต่างๆ จากข้อสังเกตเบื้องต้นนี้ ผู้วิจัยจะได้ทำการอภิปรายถึงความชัดเจน
ของ อัจฉัตติกญาณ ที่แตกต่างกันกับ อัจฉัตติกญาณ ที่เป็นสากลซึ่งนักปรัชญานิยาม ว่ามีความ
เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร รวมถึงปัญหาข้อถกเถียงที่อาจเกิดขึ้นตามมาในแนวคิดทางญาณ
วิทยา ต่อแนวคิดทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ที่นักปรัชญาเชิงทดลองได้เสนอนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

อรรถศาสตร์ศึกษา

3.1 การอ้างเหตุผลเชิงวิมตินิยมในปรัชญาวิเคราะห์

ในยามที่มนุษย์เรามีการสื่อสารถึงกันนั้นเรามักจะกล่าวถึงความไม่รู้โดยไม่เคยเกิดความสงสัยว่า “รู้” ที่เรากล่าวถึงนั้นมีปัญหาอย่างไร เช่นในเวลาที่เราบอกว่า “เรารู้ว่าพระอาทิตย์ขึ้นทางทิศตะวันออก” เรามักจะไม่สงสัยกันว่ามีข้อเท็จจริงภายนอกของรับว่าข้อความที่เรากล่าวนั้นตรงกับความเป็นจริงหรือไม่ เพราะโดยสามัญสำนึกแล้วเรามักเชื่อว่าสิ่งที่เรารู้ตรงกับความเป็นจริง หมายความว่าเราได้ยอมรับไว้ก่อนแล้วว่าโลกภายนอกจิตใจของเรามีจริง มนุษย์เรายังมีความรู้จากการรับรู้โลกภายนอกได้ หากแต่ในทางญาณวิทยานั้นกลับมีกลุ่มวิมตินิยมซึ่งสงสัยเกี่ยวกับความจริงและความสามารถในการมีความรู้เกี่ยวกับโลกภายนอกของมนุษย์เกิดขึ้น เพื่อคัดค้านนักปรัชญาที่พยายามคิดค้นทฤษฎีความรู้มาแก้ปัญหาที่เราเกิดความสงสัยเกี่ยวกับคำว่า “รู้” ในที่นี้ซึ่งโดยทั่วไปเมื่อกล่าวถึงทฤษฎีความรู้เราจะพูดถึงความรู้ที่มาจากการพิสูจน์ความจริงของประพจน์ ได้แก่ความรู้ที่เป็นความเชื่อที่จริงและมีเหตุผลอันควรให้เชื่อ (Justified True Belief) โดยนักวิมตินิยมนั้นอ้างว่าเราไม่สามารถยืนยันข้อความว่ามีโลกภายนอกอยู่จริง ๆ ได้ ซึ่งก็หมายความว่า วิมตินิยมปฏิเสธโดยสิ้นเชิงว่าเราไม่สามารถมีความรู้จากโลกภายนอกได้

อย่างไรก็ตาม ประเด็นถกเถียงทางญาณวิทยาทั้งในแง่ทฤษฎีความรู้ และแนวคิดทางวิมตินิยมนั้น ต่างก็กล่าวอ้างถึงความรู้ที่มีอยู่โดยธรรมชาติของมนุษย์โดยรวมอย่างเป็นสากล ซึ่งการบอกว่ามนุษย์มี หรือไม่มีความรู้ที่ต่างอ้างอิงต่ออรรถศาสตร์ศึกษาที่เหมือนกับมีโดยธรรมชาติ และมีในมนุษย์ทุกคนทั้งสิ้น ตัวอย่างอรรถศาสตร์ศึกษาในลักษณะนี้ทางญาณวิทยาเช่น นักปรัชญามักจะบอกว่าเวลาที่เรากล่าวว่าเรามีความรู้ จะหมายความว่าความรู้นั้นมีนัยของความจริง คือนักปรัชญาจะกล่าวถึงแต่ความรู้ที่จริงเท่านั้น และเชื่ออยู่ก่อนว่าไม่มีความรู้ใดที่ไม่เป็นจริง เช่นเดียวกับเมื่อกล่าวถึงความเชื่อ สำหรับนักปรัชญาจะต้องเป็นความเชื่อที่เราเชื่อ หากเราไม่เชื่อก็ไม่นับว่าสิ่งนั้นเป็นความเชื่อ* ในทางกลับกันนักวิมตินิยมก็ได้แย้งว่าการที่นักปรัชญาอ้างในทางญาณวิทยาว่ารู้นั้น แท้จริงแล้วไม่ได้รู้อะไรจริงเลย เนื่องมาจากความรู้ที่เชื่อว่าจริงดังกล่าวยังมี

* โดยทั่วไปความเชื่อมีอยู่สองแบบคือ ความเชื่อแบบที่นึกถึงอยู่ในเวลานั้น (occurrence belief) กับ ความเชื่อที่แฝงอยู่ในใจ (dispositional belief) ซึ่งอย่างหลังเป็นความเชื่อแฝงที่แม้ว่าจะไม่ได้นึกอยู่ในเวลานั้นก็ตาม เช่นทุกคนเชื่อว่า พระอาทิตย์ขึ้นทางทิศตะวันออก แม้ว่าในขณะที่จะไม่ได้นึกอยู่อย่างนั้น (ดู Audi, R., 1994. “Dispositional Beliefs and Dispositions to Believe”. *Noûs*, Vol. 28, No. 4 (Dec., 1994): pp. 419-434)

ความบกพร่องหรือมีการหาเหตุผลมาหักล้างได้เสมอ จากข้อสังเกตที่ว่าอัครศาสตราจารย์มักถูกกล่าวอ้างอย่างเป็นสากลและใช้เป็นหลักฐานในการถกเถียงทางปรัชญาตัวเอง นักปรัชญาเชิงทดลองจึงอ้างว่าอัครศาสตราจารย์ทางญาณวิทยานั้นเป็นส่วนสำคัญในการอ้างเหตุผลสำหรับยื่นข้อเสนอ หรือการตั้งประเด็นถกเถียงทางญาณวิทยา และนักปรัชญามักมีการรับรู้อัครศาสตราจารย์ทางญาณวิทยาร่วมหรือสอดคล้องกัน แต่ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากผลการสำรวจทดลองทางญาณวิทยาชาติพันธุ์คือ มีเพียงนักปรัชญาในวงการปรัชญาวิเคราะห์ ซึ่งส่วนมากแล้วเป็นชาวตะวันตกเท่านั้น ที่สามารถมีความรู้สึกร่วมต่อการถกเถียงในประเด็นเหล่านี้ และไม่สามารถเหมารวมได้ว่ามนุษย์ทุกคนมีความสามารถทางญาณวิทยาเท่าเทียม หรือสอดคล้องกันกับหลักการคิดในวงการปรัชญาแบบดั้งเดิม สืบเนื่องมาจากอัครศาสตราจารย์ทางญาณวิทยานั้นแท้จริงแล้วมีความแตกต่างหลากหลาย ในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ฐานะทางสังคม และพื้นฐานการศึกษา การเรียนรู้และฝึกฝนทางปรัชญาดังที่เห็นมาในบทที่แล้ว นอกจากนี้อัครศาสตราจารย์ทางญาณวิทยายังมีสาขาแยกย่อยและซับซ้อนหลายระดับ บางกลุ่มอาจมีหรือบกพร่องด้านอัครศาสตราจารย์ในบางระดับหรือบางกรณี ไม่ได้มีความเป็นสากลดังคำกล่าวอ้างที่นักปรัชญาใช้มาโดยตลอด โดยเฉพาะการใช้ข้อเท็จจริงในยุคปรัชญาสมัยใหม่ซึ่งถือเอาเดการ์ตส์เป็นผู้ริเริ่ม โดยการอ้างเหตุผลในเชิงวิมตินิยมเพื่อพิสูจน์ว่าแท้จริงแล้วเราสามารถมีความรู้ได้จริง และกลายเป็นประเด็นสืบเนื่องที่ทำให้เกิดข้อถกเถียงต่างๆ ตามมามากมายจนถึงปัจจุบัน

ดังนั้นในบทนี้ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์และอภิปรายต่อประเด็นความเป็นหลักฐานของอัครศาสตราจารย์ที่เกี่ยวข้องกับการอ้างเหตุผลเชิงวิมตินิยม และปัญหาความเป็นสากลของอัครศาสตราจารย์ทางญาณวิทยาที่นักปรัชญาเชิงทดลองกล่าวอ้างว่าแนวคิดทางญาณวิทยาชาติพันธุ์จะเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญต่อวิธีการถกเถียงและการฝึกฝนในทางญาณวิทยา

วิมตินิยม (skepticism) หมายถึงแนวคิดทางญาณวิทยา ที่ถือว่า ความจริงแท้เป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่อาจรับรู้ได้¹ เนื่องจากนักวิมตินิยมนั้นมักสงสัยเกี่ยวกับความจริง ประเด็นที่นักปรัชญาแต่ละสำนักถกเถียงกันจึงกลายเป็นประเด็นที่นักวิมตินิยมสนใจ และได้ตั้งข้อสังเกตรวมถึงการอ้างเหตุผลหักล้างแนวคิดทางปรัชญาจนนำไปสู่ข้อสรุปที่ว่ามนุษย์ไม่สามารถค้นพบความจริงและความจริงเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่อาจรู้ได้ เนื่องจากหลักการทางปรัชญาทั้งหลายมักมีข้อบกพร่องจนทำให้นักวิมตินิยมไม่อาจเชื่อได้ว่าเป็นความจริงหรือเป็นสิ่งที่ถูกต้อง โดยนักวิมตินิยมที่สำคัญนั้นเริ่มมีมานับแต่สมัยกรีกได้แก่ ไพรโร ผู้ซึ่งมีทัศนะว่าสัญชาตญาณหรือประสาทสัมผัส และเหตุผลนั้น

1

พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๓๒, หน้า ๑๐๑.

ไม่สามารถให้ความรู้แท้จริงแก่มนุษย์ได้ เนื่องจากประสาทสัมผัสของมนุษย์นั้นรับรู้เพียงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในมุมมองของมนุษย์แต่ละคนแตกต่างกันไป รวมทั้งในบางครั้งยังเกิดความบิดเบือนไปจากความจริงของสิ่งภายนอกที่เป็นอยู่ ทั้งที่ในบางครั้งเราต่างสังเกตสิ่งเดียวกัน ส่วนการใช้เหตุผลนั้น ไพรโรกล่าวว่าจะไม่สามารถช่วยให้เราเข้าถึงแก่นแท้ของอะไรได้เลย เพราะเมื่อเรามีการอ้างเหตุผลเพื่อสนับสนุนแนวคิดของเราก็มักจะมีผู้อื่นที่มีการอ้างเหตุผลที่ดีเพื่อโต้แย้งหรือหักล้างเหตุผลของเราได้เสมอ² หลักการวิมตินิยมของไพรโรนั้นทำให้เราไม่สามารถยืนยันความถูกต้องของอะไรได้เลย เพราะเราไม่สามารถมั่นใจได้ว่าความรู้ที่เรามีนั้นถูกต้องตามความเป็นจริง มนุษย์ไม่สามารถตัดสินอะไรได้เลย ทำได้เพียงแค่อธิบายว่าสิ่งต่างๆ ปรากฏต่อตัวเราในลักษณะใดโดยที่ไม่อาจทราบความจริงของสิ่งนั้นได้ ทรรศนะนี้ยังส่งผลในทางจริยศาสตร์ซึ่งเราไม่สามารถตัดสินว่าสิ่งใดดีแล้วได้ เนื่องจากปรากฏการณ์ต่างๆ ล้วนขึ้นอยู่กับมุมมองของแต่ละคน ในบางกรณีอาจดีสำหรับคนบางกลุ่มแต่เลวสำหรับคนบางกลุ่ม ไม่มีสิ่งใดที่ดีหรือเลวในตัวของมันเอง ดังนั้นเราจึงไม่สามารถตัดสินความดีเลวของมันได้ ไพรโรได้เสนอว่าเราไม่ควรตัดสินอะไรเลยแต่ใช้ชีวิตไปตามกระแสของสิ่งที่เกิดขึ้นและปรากฏต่อเราไปโดยแล้วแต่มันจะเป็น

ในวิมตินิยมสมัยหลังยังมีนักวิมตินิยมที่สำคัญและมีสมมติฐานเบื้องต้นคล้ายกับสมมติฐานในญาณวิทยาชาติพันธุ์ แต่สมมติฐานดังกล่าวได้ถูกอ้างเป็นข้อพิสูจน์ทางวิมตินิยมได้แก่ เอเนซิเดมุส ซึ่งมีทรรศนะว่าความจริงเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่อาจรับรู้ได้ เพราะพื้นฐานการรับรู้ของมนุษย์แตกต่างกันและไม่มีเกณฑ์ใดที่จะสามารถตัดสินได้ว่าการรับรู้ของใครถูกต้องตรงตามความเป็นจริง³ หลักการของเขาเป็นเหมือนการแจกแจงแนวคิดในยุคของไพรโรให้ชัดเจนมากขึ้น โดยเอเนซิเดมุสได้เสนอข้อพิสูจน์สิบประการ (The ten modes of Aenesidemus) เพื่อพิสูจน์ทรรศนะของเขา ดังนี้

1. ของสิ่งเดียวกันปรากฏให้รับรู้ต่างกันสำหรับสิ่งมีชีวิตต่างประเภทกัน
2. ความแตกต่างระหว่างบุคคลทำให้การรับรู้ต่างกัน
3. ประสาทสัมผัสต่างชนิดกันทำให้การรับรู้ต่างกัน
4. ความแตกต่างทางระดับปัญญาและช่องว่างระหว่างวัยทำให้การรับรู้ต่างกัน
5. มุมมองต่างกันทำให้รับรู้ต่างกัน
6. แสงสว่างมากน้อยต่างกันทำให้รับรู้ต่างกัน

2

Durant, W. 1966, *The Story of Civilization 2 : The Life of Greece*, MJF Books, New York, p.642.

3

พระธรรมโกศาจารย์ ๒๕๕๐, *ปรัชญากรีก : ปบเกิดภูมิปัญญาตะวันตก*, สำนักพิมพ์สยาม, พิมพ์ครั้งที่ ๖, หน้า ๓๔๒.

7. ปริมาณมากน้อยต่างกันทำให้รับรู้ต่างกัน
8. ความสัมพันธ์ที่ผู้รับรู้มีต่อเรื่องนั้นทำให้การรับรู้ต่างกัน
9. ความถี่ของเหตุการณ์มากน้อยต่างกันทำให้รับรู้ต่างกัน
10. วัฒนธรรม กฎหมาย เทพนิยาย ศาสนา และปรัชญาที่มนุษย์เจียติดถือต่างกัน ทำให้รับรู้ต่างกัน

แม้จะไม่พบหลักฐานที่ชัดเจนว่าเอเนซิเดมูสมิ่ววิธีใดในการตรวจสอบยืนยันความถูกต้องของข้อพิสูจน์ทั้งสิบประการนี้ แต่ข้อพิสูจน์บางประการเช่นในข้อที่ 4 หรือข้อที่ 10 ก็คล้ายคลึงกับสมมติฐานทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ที่นำไปสู่ข้อสรุปว่า อัจฉตติกญาณทางญาณวิทยามีความหลากหลาย แต่ความหลากหลายและไม่เป็นสากลที่ญาณวิทยาชาติพันธุ์กล่าวอ้างนี้ กลับลดความสำคัญของวิมตินิยมลงไปเนื่องจากนักปรัชญาเชิงทดลองได้อ้างว่าแม้วิมตินิยมจะเป็นปัญหาสำหรับนักญาณวิทยาในโลกตะวันตก แต่กลับไม่ใช่สิ่งที่เป็นปัญหาในบางกลุ่มวัฒนธรรมและชาติพันธุ์หรือกลุ่มฐานะทางสังคมโดยมีหลักฐานจากการสำรวจจริง ในขณะที่ข้อพิสูจน์สิบประการของเอเนซิเดมูสซึ่งมีความคล้ายคลึงกับสมมติฐานดังกล่าว กลับเป็นข้อพิสูจน์ที่ยืนยันว่าวิมตินิยมเป็นปัญหาทางญาณวิทยาและอ้างอิงอัจฉตติกญาณทางญาณวิทยารวมทั้งความเข้าใจที่เป็นสากล

นอกจากไพโรและเอเนซุเดมูส แล้วยังมีนักวิมตินิยมอีกหลายคนที่มีบทบาทและความสำคัญต่อวิมตินิยมในยุคดั้งเดิม แต่โดยสรุปแล้ว หลักการของวิมตินิยมคือการประกาศพรรณนาเพื่อปฏิเสธว่ามนุษย์ไม่สามารถมีความรู้ที่จริงได้ และนักปรัชญาไม่จำเป็นต้องถกเถียงเกี่ยวกับความรู้ที่อีกต่อไป แม้ในยุคต่อๆ มาจะมีการพัฒนาแนวคิดทางญาณวิทยาไปมากขึ้น แต่หลักการของวิมตินิยมยังคงเดิม คือการปฏิเสธความรู้ และกลายเป็นประเด็นถกเถียงคู่ขนานกับญาณวิทยาโดยตลอด ข้อสังเกตหนึ่งที่สำคัญเกี่ยวกับวิมตินิยมคือ การอ้างเหตุผลหักล้างของวิมตินิยมนั้น ก็อ้างอิงกับอัจฉตติกญาณทางญาณวิทยาที่เป็นสากลและมนุษย์ทุกคนพึงเข้าใจได้เองโดยธรรมชาติเช่นกัน ตามที่นักวิมตินิยมเสนอว่าเราไม่สามารถมีเกณฑ์ตัดสินความถูกต้องของความรู้ที่เรามีว่าเป็นความจริง

การอ้างเหตุผลเชิงวิมติ (skeptical argument) ได้เป็นปัญหาในทฤษฎีความรู้มาโดยตลอด นักญาณวิทยาได้พยายามคิดทฤษฎีความรู้ที่จะไม่เกิดปัญหาวิมตินิยมขึ้นได้อีก กล่าวคือพยายามหาทางออกว่า ต้องทำอย่างไรจึงจะได้ความรู้ที่แท้จริง ปลอดภัยจากการโจมตีของฝ่ายวิมตินิยม จึงได้เกิดการทบทวนเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของการอ้างเหตุผลทางญาณวิทยา

โดยในยุคแรก เดการ์ตส์ถือเป็นผู้วางรากฐานการอ้างเหตุผลเชิงวิมตินี้ โดยการทบทวนข้ออ้างต่างๆ ซึ่งจะทำให้มีปัจจัยรบกวนทั้งภายนอกและภายในไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็น สัญชาน หรือ เหตุผล ที่มีอยู่โดยพื้นฐานของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นลักษณะในภาพรวมซึ่งอาจคล้ายกับทฤษฎีของไพรโร หรือแบบแยกย่อยลงมาคล้ายกับทฤษฎีของเอเนซิเดมุสก็ตาม ในที่สุดเดการ์ตส์ได้ค้นพบว่าเราไม่สามารถหลีกเลี่ยงความเชื่อถือต่ออะไรได้เลยทั้งการใช้เหตุผล และประสบการณ์ต่างๆ ชั่วชีวิตซึ่งได้รับจากการรับรู้โลกภายนอกเช่นเดียวกับที่วิมตินิยมอ้างจริงในเบื้องต้น แต่เมื่อพิจารณาอย่างดีที่สุดแล้วยังคงเหลือสิ่งที่เป็นความคิดที่อยู่ภายใน สิ่งนี้เองคือบ่อเกิดแห่งการเรียนรู้ที่แท้จริงและช่วยยืนยันถึงความสามารถในการมีความรู้ของมนุษย์ได้ เดการ์ตส์เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนเมื่อคิดทบทวนในลักษณะเดียวกันแล้วก็จะสามารถเข้าใจถึงสิ่งที่เดการ์ตส์เข้าใจได้เช่นเดียวกัน จากรากฐานนี้เองจึงกลายเป็นรูปแบบของการอ้างเหตุผลเชิงวิมิติและทำให้เกิดประเด็นถกเถียงต่างๆ มากมายหลายแนวคิดและหลายแนวสำนักแตกต่างกันไปสืบเนื่องมาจากลักษณะการอ้างเหตุผลเชิงวิมิติข้างต้น

การที่นักปรัชญาสามารถเข้าใจและสามารถแสดงทฤษฎีสนับสนุนหรือคัดค้านการอ้างเหตุผลดังกล่าวอย่างไม่ติดขัด นักปรัชญาเชิงทดลองได้ให้เหตุผลว่าสืบเนื่องมาจาก การอ้างเหตุผลดังกล่าวมีนัยที่อ้างถึงถึง “อักษัตติญาณทางญาณวิทยา” ที่เชื่อกันว่าเป็นสากล ซึ่งเป็นอะไรที่มนุษย์ทุกคนสามารถรับรู้และเข้าใจได้โดยธรรมชาติ ซึ่งข้อสังเกตของนักปรัชญาเชิงทดลองเป็นความจริง กล่าวคืออักษัตติญาณเป็นเพียงสำนึกของการคิดว่า “เป็นจริง” ซึ่งแปรเปลี่ยนไปตามสังคม วัฒนธรรม ท้องถิ่น ระดับการศึกษา ก็หมายความว่ารากฐานของญาณวิทยาที่สืบเนื่องมาจากปรัชญาสมัยใหม่ล้วนเกิดความไม่มั่นคงทันที การถกเถียงที่นักญาณวิทยามีมาโดยตลอด จะกลายเป็นไม่ใช่ปัญหาใหญ่ระดับโลกแห่งมวลมนุษยชาติ แต่เป็นเพียงปัญหาในวงแคบๆ ที่เริ่มต้นมาจากกลุ่มชาวยุโรปตะวันตกที่เป็นนักปรัชญาเพียงเท่านั้น

3.2 อักษัตติญาณทางญาณวิทยากับทฤษฎีความรู้

3.2.1 ความหมายของอักษัตติญาณ

เนื่องจากคำว่าอักษัตติญาณ (intuition) เป็นคำที่ถูกใช้อยู่เสมอตั้งแต่ได้กล่าวไปแล้วในบทที่สอง ความหมายของอักษัตติญาณที่นักปรัชญาเชิงทดลองกล่าวอ้างโดยเฉพาะ จึงควรได้รับการขยายความให้เห็นภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะความจำเป็นที่ต้องชี้ให้เห็นถึงความหมายจริงของอักษัตติญาณที่สอดคล้องกับการอ้างเหตุผลเชิงวิมิติในปรัชญาแบบดั้งเดิม ซึ่งอักษัตติญาณนี้ โดยทั่วไปหมายถึงการตัดสินใจของมนุษย์โดยธรรมชาติ อย่างง่ายๆ เป็นพื้นฐาน หรืออาจใกล้เคียงกับสามัญสำนึก เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับ “ความจริง” หรือ “ความแท้จ”

ของประพจน์ใดๆ เพื่อตัดสินความถูกต้องของประพจน์นั้น และอาจนำไปสู่การให้เหตุผล (justification) สนับสนุนหรือคัดค้านการอ้างเหตุผลที่เกี่ยวข้องกันด้วย⁴ แต่ขณะเดียวกันก็ไม่ใช้การให้เหตุผลสนับสนุนความเชื่อเพราะไม่ได้มีการพิจารณาสมมติฐาน ข้ออ้างและการให้เหตุผลสนับสนุนก่อนการตัดสิน โดยลักษณะของอัจฉมัตติกญาณนั้นสามารถจะปรากฏขึ้นในความคิดของมนุษย์ได้โดยธรรมชาติตั้งแต่เรื่องโดยพื้นฐานง่ายๆ ใกล้ตัว เช่น การเห็นสีที่แตกต่างกันบนวัตถุหรือการตัดสินรูปทรงทางเรขาคณิตรวมทั้งความแตกต่างของมัน เป็นต้น อัจฉมัตติกญาณทางญาณวิทยา มักเกิดขึ้นเป็นประกายในใจหรือในความตระหนักรู้ของเราอย่างฉับพลันแต่ก็ไม่ใช่ว่าเรื่องที่เป็นสิ่งลึกลับ และนักปรัชญามักจะใช้เป็นหลักฐานในการอ้างเหตุผลเพราะเห็นว่าเป็นสิ่งที่เข้าใจได้ง่าย และเชื่อว่ามี ความชัดเจนในมนุษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียมกันและเป็นสากล

บางครั้งคำว่า “intuition” ก็ถูกแปลความหมายในภาษาไทยว่า สหัชญาณ^{*} ซึ่งหมายถึงญาณที่มีมาแต่กำเนิดในตัวของเราเอง ซึ่งตรงกับการใช้ความหมายสำหรับนักปรัชญาบางกลุ่ม ซึ่งในความหมายของ “สหัชญาณ” นั้นอาจมีติดตัวมาโดยกำเนิดและไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ ไม่ว่าจะได้รับประสบการณ์จากภายนอกหรืออยู่ในสภาวะแวดล้อมแบบใด แต่อย่างไรก็ตามในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะใช้ในความหมายของ อัจฉมัตติกญาณ ซึ่งตรงกับความหมายที่นักปรัชญาใช้ในการอ้างเหตุผลเชิงวิมุตติและถูกนำไปกล่าวอ้างในญาณวิทยาชาติพันธุ์มากกว่า กล่าวคือ อัจฉมัตติกญาณ มีความหมายตรงตัวว่าหมายถึงญาณที่เกิดขึ้นภายใน หรือเกิดในตัวเอง โดยส่วนตัวในแต่ละบุคคล กระนั้นอัจฉมัตติกญาณก็เป็นสิ่งที่นักปรัชญาเชื่อว่าเข้าใจได้โดยง่ายและโดยธรรมชาติ เนื่องจากว่านักปรัชญาจึงมักกล่าวอ้างว่าอัจฉมัตติกญาณน่าจะเป็นความเป็นสากล และมนุษย์ทุกคนสามารถเกิดอัจฉมัตติกญาณเช่นเดียวกันได้ แต่จากหลักฐานการสำรวจทางญาณวิทยาชาติพันธุ์กลับทำให้ได้ข้อสรุปว่าสหัชญาณอาจมีความเปลี่ยนแปลงไปจากสภาวะแวดล้อมที่แตกต่างกันโดยยึดถือเอาปัจจัยสามประการที่เป็นสมมติฐาน ปัญหาเรื่องความหมายของอัจฉมัตติกญาณนั้นอาจยังมีการใช้ที่ไม่ตรงกันเสียทั้งหมดหรือคำนิยามในบางกรณีอาจเกิดปัญหาสำหรับการนำมาใช้เป็นหลักฐานในการอ้างเหตุผลสนับสนุนทฤษฎีความรู้ ตัวอย่าง เช่น อัจฉมัตติกญาณหากจะเป็นความเข้าใจหรือการตัดสินที่เกิดขึ้นแบบทันที (immediate apprehension) ก็อาจมี

4

Nichols, S., Stich, S. and Weinberg, M.J. 2003., “Metascepticism: Meditations in Ethno-Epistemology”. Ed. by Steven Luper, in *The Sceptics: Contemporary Essays*. Aldershot: Ashgate Publishing. p.228.

* พจนานุกรมศัพท์บัญญัติวิชาการ ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า สหัชว. หมายถึง มีมาแต่กำเนิด ต่างจากคำว่า อัจฉมัตติก หมายถึงภายใน, เฉพาะตัว, ส่วนตัว ซึ่งในที่นี้คำว่า อัจฉมัตติก นั้นใช้ได้ตรงความหมายกับที่นักปรัชญาเชิงทดลองใช้มากกว่า (ดู พจนานุกรมศัพท์บัญญัติวิชาการ ราชบัณฑิตยสถาน ฉบับปรับปรุง : สาขาปรัชญา, ๒๕๔๕.)

ปัญหาที่ว่า การเกิดขึ้นแบบทันทีที่เกิดขึ้นได้อย่างไร และมีความสมเหตุสมผลหรือไม่ โดยผู้วิจัยจะอภิปรายถึงภาพของความหมายโดยรวมและตัวอย่างลักษณะของอัจฉัตติญาณที่ปรากฏขึ้นในตัวเราให้ละเอียดขึ้นเพื่อนำไปสู่แนวทางวิเคราะห์ที่เกี่วข้องกับการอ้างเหตุผลเชิงวิมิตี และการเสนอปัญหาเกี่ยวกับความเป็นสากลของอัจฉัตติญาณที่แนวคิดญาณวิทยาชาติพันธุ์กล่าวอ้าง

จากภาพ เป็นรูปตัวอย่างสลิตของการไลโทเนสี โดยทั่วไปแล้วเชื่อกันว่ามนุษย์ทุกคนมีความสามารถในการเข้าใจการไลโทเนสีที่ถูกต้อง และสามารถรู้ได้ทันทีหากมีการข้ามลำดับของโทเนสี* ตัวอย่างความสามารถในการตัดสินเรื่องลำดับของโทเนสีนี้สืบเนื่องมาจากการปรากฏขึ้นของอัจฉัตติญาณในความคิดของเราเกี่ยวกับโทเนสี เช่นเดียวกับอัจฉัตติญาณในเรื่องต่างๆ ก็มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นโดยตัวมันเอง ไม่จำเป็นต้องมีการครุ่นคิดโดยละเอียดหรือใช้ความพยายามใดๆ อัจฉัตติญาณไม่ใช่การพิจารณาอย่างรอบคอบโดยกระบวนการคิดวิเคราะห์ภายใน และไม่ใช่อารการคาดเดา การคาดการณ์อย่างไม่มีเหตุผล หรือการคิดคำนวณแต่อย่างใด

การแยกแยะโดยสัญชาตญาณเกี่ยวกับวัตถุภายนอกล้วนอ้างอิงต่ออัจฉัตติญาณทางญาณวิทยา เช่นการพิจารณารูปทรงทางเรขาคณิต เมื่อเรารู้ว่าถ้าวัตถุ A สูงกว่าวัตถุ B และวัตถุ B สูงกว่าวัตถุ C แล้ว เราสามารถรู้ได้ทันทีว่าวัตถุ A ย่อมต้องสูงกว่าวัตถุ C หรือเราสามารถรู้วัตถุที่เป็นรูปเหลี่ยมเมื่อเห็นวัตถุที่มีรูปทรงเรขาคณิตแบบสี่เหลี่ยม ในขณะที่เราเห็นวัตถุเป็นแนวโค้งเมื่อเห็นวัตถุรูปวงกลม จากพื้นฐานดังกล่าวเมื่อมีคนพูดว่าในโลกของเราไม่มีวัตถุที่ กลมและเหลี่ยมพร้อมๆ กันในเวลาเดียวกันได้ และไม่มีของสิ่งใดที่สามารถมีสี่เหลี่ยมทั้งหมดและสีแดงทั้งหมด

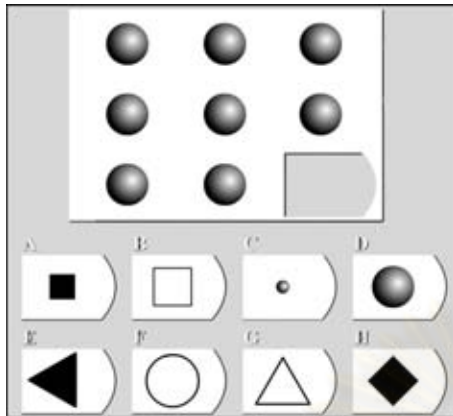
* ตัวอย่างนี้ผู้วิจัยได้มาจากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาเรื่องสีในทางปรัชญา ซึ่งสงสัยว่าแท้จริงแล้วสีคืออะไร และเราจำแนกสีต่างๆ ได้อย่างไร (ดูปัญหาเรื่องสี จากสารานุกรมปรัชญาออนไลน์แห่งมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ดใน Color [ออนไลน์], ตุลาคม ๒๕๕๒. แหล่งที่มา <http://plato.stanford.edu/entries/color/> สืบค้น) ซึ่งมีการยกตัวอย่างของการไลเชดสีสเปคตรัมของแสงคล้ายกับเฉดของรุ้งซึ่งแท้จริงแล้วแต่ละสีไม่ได้แยกจากกันโดยเด็ดขาดแต่จะมีการเปลี่ยนโทเนของสีเป็นเฉดที่ใกล้เคียงกันเช่นสีเหลืองไปสีแสด หรือสีแสดไปสีแดง โดยทางเทคนิคเราสามารถศึกษาได้ง่ายขึ้นจากรหัสสีในคอมพิวเตอร์ (HTML Color code) ที่เรียงต่อกันจากสีหนึ่งไปอีกสีหนึ่งนับแสนนับล้านเฉดอย่างต่อเนื่องและกลมกลืน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาคือเมื่อเราไลเชดสีที่อยู่ใกล้กันเช่นสีแสดกับสีแดง จะมีจุดซึ่งเฉดสีระหว่างสีกับแดงนั้นมีความต่างกันน้อยมากจนเราไม่สามารถวัดได้ว่าควรจะหยุด "ความแดง" ไว้ที่จุดใดและจะเริ่มนับ "ความแสด" ที่จุดใด เป็นต้น อย่างไรก็ตามสิ่งที่น่าสนใจคือ ในขณะที่เราแบ่งโทเนสีออกเป็นช่องๆ หรือการนำผ่านสลิตทมาวางทาบในแต่เฉดสีและเลื่อนช่องไปเรื่อยๆ เรากลับสามารถที่จะไล่ความต่างของเฉดสีนั้นๆ ได้อย่างเป็นลำดับและสามารถรู้ได้ทันทีหากมีการข้ามลำดับของเฉดสีนั้นๆ โดยไม่ต้องมีการสอนหรือเรียนรู้มาก่อน ดังตัวอย่างข้างต้นซึ่งเป็นการไลโทเนสีจากเทาไปดำแบบหยาบๆ หากสมมติว่าเราเพิ่มพักรไลโทเนสีนี้ลงกระดาษหนึ่งแผ่นและมีการพับ หรือตัดย่นย่อเอาช่องลำดับใดลำดับหนึ่งของเฉดสีที่เรียงกันโดยปกตินั้นออกไป จะพบว่าคนส่วนใหญ่สามารถรู้ได้ทันทีว่าการไลโทเนสีนี้ไม่เป็นลำดับ

ได้ในเวลาเดียวกัน เราสามารถเข้าใจได้ทันทีว่าคำพูดดังกล่าวเป็นจริง การตัดสินใจดังกล่าวเกิดขึ้นโดยอ้างอิงอรรถัตติคุณทั้งสิ้น และคำว่า “เรา” ในที่นี้ก็คือความรู้สึกที่ว่า ไม่ว่าใครก็ตามก็น่าจะเห็นตรงกันอย่างที่เรารู้ใจเช่นกัน การอ้างอิงต่ออรรถัตติคุณทางญาณวิทยาในการอ้างเหตุผลเชิงวิมตติก็เช่นเดียวกัน นักปรัชญามักอ้างถึง “เรา” ที่น่าจะมีอรรถัตติคุณทางญาณวิทยาปรากฏขึ้นแบบเดียวกับที่นักปรัชญาคิด ในบางครั้งเราสามารถเข้าใจในรูปทรงเรขาคณิตต่างๆ ได้ เราจึงเชื่อว่า อรรถัตติคุณที่เกี่ยวข้องกับการเข้าใจรูปทรงอาจเป็นสากล เมื่อพูดถึงวงกลม สามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม ห้าเหลี่ยม ด้วยภาษาเราอาจเข้าใจได้ทันที แต่ในบางครั้งเมื่อเราต้องพบกับเงื่อนไขที่ซับซ้อนกว่าปกติ อรรถัตติคุณอาจตัดสินใจให้เราไม่ได้หรือไม่ช่วยให้เราได้คำตอบ เช่นการพูดถึงรูปสามเหลี่ยม รูปสี่เหลี่ยม เป็นต้น ในทางเรขาคณิตเวลาที่เรารู้ถึงรูปทรงต่างๆ เรามักจะนิยามให้ชัดเจนยิ่งขึ้นเช่น รูปสามเหลี่ยมมีด้านสามด้านและมีมุมสามมุม ซึ่งแม้จะมีคนไม่เชื่อเช่นนิยามนั้นก็ไม่ได้ทำให้ความจริงเกี่ยวกับรูปสามเหลี่ยมที่เราเข้าใจหรือมโนภาพที่มีต่อเราผิดเพี้ยนไปคือรูปสามเหลี่ยมก็ยังคงเป็นเช่นเดิม กระนั้นหากเรารู้ถึงรูปสี่เหลี่ยมแม้เราจะนิยามในลักษณะเดียวกันว่า รูปสี่เหลี่ยมมีด้านสี่ด้านและมีมุมสี่มุม เราก็ไม่สามารถเข้าใจหรือเกิดมโนภาพได้โดยง่ายว่ารูปสี่เหลี่ยมมีลักษณะทางเรขาคณิตอย่างไร การเข้าใจในรูปทรงที่ซับซ้อนมากขึ้นอย่างไม่ตรงกันอาจทำให้เกิดข้อสงสัยเกี่ยวกับความเป็นสากลของอรรถัตติคุณได้บ้าง ตัวอย่างเช่นการทดสอบไอคิว (intelligence quotient) ในด้านรูปทรงเรขาคณิต* ซึ่งมักจะให้ตอบโดยทันทีไม่ใช้เวลามากนักในแต่ละข้อจากการดูรูปทรงตั้งแต่อย่างง่ายไปจนถึงรูปทรงที่ซับซ้อนขึ้นและให้เติมรูปที่สอดคล้องกับรูปอื่นๆ ลงในช่องว่าง ดังตัวอย่าง

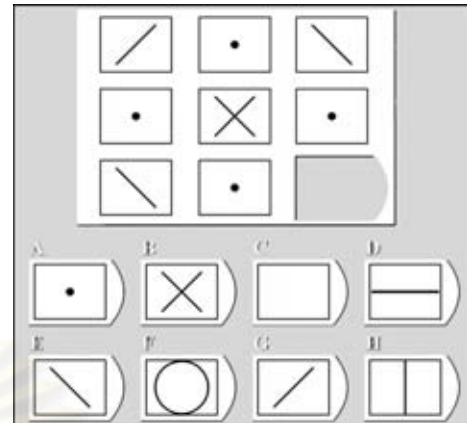
ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* ตัวอย่างแบบทดสอบนี้ คัดลอกมาจากบางส่วนของเกมการทดสอบ IQ จากสื่อออนไลน์เว็บไซต์ <http://iqtest.dk> เพื่อเป็นตัวอย่างในการพิจารณารูปทรงเรขาคณิตที่ซับซ้อน และสัมพันธ์กับอรรถัตติคุณซึ่งมีในมนุษย์ทุกคนที่สามารถพิจารณาความสัมพันธ์ของรูปทรงจากแบบทดสอบดังกล่าว แต่ยังคงมีแนวโน้มที่บางคนจะไม่สามารถเข้าใจในลักษณะที่ซับซ้อนดังกล่าวจึงเกิดการแบ่งระดับความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับระดับสติปัญญาซึ่งมีส่วนในการพิจารณาความซับซ้อนนั้น

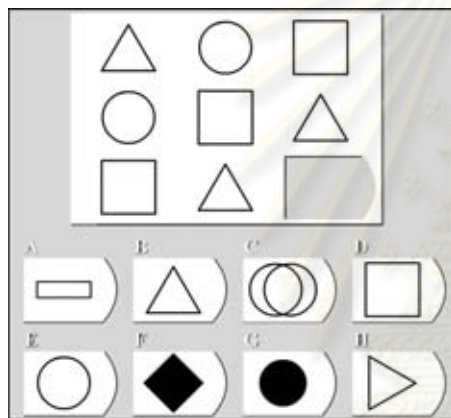
ตัวอย่างที่ 1 (เฉลย D)

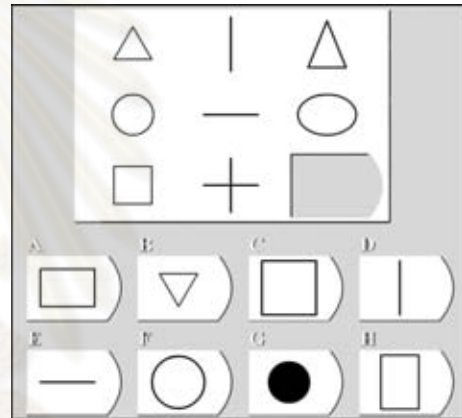
ตัวอย่างที่ 2 (เฉลย G)

ตัวอย่างที่ 3 (เฉลย E)

ตัวอย่างที่ 4 (เฉลย C)

จากตัวอย่างดังกล่าวคนส่วนใหญ่มักจะตอบได้ แม้จะมีผู้ซึ่งตอบผิดแต่ก็สามารถอธิบายให้เข้าใจได้ว่าข้อใดถูกต้องกว่า ความเข้าใจที่ถูกต้องนี้อาจมีนัยว่าอชฌัตติกญาณอาจสามารถพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนได้ อชฌัตติกญาณอาจไม่ใช่เรื่องที่เข้าใจยาก และมักมีบทบาทต่อเราในชีวิตประจำวันทุกๆ ไป ตัวอย่างเช่นความสามารถในการลำดับเรื่องเวลา มนุษย์สามารถลำดับเวลาของเหตุการณ์ง่ายๆ ได้ และความสามารถนี้ในบางครั้งอาจทำให้เรารู้สึกว่าไม่ว่าใครก็น่าจะสามารถแยกแยะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน และหลังได้อย่างถูกต้อง เช่นเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน ลำดับของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ลำดับของเหตุการณ์ในนิยายหรือเรื่องเล่าซึ่งอาจไม่เคยเกิดขึ้นจริง ตัวอย่างของเรื่องเล่าซึ่งเรามักจะมีอชฌัตติกญาณของลำดับเวลาได้อย่างไม่สับสน เช่น

- (ก) แม่ของมานีคุ้มท้องมานีได้ 3 เดือน
- (ข) มานีเกิด ร้องอูแว้วๆ ที่โรงพยาบาล
- (ค) มานีเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลพร้อมชูใจเพื่อนข้างบ้าน

(ง) มานีสอบเอนทรานส์เข้าคณะแพทยศาสตร์

(จ) มานีเสียชีวิตหลังเกษียณอายุราชการได้ 15 ปี

จากตัวอย่างนี้เรามักจะเรียงลำดับได้อย่างถูกต้อง (ก), (ข), (ค), (ง) และ (จ) ได้อย่างถูกต้องทันที และโดยทั่วไปก็ไม่มีใครเรียงลำดับโดยเอา (จ) ขึ้นก่อน (ก) หรือ (ข) คือไม่มีใครที่จะคิดว่าบุคคลใดๆ จะตายก่อนที่จะได้เกิด เป็นตัวอย่างของ อัจฉมัตติกญาณ ในความหมายหนึ่งซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจความจริงที่ปรากฏต่อเรา

ในหนังสือ *Theaetetus* ของเพลโตมีตัวอย่างลักษณะหนึ่งของ อัจฉมัตติกญาณทางญาณวิทยา (epistemic intuition) ซึ่งสามารถเข้าใจได้โดยง่าย ได้แก่บทสนทนาช่วงหนึ่งของโสกราตีสกับธีเอเททัสเกี่ยวกับทนายความผู้ชาญฉลาดที่ต้องแก้ต่างคดีความให้ลูกความว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ซึ่งในที่นี้ทนายเองก็มีหลักฐานมากพอที่จะพิสูจน์ได้ว่า ลูกความของเขานั้นเป็นผู้บริสุทธิ์จริง หากแต่การว่าความในคดีนี้ต้องอุปสรรคเรื่องเวลาที่มิให้ในการชี้แจงต่อคณะลูกขุน อาจไม่เพียงพอที่จะชี้แจงได้ทั้งหมดซึ่งอาจส่งผลร้ายถึงกับทำให้ต้องแพ้คดีได้ ทนายความผู้นั้นจึงได้เลือกที่จะใช้วิธีอื่นในการช่วยเหลือลูกความ ได้แก่การใช้วาทศิลป์ในการพูดเพื่อปกป้องลูกความ และโน้มน้าวคณะลูกขุนด้วยหลักฐานอันเป็นเท็จให้ค่อยตามแพนทั้งการชี้แจงให้ดูน่าเชื่อถือในเวลาที่มีอยู่อย่างจำกัด ทนายความสามารถทำได้ประสบความสำเร็จ และในที่สุดคณะลูกขุนซึ่งหลงไปตามคารมวาทศิลป์ของทนายความ จึงพิจารณาตามการโน้มน้าวนั้นคือออกความเห็นตัดสินให้ลูกความของทนายผู้นั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ เรื่องก็จบ ธีเอเททัสได้ตอบโสกราตีสโดยไม่ยากว่าบรรดาคณะลูกขุนในเรื่องเล่านี้ ตัดสินให้จำเลยบริสุทธิ์ไปโดยที่ไม่รู้ว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จริง ทั้งโสกราตีสและธีเอเททัสจึงลงความเห็นว่าคุณไม่ใช่ว่าความเชื่อที่จริงโดยสามัญ (simply true belief)

จากการอ่านเรื่องเล่านี้ หากผู้อ่านสามารถรู้ได้โดยง่ายและโดยธรรมชาติอย่างรวดเร็ว ว่าคณะลูกขุนในเรื่องเล่านี้ ไม่ได้มีความรู้ที่ว่าจำเลยผู้เป็นลูกความในคดีนี้เป็นผู้บริสุทธิ์แต่อย่างใด ความเข้าใจที่ตอบสนองต่อเหตุการณ์นี้อย่างตรงกันกับธีเอเททัสดังกล่าว เป็นส่วนแสดงให้เห็นว่า ผู้อ่านซึ่งไม่ว่าใครก็ตาม ได้มีส่วนร่วม (sharing) ในอัจฉมัตติกญาณทางญาณวิทยาแบบเดียวกับของธีเอเททัสเกิดขึ้นในตัวของเราเองโดยอัตโนมัติ ซึ่งอัจฉมัตติกญาณทางญาณวิทยานั้นเองคือส่วนตัดสินในใจ “เรา” ที่เป็นส่วนร่วมของอัจฉมัตติกญาณที่ตรงกันนั้น และทำให้เราผู้ได้

* โดยประเด็นหลักของบทสนทนานั้นโสกราตีสต้องการชี้ให้เห็นถึงความบกพร่องของหลักการที่สรุปว่าคุณเชื่อที่จริงโดยสามัญในมนุษย์ทั่วไป ไปนั้นเป็นความรู้ทั้งหมด เนื่องจากในบางครั้งมีการให้เหตุผลที่ไม่สมเหตุสมผล แต่กลับได้ผลลัพธ์ที่จริงได้ (ดู Plato.

1990, *The Theaetetus of Plato*. Translated by M.J. Levett, Ed. Myles Burnyeat. Indianapolis, IN: Hackett Publishing company, p.201a-c.)

ทันทีว่าเหล่าคนละลูกขุนไม่ได้มีความรู้เรื่องที่ว่าลูกความผู้เป็นจำเลยนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์จริง “เรา” ผู้ซึ่งรับความเข้าใจดังกล่าวมาโดยธรรมชาติ อาจเกิดความสงสัยต่อสาเหตุที่นำไปสู่ความเข้าใจนี้ว่าเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ และทำให้เราเกิดความรู้ขึ้นมาในตัวการตัดสินอย่างทันทีนี้เองได้อย่างไร อย่างไรก็ตามสำหรับผู้ที่เกิดความเข้าใจแบบฉับพลันโดยอ้างอิงต่ออรรถัตติญาณขึ้นมานี้อาจรู้สึกว่าการเกิดอรรถัตติญาณเป็นสิ่งที่ง่ายและชัดเจน และอาจทำให้เกิดความรู้สึกว่าอรรถัตติญาณทางญาณวิทยาในลักษณะดังกล่าวมีแนวโน้มจะเกิดขึ้นในมนุษย์ทุกคนหรือไม่ นักปรัชญาบางกลุ่มอาจอ้างว่าควรจะมีเกิดขึ้นในมนุษย์ผู้มีเหตุผลทุกคน และอรรถัตติญาณในลักษณะนี้ก็อาจเกิดในบริบทอื่นเช่นกัน ตัวอย่างเช่น ตัวอย่างปัญหาของเกตติเออร์ เกี่ยวกับความเชื่อที่จริงแต่กลับไม่ใช่ความรู้ และเมื่อผู้ที่ศึกษาในทางปรัชญาได้อ่านเรื่องเล่าในลักษณะดังกล่าว ก็จะทำให้เกิดอรรถัตติญาณทางญาณวิทยา ที่บอกกับเราว่าบุคคลในเรื่องเล่าไม่ได้มีความรู้แต่เป็นเพียงความเชื่อเท่านั้น เป็นต้น

“อรรถัตติญาณ” ในทรรศนะของนักปรัชญาจากสารานุกรมปรัชญาแมคมิลแลน^{*} ได้เสนอกรอบของความหมายของคำๆ นี้ไว้ภายใต้กรอบของความเข้าใจอะไรบางอย่างในตัวเราที่เกิดขึ้นแบบฉับพลัน อย่างไรก็ตามความหมายดังกล่าวก็ยังมีกรณีความที่แตกต่างกัน เช่นริชาร์ด รอท (Richard Rorty) ซึ่งได้ตีความถึงอรรถัตติญาณว่าเป็นการรู้ที่เกิดขึ้นแบบฉับพลันจากการตีค่าความจริงของประพจน์ และกระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่สำคัญในทางปรัชญาเนื่องจากนักปรัชญาเชื่อว่า มนุษย์สามารถมีความรู้ที่สมเหตุสมผลโดยมีเหตุผลสนับสนุนให้เชื่อว่าเป็นจริง โดยไม่ได้มีการตระหนักถึงกระบวนการของการสรุปของเหตุผลสนับสนุนความเชื่อนั้นๆ ในขณะที่นักปรัชญาบางกลุ่มก็เห็นว่าอรรถัตติญาณนั้นยังไม่ใช่ความรู้แต่เป็นเพียงความเชื่อ หรือความคิดเห็นซึ่งอาจเป็นเพียงสามัญสำนึก หรือบางครั้งอาจเป็นสิ่งที่ลึกลับซับซ้อน หรืออาจไม่ใช่ความเชื่อ เพราะในบางครั้งเราอาจไม่เชื่ออรรถัตติญาณได้เนื่องมาจากความรู้สึกไม่มั่นใจ การตัดสินประพจน์โดยอ้างอิงอรรถัตติญาณในบางครั้งเราจะรู้สึกเพียงว่า “น่าจะจริง” มากกว่าประพจน์นี้จริง แม้แต่ในงานของญาณวิทยาชาติพันธุ์เองก็มีความเป็นไปได้ในทำนองดังกล่าว อย่างไรก็ตามการเลือกวิธีหาหลักฐานโดยการสำรวจทางสถิติก็เป็นวิธีการที่ชี้ให้เห็นถึงแนวคิดที่ว่า อรรถัตติญาณนั้นมีผลต่อความโน้มเอียงที่จะยอมรับความเชื่อจากเรื่องเล่า หรือบทความทางปรัชญาในเชิง

* เป็นปัญหาที่คิดโดยเอ็ดมันด์ เกตติเออร์เพื่อโต้แย้งหลักการทางญาณวิทยาที่นักปรัชญาที่ว่า เงื่อนไขที่จำเป็นและเพียงพอของการมีความรู้ได้แก่ การมีความเชื่อ การที่ความเชื่อนั้นเป็นจริง และการที่ความเชื่อนั้นมีหลักการรองรับ โดยที่เกตติเออร์เสนอว่า แม้ว่าความเชื่อ p ของผู้เชื่อ S จะเป็นจริง และมีหลักการรองรับก็ตาม แต่ก็เป็นไปได้ที่ผู้เชื่อ S จะไม่มีความรู้ว่า p

* ดูคำว่า intuition ใน [The Encyclopedia of Philosophy](#), Macmillan., 1967.

ประพจน์เช่นกัน ในสารานุกรมปรัชญาแมคมิลแลนยังมีคำอธิบายที่ใกล้เคียงกับที่ปรากฏในญาณวิทยาชาติพันธุ์ได้แก่คำอธิบายของ บรูซ รัสเซลล์ (Bruce Russell) ซึ่งโดยสรุปแล้วรัสเซลล์เห็นด้วยกับบรอกี ว่าอัสต์ติกญาณนั้นเป็นการรับรู้ที่ไม่ได้มาจากการสรุปแต่อาจไม่ใช่การรับรู้ที่เกิดขึ้นฉับพลัน และอัสต์ติกญาณอาจผิดพลาดได้ในบางกรณี ตัวอย่างเช่นการพิจารณาประพจน์ “ชายที่ยังไม่ได้แต่งงานในวัยที่แต่งงานได้เป็นชายโสด” ซึ่งเป็นประพจน์ที่น่าจะจริงทันที แต่เมื่อพิจารณาในบางกรณีเช่นพระสันตะปาปาที่เป็นชายและยังไม่ได้แต่งงานกลับไม่ใช่คนโสด* หรือตัวอย่างที่ผู้วิจัยคิดว่าใกล้ตัวมากขึ้นเมื่อพิจารณาถึงนักบวชในสมณะเพศของศาสนาพุทธ ก็ไม่ใช่ผู้ชายในลักษณะที่ครองโสดเช่นกัน

นอกจากนี้ยังมีนักปรัชญาบางกลุ่ม ที่ให้ความสนใจกับอัสต์ติกญาณในแง่ที่ว่า เป็นลักษณะของการทำงานบางอย่างของระบบทางกายภาพที่สัมพันธ์กับจิต ตัวอย่างเช่น อัลวิน โกลด์แมน (Alvin Goldman) ซึ่งให้คำอธิบายอยู่ในกลุ่มของจิตนิยม (mentalism) ได้อธิบายว่า อัสต์ติกญาณทางญาณวิทยาเมื่อมีการพิจารณาเรื่องเล่าทางปรัชญานั้น เป็นเพียงกระบวนการทางจิตที่เกิดขึ้นเมื่อเราพิจารณารูปแบบคร่าวๆ ของความคล้ายคลึงกัน ระหว่างกระบวนการรับรู้ที่กำลังทำงานกับการรับรู้ผ่านทัศนคติต่างๆ ไปที่เราเคยรับรู้มาก่อนแล้วเช่นเดียวกับการมองเห็น การได้ยิน และการใช้ตรรกะเหตุผล โกลด์แมนสนับสนุนแนวคิดที่ว่าอัสต์ติกญาณสามารถที่จะเป็นหลักฐานในการอ้างเหตุผลและเป็นหลักฐานที่เป็นพื้นฐานที่สุดในการมีมโนทัศน์ทางญาณวิทยา ที่ซึ่งเป็นความเข้าใจของเราในเชิงสถานะทางจิต จริงๆ ที่จะมีการบอกถึงการ “รู้” (know) หรือการ “ให้เหตุผล” (justified) ด้วยภาษาธรรมชาติ อย่างไรก็ตามทฤษฎีดังกล่าวยังคงมีมโนทัศน์ของอัสต์ติกญาณ ที่เกิดขึ้นแบบรู้ด้วยตัวเองโดยธรรมชาติในมนุษย์เช่นกัน แม้คำว่าอัสต์ติก-

* คำว่าโสดในการอ้างดังกล่าว ในทางศาสนาคริสต์ การเป็นนักบวชในนิกายโรมันคาทอลิกนั้นไม่ใช่เป็นการยึดถืออาชีพเหมือนดังเช่นอาชีพต่างๆ ไป ความโสดในทางศาสนาของนักบวช (priest) นั้นต่างจากความโสดในทางโลก (bachelor) ยกตัวอย่างเช่น ผู้ชายทั่วไปอาจต้องการเป็นโสดด้วยตัวเอง หรือไม่ต้องการมีข้อผูกมัดในชีวิตและเป็นการใช้ตรงความหมายกับคำว่าโสด แต่สำหรับนักบวช โดยเฉพาะพระสันตะปาปาแล้วการไม่แต่งงานต่างจากความโสดแบบดังกล่าว หรือในอีกทางหนึ่งผู้ชายทั่วไปที่เป็นโสดอาจเป็นเพราะหาผู้หญิงแต่งงานด้วยไม่ได้ แต่พระสันตะปาปานั้นมีข้อผูกมัดที่จะไม่หาผู้หญิงแต่งงาน เนื่องจากการไม่แต่งงานนั้นคือการแสดงความประจักษ์ว่าความสำคัญทางจิตวิญญาณในศาสนาหรือพระคริสต์นั้นสำคัญยิ่งกว่าวิถีชีวิตในทางโลก

* อย่างไรก็ตาม ฝ่ายที่สนับสนุนญาณวิทยาชาติพันธุ์ได้แก่ Hilary Kornblith ได้โต้แย้งว่า คำอธิบายดังกล่าวสมเหตุสมผล แต่ยังไม่ถูกต้องเนื่องจากในความเป็นจริงแล้วการอธิบายมโนทัศน์ของความรู้ กับตัวความรู้เอง (knowledge itself) นั้นมีความแตกต่างกันอยู่โดยยกตัวอย่างการแยกแยะโดยการทดสอบเพื่อแยกคุณสมบัติของตัวอภิมันนิยมออกมาให้ประจักษ์นั้นต่างจากการว่าด้วยเชิงทฤษฎีมโนทัศน์ (pre-theoretical concept) ของอภิมันนิยม และเป็นเช่นเดียวกันกับในทางญาณวิทยาที่เราจำเป็นต้องทดสอบเพื่อให้ทราบคุณสมบัติของความรู้จากตัวความรู้เองไม่ใช่การให้มโนทัศน์จากทัศนคติเฉพาะ (ดู Nagel, J. 2007. "Epistemic Intuition". in *Philosophy Compass*, Blackwell Publishing Ltd., 2/6(2007): p.802.)

ติกญาณจะยังคงเป็นปัญหาที่ถกเถียงกันถึงลักษณะที่แท้จริงของอรรถัตติกญาณว่าเป็นอย่างไร แต่ในทางญาณวิทยาแล้วอรรถัตติกญาณก็มีบทบาทที่ชัดเจนและมีการใช้เป็นหลักฐานในการอ้างเหตุผล หรือการมีทฤษฎีต่ออรรถัตติกญาณที่จำเป็นต่อการรับรู้ของมนุษย์อยู่อย่างกว้างขวาง

จะเห็นได้ว่าคำว่า “อรรถัตติกญาณ” นั้นมีการนำไปใช้ที่ในความหมายที่หึ่งคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันออกไปจึงจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการเข้าใจนิยามความหมายดังกล่าว เพื่อการสร้างข้อถกเถียงที่อยู่ในประเด็นเดียวกันไม่ให้เกิดความสับสน โดยเฉพาะความหมายที่ใช้สำหรับทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ซึ่งนักปรัชญาเชิงทดลอง ได้ใช้ในความหมายที่ว่า “อรรถัตติกญาณ” เป็นความเชื่อประเภทหนึ่ง ซึ่งมีที่มาหลังประสบการณ์ และตามความเข้าใจดั้งเดิมของนักญาณวิทยา ความเชื่อประเภทนี้จะไม่เปลี่ยนแปลงเมื่อมีปัจจัยเปลี่ยนไป เช่นชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมของผู้เชื่อ ซึ่งเราเห็นได้จากกรวางแบบแผนแนวทางในการทดลองดังบทที่สอง และเมื่อทำการสำรวจกันจริงๆ แล้วอาจไม่ใช่เช่นที่นักญาณวิทยาสัมัยก่อนเชื่อก็ได้ ซึ่งหลักฐานสำคัญที่สนับสนุนข้ออ้างดังกล่าวก็คือผลสำรวจและข้อสรุปทางญาณวิทยาชาติพันธุ์นั่นเอง

3.2.2 บทบาทของอรรถัตติกญาณกับการอ้างเหตุผล

หากพิจารณาจากทฤษฎีความรู้ของเดการ์ตส์ (Rene Descartes) ใน *Discourse on the Method*⁵ เดการ์ตส์ได้อ้างถึงแนวคิดที่คล้ายกับวิมตินิยม แต่ต่างออกไปตรงที่ผลสรุปของการอ้างเหตุผลที่เดการ์ตส์กล่าวนั้นนำไปสู่การพิสูจน์ว่ามนุษย์สามารถมีความรู้ วิธีการอ้างเหตุผลดังกล่าวจึงถูกเรียกว่า การอ้างเหตุผลเชิงวิมติ (skeptical argument) เดการ์ตส์ได้เริ่มจากการไล่เรียงถึงประสบการณ์ในชีวิตของเขาทั้งประสบการณ์ภายนอก และความคิด ความเชื่อที่เก็บอยู่ภายในใจ เพื่อที่จะชี้ให้ผู้ศึกษางานของเขา เห็นถึงข้อบกพร่องของการรับรู้ทางสัญชาตญาณ เช่นในบางครั้งเราอาจมีการรับรู้คุณหมึภายนอกที่ผิดเนื่องจากการป่วย หรือการเห็นโลกภายนอกที่เกิดความผิดพลาดบิดเบือนจากความเป็นจริงเช่นการนำไม้แท่งจุ่มลงไปใต้น้ำเรากลับมองเห็นมันบิดเบี้ยวทั้งที่ความจริงแล้วมันยังเป็นไม้ที่ตรงอยู่เช่นเดิม และการรับรู้โลกภายนอกที่เราสัมผัสเสมือนจริงนั้น ไม่สามารถเป็นสิ่งยืนยันได้ว่าเรารับรู้โลกภายนอกได้ถูกต้อง เนื่องจากเดการ์ตส์อ้างว่าในบางครั้งตัวเราอาจมีความฝันที่สมจริงสมจังจนไม่สามารถแยกแยะได้ระหว่างความจริงกับความฝัน ดังนั้นการรับรู้ทางประสาทสัมผัสนั้นไม่สามารถใช้เป็นหลักฐานว่าเราสามารถมีความรู้เกี่ยวกับอะไรได้เลย ส่วนการใช้เหตุผลนั้นเดการ์ตส์ก็อ้างว่าเราอาจมีการให้เหตุผลที่ผิดได้ เนื่องจาก

5

Descartes, R. 1673. *Discourse on the Method: of Conducting One's Reason Well and of Seeking the Truth in the Sciences*.

Leiden, Press of Jan Maire.

บางครั้งเราอาจถูกหลอกด้วยเหตุผลวงแต่มีกลับมีความสมเหตุสมผล (possible deceptive reasoning) แม้กระทั่งความจริงทางคณิตศาสตร์ เดการ์ตส์ก็พยายามชี้ให้เห็นว่าสิ่งที่เราเชื่อว่าจะถูกต้อง แท้จริงแล้วอาจจะเป็นสิ่งลวงหลอกโดยอะไรก็ตามที่มีอำนาจเหนือเราและพยายามหลอกเราให้เชื่อคณิตศาสตร์ที่ผิดให้เป็นเรื่องถูกเช่นการคำนวณบวกเลข สิ่งที่เราเข้าใจว่ามันถูกต้องเสมอแท้จริงแล้วอาจจะไม่ใช่ความจริง ตลอดการกล่าวอ้างของเดการ์ตส์นั้นอ้างอิงถึงอัครคณิตกฏานที่จำเป็นต้องเป็นสากลแทบทั้งสิ้น เพราะเขาอธิบายโดยมีความเชื่อว่าผู้อ่านสามารถมีความเข้าใจได้โดยง่ายในสิ่งที่เดการ์ตส์เล่า เช่นความเข้าใจเกี่ยวกับผัสสะที่อาจผิดพลาดได้ หรือการไม่สามารถแยกแยะความฝันที่สมจริงมากๆ กับความเป็นจริงได้เป็นต้น ทฤษฎีความรู้ของเดการ์ตส์ได้ชี้ให้เห็นว่าเราควรจะต้องตัดสิ่งที่ผ่านเข้ามาในประสบการณ์ชีวิตทั้งทางสัญชาตญาณและเหตุผลทั้งหมดออกไปก่อนมิเช่นนั้นก็ไม่อาจเข้าถึงแก่นแท้ของความรู้ที่มนุษย์จะพึงมีได้ การชี้ให้เห็นข้อบกพร่องของสัญชาตญาณและเหตุผลจนหมดทุกอย่างไม่เหลืออะไรเลยนำมาเป็นหลักฐานให้เชื่อ เป็นวิธีการเช่นเดียวกับวิมตินิยม แต่โดยสรุปแล้วเดการ์ตส์อ้างเหตุผลว่าเมื่อเราตัดทุกอย่างออกไปจนไม่เหลืออะไรเลย โดยเดการ์ตส์อ้างว่าสิ่งที่ผ่านเข้ามาในประสบการณ์ชีวิตทั้งหมดนั้นอาจเป็นสิ่งรบกวนและส่งผลให้มนุษย์เช่นเราเกิดความเข้าใจที่ผิดพลาดและไม่สามารถอธิบายถึงธรรมชาติของความรู้ที่แท้จริงว่าเป็นอย่างไรได้ เมื่อตัดสิ่งรบกวนทั้งภายนอกและภายในออกไปจนหมดแล้วเขาพบว่าเรายังคงเหลือสิ่งหนึ่งที่ไม่อาจหายไปได้นั้นคือความคิด (thinking substance) ทำให้เป็นที่มาของประโยค ‘ฉันคิดดังนั้นฉันจึงมีอยู่’ และความคิดที่หลงเหลืออยู่เป็นสิ่งที่สุดท้ายและเป็นสิ่งที่บริสุทธิ์ที่สุดเพียงอย่างเดียว การคิดเฉยๆ โดยไม่เกี่ยวข้องกับอะไรนั่นเองคือสิ่งที่มีความเข้าใจที่แจ่มแจ้งและชัดเจนที่สุดที่เขาเป็นผู้ค้นพบ เดการ์ตส์อ้างว่ามันไม่ใช่สิ่งที่ยากและมนุษย์ทุกคนหากค่อยๆ คิดไปในแนวทางเดียวกับเขา คือการตัดสิ่งรบกวนทางผัสสะและความคิดออกไปให้หมด ก็สามารถที่จะเกิดอัครคณิตกฏานที่ว่าตัวความคิดที่หลงเหลืออยู่เป็นสิ่งที่สุดท้ายนี้เองคือความเข้าใจที่ชัดเจนแจ่มแจ้งที่สุดไม่เกี่ยวข้องกับอะไรเลย อัครคณิตกฏานนี้เองเป็นหลักฐานในการอ้างเหตุผลในทฤษฎีความรู้ของเดการ์ตส์ว่ามนุษย์ทุกคนสามารถเข้าใจได้เช่นเดียวกับเขา และกระบวนในการคิดเป็นสิ่งสำคัญที่ยืนยันถึงการดำรงอยู่จริง โดยเบื้องต้นเดการ์ตส์ไม่สามารถยืนยันได้ว่ามนุษย์คนอื่นมีอยู่จริงเนื่องจากเขาอ้างเหตุผลเชิงวิมตินิยม กระนั้นหากมนุษย์คนอื่นมีอยู่จริงก็จำเป็นต้องมีกริยาความคิด และเขาก็คาดหวังเช่นนั้นจึงกล่าวอ้างถึงตัวความคิดซึ่งเป็นสิ่งที่สุดท้ายที่หลงเหลืออยู่จริงหากมนุษย์คนอื่นคิดทบทวนตามหลักการอ้างเหตุผลของเขา และจะช่วยอธิบายได้ว่าเรามีความรู้ได้

* จากฉบับแปล 2 ภาษา โดยแปลให้เป็นภาษาฝรั่งเศสว่า je pense, donc je suis และในภาษาอังกฤษว่า I think, therefore I am (ดู Descartes, R. 1673. *Discourse on the Method: of Conducting One's Reason Well and of Seeking the Truth in the Sciences*. Leiden, Press of Jan Maire., p. 50-51.)

อย่างไร ซึ่งโยงได้โดยการพิสูจน์ถึงการมีอยู่ของพระเจ้าที่สมบูรณ์และปราศจากการโกหก หลอกลวงและมีอยู่อย่างชัดเจนจากการอ้างเหตุผลเชิงวิมตินี้ ซึ่งการอ้างเหตุผลเพื่อพิสูจน์การมีอยู่ของพระเจ้าและนำพาสู่การมีความรู้ที่นั่นเป็นปัญหาที่ยังคงมีการถกเถียงอยู่ เช่นการอ้างว่ามนุษย์มีความสงสัยซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่สมบูรณ์จริงแต่ตั้งนั้นสิ่งที่สมบูรณ์จริงแท้คือการปราศจากความสงสัยจึงต้องมีอยู่และใช้เป็นหลักฐานส่วนหนึ่งในการอ้างถึงพระเจ้า แต่ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาภายหลังที่สืบเนื่องมาจากการอ้างเหตุผลเชิงวิมิติ และไม่เกี่ยวข้องกับจุดสนใจที่ญาณวิทยาชาติพันธุ์ตั้งข้อสังเกตซึ่งเป็นเนื้อหาหลัก ดังนั้นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเน้นที่ความเป็นสากลของอภิปรัชญาทางญาณวิทยาที่นักปรัชญากล่าวอ้างเพื่อเป็นหลักฐานอ้างอิงการอ้างเหตุผลเชิงวิมิติเท่านั้น

เดวิด ฮิวม์ (David Hume) เป็นนักปรัชญาอีกคนหนึ่งที่อยู่ในสมัยใกล้เคียงกันกับเดการ์ตส์และมีการอ้างเหตุผลในเชิงวิมิติ แต่นอกจากคำอธิบายของฮิวม์ซึ่งเป็นทฤษฎีเชิงประสบการณ์เป็นพื้นฐานของการมีความรู้ ซึ่งแตกต่างจากเดการ์ตส์ที่เน้นการใช้เหตุผลเป็นพื้นฐานของการมีความรู้แล้ว ข้อสรุปของฮิวมนั้นยังกลับให้ผลที่เป็นวิมตินิยมและไม่สามารถพิสูจน์ยืนยันความสามารถในการรับรู้ของมนุษย์ได้แม้จะสามารถอธิบายธรรมชาติในการรับรู้ของมนุษย์อย่างซับซ้อน และในปรัชญาของฮิวม์ไม่ได้มีการกล่าวถึงอภิปรัชญาอย่างชัดเจน แต่มีในสิ่งที่คล้ายคลึงกันได้แก่มโนภาพซึ่งมีที่มาจากรอยประทับ โดยทั้งสองคำนี้มีความหมายเฉพาะที่ฮิวม์ได้อธิบายไว้เป็นพิเศษและอาจเทียบได้กับอภิปรัชญาในปรัชญาของคานท์ แนวคิดในทฤษฎีความรู้ของฮิวม์โดยสรุปแล้วกล่าวว่า มนุษย์ไม่สามารถรับรู้สิ่งภายนอกได้โดยตรงแต่เกิดจากการเชื่อมโยงของจิตระหว่งการรับรู้ของเรากับมโนภาพ (idea) ซึ่งมีอยู่ภายในทำให้เราเข้าใจเกี่ยวกับการรับรู้โลกภายนอกได้ผ่านวิธีการรับรู้ต่างๆ ได้แก่การรับรู้ทางผัสสะ และการรับรู้จากมโนภาพเดิมที่เคยมีอยู่แล้วเช่นในลักษณะของ ความจำและจินตนาการ มโนภาพนี้ได้มาจากการที่เรา มีประสบการณ์กับสิ่งเฉพาะในโลกภายนอก แล้วเกิดเป็นรอยประทับ (impression) อยู่ภายในตัวเรา ดังนั้นเราไม่มีทางที่จะสามารถยืนยันความจริงใดๆ ที่อยู่ภายนอกได้เลยเนื่องจากประสบการณ์ของเราทั้งหมดล้วนไม่ใช่การรับรู้โดยตรง และสิ่งที่ป็นรอยประทับอยู่ภายในใจของเราที่ไม่มีสิ่งใดที่ เกิดขึ้นเอง แต่ล้วนมาจากการมีประสบการณ์กับโลกภายนอกในขณะที่ยังมีชีวิตโดยที่เมื่อแรกเกิด นั้นมนุษย์ล้วนเหมือนผ้าขาวที่ว่างเปล่าและไม่เคยมีรอยประทับใดๆ เลย การที่เราจะมีมโนภาพต่างๆ บันเทิงอยู่ภายในใจได้นั้นล้วนแต่มาจากการประสบการณ์ ฮิวม์ถือว่าสิ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการรับรู้ของมนุษย์แม้แต่การรับรู้ข้อเท็จจริงหรือการพิสูจน์ความรู้ก็คือ “ความเชื่อ” เนื่องจากคำอธิบายของฮิวม์ค่อนข้างที่จะเป็นเรื่องอัตนัย ฮิวม์ถือว่าข้อสันนิษฐานดังกล่าวเป็นความจริงจากการศึกษาธรรมชาติการรับรู้ของมนุษย์โดยละเอียดทั้งการสังเกต การทดสอบ และการอุปนัย กล่าวคือ ฮิวม์

เน้นในเรื่องของคำว่า มโนภาพ ซึ่งมีอยู่ในจินตนาการของมนุษย์ โดยมีจิตเป็นตัวเชื่อมโยงข้อมูล การรับรู้และความเชื่อเข้ากับสิ่งที่จะเป็นข้อมูลต่อไปของเรา โดยทำหน้าที่เชื่อมโยงจากความ คล้ายคลึงกัน, ความต่อเนื่องกันในแง่ของเวลาหรือสถานที่ และความเป็นสาเหตุผลผล เวลาที่ มนุษย์รับรู้อะไรบางอย่างเช่น “ไฟร้อน” การรับรู้บางอย่างนั้นได้เกิดขึ้นในใจเราแล้ว ฮิวม์เรียกสิ่ง ที่เรารับรู้ในใจนี้ว่า มโนภาพ เวลาที่มนุษย์กล่าวคำหรือประโยคที่มีความหมายล้วนแต่เชื่อมโยงกับ มโนภาพ การที่เราพูดว่าไฟร้อน อย่างมีความหมาย สำหรับฮิวม์แล้วมันหมายถึงการที่เราสามารถ มีมโนภาพเห็นเปลวไฟที่เกิดความร้อนขึ้นในใจเราได้ นอกจากนี้ฮิวม์ยังกล่าวถึงธรรมชาติในการรับรู้ ของมนุษย์ในอีกขั้น โดยกล่าวถึง รอยประทับ ซึ่งฮิวม์ได้ให้ความหมายไว้ว่าหมายถึงสิ่งที่เรารับรู้ และเป็นที่มาของการให้ความหมายของความจริงทุกอย่าง⁶ และเป็นสิ่งที่อยู่ในจิตเราโดยแต่ละรอย ประทับจะอยู่แยกต่างหากจากกันและให้ความหมายกับมโนภาพใดๆ โดยตัวของมัน นำไปสู่หลักที่ ฮิวม์ได้กล่าวไว้ว่า “มโนภาพที่เราคิดว่ามีความหมายนั้นถือกำเนิดมาจากรอยประทับใด”⁷ การที่เรา คิดถึงไฟ ย่อมเกิดข้อมูลที่มาจากการเชื่อว่า ไฟร้อน ซึ่งเกิดจากข้อมูลที่มาจากรอยประทับ และ ทำให้เรารู้ว่าเวลาที่เราเห็นไฟ ในครั้งต่อไปมันจะเป็นไฟที่ร้อน แต่กระนั้นสำหรับฮิวม์แล้ว แม้เราจะ มั่นใจได้ว่าไฟร้อนจริง และคาดการณ์ได้ว่า ไฟอื่น ๆ ก็ร้อน ก็ยังไม่เพียงพอที่จะบอกว่า ไฟร้อนเป็น จริง หรือข้อความที่บอกว่า ไฟร้อน เป็นความจริง เนื่องมาจากว่าความจริงประเภทนี้ไม่ได้จริงอย่าง จำเป็น แต่ความจริงของมันขึ้นอยู่กับความเชื่อที่เกิดจากความเคยชินในการมีประสบการณ์จากใน อดีตซึ่งนำให้เราเข้าใจเช่นนั้น ขณะเดียวกับเมื่อเรากล่าวถึงความรู้ สำหรับฮิวม์แล้วเราก็ไม่สามารถ บอกว่าเรารู้อะไรได้เลยเช่นกัน เนื่องจากเมื่อเราอ้างว่า “รู้” ย่อมต้องประกอบขึ้นมาจากความเชื่อ มั่นของผู้รู้ และความถูกต้องอย่างจำเป็นของสิ่งที่เชื่อว่ารู้ แต่จากการอ้างเหตุผลของฮิวม์ เราไม่ สามารถมั่นใจได้ว่าสิ่งที่เราเชื่อว่ารู้นั้นมีความถูกต้องอย่างจำเป็นจริงหรือไม่ ดังนั้นการรับรู้ทาง ผัสสะต่อสิ่งภายนอกจึงยากต่อการจะยืนยันว่ารู้ ฮิวม์เห็นว่าข้อมูลทางผัสสะยากจะให้ความจริง เกี่ยวกับโลกภายนอกได้เพราะข้อมูลจากการรับรู้เช่นเวลาที่เรเห็นโลกภายนอกเราจะเห็นภาพใน ลักษณะหนึ่ง และในขณะที่เมื่อเราเอานิ้วกดที่นัยน์ตากลับพบว่าภาพที่เราเห็นนั้นเปลี่ยนแปลงไป แต่เราก็ยังเชื่อว่าสิ่งภายนอกไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพปิดเปิดที่เราเห็น แสดงว่าแท้จริงแล้ว เราไม่ได้เชื่อทุกสิ่งที่รับรู้ผ่านทางประสาทสัมผัส เช่นกันกับการพูดถึงสิ่งที่เป็นนามธรรม ฮิวม์คิดว่า เกิดจากการสังเกตเห็นความคล้ายคลึงกันของมโนภาพ การอ้างเหตุผลถึงสิ่งนามธรรมที่เป็น

⁶ สมฤดี วิศทเวทย์ ๒๕๓๖, ใน ทฤษฎีความรู้ของฮิวม์, สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ หน้า ๑๑-๑๕.

⁷ Ibid., สมฤดี วิศทเวทย์ แปลเป็นสำนวนไทยโดยอิงจากฉบับ Hume 1955, D., *An Inquiry Concerning Human Understanding*.

สากล ฮิวม์เห็นว่าเป็นผลจากการสังเกตเห็นความคล้ายคลึงกันระหว่างสิ่งเฉพาะจนเกิดความเคยชินของจิตที่ชอบเชื่อมโยงสิ่งที่คล้ายคลึงกันเข้าด้วยกัน ดังนั้นความคล้ายคลึงกันนี้ไม่ได้อยู่โดยเป็นอิสระจากจิต ดังนั้นจึงเป็นความเชื่อ และความเชื่อเหล่านี้ล้วนปราศจากพื้นฐานทางเหตุผลและอาจเกิดความขัดแย้งกันโดยไม่สามารถที่จะมีเกณฑ์ที่ชัดเจนเพื่อตัดสินความจริงของความเชื่อต่างๆ หมายความว่าสิ่งนามธรรมเหล่านี้ไม่สามารถหาความแน่นอนใดๆ ได้ ทฤษฎีความรู้ของฮิวม์ แม้จะไม่ได้มีการกล่าวถึงโดยอ้างอิงคำว่าอรรถศาสตร์ติตติญาณ แต่เราจะเห็นได้ว่าการอ้างเหตุผลที่นำพาเราไปสู่ความคิดแบบวิตินิยมของฮิวม์นี้อ้างอิงต่ออรรถศาสตร์ติตติญาณในการที่คนเราจะเชื่อได้ว่า เราไม่สามารถยืนยันความรู้ใดๆ ที่เราเคยมีประสบการณ์ได้อย่างมั่นใจเลย หลักมโนภาพของฮิวม์นั้นคล้ายคลึงกับอรรถศาสตร์ติตติญาณที่ญาณวิทยาชาติพันธุ์กล่าวอ้าง แต่ตัวมโนภาพไม่ได้เป็นความเชื่อในตัวมัน แต่เป็นสิ่งที่จะช่วยตัดสินถึงการมีความหมายของการรับรู้ของเราเป็นจริงหรือเท็จบนพื้นฐานความเชื่อของเรา และมโนภาพที่ปรากฏในใจนั้นเกิดจากรอยประทับซึ่งอาจเปรียบเทียบได้กับอรรถศาสตร์ติตติญาณซึ่งถูกเก็บสะสมผ่านประสบการณ์ชีวิตตั้งที่นักปรัชญาเชิงทดลองกล่าวอ้างถึงสมมติฐานทั้งสามปัจจัยได้แก่การหล่อหลอมผ่านวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ การอยู่ในกลุ่มฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจและการได้รับการศึกษาโดยเฉพาะในรายวิชาปรัชญา ทำให้เรามีข้อมูลอยู่ในใจและส่งผลต่ออรรถศาสตร์ติตติญาณไม่ว่าจะโดยรู้ตัวหรือไม่ และจะเป็นตัวตัดสินเกี่ยวกับความคิดทางญาณวิทยาที่มีความแปรผันไปตามปัจจัยทั้งสาม อีกหนึ่งประเด็นที่น่าสนใจเมื่อได้ลองเปรียบเทียบกับสมมติฐานของญาณวิทยาชาติพันธุ์ตรงที่ ฮิวม์อธิบายธรรมชาติในการรับรู้ของมนุษย์ไว้อย่างซับซ้อน แม้ฮิวม์จะไม่ยืนยันถึงการที่เรามั่นใจในการมีความรู้ได้ แต่วิธีการรับรู้ของมนุษย์นั้นล้วนมาจากการสะสมผ่านประสบการณ์และส่งผลให้เราเกิดความเชื่อ ไปในแนวทางใดแนวทางหนึ่งจนเกิดเป็นความเชื่อฝังแน่นในใจ หมายความว่ามนุษย์อาจมีความเชื่อที่แตกต่างกันได้และไม่ใช่เรื่องผิดเมื่อเรารับรู้เกี่ยวกับความจริงภายนอกต่างกัน ความจริงที่เรามั่นใจมากๆ ไม่ใช่ความจริงจำเป็นภายนอกและความจริงจำเป็นภายนอกเราก็ไม่สามารถยืนยันหรือมั่นใจได้ เวลาที่เราตัดสินอะไรก็มาจากความเชื่อซึ่งสะสมผ่านประสบการณ์อยู่ในตัวเรา ขณะเดียวกันญาณวิทยาชาติพันธุ์ก็ชี้ให้เห็นถึงความไม่เป็นสากลของอรรถศาสตร์ติตติญาณและส่งผลต่อการมีแนวคิดเกี่ยวกับความรู้ที่แตกต่างที่แปรผันตามปัจจัยทั้งสาม และชี้ให้เห็นว่าหลักฐานการอ้างเหตุผลเชิงวิตินิยมในทางญาณวิทยา ไม่ใช่อรรถศาสตร์ติตติญาณที่เป็นสากลแต่เป็นเพียงรูปแบบหนึ่งได้แก่อรรถศาสตร์ติตติญาณทางญาณวิทยาของกลุ่มนักปรัชญาตะวันตกเท่านั้น ความเป็นสากลที่นักปรัชญาแบบดั้งเดิมกล่าวอ้างหากมองในทฤษฎีของฮิวม์ล้วนเกิดมาจากความเคยชินที่เห็นความคล้ายคลึงกันกับผู้ที่อรรถศาสตร์ติตติญาณในกลุ่มของตนเองจนเชื่อมโยงไปสู่สิ่งสากลทั้งที่มันไม่มีจริงหรือไม่สามารถมั่นใจได้ว่าข้ออ้างนี้เป็นจริง แต่จากการเปรียบเทียบนี้ จะเห็นได้ว่าญาณวิทยาชาติ

พันธุ์มีแนวโน้มที่จะสอดคล้องกับวิตินิยมมากกว่าที่จะส่งเสริมแนวคิดทางญาณวิทยา และ ความสำคัญของคำแนะนำที่ญาณวิทยาชาติพันธุ์พยายามบ่งบอกถึงวงการปรัชญาที่ควรปรับเปลี่ยนวิธีการทำความเข้าใจทางญาณวิทยา^{*} ที่ให้แยกไปตามกลุ่มชนนั้นอาจมีความสำคัญน้อยลง การกล่าวถึงสมมติฐานของญาณวิทยาชาติพันธุ์ด้วยมุมมองเช่นเดียวกับการกล่าวถึง เหตุผลและข้อพิสูจน์ของแนวคิดวิตินิยมอย่างไร้ไร และเอเนซิเดมูส ซึ่งมีข้ออ้างซึ่งสอดคล้องกับ สมมติฐานของญาณวิทยาชาติพันธุ์เช่นกัน อาจทำให้การอ้างเหตุผลเชิงวิตินั้นอาจจะนำไปสู่ แนวคิดที่สนับสนุนทฤษฎีความรู้หรืออาจจะนำไปสู่วิตินิยมก็ได้ อย่างไรก็ตามจุดประสงค์ เบื้องต้นจากการทดลองของญาณวิทยาชาติพันธุ์ไม่ได้ตั้งสมมติฐานขึ้นมาเพื่อโจมตีทฤษฎีความรู้ ให้กลายเป็น วิตินิยม แต่เป็นความพยายามในการชี้ข้อบกพร่องของอรรถศาสตร์ที่นักปรัชญา กล่าวอ้างอย่างเป็นสากล เพื่อที่จะให้วงการปรัชญาเปลี่ยนวิธีการในการทำความเข้าใจปรัชญา เนื่องมาจากหลักฐานที่ว่าอรรถศาสตร์นั้นไม่สามารถกล่าวอ้างได้อย่างเป็นสากลอีกต่อไป

อรรถศาสตร์ทางญาณวิทยายังมีบทบาทสำคัญ ในการอ้างเหตุผลเพื่อ สนับสนุนทฤษฎีความรู้ของนักปรัชญายุคถัดมาเช่น อิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant) ซึ่งได้ อธิบายถึงความรู้ก่อนประสบการณ์ (a priori knowledge) บางอย่างที่มีที่มาจากอรรถศาสตร์ เช่นความรู้ทางคณิตศาสตร์หรือเรขาคณิต เป็นต้น ใน Critiques of Pure Reason (1958) คานท์ ได้อ้างถึงอรรถศาสตร์แบบที่มีมาก่อนประสบการณ์ได้แก่ “เวลา” (time) และ “พื้นที่” (space) ซึ่งมีความจำเป็นเพราะหากเราไม่มีอรรถศาสตร์เรื่องพื้นที่และเวลา จะทำให้เราไม่สามารถรับรู้ โลกภายนอกใดๆ ได้เลย^o โดยพื้นที่และเวลานี้ไม่ได้ปรากฏแก่เราแต่ทำให้เราเข้าถึงสิ่งภายนอกว่า อะไรอยู่ตรงที่ใด รู้ระยะใกล้ไกล เรารู้ว่าเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นขณะไหนเช่น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นพร้อม กัน หรือเหตุการณ์ใดเกิดก่อนและหลัง โดยทั้งสองอย่างนี้เป็นอรรถศาสตร์บริสุทธิ์ (pure intuition) คานท์อ้างว่าการรับรู้โลกแบบนี้มนุษย์มีโครงสร้างการรับรู้ร่วมกันในแบบอัตวิสัยโดยที่ ไม่ได้ต่างคนต่างมีแต่มีเหมือนกันทั้งหมดอย่างครอบคลุม และทำให้การรับรู้โลกภายนอกของ

* ในความเป็นจริงฝ่ายญาณวิทยาชาติพันธุ์อ้างว่าทั้งวิตินิยมเองนั้นก็ไม่ได้มีความสำคัญแต่อย่างใดหากเราเชื่อตามการอ้าง เหตุผล, แบบแผนการทดลอง และผลสรุปของญาณวิทยาชาติพันธุ์ดังจะเห็นได้จากบทที่สอง ซึ่งญาณวิทยาชาติพันธุ์มองว่าวิตินิยมเป็น ปัญหาในวงแคบ หรือเกิดจากมุมมองที่มาจากมุมมองทางวัฒนธรรม, สังคมเศรษฐกิจ หรือระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ก็สืบ เนื่องมาจากอรรถศาสตร์ที่สามารถแตกต่างกันได้ไม่ได้มีความเป็นสากลในมนุษย์และในกลุ่มคนที่มีมุมมองในบางลักษณะอาจไม่เห็น ว่าวิตินิยมเป็นปัญหา ซึ่งในทางญาณวิทยาแล้วอาจจะต้องตระหนักถึงปัญหาวิตินิยม หรือเลิกกล่าวถึงไปเลยก็ได้เนื่องจากมี ความสำคัญน้อยมาก ไม่ใช่ปัญหาใหญ่ดังที่นักญาณวิทยาแบบดั้งเดิม หรืออาจจะเรียกได้ว่าเป็นกระแสหลักนั้นวิตกกังวลและพยายาม แก้ไขปัญหานี้

มนุษย์เป็นไปไม่ได้ (transcendental) ทักษะเกี่ยวกับการรับรู้โลกภายนอกของคานท์นั้นต่างจากฮิวม์ ซึ่งมองไม่เห็นถึงความเป็นสาเหตุ แต่สำหรับคานท์และความรู้เป็นสิ่งจริงโดยจำเป็น เมื่อเห็นสิ่งเฉพาะในโลกภายนอกเช่น ลูกฟุตบอลหนึ่งลูก สำหรับคานท์แล้วไม่จำเป็นต้องถกเถียงกันว่าลูกฟุตบอลดังกล่าวมีจริงหรือไม่ แต่เพราะเรารู้ว่ามันมีจริง ๆ อยู่แล้วเราจึงสามารถถามได้ว่าลูกฟุตบอลลูกนั้นมีอยู่จริงหรือไม่ เวลาที่เราพูดว่า ลูกบอลกลม สำหรับคานท์แล้วเราไม่ได้หมายถึงลูกบอลกลมที่อยู่ในโลกภายนอก แต่เราเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับลูกบอลกลมโดยอ้อมด้วยสติปัญญาของเราเองเท่านั้น การที่เราพูดถึงสิ่งของนี้คานท์เรียกว่าเป็น อ้อมอ้อมสติปัญญาแบบที่มาจากประสบการณ์ (empirical intuition) จะเห็นได้ว่าลักษณะของอ้อมอ้อมสติปัญญาในญาณวิทยาของคานท์ มีลักษณะที่มีมาก่อนที่เราจะตัดสินใจว่าเรารู้อะไร หรือเชื่อว่าอะไรบางอย่างที่เราารู้ อย่างไรก็ตาม ข้อสังเกตที่สำคัญเกี่ยวกับอ้อมอ้อมสติปัญญาในทฤษฎีความรู้ของคานท์มีส่วนร่วมของคำอธิบายที่เกี่ยวข้องกับอ้อมอ้อมสติปัญญาในการอ้างเหตุผลของเดการ์ตส์ ซึ่งคล้ายคลึงกับอ้อมอ้อมสติปัญญาของบริสซูร์ และมีส่วนร่วมของคำอธิบายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เปรียบเทียบได้กับอ้อมอ้อมสติปัญญาของฮิวม์ คือกลไกการทำงานของรอยประทับและมโนภาพ ซึ่งคล้ายคลึงกับอ้อมอ้อมสติปัญญาที่มาจากประสบการณ์ ทรรศนะเกี่ยวกับอ้อมอ้อมสติปัญญาในญาณวิทยาชาติพันธุ์ อาจไม่ขัดแย้งกับการให้ความหมายของคานท์ในส่วนของอ้อมอ้อมสติปัญญาที่มาจากประสบการณ์ เนื่องจากเป็นการตรวจสอบอ้อมอ้อมสติปัญญาที่ได้มาจากประสบการณ์ด้วยการหล่อหลอมทางวัฒนธรรมและสภาพทางสังคมหรืออธิบายโดยง่ายว่าเป็นวิธีหลังประสบการณ์เท่านั้น ความแตกต่างต่อมุมมองทางญาณวิทยาซึ่งถ้าหากมีอยู่จริงบนพื้นฐานทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ที่เราได้รับ เป็นเพียงผลของความจริงที่ปรากฏต่อเราแต่ไม่ใช่ความจริงของสิ่งที่เป็นจริง อย่างไรก็ตามหลักฐานทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ ถือเป็นกรณีพิพาทเชิงประจักษ์ว่าอ้อมอ้อมสติปัญญาที่ได้มาหลังประสบการณ์โดยมีสถานะที่แตกต่างกันไปตามปัจจัยทั้งสามนั้น มีแนวโน้มส่งผลให้มีมุมมองทางญาณวิทยาที่แตกต่างกันโดยถือเอาตามรูปแบบปัญหาเรื่องเล่าที่มีความเกี่ยวข้องกับพื้นฐานความเข้าใจประเด็นและปัญหาทางญาณวิทยา และทำให้ความเข้าใจเกี่ยวกับอ้อมอ้อมสติปัญญาต้องถือว่าไม่มีความเป็นสากลอย่างจำเป็นใดๆ

จะเห็นได้ว่าประเด็นทางญาณวิทยาของนักปรัชญาหลายคนยังคงมีการอธิบายที่ไม่ห่างไกลจากอ้อมอ้อมสติปัญญา รวมถึงยังคงมีความพยายามในการอธิบายเกี่ยวกับอ้อมอ้อมสติปัญญาเรื่อยมาแต่สิ่งหนึ่งที่ยังคงทนเสมอ คือมโนทัศน์ของอ้อมอ้อมสติปัญญาที่มีความเป็นสากลที่มนุษย์ทุกคนมีส่วนร่วมและรู้ได้โดยธรรมชาติ ในปรัชญาร่วมสมัยมีนักปรัชญาเช่น ไตรองซ์ บองชู

(Laurence Bonjour) ซึ่งได้กล่าวถึงเหตุผลบริสุทธิ์ (pure reason)⁹ ที่ส่งผลต่อการตัดสินประพจน์ที่จริงและมีเหตุผลสนับสนุนแบบก่อนประสบการณ์ โดยเรามีเหตุผลที่จะเชื่อว่า P เป็นจริงโดยไม่ขึ้นกับการมีประสบการณ์หรือการรับรู้ทางผัสสะ แต่ P จริงเพราะเหตุผลบริสุทธิ์ ตัวอย่างเช่นการบอกว่า “ถ้า A สูงกว่า B และ B สูงกว่า C แล้ว A สูงกว่า C” ข้อความนี้เป็นประพจน์ที่มีการให้เหตุผลสนับสนุนแบบก่อนประสบการณ์ การคิดว่าประพจน์นี้เป็นจริงนั้นมาจากเหตุผลบริสุทธิ์เท่านั้น คำว่าเหตุผลบริสุทธิ์ที่บ่งชี้ใช้นั้นมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับอชฌัตติกญาณอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงไม่ผิดนักที่จะเรียกสิ่งนี้เป็นอชฌัตติกญาณในทฤษฎีของบองซู และเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อการตัดสินโดยธรรมชาติกับประพจน์ที่มีเหตุผลสนับสนุนก่อนประสบการณ์ อย่างไรก็ตามอชฌัตติกญาณในแนวคิดของบองซูไม่ใช่สิ่งที่ผิดไม่ได้ ต่างจากอชฌัตติกญาณที่คานท์อธิบายซึ่งไม่ทำให้เกิดความรู้ที่ผิดและจะจริงอย่างจำเป็นเท่านั้น ตัวอย่างของความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้เช่นข้ออ้างทางคณิตศาสตร์ที่อาจจะดูชัดเจนในตัวเอง แต่ก็อาจมีการพิสูจน์ว่าเป็นเท็จได้ บางประพจน์ทางคณิตศาสตร์อาจมีความซับซ้อน และเราไม่สามารถตัดสินได้ทันทีว่าประพจน์ดังกล่าวเป็นจริงอย่างจำเป็น นอกจากนี้อชฌัตติกญาณ ยังอยู่ในลักษณะของเหตุผลซึ่งอาจมีผู้ให้เหตุผลคัดค้านได้จากเหตุผลที่ไม่ใช่เหตุผลบริสุทธิ์ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากมีประสบการณ์ อย่างไรก็ตามทฤษฎีของบองซูชี้ให้เห็นว่าเราอาจมีความเชื่อที่ผิดซึ่งมีผลมาจากประสบการณ์และความเข้าใจที่ผิด แต่สามารถแก้ไขได้โดยการพิจารณาให้รอบคอบหรือเปรียบเทียบกับความเชื่ออื่นในระบบความเชื่อเพื่อพิจารณาให้เห็นถึงความไม่สอดคล้องหากมีความผิดพลาดเกิดขึ้น การที่อชฌัตติกญาณมีผลต่อการตัดสินให้เชื่อประพจน์ว่าจริงนั้น เกี่ยวข้องกับข้ออ้างของญาณวิทยาชาติพันธุ์อย่างชัดเจนในส่วนที่ว่า สำหรับญาณวิทยาชาติพันธุ์แล้วการที่เราตัดสินว่าสิ่งใดเป็นความรู้หรือความเชื่อที่นั้นได้รับผลกระทบมาจากอชฌัตติกญาณโดยตรง แต่สำหรับญาณวิทยาชาติพันธุ์แล้วอชฌัตติกญาณไม่ได้ให้การตัดสินที่ผิด เมื่อคำตอบที่ได้จากการสำรวจมีคำตอบที่ไม่ตรงกันในคนต่างกลุ่มซึ่งแยกแยะด้วยปัจจัยทั้งสามประการได้แก่ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ ฐานะทางเศรษฐกิจสังคม และพื้นฐานการศึกษาในรายวิชาปรัชญาแล้ว ต้องสรุปว่าอชฌัตติกญาณเป็นสากลไม่ได้ ความแตกต่างทางอชฌัตติกญาณนั้นขึ้นอยู่กับมุมมองทางญาณวิทยาที่เชื่อว่าจะแตกต่างกันเพราะปัจจัยเหล่านั้น ซึ่งขัดแย้งกับความเห็นของบองซูที่ว่าอชฌัตติกญาณนั้นสามารถผิดได้ จากทฤษฎีดังกล่าวผู้วิจัยพบว่าเป็นไปได้หรือไม่ที่ผู้ที่ตอบแบบสำรวจของญาณวิทยาชาติพันธุ์อาจมีอชฌัตติกญาณที่ผิด ซึ่งมุมมองนี้มีส่วนที่อาจไม่ขัดแย้งกับปัจจัยที่สามของญาณวิทยาชาติพันธุ์ซึ่งแม้หลักฐานเชิงประจักษ์ที่ได้มานั้น จะยืนยันว่าอชฌัตติกญาณไม่เป็นสากล

9

Bonjour, L. 1998. *In Defense of Pure Reason: A Rationalist Account of A Priori Justification*. Cambridge University Press.

เช่นเดียวกัน แต่ก็แสดงให้เห็นว่าเราสามารถมีการปรับเปลี่ยนอรรถศาสตร์ติกญาณไปสู่ความถูกต้องหรือสอดคล้องกับทฤษฎีที่สมเหตุสมผลได้

พรรณณะต่างๆ เหล่านี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งในแนวคิดทางญาณวิทยาซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทของอรรถศาสตร์ติกญาณอย่างชัดเจนและมีความเกี่ยวข้องกับการอธิบาย หรือใช้เป็นหลักฐานสนับสนุนการอธิบายทฤษฎีความรู้ ซึ่งยังมีนักปรัชญาอีกหลากหลายที่ใช้อรรถศาสตร์ติกญาณไปในความหมายที่อาจเหมือนหรือแตกต่างกันและมีการสนับสนุนหรือเสนอเหตุผลหักล้าง หรืออาจลดทอนความสำคัญของอรรถศาสตร์ติกญาณทางญาณวิทยาลงไป แต่อย่างไรก็ตาม เราก็สามารถเห็นภาพร่างของความหมายของอรรถศาสตร์ติกญาณที่มีอยู่ในวงสนทนาของนักปรัชญาแบบดั้งเดิม และสามารถทำความเข้าใจถึงข้อกล่าวอ้างของนักปรัชญาเชิงทดลองผู้เสนอแนวคิดญาณวิทยาชาติพันธุ์ต่อไปได้

3.3 การตีความอรรถศาสตร์ติกญาณทางญาณวิทยาในญาณวิทยาชาติพันธุ์

สิ่งหนึ่งที่ชัดเจนจากข้อพิสูจน์ของญาณวิทยาชาติพันธุ์คือ หลักฐานที่สนับสนุนว่าอรรถศาสตร์ติกญาณทางญาณวิทยาไม่เป็นสากล ดังนั้นไม่ว่าจะอธิบายในรูปแบบใด ตัวอย่างเช่นอรรถศาสตร์ติกญาณที่เกิดอย่างฉับพลัน หรือไม่ฉับพลัน ซึ่งเป็นประเด็นหนึ่งที่นักญาณวิทยาให้ความสนใจและกลายเป็นข้อถกเถียงกัน เป็นต้น อาจไม่ใช่สิ่งที่นักปรัชญาเชิงทดลองสนใจเพราะอย่างไรก็ตามมันก็ไม่เป็นสากลและใช้เป็นหลักฐานของการอ้างเหตุผลทางญาณวิทยาโดยเหมารวมมนุษย์ทุกคนไม่ได้ หากมีคำอธิบายที่บอกว่าอรรถศาสตร์ติกญาณนั้นสามารถผิดได้ เช่นเดียวกันไม่ว่าจะเป็นการเข้าใจถูกหรือผิด อรรถศาสตร์ติกญาณก็ไม่เป็นสากล แต่โดยปกติในทางญาณวิทยานักปรัชญาอาจจะไม่รับ อรรถศาสตร์ติกญาณที่ผิด ได้เพราะมันไม่น่าจะให้อะไรแก่เราและคงเป็นพรรณณะตรงกันข้ามที่อยู่ห่างไกลสิ่งที่เรียกว่าความรู้ ไม่ว่าจะคุณลักษณะของอรรถศาสตร์ติกญาณจะเป็นแบบใด อาจจะไม่จำเป็นมากสำหรับการยกขึ้นมาเพื่อคัดค้านข้อพิสูจน์ของญาณวิทยาชาติพันธุ์ อย่างไรก็ตาม เราอาจพิจารณาโดยละเอียดว่าลักษณะต่างๆ ดังกล่าว ของอรรถศาสตร์ติกญาณในทางใดที่จะยังคงเป็นไปได้และไม่ขัดแย้งกับความเป็นสากล หรือหากไม่สากลจริงก็อาจต้องพิจารณาว่าลักษณะใดที่ไม่น่าจะเกิดขึ้นได้

สำหรับนักนักปรัชญาเชิงทดลองแล้ว อรรถศาสตร์ติกญาณถูกใช้เป็นหลักฐานในการอ้างเหตุผลที่ชัดเจน ประหนึ่งหลักฐานทางผัสสะที่ถูกอ้างเป็นหลักฐานของการรับรู้แบบหลังประสบการณ์ หากพิจารณาการอ้างเหตุผลของญาณวิทยาชาติพันธุ์ จะพบว่ามีการชี้ตรงไปยังอรรถศาสตร์ติกญาณ ซึ่งเชื่อว่าส่งผลต่อการตัดสินใจและแสดงออกถึงแนวคิดทางญาณวิทยาของชนแต่

ละกลุ่ม และยังผลเป็นหลักฐานที่ได้ว่าอสังคตติคุณนั้น ไม่มีความเป็นสากลดังที่นักปรัชญาอ้าง และใช้เป็นหลักฐานสนับสนุนการอ้างเหตุผลไม่ได้ หรือหากใช้ได้ก็อาจยอมรับได้เพียงในวงแคบไม่สามารถเหมารวมส่วนร่วมในธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนได้ เราอาจสามารถตรวจสอบโครงสร้างการอ้างเหตุผลของญาณวิทยาชาติพันธุ์โดยเรียบเรียงได้ว่า

(ก) รากฐานการอ้างเหตุผลในปรัชญาแบบดั้งเดิมได้แก่การอ้างเหตุผลเชิงวิมิต และการอ้างเหตุผลเชิงวิมิตอ้างอิงอสังคตติคุณทางญาณวิทยาที่เป็นสากลอย่างขาดไม่ได้

(ข) ปรัชญาเชิงทดลองมีหลักฐานซึ่งตั้งใจจะให้พิสูจน์ว่าอสังคตติคุณทางญาณวิทยาไม่ได้มีอยู่อย่างเป็นสากลโดยแปรผันตามปัจจัยทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ได้แก่ความแตกต่างทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์, ฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจ และพื้นฐานการศึกษาในรายวิชาปรัชญา

(ค) ดังนั้น ถ้าการอ้างเหตุผลเชิงวิมิตใช้หลักฐานที่เป็นเท็จ (อันได้แก่อสังคตติคุณซึ่งฝ่ายวิมิตอ้างว่าเป็นสากล แต่ความจริงไม่ใช่เช่นนั้น) ในการให้เหตุผลสนับสนุนแล้ว การอ้างเหตุผลเชิงวิมิตเป็นสิ่งที่ไม่จริง (กล่าวคือไม่ใช่การอ้างเหตุผลที่ถูกต้อง (sound))

ทั้งนี้ หากพิจารณาถึงความหมายของอสังคตติคุณที่นักปรัชญาเชิงทดลองอ้างในงานทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ จะพบว่าอสังคตติคุณมีลักษณะของการรู้หรือเชื่อบางลักษณะที่เกิดขึ้นภายในตัวเอง และควรจะเกิดขึ้นแบบฉับพลัน อสังคตติคุณที่ว่านี้เป็นลักษณะของการตัดสินใจถูกต้องของประพจน์ซึ่งอาจเป็นข้อเท็จจริง ในเวลาที่นักปรัชญาพูดว่าการมีความรู้คือความเชื่อที่จริงและมีหลักการหรือเหตุผลที่สนับสนุนให้เชื่อว่าเป็นจริง หมายความว่าความรู้นั้นเป็นส่วนหนึ่งของความเชื่อ อสังคตติคุณในความหมายของนักปรัชญาเชิงทดลองก็ดูเหมือนจะเป็นลักษณะของความเชื่อซึ่งใช้ตัดสินความเชื่อในอีกระดับ แต่แตกต่างกันที่อสังคตติคุณอาจเกิดขึ้นแบบฉับพลันและไม่ได้มาโดยการสรุป จากรูปแบบการทดลองเพื่อสำรวจกลุ่มคนที่มีปัจจัยแตกต่างกันสามประการของญาณวิทยาชาติพันธุ์จะเห็นได้ชัดว่าโครงสร้างอย่างหนึ่งของขั้นตอนการทดลองคือการอธิบายเรื่องเล่าทางปรัชญาและถามว่า ผู้ตอบแบบสำรวจนี้ “เชื่อ” ว่าเหตุการณ์ตัวอย่างหรือผู้อยู่ในเหตุการณ์ตัวอย่างในเรื่องเล่า นั้น มีความรู้หรือมีเพียงความเชื่อ อย่างไรก็ตามเมื่อเราพูดถึงการอ้างเหตุผลเชิงวิมิตเช่นงานของเดการ์ตส์ซึ่งอ้างอิงต่ออสังคตติคุณอย่างชัดเจน จะพบความสอดคล้องกันอย่างชัดเจน เมื่อเราต้องพิจารณาเรื่องเล่าของเดการ์ตส์และตัดสินว่า สิ่งที่ได้การ์ตส์ กล่าวอ้างว่าสุดท้ายเหลือเพียงแต่ตัวความคิดนั้น เดการ์ตส์รู้จริง ๆ หรือว่าเขาเพียงแต่เชื่อเท่านั้น เพราะหากอสังคตติคุณเป็นสากลดังที่เดการ์ตส์กล่าวอ้าง ทุกคนน่าจะรู้ตามเขา

และเชื่อว่าเขารู้โดยอ้างถึงอรรถศาสตร์ที่ปรากฏขึ้นอย่างแจ่มชัด เช่นเดียวกับที่เดการ์ตส์อ้าง อย่างไรก็ตามเนื่องจากหลักฐานทางญาณวิทยาที่พ้นรู้ได้ยืนยันชัดเจนว่าอรรถศาสตร์ที่ปรากฏนั้นไม่เป็นสากล นักปรัชญาเชิงทดลองจึงเชื่อว่า อรรถศาสตร์ที่ปรากฏแปรผันไปตามสภาวะปัจจัยทั้งสาม และสาเหตุที่กลุ่มของนักปรัชญาแบบดั้งเดิมหรือผู้ที่สนใจในทางปรัชญามองข้ามโดยไม่ได้ตระหนักถึงความไม่เป็นสากลและนักปรัชญายังคงกล่าวอ้างโดยใช้การทดลองในจินตนาการ (thought-experiment) เป็นหลักฐานในการประเมินข้ออ้างทางปรัชญาโดยมีอรรถศาสตร์ที่ปรากฏเป็นหลักฐาน ก็สืบเนื่องมาจากการสนทนาที่ไม่เคยศึกษากลุ่มคนที่อยู่นอกวงสนทนาทางปรัชญาอันเข้มข้นนั้นจนเคยชินและโยงเอาว่านี่คืออรรถศาสตร์ที่ปรากฏในฐานะมนุษย์และเกิดขึ้นได้อย่างง่ายโดยธรรมชาติมีส่วนร่วมในมนุษย์ทุกคน

มุมมองของนักปรัชญาเชิงทดลองต่ออรรถศาสตร์ที่ปรากฏทางญาณวิทยา ที่แนวคิดทางปรัชญาแบบดั้งเดิมอ้างว่าทุกคนมีส่วนร่วมกันนั้น แท้จริงแบ่งออกได้เป็นสามลักษณะ¹⁰ ได้แก่

3.3.1 อรรถศาสตร์ที่ปรากฏแบบเกิดขึ้นเอง (*intuition solipsism*) ซึ่งเป็นอรรถศาสตร์ที่ปรากฏที่เกิดขึ้นจากการคิดวิเคราะห์ด้วยตนเองเพียงคน ไม่ว่าจะเกิดจากการคิดค้นแนวคิดปรัชญาด้วยตัวเอง หรือเกิดหลังจากได้อ่านหรือศึกษาทางปรัชญาที่ผ่านมา โดยไม่จำเป็นต้องมีการแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญใดๆ และนำอรรถศาสตร์ที่เข้าใจชัดในตัวของนักคิดวิเคราะห์นั้นไปใช้เป็นหลักฐานสนับสนุนการอ้างเหตุผลหรือแนวทางการคิดวิเคราะห์ เพื่อการถกเถียงประเด็นทางปรัชญา ซึ่งนักปรัชญาในอดีตหลายคน อาจมีแนวคิดที่อ้างถึงอรรถศาสตร์ที่ปรากฏในรูปแบบนี้จนนำไปสู่การคิดค้นทฤษฎีความรู้ในแบบของตนเอง หรือการคิดค้นทฤษฎีเพื่อหักล้างแนวคิดของผู้อื่นด้วยประเด็นใหม่ๆ

3.3.2 อรรถศาสตร์ที่ปรากฏแบบเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ตามนักปรัชญา (*intuition elitism*) ซึ่งเป็นอรรถศาสตร์ที่ปรากฏที่เกิดขึ้นโดยนักเรียนที่ได้รับการศึกษาเรียนรู้ทางปรัชญา โดยมีนักปรัชญาที่มีความเชี่ยวชาญสูง หรืออาจารย์ทางด้านปรัชญาเป็นผู้ช่วยเหลือฝึกฝนและให้คำแนะนำรวมทั้งปรับทัศนคติและวิธีคิดให้สอดคล้องกับลักษณะของนักปรัชญาโดยทั่วๆ ไป เป็นการปลูกสร้างวิธีคิดหรือปรับปรุงพัฒนาการใช้เหตุผลให้อยู่ในกรอบวิธีคิดทางปรัชญาแบบดั้งเดิม เหมือนกับว่าอรรถศาสตร์ที่กระจ่างแจ่มชัดในลักษณะนี้เป็นภาพแทน (represent) ของอรรถศาสตร์ที่สืบทอดมาจากอาจารย์หรือผู้เชี่ยวชาญทางปรัชญา และยังคงสืบต่อผลผลิตทาง

10

Alexander J. and Weinberg, M.J. 2007. "Analytic Epistemology and Experimental Philosophy". in *Philosophical Compass*

Blackwell Publishing Ltd., 2/1(2007): p.57.

ความคิดคิดรุ่นต่อๆ มาโดยไม่หลุดไปจากกรอบการถกเถียงแบบเดิม หรือไม่ได้มีการเปิดกว้างให้กับความคิดทางปรัชญาที่มีการอ้างอิงอรรถศาสตร์ตีความในลักษณะที่แตกต่างออกไป

3.3.3 อรรถศาสตร์ตีความแบบตามนิยม (*intuition populism*) มีลักษณะของการสืบทอดคล้ายกับอรรถศาสตร์ตีความแบบที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ตามนักปรัชญา แต่ต่างออกไปตรงที่เป็นการหล่อหลอมโดยธรรมชาติ ไม่ว่าจะมาจากการเรียนรู้ในลักษณะใดๆ อาจได้รับการสั่งสอนจากคนเก่าแก่ในชุมชนไม่ว่าจะเป็นนักปรัชญาหรือไม่ใช่ นักปรัชญา ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับการฝึกฝนเรียนรู้ทางปรัชญาตามความเข้าใจตามพื้นเพ (folk) ของกลุ่มบุคคลนั้นอยู่แล้วหรืออาจไม่เกี่ยวข้องใดๆ เลยแต่เป็นการหล่อหลอมทางวัฒนธรรมและสังคมล้วนๆ เป็นลักษณะของภาพแทนของอรรถศาสตร์ตีความ ที่สืบทอดจากสภาวะแวดล้อมหรือชุมชนของบุคคลนั้น ซึ่งทำให้เกิดการสั่งสมความสามารถในการใช้เหตุผลที่อาจต่างออกไป หรืออาจส่งผลให้เกิดความเข้าใจที่สอดคล้องกับวิธีการคิดในทางปรัชญาแบบดั้งเดิม เช่นคนที่เกิดในสังคมตะวันตก และเป็นชาวยุโรปผิวขาวที่มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจที่ดี มีรูปแบบสังคมที่หล่อหลอมความเชื่อและความคิดขึ้นมาในลักษณะที่คล้ายคลึงกับนักปรัชญาตะวันตกโดยทั่วไป จึงมักมีอรรถศาสตร์ตีความทางญาณวิทยาที่มาจากพื้นฐานเดียวกันและมีการตัดสินใจ หรือการคิดเหตุผลทำความเข้าใจหลักการทางปรัชญาที่ไม่แตกต่างกัน ในขณะที่คนในสังคมเอเชียตะวันออกหรือสังคมอินเดียที่ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาปรัชญาตะวันตกและอยู่อาศัยแต่ในที่ถิ่นดั้งเดิมก็อาจมีอรรถศาสตร์ตีความที่แตกต่างออกไป

หัวใจสำคัญที่นักปรัชญาเชิงทดลองคิดว่าปรัชญาในแบบดั้งเดิมไม่ได้ตระหนักคือการรับเอาอรรถศาสตร์ตีความที่อ้างเสมือนเป็นสากลและสั่งทอด สืบต่อกันมาด้วยวิธีการเรียนรู้และฝึกฝนทางปรัชญาที่วนเวียนอยู่กับความเชื่อนี้ จากอรรถศาสตร์ตีความทั้งสามรูปแบบในปรัชญาแบบดั้งเดิมนักปรัชญาเชิงทดลองอ้างว่า เป็นข้อมูลที่นักปรัชญาสายวิเคราะหฺ์ไม่สามารถตระหนักถึงความแตกต่างและหลากหลายของอรรถศาสตร์ตีความทางญาณวิทยาในมนุษย์กลุ่มอื่น ที่อาจมีความคิดในทางญาณวิทยาไม่สอดคล้องกันกับแนวคิดในปรัชญาวิเคราะหฺ์ และไม่มีควมจำเป็นใดๆ ที่ต้องปรับเข้าหากันเนื่องจากความแตกต่างนั้นอาจถูกต้องไปตามบริบทของกลุ่มชนนั้นๆ เช่นกัน นักปรัชญาที่ยึดติดกับแนวทางดั้งเดิมมีการกล่าวอ้างหลายอย่างเกี่ยวกับอรรถศาสตร์ตีความโดยไม่เข้าใจ ถึงความแตกต่างเหล่านั้น และมีการสืบทอดวิธีการฝึกฝนทางปรัชญาวิเคราะหฺ์จนเคยชินและเชื่อว่าอรรถศาสตร์ตีความที่เป็นสากลนั้นเป็นไปได้ ทำให้มีการกล่าวอ้างและใช้เป็นหลักฐานในการอ้างเหตุผล และอธิบายในทฤษฎีความรู้เรื่อยมา สาเหตุที่ทำให้ปรัชญาแบบดั้งเดิม

สมยอมต่อการคิดและฝึกฝนในแนวทางนั้น นักปรัชญาเชิงทดลองเชื่อว่ามีสาเหตุ โดยเริ่มจากผู้ที่ มีอรรถัตติกญาณแบบเกิดขึ้นเอง ดังนี้¹¹

(1) ผู้ที่ศึกษาและฝึกฝนในทางปรัชญาแบบดั้งเดิม มักจะอ้างถึงอรรถัตติกญาณ โดยปัจเจกภายในตัวบุคคล แต่ก็มีสำนวนการเขียนที่ตรงกันข้ามกับความเป็นจริงเช่น ในลักษณะ ที่ไม่ใช่เป็นสิ่งที่เกิดโดยในบุคคลเฉพาะ “เป็นเชิงอรรถัตติกญาณ ซึ่ง...(it is intuitive that.)” หรือ ในลักษณะที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่สอง “มันจะเกิดขึ้นชัดเจนต่อผู้อ่านซึ่ง...(it should be apparent to the reader that ...)” และโดยเฉพาะการอ้างส่วนร่วมเป็นหมู่ “อรรถัตติกญาณของเราที่...(our intuition is that...)” หรือ “เรามีอรรถัตติกญาณที่...(we have intuition that...)”

(2) แบบฝึกหัดที่สำคัญของการทำความเข้าใจปรัชญาแบบดั้งเดิมคือการฝึกฝน เชิงการอ้างเหตุผล (argumentative practice) ซึ่งใช้อรรถัตติกญาณเป็นหลักฐาน และเป็น จุดสำคัญที่ทำให้งานเขียนสามารถไปถึงที่จุดหมายรวมทั้งเป็นจุดดึงดูดให้เกิดการตอบสนองและ วิเคราะห์โดยผู้อ่าน

(3) หากอรรถัตติกญาณสามารถเข้าใจได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการฝึกฝนเชิงการ อ้างเหตุผลและมีสถานะเป็นหลักฐาน ผู้เขียนงานทางปรัชญาจึงต้องการ การสถาปนาการยอมรับ ให้เกิดขึ้นในวงกว้าง จึงต้องกล่าวอ้างการมีส่วนร่วมอย่างเป็นสากลกับผู้อ่านหรือวงสนทนาทาง ปรัชญา การอ้างอรรถัตติกญาณที่เกิดขึ้นเองคนเดียวของผู้เขียนเป็นหลักฐานอาจไม่มีผลในการ โน้มน้าวผู้คนให้สนใจได้เท่ากับการอ้างความเป็นสากล การพูดถึงอรรถัตติกญาณจึงมีลักษณะการ อ้างกว้างๆ ทั้งกับนักปรัชญาและคนธรรมดาทั่วๆ

สำหรับอรรถัตติกญาณแบบที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ตามนักปรัชญา และอรรถัตติก ญาณแบบตามนิยมนั้น เป็นไปได้โดยง่ายอยู่แล้วกับการอ้างถึงอรรถัตติกญาณที่ใช้เป็น หลักฐานในการฝึกหัดการอ้างเหตุผล โดยมีเป้าหมายเพื่อพิสูจน์ค่าความจริงของข้ออ้างทาง ปรัชญา อย่างไรก็ตามการที่อรรถัตติกญาณ เป็นหลักฐานและเป็นส่วนสำคัญในการเรียนรู้การอ้าง เหตุผล โดยที่ไม่ได้ตระหนักถึงความผิดพลาดของหลักฐาน ย่อมจะทำให้เกิดปัญหา สิ่งที่ยังการ ปรัชญาจำเป็นต้องตระหนักคือการยอมรับว่าอรรถัตติกญาณผิดพลาดจริงหรือไม่ หรือควรรหา เหตุผลเพื่อสนับสนุนว่าการอ้างเหตุผลเชิงวิมุตติแต่เดิมนั้นไม่ได้มีปัญหาอะไรกับสิ่งที่นักปรัชญาอ้าง โดยหลักฐานทางญาณวิทยาชาติพันธุ์

11

Ibid.

3.4 ประเด็นถกเถียงเกี่ยวกับอรรถศาสตร์ทฤษฎีทางญาณวิทยา

จากหลักฐานของญาณวิทยาชาติพันธุ์ อาจต้องยอมรับเอาไว้ก่อน (assume) ว่าอรรถศาสตร์ทฤษฎีมีความแตกต่างกันได้ แต่สิ่งที่อาจเป็นข้อกังขาคือตัวแปรที่ส่งผลต่อความแตกต่างของคำตอบที่ทำให้ผู้ถูกสำรวจมีความเชื่อว่าสิ่งใด ควรจะเป็นความรู้ และสิ่งใดเป็นเพียงความเชื่อ ถูกต้องแน่ชัดตามปัจจัยที่สามประการได้แก่วัฒนธรรมทางชาติพันธุ์ ฐานะทางสังคม และเศรษฐกิจ และพื้นฐานทางการศึกษาโดยเฉพาะในรายวิชาปรัชญาจริงหรือไม่ และหากอรรถศาสตร์ทฤษฎีขาดความเป็นสากลแล้ว การอ้างเหตุผลเชิงวิมตินิยามในกรณีที่ใช้อรรถศาสตร์ทฤษฎีทางญาณวิทยาเป็นหลักฐานสนับสนุน จะสูญเสียความสมเหตุสมผลไปเลยหรือยังคงอยู่แบบพอประมาณ (moderate) ซึ่งหมายความว่าเราอาจยอมรับไว้ได้แต่ไม่ได้เชื่ออย่างสุดโต่ง โดยเบื้องต้นผู้วิจัยจะมุ่งสนใจไปที่ปัญหาของอรรถศาสตร์ทฤษฎีที่ไม่เป็นสากล ในแง่ที่มีความยืดหยุ่นผิดพลาดได้ มุมมองของนักปรัชญาเชิงทดลองที่นำไปสู่แนวคิดทางญาณวิทยาชาติพันธุ์มองว่า อรรถศาสตร์ทฤษฎีทางญาณวิทยาเป็นรูปแบบหนึ่งของความเชื่อ หากเป็นเช่นนั้นก็เป็นไปได้ที่บางครั้งอาจจะเป็นความเชื่อที่ผิด แต่หากมองว่าอรรถศาสตร์ทฤษฎีทางญาณวิทยาคือการรู้อะไรบางอย่างที่เป็นการรู้ด้วยตัวเองและส่งผลต่อการตัดสินใจความจริงของประพจน์ ก็อาจยอมรับให้อรรถศาสตร์ทฤษฎีทางญาณวิทยานั้นผิดไม่ได้ ซึ่งหากอรรถศาสตร์ทฤษฎีผิดไม่ได้หมายความว่าผลของการทำสำรวจทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ล้วนถูกทุกฝ่าย และแนวคิดทางญาณวิทยาอาจจำเป็นต้องศึกษาและแบ่งแยกลงลึกไปตามชาติพันธุ์และฐานะทางสังคม รวมถึงการจัดหมวดหมู่แนวคิดที่อาจแตกต่างกันสืบเนื่องจากผลที่เห็นได้ชัดจากการตอบแบบสอบถาม ที่มีลักษณะของความเข้าใจที่แทบจะเป็นคนละขั้วในการบอกว่าสิ่งใดคือความเชื่อ และสิ่งใดคือความรู้ทั้งจากข้ออ้างทางญาณวิทยาและข้ออ้างซึ่งสนับสนุนวิมตินิยาม แต่หากอรรถศาสตร์ทฤษฎีเป็นเพียงรูปแบบหนึ่งของความเชื่อและอาจผิดพลาดได้ หรือแม้จะไม่ใช่ความเชื่อแต่อาจเป็นอรรถศาสตร์ทฤษฎีที่ผิดดังเช่นทฤษฎีของบองชูซึ่งได้กล่าวไปแล้วในตอนต้นของวิทยานิพนธ์บทนี้หรือนักปรัชญาอื่นๆ ที่อาจคิดสอดคล้องกันว่าอรรถศาสตร์ทฤษฎีสามารถผิดได้ หมายความว่าอรรถศาสตร์ทฤษฎีของผู้ตอบแบบสอบถามนั้นอาจมีการตอบที่มาจากความเข้าใจที่ผิด ซึ่งการตอบผิดที่ผู้วิจัยให้ความสนใจในเบื้องต้นนี้ไม่ใช่ลักษณะของการตอบผิดเพราะไม่เข้าใจคำถามหรือการเดาสุ่ม เดามั่วจึงผิด แต่เป็นอรรถศาสตร์ทฤษฎีที่ผิดจากความเข้าใจ (fallacy) หรือขาดการใช้เหตุผลที่ดี ความเป็นไปได้ของปัญหาดังกล่าวอาจสังเกตได้จากงานของนักจิตวิทยาซึ่งมุ่งความสนใจไปที่อรรถศาสตร์ทฤษฎีในการตัดสินใจทางศีลธรรม หรือความรับผิดชอบต่อการกระทำที่มีค่าทางศีลธรรม เช่นงานของ โจชัวร์ นอบ¹² (Joshua Knobe) ซึ่งได้ทำ

12

Knob, J. 2003. "Intentional Action and Side Effects in Ordinary Language". *Analysis* 60 (2003): pp.190-193.

แบบสอบถามเกี่ยวเจตนาของการกระทำที่มีความสัมพันธ์กับค่าทางศีลธรรม โดยให้การเล่าเรื่องคล้ายกับงานของญาณวิद्याชาติพันธุ์แล้วให้ผู้ถูกสำรวจตอบคำถามที่สืบเนื่องจากเรื่องเล่าดังนี้

(1) รองประธานบริษัทแห่งหนึ่งได้เข้าพบประธานผู้บริหารและได้เสนอว่า “บริษัทของเราเตรียมแผนทางธุรกิจใหม่และมันจะช่วยเพิ่มผลประโยชน์อย่างมากให้กับบริษัท แต่แผนนี้จะส่งผลกระทบคือคุกคามทำลายสิ่งแวดล้อมไปด้วย” เมื่อประธานผู้บริหารได้ฟังก็ตอบว่า “ฉันไม่สนใจว่าธรรมชาติจะถูกคุกคามทำลายอย่างไร ฉันสนใจแค่ผลประโยชน์ของบริษัทที่จะเพิ่มขึ้นสูงสุดเท่าที่ฉันจะผลักดันได้ ดังนั้นเริ่มแผนทางธุรกิจใหม่ได้เลย” หลังจากนั้นบริษัทก็เริ่มแผนการทางธุรกิจซึ่งแน่นอนว่าย่อมส่งผลกระทบคุกคามทำลายสิ่งแวดล้อม

(2) รองประธานบริษัทแห่งหนึ่งได้เข้าพบประธานผู้บริหารและได้เสนอว่า “บริษัทของเราเตรียมแผนทางธุรกิจใหม่และมันจะช่วยเพิ่มผลประโยชน์อย่างมากให้กับบริษัท และแผนนี้จะส่งผลกระทบคือช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไปด้วย” เมื่อประธานผู้บริหารได้ฟังก็ตอบว่า “ฉันไม่สนใจว่าธรรมชาติจะได้รับผลดีถูกอนุรักษ์อย่างไร ฉันสนใจแค่ผลประโยชน์ของบริษัทที่จะเพิ่มขึ้นสูงสุดเท่าที่ฉันจะผลักดันได้ ดังนั้นเริ่มแผนทางธุรกิจใหม่ได้เลย” หลังจากนั้นบริษัทก็เริ่มแผนการทางธุรกิจซึ่งแน่นอนว่าย่อมส่งผลดีช่วยให้สิ่งแวดล้อมถูกอนุรักษ์ไปด้วย

จากสองกรณีนี้ผู้สำรวจซึ่งเป็นคนกลุ่มเดียวกันถูกถามด้วยคำถามคือ จาก (1) ประธานผู้บริหารมีเจตนาในการคุกคามสิ่งแวดล้อมหรือไม่ และ (2) ประธานผู้บริหารมีเจตนาในการช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหรือไม่ เพื่อตรวจสอบอรรถัตติญาณของคนทั่วไปซึ่งทำให้นับพบว่าทั้งสองกรณีซึ่งเป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับเจตนาเช่นเดียวกันนั้น ผู้ตอบกลับมีอรรถัตติญาณที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิงโดยในกรณี (1) ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระทำที่แสดงออกทางศีลธรรมไปในเชิงลบ ผู้ถูกสำรวจกว่าครึ่งตอบว่า การกระทำของประธานผู้บริหารนั้นกระทำไปโดยเจตนาที่จะทำลายสิ่งแวดล้อม ในขณะที่กรณี (2) ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระทำที่แสดงออกทางศีลธรรมไปในเชิงบวก ผู้ถูกสำรวจกว่าครึ่งในระดับใกล้เคียงกับกรณีที่ (1) กลับตอบว่าประธานผู้บริหารไม่ได้มีเจตนาใดๆ ที่จะช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จากการศึกษาที่นับว่าเป็นหลักฐานในการคัดค้านประเด็นทางจริยศาสตร์เกี่ยวกับการกระทำที่เกี่ยวข้องกับเจตนา ซึ่งอยู่นอกเหนือประเด็นของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

โจนาธาน เอ็ม วินเบิร์ก (Jonathan M. Weinberg) ซึ่งเป็นสมาชิกคนหนึ่งในกลุ่มนักปรัชญาเชิงทดลอง ที่สนับสนุนการอ้างเหตุผลของญาณวิद्याชาติพันธุ์ ได้อ้างว่าเขาได้ตั้งข้อสังเกตถึงความเป็นไปได้ของอรรถัตติญาณที่ไม่เป็นสากลและอาจมีความแตกต่างกันอย่างสุด

ข่าวในบางกรณี อย่างไรก็ตามสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการตั้งข้อสังเกตคือ จะเห็นได้ว่าจากแบบสำรวจข้างต้น เป็นกรณีของการกระทำที่มีลักษณะเดียวกันต่อสิ่งอื่นแต่ต่างกันที่การให้ผลในเชิงบวก อย่างไรก็ตามไม่ได้สนใจที่ผล แต่สนใจที่การกระทำไปแล้วของบุคคลในกรณีตัวอย่าง และทั้งที่เป็น การกระทำแบบเดียวกัน แต่ผู้ถูกสำรวจกลับเชื่อว่าการกระทำหนึ่งเป็นไปโดยเจตนาในขณะที่อีก การกระทำไม่ได้มีเจตนา ทั้งๆ ที่โดยทั่วไปแล้วหากสอบถามนักปรัชญาอาจได้รับคำตอบว่าทั้งสอง การกระทำ ไม่ว่าจะเชื่อว่าการกระทำไปโดยเจตนา หรือการกระทำไปโดยไม่ได้มีเจตนา คำตอบก็น่าจะ สอดคล้องไปด้วยกันทั้ง (1) และ (2) เช่นหากเชื่อว่าจะไม่ได้ทำไปโดยเจตนาเนื่องจากทั้งสองกรณี ด้วยเหตุผลว่า บุคคลในเรื่องเล่าได้แก่ประธานผู้บริหาร ปฏิเสธความตั้งใจใดๆ ต่อสิ่งแวดล้อม หรือไม่สนใจสิ่งอื่นนอกเหนือจากผลประโยชน์ ของบริษัท เป็นต้น โดยอาจถอดออกมาเป็น ข้อความที่ง่ายขึ้นได้ว่า

รองประธานได้เสนอแผนการทำการกำไรให้บริษัท แต่แผนนี้จะทำให้เกิดผล “บางอย่าง” กับธรรมชาติจึงปรึกษากับประธานผู้บริหาร และประธานผู้บริหารตอบว่า เขาไม่สนใจ เรื่องของธรรมชาติแต่เขาสนใจเฉพาะผลประโยชน์ของบริษัท และอนุมัติให้ดำเนินแผนทำการกำไร ดังกล่าว แน่แน่นอนว่าย่อมทำให้เกิดผล “บางอย่าง” กับธรรมชาติหลังจากนั้น

การที่คนกลุ่มเดิมมีมุมมองในเรื่องเดียวกันไปในทางตรงกันข้าม มีอรรถศาสตร์ตีความ ที่ตรงกันข้ามโดยสิ้นเชิงต่อกรณีตัวอย่าง มีอรรถศาสตร์ตีความในครั้งแรกโดยตอบว่าการกระทำ ของประธานผู้บริหารมีเจตนา และกลับตอบอีกครั้งว่าไม่มีเจตนา อรรถศาสตร์ตีความในกรณีนี้ยากจะ ยอมรับให้ถูกทั้งสองด้านเนื่องจากจะทำให้เกิดข้อขัดแย้งในตัวเองก็เป็นได้ แต่หากเราเชื่อว่าจะต้องมี คำตอบอย่างใดอย่างหนึ่งถูกและอีกคำตอบที่ตรงกันข้ามถือว่าผิด ไม่สามารถถูกพร้อมกันทั้งสอง ข้อ จากกรณีนี้แม้เป็นคนกลุ่มเดิมก็เริ่มต้นส่อให้เห็นถึงอรรถศาสตร์ตีความที่สามารถผิดและขัดแย้งใน ตัวเองได้แล้ว เราอาจเปรียบเทียบกับอรรถศาสตร์ตีความทางญาณวิทยาซึ่งจากการสำรวจของนอบ สือให้เราเห็นได้ว่าอรรถศาสตร์ตีความไม่ได้ถูกเสมอ เมื่อเป็นเช่นนี้เป็นไปได้หรือไม่ว่าอรรถศาสตร์ตีความ ทางญาณวิทยาที่เป็นหลักฐานโดยการสำรวจของญาณวิทยาชาติพันธุ์อาจมีข้อผิดพลาด เรา อาจจะต้องพิจารณาว่าแบบไหนคือคำตอบที่สมควร หรือคือการมีอรรถศาสตร์ตีความที่น่าจะถูกต้อง

นอกจากนี้ยังมีงานเกี่ยวกับอรรถศาสตร์ตีความที่วินเบิร์กอ้างว่าเป็นประเด็นสำคัญที่ น่าสนใจเกี่ยวกับอรรถศาสตร์ตีความซึ่งเป็นงานของกลุ่มนักปรัชญาทดลองเช่นเดียวกับเขา ได้แก่งาน

ของ เอ็ดดี้ นาเมส, สตีเฟน มอริส, โทมัส นาดลฮอฟเฟอร์ และเจสัน เทิร์นเนอร์¹³ (Eddy Nahmais, Stephen Morris, Thomas Nadelhoffer and Jason Turner) ซึ่งเป็นกลุ่มของนักปรัชญาเชิงทดลองที่ทำสำรวจเพื่อตรวจสอบเกี่ยวกับข้ออ้างเรื่องความเป็นสาเหตุที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ (causal determinism) ที่เข้ากันกับความรับผิดชอบทางศีลธรรมโดยการสอบถามจากเรื่องเล่าคือ

จินตนาการในศตวรรษถัดไปมนุษยชาติได้ศึกษาค้นพบกฎของธรรมชาติ และเราได้สร้างซูเปอร์คอมพิวเตอร์ระดับสูงสุดที่สามารถหาข้อสรุปจากกฎธรรมชาติและสร้างสภาพกระแสความเป็นไปของทุกอย่างบนโลกได้อย่างแม่นยำว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นบ้างบนโลกในอนาคต เครื่องนี้สามารถตรวจดูทุกอย่างบนโลกที่สามารถทำนายได้และมีความแม่นยำ 100% สมมติว่าเครื่องคอมพิวเตอร์ดังกล่าวมีจริงและเปิดให้ตรวจดูความเป็นไปของจักรวาลในวันที่ 20 มีนาคม ปี ค.ศ. 2150 ซึ่งเป็นราวๆ 20 ปี ก่อนที่ แญอเวมี ฮอลล์ (Jeremy Hall) จะเกิด คอมพิวเตอร์ได้ทำนายโดยสรุปจากกระแสความเป็นไปว่าแญอเวมี จะบุกเข้าปล้นธนาคารฟิเดลิตีในเวลา 6 นาฬิกาของวันจันทร์ที่ 26 มกราคม ค.ศ. 2195 ซึ่งแน่นอนว่าคอมพิวเตอร์สามารถทำนายได้แม่นยำและแญอเวมีได้บุกเข้าปล้นธนาคารฟิเดลิตีจริง ในเวลา 6 นาฬิกา วันที่ 26 มกราคม ในปี ค.ศ. 2195

คำถามคือจากเหตุการณ์ดังกล่าว แญอเวมีสมควรถูกตำหนิในทางศีลธรรมหรือไม่ ที่ได้ทำการปล้นธนาคาร ซึ่งผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่เชื่อว่าแญอเวมีสมควรที่จะถูกตำหนิในทางศีลธรรมอยู่ดี ซึ่งกรณีดังกล่าวตรงข้ามกับข้ออ้างทางปรัชญาโดยทั่วๆ ไปที่กล่าวว่าความเป็นสาเหตุที่หลีกเลี่ยงไม่ได้หรือถูกกำหนดไว้แล้วไม่น่าจะเข้ากันกับการต้องรับผิดชอบทางศีลธรรม จากการสำรวจดังกล่าวเป็นตัวอย่งอันดีสำหรับนักปรัชญาเชิงทดลองในกรณีที่ว่า คนทั่วๆ ไปนั้นมีอชฌัตติกญาณที่ต่างจากนักปรัชญา และอาจอ้างได้ว่าอชฌัตติกญาณแบบนี้ที่นักปรัชญายอมรับกันเป็นเพียงความเหมือนที่อยู่ในหมู่ของนักปรัชญาหรือผู้ที่สนใจเรียนรู้ และมีการฝึกฝนทางปรัชญาเท่านั้น หากได้มีความเป็นสากลและไม่อาจใช้เป็นหลักฐานกล่าวอ้างว่าผู้อ่านที่ไม่ว่าจะเป็นใครก็ตามมีอชฌัตติกญาณที่ตรงกับผู้เขียนซึ่งเป็นนักปรัชญา

อีกการสำรวจหนึ่งซึ่งเกี่ยวข้องกับแนวคิดทางญาณวิทยาที่สุด เป็นงานที่นักปรัชญาเชิงทดลองได้แก่ เอ็ดเวิร์ด มัคเชอริ, รอน มาลลอน, ซอว์น นิโคลส์ และสตีเฟน สติช¹⁴

13

Nahmais, E., Morris, S., Nadelhoffer, T. and Turner, J. 2005. "Surveying Free Will: Folk Intuitions about Free Will and Moral Responsibility". *Philosophical Psychology*. 18.5(2005): pp. 561-84.

14

Machery, E., Mallon, R., Nichols, S. and Stich, S. 2004. "Semantics, Cross-Cultural Style". *Cognition* 92.3(2004):pp. B1-B12

(Edouard Machery, Ron Mallon, Shaun Nichols and Stephen Stich) ได้ทำสำรวจเกี่ยวกับอรรถศาสตร์ที่แตกต่างอย่างมีนัยเกี่ยวกับหลักฐานอ้างอิงโดยสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างกันทางชาติพันธุ์ โดยใช้เรื่องเล่าของคริปเก้¹⁵ ในการสำรวจดังนี้

สมมติว่าจอห์นเป็นนักศึกษาวิทยาลัยที่ได้เรียนในเรื่องที่โกเดล (Godel) เป็นชายผู้ซึ่งพิสูจน์ข้อพิสูจน์ทฤษฎีบทที่สำคัญมากในทางคณิตศาสตร์ โดยเรียกว่าความไม่สมบูรณ์ทางพีชคณิต จอห์นเป็นคนที่เก่งในทางคณิตศาสตร์และมีความเข้าใจว่าข้อพิสูจน์ทฤษฎีบทดังกล่าวถือว่าเป็นงานของโกเดลอย่างมั่นใจ แต่ในอีกทางหนึ่งมีเรื่องเล่าที่เล่าลือกันเกี่ยวกับโกเดลว่าโกเดลไม่ได้เป็นผู้เขียนข้อพิสูจน์ทฤษฎีบทนั้นแต่แท้จริงแล้วเป็นชายชื่อสมิท (Schmidt) ผู้ซึ่งถูกพบเป็นศพที่เสียชีวิตอย่างเป็นปริศนาในเวียนนาเมื่อหลายปีก่อนเป็นผู้คิดค้น เพื่อของสมิทคือโกเดลเป็นผู้ที่เข้าไปพบบันทึกต้นฉบับและได้นำมาแอบอ้างว่าเป็นงานของตนเอง และถูกประกาศว่าโกเดลเป็นผู้คิดค้นและพิสูจน์ทฤษฎีบทเกี่ยวกับความไม่สมบูรณ์ทางพีชคณิต หลังจากนั้นผู้คนส่วนใหญ่เมื่อได้ยินชื่อ “โกเดล” ก็จะคิดเช่นเดียวกับจอห์นคือโกเดลเป็นผู้คิดข้อพิสูจน์ทฤษฎีบทนี้และเป็นสิ่งเดียวที่ผู้คนรับทราบเกี่ยวกับโกเดล

คำถามคือในเวลาที จอห์นพูดถึงชื่อ “โกเดล” จอห์นกำลังหมายถึงอะไรระหว่าง

(ก) บุคคลผู้ซึ่งเป็นเจ้าของงานที่แท้จริงในการพิสูจน์ทฤษฎีบทเกี่ยวกับความไม่สมบูรณ์ทางพีชคณิต

(ข) บุคคลผู้ซึ่งค้นพบบันทึกต้นฉบับและนำมาแอบอ้างว่าเป็นงานของตนเอง

ผลคือผู้ถูกสำรวจที่เป็นชาวตะวันตก มีความเชื่อเรื่องสาเหตุทางประวัติศาสตร์มากกว่าคือการตอบในข้อ (ก) มากกว่าชาวเอเชียตะวันออกอย่างมีนัย ซึ่งพวกเขาได้ใช้ข้อมูลนี้ในการช่วยยืนยันถึงความแตกต่างของระบบของอรรถศาสตร์ในกลุ่มชาวตะวันตกและตะวันออก อย่างไรก็ตามอรรถศาสตร์ในการมองถึงหลักฐานอ้างอิงนี้เป็นอีกหนึ่งส่วนสำคัญที่ช่วยยืนยันการอ้างเหตุผลทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ว่าอรรถศาสตร์นั้นมีความแตกต่างกันได้ จากหลักฐานเชิงประจักษ์เกี่ยวกับอรรถศาสตร์มากมายข้างต้น ประเด็นสำคัญอย่างหนึ่งหากต้องการจะปกป้องการอ้างเหตุผลเชิงวิมิตซึ่งใช้อรรถศาสตร์เป็นหลักฐาน คือความจำเป็นที่จะต้องยืนยันความ เป็นสากลของอรรถศาสตร์หรือไม่ และถ้าไม่เป็นสากลตามที่หลักฐานทางญาณวิทยาชาติพันธุ์แล้ว ทำอย่างไรการอ้างเหตุผลเชิงวิมิตจึงจะยังสมเหตุสมผลได้

15

Kripke, S. 1980. *Naming and Necessity*. Cambridge, MA:Harvard University Press.

ผู้วิจัยพบข้อสังเกตอย่างหนึ่งว่าความไม่ตรงกันของอรรถศาสตร์ศึกษาในนี้ ในบางครั้ง เป็นปัญหาในเรื่องของภาษาซึ่งปัญหาเรื่องภาษาต่อความเข้าใจโลกภายนอก ซึ่งเราอาจพิจารณา ดูว่าความแตกต่างทางอรรถศาสตร์ศึกษาในญาณวิทยาชาติพันธุ์นั้นเกี่ยวข้องกันหรือไม่ กรณีนี้เป็น ตัวอย่างจากเรื่องสมมติ เช่นปัญหาเรื่องน้ำของพัฒน์ม¹⁶ คือความต่างของโลกสมมติ โดยปัญหาดังกล่าวเกิดมาจากผู้คนที่อยู่บนโลกของเราสมมติว่าเป็น โลก(ก) เรียกของเหลวชนิดหนึ่งว่าน้ำ และใช้ดื่มกิน ใช้อาบ ใช้อุปโภคบริโภคกันอย่างเป็นปกติ ในขณะที่เดียวกันที่มีโลกอื่นอยู่ในจักรวาล เป็นดาวดวงอื่นคนละที่กับโลกของเราสมมติว่าเป็น โลก(ข) ซึ่งใช้คำว่าน้ำเรียกของเหลวชนิดหนึ่ง เช่นเดียวกับโลก และใช้ดื่มกินใช้ในชีวิตประจำวันเช่นเดียวกับโลกของเรา อย่างไรก็ตามแม้ทั้งสอง โลกจะมีคำเรียกน้ำเหมือนกัน และมีการนำน้ำมาใช้ในชีวิตประจำวันเหมือนกัน แต่แท้จริงแล้ว โครงสร้างทางเคมีของน้ำในทั้งสองโลกนั้นแตกต่างกันและแท้จริงแล้วโครงสร้างทางเคมีของน้ำใน โลก(ข) นั้นเป็นพิษต่อมนุษย์ที่อาศัยอยู่ใน โลก(ก) และไม่สามารถนำมาดื่มกินหรือใช้อุปโภค บริโภคได้เนื่องจากจะก่อให้เกิดอันตราย จากเรื่องสมมติดังกล่าวหากคนบนโลก(ก) กล่าวถึงน้ำ ย่อมมีอรรถศาสตร์ศึกษาที่หมายถึงน้ำที่นำมาดื่มกินบริโภคในโลก(ก)เท่านั้น ไม่สามารถหมายถึงน้ำ แบบในโลก(ข)ได้เพราะเป็นอันตรายและไม่มีใครในโลก(ก)นำมาใช้ จะเห็นได้ว่าอรรถศาสตร์ศึกษา ในทางภาษาของคนต่างที่กันก็มีความแตกต่างกัน กระนั้นสำหรับคนในแต่ละโลกเมื่อพูดถึงคำว่า น้ำ ต่างก็มีอรรถศาสตร์ศึกษาทางภาษาที่เข้าใจได้และถูกต้องในระบบของโลกของตนเอง ในโลกแห่ง ความเป็นจริงวัฒนธรรมของชนชาติก็มีความแตกต่างกันในเรื่องของ คำ ในภาษา ตัวอย่างเช่น ในท้องถิ่นของผู้วิจัยมีกลุ่มคนเชื้อสายเวียตนามอาศัยอยู่มากร่วมกับคนเชื้อสายไทยและลาว เมื่อ เวลาผ่านไปคนเชื้อสายเวียตนามก็เลิกพูดภาษาดั้งเดิมแต่หันมาพูดภาษาไทยเช่นเดียวกับคนใน ท้องถิ่น แต่มีบางคำที่มีปัญหาเช่นคำว่า “หลาน” ซึ่งทั้งคนเชื้อชาติไทย และคนเชื้อชาติเวียตนามที่ พูดภาษาไทยเหมือนกันต่างใช้คำว่า “หลาน” ในการเรียกผู้มีความเกี่ยวข้องทางสายเลือด แต่ ในขณะที่คนที่เชื้อชาติไทยแท้ๆ จะใช้คำว่าหลาน ในการเรียกลูกของพี่น้องของตนเอง หรือใช้ เรียกลูกของลูก เท่านั้นแต่กับคนที่เชื้อชาติเวียตนาม กลับใช้คำว่าหลานในภาษาไทย เรียกทั้งลูก ของพี่น้อง ลูกของลูก และรวมถึงลูกของลูกป้าว่าหลานทั้งหมด แตกต่างจากคนที่เชื้อชาติ

16

Putnam, Hilary. 1981. *Reason, Truth and History*. Cambridge University Press., pp.22-25.

* พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของคำว่าหลานไว้ว่า ลูกของลูก; ลูกของพี่หรือของน้อง โดยในภาษาไทย ตนามแท้ๆ นั้นการเรียกหลานจะมีหลายคำแต่จะมีคำว่า Cháu ซึ่งหมายถึงเด็กๆ อยู่ในการเรียก และการเรียกลูกพี่ลูกน้องก็จะใช้คำอื่น เช่น anh em họ จะแปลตรงตัวว่าลูกพี่ลูกน้อง(ลูกของลุงป้า หรืออา) แต่คนไทยเชื้อสายเวียตนามที่พูดภาษาไทยนั้นจะใช้คำว่า หลาน คำเดียวในการเรียกทั้ง หลาน ตามความหมายในพจนานุกรม และใช้เรียกลูกพี่ลูกน้องว่าหลานด้วย (ดู พจนานุกรมฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๒.)

ไทยซึ่งเรียกลูกของลุงป้าว่า ลูกพี่ลูกน้อง คำๆ นี้มีปัญหาดังตัวอย่างสมมติเช่น นายบุญเป็นชาวไทยที่มีเชื้อชาติไทยและมีความเข้าใจคำว่า หลาน ในภาษาไทยแบบที่คนไทยใช้กัน กับนายสมซึ่งเป็นชาวไทยที่มีเชื้อชาติเวียดนาม และมีความเข้าใจคำว่า หลาน ในภาษาไทยแบบที่คนไทยเชื้อสายเวียดนามใช้ ทั้งสองคนต่างไม่รู้เชื้อชาติของกันและกัน วันหนึ่งเมื่อนางฮวาซึ่งเป็นญาติกับนายสมเดินผ่านมา นายสมก็เข้าไปที่นางฮวา และบอกกับนายบุญว่า “นั่นนางฮวาคนนั้นเป็นหลานของฉัน” ซึ่งแท้จริงแล้วนางฮวาเป็นลูกของน้าของนายสม และมีศักดิ์เป็นลูกพี่ลูกน้องของนายสม เมื่อนายบุญได้ยินดังนั้นก็อุทานว่า “แปลกจัง ฮวาอายุพอๆ กับนายสมไม่ใช่หรือ” ซึ่งสาเหตุที่ทำให้ให้นายบุญอุทานขึ้นมาเพราะนายบุญเข้าใจว่า นางฮวาน่าจะเป็นลูกของพี่น้องของนายสมหรือลูกของลูกนายสม ซึ่งน่าจะเป็นคนที่มีอายุอยู่ในคนละชั่วอายุ (generation) ความสับสนจึงเกิดขึ้นจากตัวอย่างนี้สื่อให้เห็นความเข้าใจที่อาจจะสอดคล้องจากญาณวิทยาชาติพันธุ์อย่างหนึ่งว่า คนที่ต่างวัฒนธรรมกันนั้นอาจมีระบบคิดต่างกันแปรผันไปตามชาติพันธุ์ และส่งผลต่ออรรถศาสตร์ที่ต่างกันได้ และทั้งสองระบบก็ต่างถูกต้องในระบบของตัวเองทั้งคู่ ปัญหานี้ต่างจากปัญหาทางปรัชญาภาษาเรื่องการสื่อความหมาย เช่นการกล่าวถึง ป้า โดยมีความหมายว่า ป้าเป็นพี่ของพ่อ และไม่มี ป้าที่เป็นน้องของพ่อ หรืออายุน้อยกว่าพ่อ เป็นระบบความเข้าใจที่เป็นสากล และเมื่อพูดว่า ป้าอายุมากกว่าพ่อ มันดูจริงทันทีโดยอรรถศาสตร์ที่ผิดของเราเป็นตัวตัดสิน การที่ใครบอกว่า ป้าอายุมากกว่าพ่อ เป็นเรื่องไม่จริงโดยทันที เป็นไปได้หรือไม่ว่าเขามีอรรถศาสตร์ที่ผิด หรือเขาอาจมีระบบคิดที่ต่างกันและมีระบบภาษาที่ต่างออกไป

อย่างไรก็ดีหากจะพิจารณาในแง่ที่ว่าอรรถศาสตร์ที่ผิดอาจจะมีได้ ซึ่งในมุมมองของนักปรัชญาแบบดั้งเดิมได้มีการกล่าวถึงไว้แล้ว คือสามารถผิดในเชิงตรรกะ หรือการให้เหตุผลที่เกิดจากความเข้าใจผิด ตัวอย่างง่ายๆ ของอรรถศาสตร์ที่ผิดอาจใช้เรื่องสมมติเช่น นายหยิกเป็นชายผู้ซึ่งเกิดมาในชนเผ่าลูกซิ่น วัฒนธรรมในการกินของชนเผ่าของนายหยิก ไม่มีช้อนส้อม แต่มักจะไปหาไม้ไผ่มาเหลาให้เป็นแท่ง และเมื่อถึงเวลารับประทานอาหาร นายหยิกจะใช้ไม้แท่งในการแทงชิ้นอาหารแล้วหยิบขึ้นมากินเหมือนลูกซิ่นที่ถุกไม้เสียบ อย่างไรก็ตามวันหนึ่งนายหยิกได้เดินทางไกลไปยังเกาะญี่ปุ่น นายหยิกได้เข้าไปเป็นแขกของชนเผ่าตะเกียบซึ่งมีวัฒนธรรมในการรับประทานอาหารแบบที่เขาไม้ไผ่มาเหลาเป็นแท่งและใช้ในการคีบอาหาร เมื่อนายหยิกไปถึงที่พักก็มีคนรับใช้นำอาหารมาให้ที่ห้องพร้อมแท่งไม้ไผ่ ซึ่งโดยปกติชนเผ่าตะเกียบจะใช้ไม้ไผ่เป็นคู่และคีบอาหารขึ้นมากิน แต่เนื่องจากชนเผ่าตะเกียบไม่ทราบว่านายหยิกอยู่ในชนเผ่าที่มีวัฒนธรรมการกินที่แตกต่างออกไป จึงไม่มีใครสอนการใช้ตะเกียบให้นายหยิก เมื่อคนรับใช้นำอาหารมาให้ในห้องพักส่วนตัว คนรับใช้ก็ออกไปทันที นายหยิกเดินมาที่รับประทานอาหารเมื่อเห็น

แห้งไม่ใผ่ที่ถูกเผาไว้อย่างดี 1 คู่ ก็เกิดอัมตติกฏญาณทันทีและบรรจงหยิบขึ้นมา ทิ่มใส่อาหาร เหมือนการเสียบลูกชิ้นและหยิบกินอย่างเอร็ดอร่อย ตัวอย่างดังกล่าวเป็นตัวอย่างที่เป็นไปได้ เราไม่อาจทราบได้ว่านายหยิก รู้หรือแค่เชื่อว่า ตะเกียบคู่่นั้นมีวิธีการใช้เหมือนไม้เสียบลูกชิ้นใน วัฒนธรรมของตนเองและตัวอย่างนี้ ไม่เคยมีการนำออกไปสำรวจกลุ่มคนว่าพวกเขา คิดว่านายหยิกรู้จริง ๆ หรือเพียงแค่เชื่อว่า ไม่นั้นต้องใช้เสียบและกิน อย่างไรก็ตามหากมองในมุมมองของผู้ที่อยู่ในวัฒนธรรมตะเกียบอาจมองว่านายหยิกใช้ไม้ใผ่เหลาผิดวิธี เป็นอัมตติกฏญาณที่ไม่ถูกต้อง และควรจะปรับเปลี่ยนให้นายหยิกรู้จักวิธีการใช้ตะเกียบในการรับประทานอาหารรับประทานแทนการทิ่มใส่อาหารเหมือนลูกชิ้น สำหรับชาวตะเกียบแล้วการมีไม้ใผ่เหลาเป็นแท่งอย่างดีวางไว้บนโต๊ะอาหาร คืออุปกรณ์ที่ใช้สำหรับการรับประทานอาหารเท่านั้น ในแง่นี้หากอยู่ในโลกของความเป็นจริงในปัจจุบันเราอาจไม่เชื่อได้ว่า จะมีใครที่เมื่อเห็นตะเกียบแล้วไม่หยิบมาใช้คือ ความเข้าใจของเราที่ “ดูเหมือนว่า” ไม่น่าจะมีใครที่จะเอาตะเกียบมาใช้ในลักษณะอื่นนอกจากการคิบนั่น สามารถกล่าวอ้างอย่างเป็นสากลได้หรือไม่ว่าเมื่อใครก็ตามที่เห็นตะเกียบ จะเกิดอัมตติกฏญาณที่ว่า วิธีใช้ที่ถูกต้องของตะเกียบต้องนำมาใช้คิบบอาหารเท่านั้น การกล่าวอ้างลักษณะนี้เป็นการกล่าวอ้างที่ถูกต้องหรือเกินเลยความเป็นจริง และหากมีคนแบบหยิก ซึ่งไม่รู้เกี่ยวกับตะเกียบเลย หากเรานำเขามาสอนวิธีใช้ตะเกียบ และสมมติว่าเราสามารถนำคนทั้งหมดบนโลกที่ไม่รู้จักวิธีใช้ตะเกียบมาพัฒนาปรับปรุงให้รู้เรื่องการใช้ตะเกียบจนทุกคนใช้ตะเกียบเป็น เราสามารถกล่าวได้หรือไม่ ว่าอัมตติกฏญาณเกี่ยวกับการใช้ตะเกียบเป็นเรื่องที่เป็นสากล แม้จะมีคนบางกลุ่มที่อาจเคยมีอัมตติกฏญาณที่ว่า ตะเกียบไม่ได้ใช้คิบบ แต่เมื่อเราปรับให้เขาเข้าใจเหตุผลในการใช้ตะเกียบแล้ว เขาก็หันมาใช้ตะเกียบในการคิบบเหมือนเรา ซึ่งการที่เขาไม่ยอมใช้ตะเกียบในการคิบบอาหารในที่แรก นั้น เป็นเพราะเขาขาดสมรรถภาพในการใช้ตะเกียบและไม่เข้าใจเหตุผลว่าการคิบบด้วยตะเกียบนั้นเป็นอย่างไร แต่ความเป็นสากลทางอัมตติกฏญาณเกี่ยวกับตะเกียบนั้นซ่อนอยู่ใต้ผิวของความไม่รู้ที่อยู่ภายในหรือการไม่ได้รับการฝึกฝนการใช้เหตุผลเกี่ยวกับตะเกียบให้ดี

ผู้วิจัยทราบดีว่าการเปรียบเทียบในเชิงอุปมา (analogy) นั้นอาจมีปัญหาอยู่บ้าง แต่กรณีดังกล่าวหากมองในมุมมองแบบปรัชญา เป็นไปได้หรือไม่ว่านักปรัชญาเคยชินอยู่แต่ใน วัฒนธรรมทางปรัชญา และมีการกล่าวอ้างถึงอัมตติกฏญาณอย่างเป็นสากล ในขณะที่เดียวกันผู้ที่ไม่มีอัมตติกฏญาณทางญาณวิทยาหรือไม่เข้าใจอย่างสอดคล้องที่อาจเข้าใจว่าเป็นเพราะมีความ ต่างทางวัฒนธรรมและมีระบบคิดของตนเองหรือแท้จริงแล้วเป็นอัมตติกฏญาณที่ผิดพลาด และ ควรปรับปรุงทรรศนะให้อยู่ในกรอบของปรัชญาจึงจะถูกต้องกว่า ปัญหาที่ว่าอัมตติกฏญาณของใครดีที่สุดในนั้นอาจไม่เป็นปัญหาในญาณวิทยาชาติพันธุ์หากเราเชื่อว่าระบบคิดของกลุ่มแต่ละกลุ่ม

นั้นแตกต่างกันออกไปและถูกต้องในระบบของตัวเอง แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยคิดว่าเราจำเป็นต้องตรวจสอบอย่างจริงจังถึงกรณีรองรับหรือเหตุผลและหลักฐานสนับสนุนว่าอรรถศาสตร์ที่ต่างออกไปนั้นถูกต้องในระบบคิดนั้นๆ จริง มิเช่นนั้นก็จะวนกลับมาสู่ปัญหาที่ว่าอรรถศาสตร์ที่ผิดซึ่งส่งผลต่อระบบคิดที่ผิดและยอมรับไม่ได้ ซึ่งนักปรัชญาเชิงทดลองยังมีได้เสนอหลักฐานในกรณีดังกล่าว

หากพิจารณาให้ดีจากปรัชญาของเดการ์ตส์ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของการอ้างเหตุผลเชิงวิมิตี ผู้วิจัยคิดว่าเดการ์ตส์ไม่ได้กีดกันอรรถศาสตร์ที่อาจมีความแตกต่างกันในคนแต่ละกลุ่มชน เพียงแต่ว่าการมีอรรถศาสตร์ที่ผิวเผินและมาจากการหล่อหลอมผ่านประสบการณ์ในชีวิตนั้นไม่อาจให้ความรู้ที่จริงเพียงพอ สำหรับเดการ์ตส์ ดังนั้นในหนังสือ Discourse on the Method เดการ์ตส์จึงใช้วิธีเชิญชวนผู้อ่านให้ลองตัดความเชื่อถือต่อปัจจัยภายนอกทั้งหมดแม้แต่การรับรู้ทางผัสสะ และความคิด ความจำ เหตุผลต่างๆ ที่ผ่านการฝึกฝนเรียนรู้ศาสตร์ต่างๆ มาในประสบการณ์ชีวิตไม่ให้เหลืออะไรเลย นับที่เดการ์ตส์ถือถึงการหล่อหลอมเหล่านั้น ผลกระทบคือเราอาจมีอรรถศาสตร์ที่ไม่ตรงกัน แต่เราสามารถที่จะเข้าใจในมุมมองที่ตรงกันได้ถ้าตัดปัจจัยรบกวนออกไปให้หมด และอรรถศาสตร์ที่เป็นสากลสำหรับเดการ์ตส์ควรจะเป็นอรรถศาสตร์ที่มาจากการที่เราจัดทุกอย่างออกไปจนหมดแล้ว ซึ่งหมายความว่าเราต้องไม่คำนึงถึงการหล่อหลอมทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ ฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจ รวมทั้งสิ่งที่ได้เคยร่ำเรียนมา อย่างไรก็ตามข้อสรุปของญาณวิทยาชาติพันธุ์ก็ให้เหตุผลที่เชื่อได้ว่า การจะคิดให้คล้อยตามเดการ์ตส์และเชื่ออรรถศาสตร์ที่เป็นสากลได้นั้น การเป็นชาวตะวันตกที่มีฐานะทางสังคมในระดับที่ดีพอและเป็นผู้ที่สนใจเรียนรู้ฝึกฝนทางปรัชญา ย่อมมีแนวโน้มที่จะคิดและเชื่อตามเดการ์ตส์ได้มากกว่า ทำให้อรรถศาสตร์ที่เป็นสากลที่เดการ์ตส์กล่าวอ้างนั้นไม่เป็นสากลเพราะกรอบที่เกิดจากปัจจัยทั้งสามทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ ซึ่งขัดแย้งกันกับความตั้งใจและคำเชิญชวนเข้าสู่การอ้างเหตุผลเรื่องความรู้ของเดการ์ตส์ที่ต้องการให้ตัดทุกอย่างออกไปหมดแล้วจะค้นพบอรรถศาสตร์ที่เป็นสากลเช่นเดียวกับเขา อย่างไรก็ตามเรื่องเล่าของเดการ์ตส์อาจไม่ทำให้ชาวเอเชียตะวันออกที่ไม่เชื่อในเรื่องพระเจ้า ไม่มีอรรถศาสตร์ที่เป็นสากลเช่นเดียวกับเขาได้จริงเนื่องมาจากทำที่ที่สุดแล้วการอ้างเหตุผลเชิงวิมิตีของเดการ์ตส์ก็อ้างอิงกับการมีอยู่ของพระเจ้าเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่ง

จากความไม่เข้ากันของอรรถศาสตร์ในลักษณะต่างๆ ปัญหาที่ว่าอรรถศาสตร์ของระบบไหนดีที่สุดอาจยังวนกลับมาในลักษณะของความสมเหตุสมผล ซึ่งอาจดูที่ผลของการคิดและตัดสินใจคำตอบแบบใดดูสมเหตุสมผลมากกว่ากัน แต่เมื่อทำเช่นนั้น อรรถศาสตร์ที่เป็นสากล ก็อาจเป็นเพียงอรรถศาสตร์ของคนหมู่มาก ที่มีความเคยชินร่วมกัน เช่นการกล่าวว่

“พี่อายุมากกว่าน้อง” อัจฉัตรติติกฎานที่เป็นสาวกลัว พี่ต้องอายุมากกว่าน้อง แท้จริงแล้วอาจเป็นเพราะคนหมู่มากมีความเคยชินในการเข้าใจกันที่ว่า พี่ต้องอายุมากกว่าน้อง นั้นเป็นความจริง ในขณะที่เมื่อเราพิจารณาเรื่องที่ซับซ้อนมากขึ้นแล้ว การมีอัจฉัตรติติกฎานอาจไม่เกิดขึ้นทันทีและต้องอาศัยการพิจารณาด้วยเหตุผลที่ถี่ถ้วนกว่าจึงจะได้คำตอบที่สมเหตุสมผล ดังนั้นเราอาจบอกได้ว่าผู้ที่มีการฝึกฝนการใช้เหตุผลมากกว่าคนธรรมดาทั่วๆ ไปมีแนวโน้มที่จะมีอัจฉัตรติติกฎานที่ตัดสินประจักษ์ว่าจริง ได้สมเหตุสมผลมากกว่า และไม่ใช้ปัญหาที่ระบบวิคิดที่มีความแตกต่างกันดังเช่นตัวอย่างการใช้ตะเกียบ ซึ่งเป็นอุปกรณในการรับประทานอาหารง่ายๆ สำหรับคนในโลกปัจจุบันแต่อาจมีคนบางกลุ่มซึ่งเมื่อเห็นตะเกียบก็ไม่เข้าใจว่าคืออะไร และอาจจะละทิ้งไม่ใช้มันไปเลย แต่กลับใช้มือเปล่าๆ ในการหยิบอาหารรับประทานเสียเองก็ได้ การที่คนกลุ่มหนึ่งบอกว่า ตะเกียบเอาไว้คีบอาหารเข้าปาก กับคนอื่นบางส่วนที่เห็นว่าตะเกียบไม่มีประโยชน์อะไรเลยบนโต๊ะอาหารซึ่งอาจขาดความสมเหตุสมผลเมื่อคนส่วนใหญ่เห็นว่าตะเกียบมีประโยชน์ในการคีบอาหารนั้น สมเหตุสมผลมากกว่าการบอกว่ามันไม่มีประโยชน์อะไรเลย อย่างไรก็ตามดีตัวอย่างนี้อาจยังมีปัญหาที่ว่า การที่คนอื่น ๆ เชื่อว่าตะเกียบมีประโยชน์ในการคีบอาหารก็อาจเป็นเพราะระบบคิดซึ่งเคยชินกันอยู่แล้ว เมื่อเทียบกับระบบคิดของคนบางกลุ่มที่ไม่เห็นประโยชน์ของตะเกียบเพราะไม่เคยใช้มันเลยในวัฒนธรรมของพวกเขา

ปัญหาเรื่องความสมเหตุสมผลของอัจฉัตรติติกฎานนี้ อาจเสริมด้วยมุมมองของปัญหาในทางวิทยาศาสตร์ เช่นปัญหาควอนตัมฟิสิกส์ เรื่อง แมวในกล่องของชโรดิงเงอร์¹⁷ ซึ่งเป็นเรื่องสมมติเกี่ยวกับแนวคิดทางควอนตัมฟิสิกส์ที่ว่า มนุษย์ไม่สามารถจะเข้าไปสังเกตปรากฏการณ์ทางวิทยาศาสตร์ได้ถูกต้องอย่างที่มีนัยเป็นนัยมาจากว่าแท้จริงแล้วการสังเกตของมนุษย์นั้นคือปัจจัยรบกวนระบบ โดยเฉพาะในระดับที่เล็กลงไปมากๆ อย่างควอนตัมฟิสิกส์ โดยยกตัวอย่างจากเรื่องเล่าแมวในกล่องคือ

สมมติว่ามีกล่องๆ หนึ่งเป็นกล่องปิดทึบ ซึ่งมีก๊าซพิษที่ติดตั้งกลไกตรวจจับเอาไว้กับอนุภาคกัมมันตรังสี โดยที่เมื่อเกิดการสลายตัวของธาตุกัมมันตรังสีแผ่ออกมา จะทำให้เครื่องตรวจจับทำงาน และทำให้กลไกของก๊าซพิษทำงานโดยปล่อยพิษออกมาในกล่อง การทดลองคือ ให้นำแมวจับไปใส่ไว้ในกล่องดังกล่าวและปิดให้สนิท และหากเครื่องตรวจจับกัมมันตรังสีทำงานเมื่อใดก๊าซพิษก็จะถูกปล่อยออกมาและแมวก็ตายทันที ปัญหาของการ

17

Schrödinger, E. 1935. "The Present Situation in Quantum Mechanics". translation by J. D., Trimmer in *Proceedings of the American Philosophical Society*, 124: pp. 323-38.

ทดลองก็คือ เมื่อเราเปิดกล่องสนิท เราจะไม่สามารถรู้ได้ว่าเมื่อใดจะเริ่มเกิดการสลายตัวของธาตุกัมมันตรังสี ทำให้เราไม่อาจรู้ได้เลยว่า แมวในกล่องนั้นเป็นหรือตาย

จากปัญหานี้ทำให้เกิดข้อสรุปที่ว่า แมวที่อยู่ในกล่องของชโรดิงเงอร์นั้น มีสถานะ 2 อย่างพร้อมกันซึ่งเป็นสถานะที่ไม่น่าเป็นไปได้โดยสามัญสำนึกของเรา คือแมวในกล่องนั้น ทั้งมีชีวิตและเสียชีวิตแล้ว พร้อมกันเพราะเราไม่สามารถรู้ได้ว่าข้างในกล่องมีอะไรเกิดขึ้น การที่เมื่อใดก็ตามเราเปิดกล่องดูถือว่าเราได้เข้าไปรบกวนระบบทันทีไม่ว่าจะเปิดออกมาเพื่อช่วยแมวที่ยังมีชีวิตหรือเปิดออกมาพบแมวที่ตายแล้ว เราจึงจำเป็นต้องยอมรับว่า แมวในกล่องของชโรดิงเงอร์มีสถานะที่เป็นไปไม่ได้ในขณะที่อยู่ในกล่อง และเราไม่สามารถเข้าไปสังเกตได้

ความเข้าใจต่อกรณีดังกล่าวเป็นเรื่องที่ยากและเป็นปัญหาค้นสูงในทางควอนตัมฟิสิกส์ ซึ่งผู้ที่ได้รับฟังเรื่องเล่าเกี่ยวกับแมวของชโรดิงเงอร์แล้วจะเชื่อว่าชโรดิงเงอร์รู้จริงๆ ว่าแมวในกล่องมีสถานะที่เป็นไปไม่ได้ในทางควอนตัมฟิสิกส์ โดยไม่คิดว่าชโรดิงเงอร์เพียงแค่เชื่อ อาจมีผลที่ต่างออกไปเช่นเดียวกับเรื่องเล่าในทางปรัชญา แม้จะเป็นเพียงการคาดการณ์ของผู้วิจัยและไม่ได้มีการทำสำรวจจริง แต่หากพิจารณาด้วยเหตุผลแล้ว กรณีดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะแตกต่างกันจริงๆ โดยเฉพาะอรรถศาสตร์ตีความในผู้ที่มีการศึกษาทางควอนตัมฟิสิกส์อย่างเข้มข้นมากกว่าคนอื่นกับคนทั่วไป ไปที่ไม่ได้มีการศึกษาในทางที่อาจคิดว่าแนวคิดนี้อาจเป็นเพียงความเชื่อ อย่างไรก็ตามแนวคิดดังกล่าว ไม่ใช่ความเชื่อ แต่เป็นความรู้ที่กล่าวอ้างในทางควอนตัมฟิสิกส์อย่างชัดเจน และเป็นหลักการที่เป็นสากลไม่เพียงแต่ในมนุษย์ แต่เป็นหลักการสากลในจักรวาลและมีความสมเหตุสมผลแม้จะเป็นเพียงการทดลองในจินตนาการและไม่เคยมีการทดลองจริงนับแต่มีการคิดค้นหลักการนี้ขึ้นมา หลักการทางควอนตัมนั้นก็เช่นเดียวกับหลักการอื่นๆ ในทางวิทยาศาสตร์ที่กล่าวอ้างความเป็นสากลของข้อสรุป และคนทั่วไปสามารถที่จะมีอรรถศาสตร์ตีความที่เชื่อความจริงเหล่านี้ เช่น ไม่มีวัตถุใดบนโลกไม่ตกลงพื้นตราบที่โลกยังมีแรงโน้มถ่วงอยู่ เป็นต้น ดังนั้นเราสามารถกล่าวได้หรือไม่ ว่าบรรดานักศึกษาทางฟิสิกส์นั้นมีการฝึกฝนและปรับกรอบความคิดทางฟิสิกส์จนส่งผลให้มีอรรถศาสตร์ตีความที่สมเหตุสมผลในทางฟิสิกส์มากกว่าคนทั่วไป และหากนำคนเหล่านั้นมาเรียนและฝึกฝนในทางฟิสิกส์ก็จะทำให้มีอรรถศาสตร์ตีความเช่นเดียวกับผู้ที่อยู่ในวงวิชาการสาขาฟิสิกส์ ซึ่งจากหลักฐานของญาณวิทยาชาติพันธุ์ในกรณีปัจจุบันที่ 3 แล้วทำให้น่าเชื่อว่าเป็นไปได้ และยังกล่าวอ้างได้อีกว่าเป็นการฝึกฝนเพื่อให้คนที่ไม่มีอรรถศาสตร์ตีความที่ไม่ตรงกันนั้นมีพัฒนาการปรับเปลี่ยนไปสู่อรรถศาสตร์ตีความที่ดีกว่า หรือถูกต้องสมเหตุสมผลกว่าด้วยการเข้าใจถึงความถูกต้องสมเหตุสมผลกว่านั้นอาจเข้าใจได้ด้วยตัวอย่างง่ายๆ ในทางเรขาคณิตซึ่งสืบเนื่องจากตัวอย่างที่ได้กล่าวถึงในช่วงแรกของบทนี้ เช่น เวลาที่เราบอกว่าคุณสามเหลี่ยมคือรูปที่

มีด้านสามด้านและมีมุมสามมุม เราสามารถเข้าใจได้ทันทีว่าจริง หรือแม้เวลาที่เรารู้ว่า “รูปสามเหลี่ยม” เฉยๆ เราก็เข้าใจได้ว่าเป็นอย่างไร ในขณะที่อาจมีคนซึ่งไม่เชื่อว่า รูปสามเหลี่ยม มีด้านสามด้านและมีมุมสามมุม ซึ่งเราย่อมมองได้ว่าผู้ที่ไม่เชื่อนี้มีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง โดยในที่นี้ไม่ใช่ปัญหาของเรื่องภาษาหรือคำที่ใช้เรียก แต่เป็นปัญหาของการไม่มีอรรถัตติคุณที่เกี่ยวข้องกับรูปสามเหลี่ยม ซึ่งแม้ว่ากลุ่มคนดังกล่าวจะไม่เชื่อว่า รูปสามเหลี่ยมมีด้านสามด้านและมีมุมสามมุม ก็ไม่ได้ทำให้ความจริงเกี่ยวกับรูปสามเหลี่ยมนั้นผิดเพี้ยนไปแต่อย่างใด

อีกปัญหาที่สำคัญหากเชื่อว่าอรรถัตติคุณมีความหลากหลายนั้น อาจจะทำให้มีญาณวิทยาหลากหลายเช่นกัน จนเราอาจจะไม่สามารถบอกได้ว่า ความรู้ ที่จริงนั้นคืออะไร เนื่องจากระบบคิดที่ต่างกัน ดังเช่นหลักฐานในบทที่สอง ของวิทยานิพนธ์ซึ่งทำให้เชื่อว่า หากผู้ทำสำรวจล้วนมีอรรถัตติคุณที่ถูกต้อง เราอาจต้องมีความรู้ในหลายๆ นิยาม และมีการใช้ที่แปรผันไปตามวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ สถานะทางสังคมไปด้วย แต่กระนั้นหลักฐานในปัจจุบันที่สาม คือคนที่มีการศึกษาในรายวิชาปรัชญาไม่มาก ก็สามารถเรียนรู้จากการฝึกฝนทางปรัชญาและปรับแนวคิดรวมถึงอรรถัตติคุณที่แสดงออกให้สอดคล้องกับแนวคิดปรัชญามากขึ้น หากเราเชื่อว่าการเรียนการสอนแนวคิดทางปรัชญาส่วนหนึ่งเป็นการเรียนรู้การใช้เหตุผล เราอาจกล่าวได้หรือไม่ว่าผู้ที่ผ่านการเรียนทางปรัชญาย่อมมีการใช้เหตุผลที่ดีกว่าผู้ที่ไม่ได้เรียน หรือเรียนน้อยเช่นเดียวกัน ผู้ที่จะมีโอกาสได้เรียนทางปรัชญาในระดับที่เข้มข้น กล่าวคือมีการเรียนในรายวิชาปรัชญามากกว่าคนทั่วไป อาจจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจดีกว่า เพื่อสนับสนุนการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ในขณะที่คนอื่นอาจละทิ้งการศึกษาเนื่องจากสิ้นเปลืองหรือไปศึกษาในทางอื่น ขณะเดียวกันอรรถัตติคุณแบบตามนิยมซึ่งเกิดจากการหล่อหลอมในทางวัฒนธรรม เป็นไปได้หรือไม่ว่าความแตกต่างในบางวัฒนธรรมนั้นแท้จริงแล้วมาจากกรอบการสอนในท้องถิ่น ซึ่งแตกต่างกันแต่เพียงการฝึกฝนในการใช้เหตุผลของกลุ่มคนนั้นๆ ซึ่งในโลกปัจจุบันก็เห็นได้ชัดว่ามีกรอบความคิดที่สืบทอดผ่านทางวัฒนธรรม เช่นความเชื่อด้านศีลธรรมบางอย่าง ในคนไทยต่อพระมหากษัตริย์ ในขณะที่คนไทยนั้นมักถูกสอนว่ากรอกล่าวให้ร้ายพระมหากษัตริย์ไม่ว่าในที่สาธารณะหรือการนินทาลับหลัง เป็นบาปร้ายแรงเป็นการกระทำผิดทางศีลธรรมอย่างรุนแรงต้องได้รับการลงโทษทางศีลธรรมอย่างที่สุด(ได้แก่การตายไปลงนรก) การพูดว่าคนที่ว่าร้ายพระมหากษัตริย์เป็นความผิดร้ายแรงต้องตกนรก จึงเป็นจริงทันทีสำหรับคนไทยไม่ว่าจะนับถือศาสนาใด และถูกกล่าวอ้างคล้ายกับเป็นสากล แม้ว่าแท้จริงแล้วอาจจะจริงหรือเท็จเพียงแคในระบบวิธีคิดทางศีลธรรมของคนไทยเท่านั้น ในขณะที่ชาวอังกฤษซึ่งอยู่ในยุคเดียวกัน กลับไม่คิดว่าการวิพากษ์วิจารณ์พระมหากษัตริย์เป็นความผิดทางศีลธรรมจนต้องถูกส่งไปลงนรก ชาวอังกฤษ

จึงไม่เชื่อข้ออ้างที่ว่า การพหุศัพทวิทยาพระมหากษัตริย์แม้ในเรื่องที่เสียหายนั้นเป็นความผิดร้ายแรง ต้องตกนรก(แต่อาจผิดกฎหมายการกล่าวความเท็จหมิ่นประมาทต่อพระมหากษัตริย์) ซึ่งเมื่อตรวจสอบดูที่เหตุผลก็อาจทราบได้ว่าเหตุใดจึงมีความแตกต่าง เช่นคนไทยเชื่อว่าพระมหากษัตริย์คือเทพเจ้าและมีบุญญาธิการสูงส่ง ในขณะที่คนอังกฤษในปัจจุบันอาจจะคิดว่าพระมหากษัตริย์เป็นเพียงคนธรรมดาเกิดและตายไม่ต่างจากคนอื่นเพียงแต่ได้เกิดมาในครอบครัวของราชวงศ์ ที่เคยมีบทบาทสำคัญต่อชาติเท่านั้น กรอบวิธีคิดซึ่งหล่อหลอมจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ในบางครั้งอาจพิสูจน์ได้ไม่ชัดเจนถึงความถูกต้องแม้จะพิจารณาถึงเหตุผล กระนั้นก็มีบางอย่างที่อาจพิสูจน์ได้โดยตรรกะของการอ้างเหตุผล ตัวอย่างเช่น การพูดว่า คนไทยทุกคนรู้ว่าคนไทยทุกคนรักพระเจ้าอยู่หัว และผู้กล่าวอ้างใช้คำว่า ทุกคน ซึ่งหมายความว่า ความรู้นี้ เป็นสากลในคนไทยทุกคนที่มีส่วนร่วมกัน ถึง 2 ระดับ ได้แก่ คนไทยทุกคนรู้ประพจน์ดังกล่าว แล้วคนไทยทุกคนรักพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งในความเป็นจริงอาจมีคนไทยที่ไม่รักพระเจ้าอยู่หัว อย่างไรก็ตามการอ้างว่า มีคนไทยที่ไม่รักพระเจ้าอยู่หัว อาจเป็นข้ออ้างที่เป็นเท็จในระบบวิธีคิดของคนไทยที่กล่าวอ้างข้อความดังกล่าว เนื่องจากว่าสำหรับผู้กล่าวอ้างแล้ว ผู้ที่ไม่รักพระเจ้าอยู่หัว ย่อมไม่ใช่คนไทยและควรออกไปจากประเทศไทย กรณีนี้แสดงให้เห็นว่าระดับของความสมเหตุสมผลในการกล่าวอ้างนั้นมีอยู่จริง คือสำหรับคนที่กล่าวอ้างข้อความที่ว่า คนไทยรู้ว่าคนไทยทุกคนรักพระเจ้าอยู่หัว นั้น ข้อความนี้เป็นจริงทันทีโดยอรรถัตติญาณของเขาเนื่องจากเขาไม่เคยพบว่ามีคนไทยคนใดไม่รู้ และไม่มีคนไทยคนใดที่ไม่รักพระเจ้าอยู่หัว หากมีคนที่ไม่รู้ หรือไม่รักพระเจ้าอยู่หัวคนดังกล่าว ไม่ใช่คนไทย ข้อความนี้จึงจริงเสมอและคนไทยทุกคนรู้อย่างเป็นทางการ ในขณะที่เมื่อเรามองในกรอบที่กว้างขึ้น ข้อความดังกล่าวอาจไม่เป็นจริงเสมอและเป็นเท็จในบางกรณีทำให้ไม่สามารถกล่าวอ้างความเป็นสากลในคนไทยได้ว่าจะมีอรรถัตติญาณที่เชื่อความรู้ในข้อความดังกล่าว คืออาจมีคนไทยที่ไม่รู้ว่าคนไทยทุกคนรักพระเจ้าอยู่หัว และขณะเดียวกันก็อาจมีคนไทยที่ไม่รักพระเจ้าอยู่หัวอยู่จริง ประพจน์นี้จึงไม่สมเหตุสมผลเพียงพอ ซึ่งการที่เราจะพูดได้ว่าอะไรสมเหตุสมผลมากกว่ากันย่อมต้องดูที่เหตุผลสนับสนุนการตรวจสอบคำตอบ ที่แสดงออกถึงอรรถัตติญาณที่แตกต่างกัน

การที่มนุษย์สามารถมีพัฒนาการทางเหตุผล ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนอรรถัตติญาณที่แตกต่างออกไป อาจกล่าวได้ว่าแท้จริงแล้วแก่นของปมหลังที่ส่งผลต่ออรรถัตติญาณนั้นคือ ความมีเหตุมีผลของมนุษย์ ซึ่งอาจแตกต่างเพราะการฝึกฝนทางด้านการใช้เหตุผล หรืออาจแตกต่างเพราะระดับความซับซ้อนของปัญหาที่เป็นได้ หากเราจะพิจารณารตรวจสอบความแตกต่างของอรรถัตติญาณที่เกิดจากปัจจัยด้านความหลากหลายทางชาติพันธุ์

เช่นตัวอย่างในบทที่สองได้แก่ ปัญหาของเกตติเออร์ ซึ่งมีความแตกต่างที่มีนัยสำคัญโดยชาวตะวันตกนั้นคิดว่าบุคคลในกรณีตัวอย่างเพียงแต่มีความเชื่อไม่ใช่ความรู้ ต่างกับคนเอเชียตะวันออกส่วนใหญ่ที่คิดว่าบุคคลในกรณีตัวอย่างนั้นมีความรู้จริง ซึ่งเป็นความรู้ที่มีหลักฐานสนับสนุนให้เชื่อที่ผิด หากพิจารณาด้วยการลำดับการใช้เหตุผลทางปรัชญาแล้วผู้วิจัยเชื่อว่าเป็นไปได้ยากที่จะเชื่อได้ว่าบุคคลในกรณีตัวอย่างนั้นมีความรู้จริงๆ เนื่องจากหลักฐานที่อยู่ในข้ออ้างนั้นผิด แม้ความจริงจะยังถูกต้องอยู่ ซึ่งโดยปกติแล้วนักญาณวิทยายอมเชื่อว่ากรณีดังกล่าวเป็นปัญหาจริง และเป็นกรณีสอดคล้องเหตุผลมาก นักญาณวิทยาชาติพันธุ์ไม่ได้มีการทำสำรวจใดๆ เกี่ยวกับการอ้างเหตุผลรองรับอรรถศาสตร์ที่แตกต่างออกไปในกรณีที่เราเชื่อว่าคุณตัวอย่างในการแก้ปัญหาของเกตติเออร์นั้น ยอมรับว่าเป็นความรู้ได้อย่างไร กระนั้นเราก็สามารถพิจารณาได้ว่าอรรถศาสตร์ญาณในลักษณะดังกล่าวให้คำตอบที่ไม่สมเหตุผลสมผลในทางปรัชญาแบบดั้งเดิม

กรณีดังกล่าวเราอาจพิจารณาได้ว่า คำกล่าวอ้างถึงอรรถศาสตร์ที่ปรากฏเป็นสากลในทางญาณวิทยานั้น รับเอาแต่อรรถศาสตร์ที่ถูกต้องและให้คำตอบที่สมเหตุผลสมผลเท่านั้น เช่นเดียวกับการพิจารณาเรื่อง ความรู้ ซึ่งต้องเป็นความรู้ที่จริงเท่านั้นในทางญาณวิทยา การมีอรรถศาสตร์ที่แตกต่างออกไป หากตรวจสอบระบบการคิดแล้วไม่มีความสมเหตุผลสมผล ผู้วิจัยคิดว่าเราไม่อาจยอมรับเอามาเป็นประเด็นหลักในทางญาณวิทยาตามปรัชญาแบบดั้งเดิมได้ ดังนั้นความแตกต่างของอรรถศาสตร์ที่มีปัจจัยทางชาติพันธุ์นั้น เราอาจตีกรอบได้ว่าในบางชาติพันธุ์มีกลุ่มคนที่ไม่มีความสมเหตุผลสมผลทางอรรถศาสตร์ (invalid action of intuition) ขณะเดียวกันจากหลักฐานของญาณวิทยาชาติพันธุ์ก็มีการเปรียบเทียบในตัวเองสำหรับกลุ่มคนที่มีชาติพันธุ์เดียวกัน เช่นชาวเอเชียตะวันออกซึ่งแม้ส่วนใหญ่จะมีอรรถศาสตร์ตรงกันข้ามกับความเชื่อโดยทั่วไป ไปในทางปรัชญา แต่ก็ยังมีคนอีกจำนวนมากซึ่งจากกลุ่มตัวอย่างแล้วมีปริมาณที่เหลื่อมกันน้อยมาก ยังคงเห็นคล้อยตามกับความคิดดั้งเดิมในทางปรัชญา หมายความว่าแม้แต่คนในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันยังมีอรรถศาสตร์ที่ไม่สอดคล้องกันและมีจำนวนเทียบกันได้เกือบครึ่งต่อครึ่งตามแผนภูมิเปรียบเทียบที่ญาณวิทยาชาติพันธุ์ได้สำรวจมานั้น อาจทำให้เราไม่อาจกล่าวอ้างได้ว่า ความแตกต่างทางอรรถศาสตร์นั้นขึ้นอยู่กับชาติพันธุ์อย่างแท้จริง และยิ่งเห็นเป็นเช่นนั้นเมื่อเทียบกับกลุ่มชาวอินเดียซึ่งมีคนจำนวนมากเช่นกันที่ไม่ได้มีความเห็นตรงข้าม กับข้ออ้างสนับสนุนทางญาณวิทยา

ขณะเดียวกันเมื่อเราพิจารณาถึงตัวอย่างเรื่องเล่าที่มีความซับซ้อนน้อย ดังเช่นตัวอย่างเรื่องการโยนเหรียญในการทดลองครั้งที่ 4 ของญาณวิทยาชาติพันธุ์ โดยสำรวจกับกลุ่มคนที่มีความแตกต่างทางฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจ ผลสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างพบว่าแทบไม่มี

ความแตกต่างกันของอรรถศาสตร์ติตติย แต่เมื่อเปลี่ยนไปสู่ตัวอย่างเรื่องเล่าที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ได้แก่มุมมองต่อวิมตินิยมในปัญหาเรื่องม้าลายในการทดลองที่ 5 กลับพบว่ามีคนที่มีความรู้ทางสังคมที่ต่ำกว่าบางส่วนที่มีอรรถศาสตร์ติตติยที่ตรงกันข้ามกับในทางปรัชญา แต่ก็ไม่ได้มากไปกว่าคนจำนวนมากที่มีความรู้ทางสังคมเท่าเทียมกันซึ่งยังคงมีความเห็นที่สอดคล้องกับแนวคิดดั้งเดิมในทางปรัชญา ซึ่งมีนัยเกี่ยวกับวิมตินิยมว่าเป็นปัญหาในทางญาณวิทยา โดยในส่วนของผู้ที่มีความรู้ทางสังคมและเศรษฐกิจที่ดีกว่านั้นมีเพียงความแตกต่างที่น้อยมากคือ ส่วนใหญ่จะมีความคิดเห็นที่เป็นไปอย่างที่น่าปรัชญาแบบดั้งเดิมเชื่อ จากความแตกต่างกันใน 2 กรณีนี้ มีข้อสังเกตที่ควรพิจารณาเกี่ยวกับสมรรถภาพทางด้านการใช้เหตุผลของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสำรวจคือ ในระดับปัญหาที่มีความซับซ้อนน้อยมากนั้น ควรส่วนใหญ่ไม่ว่าจะอยู่ในกลุ่มใดกลับมีอรรถศาสตร์ติตติยที่ส่งผลถึงคำตอบของแบบสอบถามที่ไม่แตกต่างกัน และในปัญหาที่ซับซ้อนมากขึ้นกลับทำให้คนบางกลุ่มตอบปัญหาในลักษณะที่แตกต่างออกไป ซึ่งเมื่อพิจารณาความแตกต่างนั้นด้วยวิธีการอ้างเหตุผล ก็พบว่าคำตอบนั้นไม่สมเหตุสมผลและญาณวิทยาชาติพันธุ์ก็ไม่ได้แสดงให้เห็นระบบวิธีคิดอื่นใดที่จะรองรับว่าอรรถศาสตร์ติตติยดังกล่าว อยู่บนกรอบของญาณวิทยา ลักษณะอื่นๆ ที่สมเหตุสมผลได้ นัยดังกล่าวสื่อให้เห็นว่าปัญหาที่ซับซ้อนเกินไปอาจทำให้คนบางกลุ่มแสดงออกอรรถศาสตร์ติตติยที่ไม่สมเหตุสมผล หากเราไม่คิดว่าคำตอบนั้นเป็นการเดาสุ่ม หรือเดาสุ่ม และเชื่อว่าเป็นอรรถศาสตร์ติตติยที่เกิดมาจากปมหลังบางอย่างของผู้ถูกสำรวจจริง จากข้อสังเกตนี้ทำให้เราเชื่อได้ว่าแท้จริงแล้ว ปัจจัยทางสังคมไม่ได้มีส่วนอะไรต่ออรรถศาสตร์ติตติย แต่ปัจจัยทางสังคมนั้นอาจมีส่วนต่อประสบการณ์ชีวิตและโอกาสในการฝึกฝนด้านการใช้เหตุผลแตกต่างกันมากกว่าจะเป็นดังเช่นญาณวิทยาชาติพันธุ์กล่าวอ้าง

จากทั้งสองกรณี เมื่อพิจารณาอย่างลึกซึ้งด้วยการวิเคราะห์แล้ว เราอาจตั้งข้อสงสัยได้ว่า ปัจจัยทางด้านชาติพันธุ์และปัจจัยด้านฐานะทางเศรษฐกิจสังคม ไม่ได้ส่งผลต่ออรรถศาสตร์ติตติยที่อยู่ภายใต้ระบบที่จริงโดยระบบของตัวมันเอง ตราบเท่าที่ญาณวิทยาชาติพันธุ์ยังไม่สามารถแสดงหลักฐานได้ว่าอรรถศาสตร์ติตติยที่อาจส่งผลต่อมุมมองทางญาณวิทยาที่แตกต่างออกไปนั้น มีระบบญาณวิทยาแบบใดมารองรับความถูกต้องในตัวเองของระบบนั้นๆ ซึ่งมีความเห็นที่ตรงข้ามกับญาณวิทยาแบบดั้งเดิมอย่างคนละชั่วในแง่ การรู้ หรือการเชื่อ แม้แต่มุมมองต่อวิมตินิยมซึ่งญาณวิทยาชาติพันธุ์ได้กล่าวอ้างว่ามีความสำคัญน้อยมากสำหรับคนบางกลุ่มที่ไม่เห็นว่าวิมตินิยมเป็นปัญหา ดังนั้นผู้วิจัยจึงคิดว่าเราควรตีกรอบเพียงแค่อรรถศาสตร์ติตติยที่แตกต่างกันของกลุ่มสำรวจนั้นแท้จริงแล้วเกิดขึ้นเพราะความสามารถทางด้านการใช้เหตุผล ของบุคคลซึ่งมีเหตุมีผล มากกว่าคนอีกกลุ่มซึ่งขาดสมรรถภาพในการใช้เหตุผลเท่านั้น ทั้งในแง่ประเด็น

ทางญาณวิทยาไปจนถึงปัญหาที่อาจไม่มีความซับซ้อนมากนัก ก็ล้วนขึ้นอยู่กับความสามารถทางเหตุผล โดยปัจจัยด้านวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ และฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมนั้นไม่ใช่ตัวแปรที่แท้จริง และเมื่อยกขึ้นมาเป็นตัวแปรก็ยังเห็นความขัดแย้งในกลุ่มผู้ถูกสำรวจกลุ่มเดียวกันที่บางครั้งบางตัวอย่างก็มีความเหลื่อมล้ำกันไม่มากทั้งในหมู่ชาวตะวันตกด้วยตนเอง ชาวอินเดียหรือชาวเอเชียตะวันออกด้วยตนเอง จึงไม่สามารถกล่าวอ้างอย่างเหมารวมว่าทั้งสองปัจจัยเป็นตัวแปรที่ส่งผลกระทบอย่างแท้จริง แต่อย่างไรก็ตามปัจจัยดังกล่าวก็อาจมีผลจริง ต่อวิถีชีวิตและประสบการณ์ซึ่งหล่อหลอมความสามารถทางการใช้เหตุผลขึ้นมา โดยความแตกต่างนั้น มีเพียงระดับของผู้ที่มีความสามารถทางเหตุผลมาก กับผู้ที่มีระดับความสามารถทางเหตุผลน้อย ไล่เรียงกันไปเท่านั้น

จากหลักฐานสนับสนุนปัจจัยที่สามของญาณวิทยาชาติพันธุ์ได้แก่ผู้ที่มีการศึกษา ในรายวิชาทางปรัชญามีแนวโน้มที่จะมีอรรถัตติญาณดังเช่นที่ปรัชญาแบบดั้งเดิมกล่าวอ้างนั้น เป็นตัวอย่างหนึ่งที่ค่อนข้างทำให้เห็นภาพของผู้ที่มีการฝึกฝนทางการใช้เหตุผล ซึ่งโดยปกติแล้วการเรียนการสอนในทางปรัชญาแบบดั้งเดิมก็เป็นการเรียนวิเคราะห์ และการอ้างเหตุผล ดังนั้นจึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าผู้ที่ผ่านการเรียนในรายวิชาปรัชญามากกว่าคนทั่วไป มีความสามารถทางการใช้เหตุผลมากกว่าปกติ แต่ก็ไม่สามารถเหมารวมได้ทั้งหมดเนื่องจากขึ้นอยู่กับความสามารถในการเรียนรู้และทำความเข้าใจเช่นเดียวกัน ประเด็นของความสอดคล้องทางอรรถัตติญาณในหมู่ผู้ที่ฝึกฝนทางปรัชญานั้น ไม่ใช่ประเด็นของการเห็นด้วยกับแนวการอ้างเหตุผลนั้นๆ ซึ่งอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิด ตัวอย่างเช่นผู้ที่ศึกษาการอ้างเหตุผลของเดการ์ตส์นั้น อาจสามารถที่จะมีอรรถัตติญาณในแบบที่เดการ์ตส์กล่าวอ้างแต่อาจไม่เห็นด้วย และตั้งประเด็นขึ้นมาเพื่อถกเถียงกับแนวคิดของเดการ์ตส์ได้เช่นกัน อรรถัตติญาณในลักษณะดังกล่าวเป็นเพียงมุมมองต่อประพจน์หรือการอ้างเหตุผลว่าเห็นถึงการเกิดขึ้นจริงได้ เช่นเดียวกับปัญหาของเกตติเออร์หรือปัญหาสมองในถังของพิตินัม ซึ่งการมีอรรถัตติญาณดังกล่าวสำคัญต่อการมีมุมมองในทางญาณวิทยาเพื่อถกเถียงตรงประเด็นไม่ว่าจะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย กับแนวคิดหรือปัญหาซึ่งมีอยู่มากมายหลากหลายนับแต่มนุษย์เริ่มมีความคิดทางญาณวิทยาเป็นต้นมา หลักฐานที่สนับสนุนปัจจัยที่สามทางญาณวิทยาชาติพันธุ์นั้น นักปรัชญาเชิงทดลองใช้อ้างถึงเหตุผลของการที่เหตุใดผู้ที่มีการศึกษาในทางปรัชญาจึงยอมรับคำกล่าวอ้างที่ผิด ได้แก่ความเป็นสากลของอรรถัตติญาณ นั่นก็เพราะเรามีการเรียนรู้และปรับเปลี่ยนแนวคิดจนเข้ากันได้ดีกับประเด็นทางปรัชญาซึ่งผู้วิจัยไม่เห็นด้วย ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า หากพิจารณาการอ้างเหตุผลเชิงวิมตินี้ให้ดี เราจะพบว่าอรรถัตติญาณที่นักปรัชญากล่าวอ้างนั้นเป็นเรื่องของการใช้เหตุผลที่สมเหตุสมผล เราไม่ได้ถูกตั้ง

เข้าไปสู่วงวนของการล้างสมอง หรือฝึกฝนตีกรอบให้เชื่อตาม ในวงสนทนาทางปรัชญานั้นเราสามารถเห็นคัดค้านได้ แต่สิ่งหนึ่งที่สำคัญคือเราจำเป็นต้องเห็นประเด็นเสียก่อน ได้แก่การมีอ็ชฌัตติกญาณที่สมเหตุสมผลและตรงกันต่อเรื่องที่จะนำมาถกเถียงกัน ซึ่งผลสำรวจที่เป็นหลักฐานนั้นเองก็เป็นตัวยืนยันว่าผู้ที่ผ่านการศึกษาในรายวิชาปรัชญามาน้อยนั้น ขาดการมองเห็นถึงแก่นของปัญหาหรือมุมมองทางญาณวิทยาจนอาจจะเลยการถกเถียง หรือที่ญาณ-วิทยาชาติพันธุ์อ้างว่าคนบางกลุ่มมองไม่เห็นวาทกรรมต่างๆ ดังกล่าวนั้นเป็นปัญหา เราอาจเปรียบเทียบได้กับปัญหาทางควอนตัมฟิสิกส์เรื่องแมวของชโรดิงเงอร์ ซึ่งคนที่ขาดความสนใจในทางฟิสิกส์อาจไม่เห็นว่าการที่แมวมีสองสถานะพร้อมกันในเวลาเดียวกันคือเป็นและตายนั้น เป็นปัญหาแต่อย่างไรหรืออาจคิดว่าเป็นไปไม่ได้ด้วยซ้ำ อาจมองว่าชโรดิงเงอร์เพียงแต่เชื่อเท่านั้น ไม่เห็นว่าเป็นเรื่องทางควอนตัมฟิสิกส์นี่จะเป็นปัญหาในขณะที่หลักการของควอนตัมฟิสิกส์ตระหนักดีว่าเรื่องนี้เป็นปัญหาสำคัญและยังไม่สามารถแก้ไขได้ เช่นเดียวกับปัญหาในทางปรัชญาซึ่งการถกเถียงในปรัชญาสมัยใหม่เริ่มมาจากการอ้างเหตุผลเชิงวิมิตที่ใช้อ็ชฌัตติกญาณที่นักปรัชญาอ้างว่าเป็นสากลในมนุษย์เป็นหลักฐาน โดยอ็ชฌัตติกญาณที่เป็นสากลดังกล่าวไม่ได้มีอยู่โดยผิวเผินทันทีแต่ต้องพิจารณาอย่างเข้าใจด้วยเหตุผล และในกาลถัดมาก็มีนักปรัชญาอีกมากมายที่พยายามถกเถียงหรือตีความ อ็ชฌัตติกญาณที่เป็นสากลซึ่งเป็นหลักฐานสำคัญในการถกเถียงนี้ ซึ่งแม้การสำรวจทางญาณวิทยาชาติพันธุ์จะใช้เรื่องเล่าที่เข้าใจไม่ยาก แต่มีนัยถึงแนวคิดที่สำคัญหลายอย่างทางญาณวิทยา ก็ยังไม่อาจหักล้างหลักฐานนี้ลงไปได้ตราบเท่าที่เรายังไม่ได้พิสูจน์ถึงความสามารถทางเหตุผล ที่ให้คำตอบที่แตกต่างออกไปได้อย่างสมเหตุสมผล และทำให้เราเชื่อได้จริงๆว่าสามารถจะมีระบบคิดทางญาณวิทยาที่ต่างออกไปด้วยการหักล้างหลักฐานนั้น

เราอาจเข้าใจได้ว่าแก่นแท้ของปัญหานี้ แท้จริงคือความแตกต่างของการผลกระทบจากหลอหลอมและการฝึกฝนการใช้เหตุผลที่ดี ซึ่งมีที่มาจากพื้นฐานทางด้านประสบการณ์ชีวิต ที่อาจแตกต่างกันไปตามสภาวะแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมชาติพันธุ์ ภูมิภาคท้องถิ่นที่อาศัย ภาษา ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม หรือแม้แต่การหลอหลอมกันในครอบครัว ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้และสร้างบุคคลที่มีเหตุมีผลมากหรือน้อยขึ้นมา หากข้อเท็จจริงเป็นไปดังการพิจารณานี้วิธีแก้ไข ย่อมไม่ใช่การจัดแบ่งกลุ่มความคิดทางญาณวิทยาออกไปหลายหมวดหมู่ แต่คือการให้การศึกษาด้านการใช้เหตุผล เช่นการเรียนวิชาการใช้เหตุผล ในมหาวิทยาลัยให้มากยิ่งขึ้น หรือการจัดหลักสูตรการเรียนรู้อันรายวิชาปรัชญาแบบพื้นฐาน แก่นักเรียนนักศึกษาเช่นเดียวกับวิชาพื้นฐานแขนงอื่นๆ เช่นวิชา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และ สังคมศาสตร์ เป็นต้น ข้อเสนอดังกล่าวไม่ใช่การตั้งผู้คนเข้าสู่อ็ชฌัตติกญาณแบบเรียนตามนัก

ปรัชญา (intuition elitism) แต่เป็นการฝึกฝนการใช้เหตุผลเพื่อเพิ่มสมรรถภาพทางเหตุผลให้คนทั่วไปสามารถใช้เหตุผลที่สมเหตุสมผลยิ่งขึ้น เหมือนดั่งการเพิ่มความสามารถในศาสตร์แขนงอื่น นับแต่ชั้นประถม ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าเมื่อคนส่วนใหญ่มีเหตุมีผลมากขึ้นอย่างแท้จริงกระจายไปทั่วโลก ทุกภูมิภาคอย่างเท่าเทียมกันทุกระดับสังคม คำตอบจากการสำรวจทางญาณวิทยาชาติพันธุ์อาจแตกต่างออกไป และเป็นไปในทางที่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 3 แต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น เนื่องจากอย่างน้อย เราเชื่อได้ว่าไม่ว่าใครก็ตามที่มีการเรียนรู้การใช้เหตุผลมากกว่าคนที่ไม่ได้มีการเรียนรู้ จะมีอรรถกถาติกาญาณที่ให้คำตอบซึ่งสมเหตุสมผลมากกว่าดังผลการทดลองที่ 9 เกี่ยวกับสมองในถึงซึ่งหากพิจารณาด้วยเหตุผลแล้ว คำตอบของผู้ที่ผ่านการเรียนในรายวิชาปรัชญา แสดงออกได้สมเหตุสมผลมากกว่า อย่างไรก็ตามในกลุ่มคนที่มีการเรียนในรายวิชาปรัชญาเท่ากัน ก็ยังมีกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยและแสดงออกในทางตรงกันข้ามอยู่มาก หมายความว่าแม้แต่การสนับสนุนให้เพิ่มการศึกษาในด้านที่เกี่ยวข้องกับการฝึกฝนการใช้เหตุผล ก็ยังไม่อาจทำให้คนบางกลุ่มมีทรรศน์ในทางญาณวิทยาเช่นเดียวกับที่ในวงการปรัชญาเชื่อ

ประเด็นสุดท้ายที่สำคัญเกี่ยวกับอรรถกถาติกาญาณ คืออรรถกถาติกาญาณยังสามารถใช้เป็นหลักฐานในการอ้างเหตุผลหรือไม่เมื่อกล่าวอ้างที่ว่าอรรถกถาติกาญาณทำเป็นสากลเท่านั้นที่เป็นหลักฐานในการอ้างเหตุผลเชิงวิมุตติ ซึ่งจากการวิเคราะห์ที่ผ่านมาในท้ายที่สุดพบว่าแม้จะตัดปัจจัยทางด้านชาติพันธุ์และฐานะทางสังคมเศรษฐกิจออกไป เพื่อตีกรอบให้แคบลงถึงผู้ที่มีการเรียนในรายวิชาปรัชญา ซึ่งเป็นการเรียนที่น่าเชื่อว่าจะสามารถช่วยปรับความสามารถทางด้านการใช้เหตุผลให้ดีขึ้นได้ ก็ยังมีกลุ่มคนที่มีอรรถกถาติกาญาณที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดทางญาณวิทยา เช่นเดิมซึ่งในกลุ่มตัวอย่างที่ถูกสำรวจก็ถือว่าเป็นกลุ่มที่มากพอประมาณ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเชื่อว่าสมรรถภาพทางด้านการใช้เหตุผลนั้นส่งผลอย่างสำคัญต่อการเข้าใจการอ้างเหตุผลและประเด็นที่ซับซ้อนในทางญาณวิทยาจริงดังตัวอย่างประกอบกรวิเคราะห์ที่ได้ยกไปแล้ว เราสามารถเชื่อได้จริงว่ามีคนบางกลุ่มที่ขาดความสามารถในการใช้เหตุผล และคนกลุ่มนี้มักมีอรรถกถาติกาญาณที่ผิดไปจากความเข้าใจโดยทั่วๆ ไป และสามารถนำคนเหล่านี้มาปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาความสามารถในการใช้เหตุผลได้ แต่การยอมรับเช่นนี้ ไม่ได้หมายความว่าผู้วิจัยยอมรับอย่างชัดเจนว่า อรรถกถาติกาญาณนั้นไม่มีความเป็นสากล เนื่องมาจากนัยของการยอมรับถึงความแตกต่างด้านสมรรถภาพในการใช้เหตุผลนั้น อาจหมายความว่าความเป็นสากลอาจซ่อนอยู่ในส่วนลึกของคนที่เหล่านั้น หรืออาจมีความจริงที่เป็นสากลอยู่โดยไม่เกี่ยวข้องกับการหล่อหลอมเชิงประสบการณ์ และตรวจสอบวัดโดยทางสถิติซึ่งเป็นข้อมูลจริง (Fact) ตามแนวทางของนักปรัชญาเชิงทดลองก็ได้ และการฝึกฝนการใช้เหตุผล ก็เป็นการดึงเอาอรรถกถาติกาญาณที่ตี้นั้นออกมา ซึ่งน่าจะเป็นเช่นเดียวกับความตั้งใจ

ของเดการ์ตส์ที่คิดว่าหากเราตัดความเชื่อดั้งเดิมทั้งปัจจัยทางผัสสะ และเหตุผลออกไปทั้งหมดแล้ว จะสามารถมองเห็นถึงอัจฉัตติญาณที่เป็นสากลในการอ้างเหตุผลเช่นเดียวกับที่เขากล่าวอ้างได้ ไม่ว่าจะเชื่อตามเขาหรือไม่ก็ตาม

ทั้งนี้จากหลักฐานทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ นักปรัชญาทดลองเสนอข้ออ้างเกี่ยวกับความสามารถของอัจฉัตติญาณที่ยังสามารถใช้เป็นหลักฐานในการอ้างเหตุผลได้หรือไม่ หากยังเป็นหลักฐานแล้วควรเป็นไปในลักษณะใด หรือเราควรตัดอัจฉัตติญาณออกจากการถกเถียงไปเลย ซึ่งหากไม่มีอัจฉัตติญาณแล้วการอ้างเหตุผลทั้งหลายในทางญาณวิทยาที่ผ่านมา จะส่งผลกระทบมากน้อยเพียงใด

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ประเด็นถกเถียงทางญาณวิทยาชาติพันธุ์

4.1 มุมมองของนักปรัชญาเชิงทดลองต่อแนวคิดหลังญาณวิทยาชาติพันธุ์

4.1.1 มุมมองและข้อเสนอของนักปรัชญาเชิงทดลอง

นักปรัชญาเชิงทดลองซึ่งเป็นกลุ่มของนักปรัชญาผู้ซึ่งสนับสนุนวิธีการอ้างเหตุผลแบบวิธีใหม่ที่ควรใช้หลักฐานที่ชัดเจนในเชิงประจักษ์ในการอ้างเหตุผล โดยเฉพาะเรื่องความเหมาะสมของอรรถศาสตร์ที่มาจากการทดลองในจินตนาการ(thought-experiment) ที่นักปรัชญาอ้างความเหมือนอย่างเป็นสากลในมนุษย์และใช้สนับสนุนข้ออ้างทางปรัชญา นักปรัชญาทดลองเสนอวิธีการตรวจสอบการอ้างเหตุผลด้วยหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ หรือทางจิตวิทยาโดยการสำรวจสอบถามจากผู้คนจริงตั้งหลักฐานในบทที่สองของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ซึ่งมักพบว่าต่างมีอรรถศาสตร์ที่ต่างกันออกไป และในบางกรณีก็ขัดแย้งกลับสิ่งที่นักปรัชญาแบบดั้งเดิมกล่าวอ้าง อย่างไรก็ตามนักปรัชญาเชิงทดลองมีทรรศนะเกี่ยวกับความเหมาะสมของอรรถศาสตร์ในการใช้เป็นหลักฐานในการอ้างเหตุผลแตกออกเป็นสองกลุ่ม¹ ได้แก่

4.1.1.1 *กลุ่มมุมมองแบบหรือสร้างรากฐานใหม่ (Proper foundation view)* คือมุมมองของผู้ที่เห็นว่า นักปรัชญาควรพิจารณาใหม่เกี่ยวกับความเหมาะสมในการเชื่อหรือเรียนรู้ และใช้อรรถศาสตร์เป็นหลักฐานในการอ้างเหตุผลและสืบทอดข้ออ้างนี้ในทางปรัชญา โดยกลุ่มนี้เดิมจะให้ความสนใจเกี่ยวกับประเด็นทางปรัชญาได้แก่ ประเด็นที่เกี่ยวกับการกระทำ, เจตจำนงเสรี และความรับผิดชอบทางศีลธรรม โดยนักปรัชญาเชิงทดลองในกลุ่มนี้มีความเห็นว่าอรรถศาสตร์ที่สำรวจจากผู้คนจริงๆ จะให้คำตอบที่แท้จริงได้มากกว่าการนั่งคิดด้วยตัวเองหรือเรียบเรียงสืบทอดกันมาเพราะการฝึกฝนในทางปรัชญาแบบดั้งเดิม มักจะทำให้เกิดอรรถศาสตร์ที่ถ่ายทอดมาจากแบบอย่างของอาจารย์ผู้ดูแลหรือนักปรัชญาที่เชี่ยวชาญ หรืออรรถศาสตร์แบบตามนิยมซึ่งเป็นการเรียนรู้โดยสภาพแวดล้อมแบบซ้ำๆ จากกลุ่มสังคมที่ได้อาศัยอยู่ ผลลัพธ์เกี่ยวกับอรรถศาสตร์ทางญาณวิทยาที่มาจากการทดลองทางปรัชญานั้น สามารถใช้เป็นหลักฐานสนับสนุนหรือโต้แย้ง ข้ออ้างหรือการใช้อรรถศาสตร์เป็นหลักฐานในประเด็นทางปรัชญาวิเคราะห์ได้โดยการยืนยันความเชื่อแบบเดิมเนื่องจากผลสำรวจมีความสอดคล้องกัน หรือ

1

Alexander J. and Weinberg, M.J. 2007. "Analytic Epistemology and Experimental Philosophy". in *Philosophical Compass*

.Blackwell Publishing Ltd., 2/1(2007): pp.60-61.

อาจหักล้างเหตุผลแบบดั้งเดิมในการณิที่ผลลัพธ์นั้นเป็นไปในทางตรงกันข้ามหรือแตกต่างจากสิ่งที่นักปรัชญาเชื่อหรือเข้าใจ สิ่งที่นักปรัชญาเชิงทดลองในกลุ่มนี้ค้นคว้าและต้องการพิสูจน์คือความแตกต่างกัน ของอรรถัตติกญาณที่นักปรัชญายึดถือ กับอรรถัตติกญาณในหมู่คนที่ไม่ใช่ นักปรัชญา และมีจุดมุ่งหมายหลักคือเสริมปรัชญาเชิงทดลองให้เป็นส่วนสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับการคิดและฝึกฝนเรียนรู้ในทางปรัชญา นอกจากการคิดปรัชญาในแนวทางดั้งเดิม ปัญหาที่นักปรัชญาเชิงทดลองในกลุ่มนี้มีต่อแนวคิดปรัชญาแบบดั้งเดิมคือความเหมาะสมของอรรถัตติกญาณ ซึ่งเชื่อว่าจะมีความแตกต่างหลากหลายไม่เป็นสากล เราควรตระหนักว่าอรรถัตติกญาณแบบใดที่จะเหมาะสม หรือสมควรใช้ในการอ้างเหตุผลได้ถูกต้องจริงๆ ในทางปรัชญา

4.1.1.2 *กลุ่มมุมมองแบบจำกัดประเด็น (Restrictionist view)* คือมุมมองที่เห็นว่า อรรถัตติกญาณทางญาณวิทยานั้นมีปัญหา และเห็นว่าไม่ควรใช้อรรถัตติกญาณเป็นหลักฐานสนับสนุนหรือโต้แย้งใดๆ ได้อีก ประเด็นการอ้างเหตุผลที่มีการใช้อรรถัตติกญาณเป็นหลักฐานนั้น อาจไม่จำเป็นจะต้องกล่าวถึงอีกเลย นักปรัชญาในกลุ่มนี้เดิมจะให้ความสนใจเกี่ยวกับประเด็นทางญาณวิทยาและประเด็นทางปรัชญาภาษา ซึ่งแนวคิดทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ก็เริ่มมาจากนักปรัชญาเชิงทดลองในกลุ่มนี้ และเช่นเดียวกันหลักฐานทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ก็สนับสนุนเกี่ยวกับความเหมาะสมในการอ้างอรรถัตติกญาณเป็นหลักฐานในการอ้างเหตุผลซึ่งได้ข้อสรุปว่าเราไม่ควรจะใช้อรรถัตติกญาณที่มาจาก การทดลองในจินตนาการอีกต่อไป เนื่องจากการกล่าวอ้างว่า การคิดตามเรื่องเล่าหรือการทดลองในจินตนาการแล้วจะเห็นถึงอรรถัตติกญาณที่เป็นสากลนั้นเป็นคำกล่าวที่ผิด การอ้างเหตุผลที่เกี่ยวข้องหรือใช้อรรถัตติกญาณลักษณะนี้เป็นหลักฐานก็ไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงหรือวิตกกังวลเพราะอาจไม่มีความสำคัญและจำเป็นใดๆ อย่างที่นักปรัชญาแบบดั้งเดิมกล่าวอ้าง เนื่องจากอรรถัตติกญาณดังกล่าวไม่ได้มีความเป็นสากลและไม่ใช้ปัญหา หรือข้ออ้างที่เกี่ยวข้องกับมวลมนุษย์ทั้งหมด สำหรับนักปรัชญาเชิงทดลองในกลุ่มนี้ อรรถัตติกญาณที่มาจาก การทดลองในจินตนาการทั้งในทางปรัชญาวิเคราะห์ หรือปรัชญาทดลองล้วนใช้เป็นหลักฐานไม่ได้เช่นกัน เนื่องมาจากหลักฐานชิ้นสำคัญในทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ที่พิสูจน์ได้ว่า อรรถัตติกญาณไม่มีความเหมาะสมใดๆ อีกเลยในการใช้เป็นหลักฐานของการอ้างเหตุผล การทดลองของนักปรัชญาในกลุ่มมุมมองแบบหรือสร้างรากฐานใหม่ (Proper foundation view) นั้นไม่สามารถช่วยแก้ต่าง หรือตรวจสอบความถูกต้องใดๆ ให้กับปรัชญาแบบดั้งเดิมได้ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการอ้างเหตุผลในทางปรัชญาแบบดั้งเดิมเช่นแนวคิดทางญาณวิทยานั้น มีการอ้างเหตุผลเชิงวิมิติซึ่งใช้อรรถัตติกญาณที่มาจาก การคิดหรือทดลองในจินตนาการเป็นหลักฐานโดยอ้างความเป็นสากลของอรรถัตติกญาณนั้น ว่าโดยทั่วไปแล้วมนุษย์สามารถทดลองคิดและเข้าใจได้ตรงกัน นักปรัชญา

ซึ่งทดลองไม่มีความจำเป็น ที่จะยังคงตรวจสอบความถูกต้องให้กับอ็ชฌัตติกญาณในลักษณะดังกล่าว เนื่องมาจากว่าหลักฐานจากการสำรวจในทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ ทำให้เชื่อได้ว่าแท้จริงแล้วการรับรู้ของคนที่มีความแตกต่างตามปัจจัยทั้งสามได้แก่ วัฒนธรรมทางชาติพันธุ์ ระดับฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจ รวมทั้งพื้นฐานการศึกษาในรายวิชาปรัชญานั้น มีอ็ชฌัตติกญาณที่ไม่ตรงกันจากการทดลองตั้งคำถามจากเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางปรัชญา ดังนั้นข้ออ้างที่ว่า มีอ็ชฌัตติกญาณที่เป็นสากลและมนุษย์สามารถรับรู้ได้โดยธรรมชาติจึงเป็นสิ่งที่ไม่สมเหตุสมผลและไม่จำเป็นต้องตรวจสอบหรือหาหลักฐานคัดค้าน

4.1.2 ปัญหาของข้อเสนอของญาณวิทยาชาติพันธุ์

ปัญหาเบื้องต้นเกี่ยวกับความเป็นหลักฐานนั้น บนข้อถกเถียงของนักปรัชญาแบบดั้งเดิมนั้น ก็มีทั้งการอ้างเหตุผลสนับสนุนและโต้แย้ง ซึ่งแนวคิดที่สนับสนุนอ็ชฌัตติกญาณในแง่ความเป็นหลักฐานของอ็ชฌัตติกญาณ เช่นแนวคิดของ จอร์จ บีลเลอร์ (George Bealer) ซึ่งเห็นว่าอ็ชฌัตติกญาณโดยเฉพาะที่มาจากกระบวนการคิดวิเคราะห์ทางปรัชญา (rational intuition) มีความเป็นหลักฐานของการให้เหตุผลสนับสนุนความรู้² ซึ่งบีลเลอร์เรียกว่าความรู้ก่อนประสบการณ์และคล้ายกับสิ่งที่กล่าวอ้างในญาณวิทยาของเดการ์ตส์ (clear and distinct perception) บีลเลอร์เรียกสิ่งนี้ว่าหลักฐานแบบก่อนประสบการณ์ (a priori evidence) ซึ่งสามารถให้โน้ตทัศน์ที่แน่นอนเกี่ยวกับความรู้ได้แม้ไม่อาศัยประสบการณ์หรือตัดสินที่ผ่านเข้ามาในชีวิตเราจากประสบการณ์ทั้งหมด และมีความเป็นหลักฐานไม่น้อยไปกว่าประสบการณ์ (experience) การสังเกต (observation) หรือบันทึกข้อพิสูจน์ (testimony) เขาได้ยกตัวอย่างในแนวคิดประสบการณ์นิยมที่ยืนยันว่า อ็ชฌัตติกญาณไม่สามารถใช้เป็นหลักฐานในการอ้างเหตุผลเกี่ยวกับความรู้เทียบเท่ากับหลักฐานจากประสบการณ์ เนื่องมาจากความเป็นพื้นฐานที่ไม่เพียงพอ แต่บีลเลอร์เชื่อว่าอ็ชฌัตติกญาณมีความเป็นพื้นฐานพอ และฝ่ายประสบการณ์นิยมก็ไม่ได้ให้เหตุผลสนับสนุนว่าอ็ชฌัตติกญาณไม่สามารถใช้เป็นหลักฐานได้ แต่ใช้การทวนซ้ำข้ออ้างดังกล่าว เพื่อบอกว่าอ็ชฌัตติกญาณใช้เป็นหลักฐานเทียบเท่าการรับรู้ผ่านประสบการณ์ไม่ได้ บีลเลอร์เห็นว่าอ็ชฌัตติกญาณยังสามารถให้โน้ตทัศน์ที่แน่นอนแก่เราได้เทียบกับประสบการณ์ เขาจึงถือว่าอ็ชฌัตติกญาณสามารถเป็นหลักฐานหรือเป็นเหตุผลสำหรับความรู้ นอกจากนี้บีลเลอร์ยังได้กล่าวในภายหลังถึงความเป็นหลักฐานของอ็ชฌัตติกญาณแบบตามพื้นเพ (folk) ซึ่งอาจใช้เป็น

2

Bealer, G., 2000. "A Theory of A Priori". *Pacific Philosophical Quarterly*, University of Southern California and Blackwell Publisher

Ltd., 81(2000): pp. 1-30.

หลักฐานไม่ได้เนื่องจากโดยรวมแล้วอรรถศาสตร์ติกญาณแบบตามพื้นเพนั้นไม่ได้ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลและเป็นเพียงความเชื่อ ซึ่งในบางครั้งความเชื่อของเราก็ไม่เป็นจริง และอรรถศาสตร์ติกญาณแบบนี้เองที่เป็นแบบเดียวกับที่นักปรัชญาเชิงทดลองเรียกว่า อรรถศาสตร์ติกญาณแบบตามนิยม (intuition populism) ซึ่งมีความน่าเชื่อถือต่ำเมื่อเทียบกับอรรถศาสตร์ติกญาณทางปรัชญา (rational intuition) ที่ต่างออกไปเนื่องจากมีการใช้เหตุผลคิดวิเคราะห์และได้ผลลัพธ์ออกมาอย่างชัดเจน อย่างมีกระบวนการคือโดยทั่วไปมักมี (1) การตรวจทานอรรถศาสตร์ติกญาณ, (2) วางเป้าหมายของอรรถศาสตร์ติกญาณนั้นสู่การวิเคราะห์เชิงเหตุผล, (3) วางโครงสร้างแนวคิดและเหตุผลอย่างเป็นระบบเหลือเพียงส่วนที่ชัดเจน, (4) ตรวจสอบแนวคิดได้แย้งในรูปแบบอื่นๆ และ (5) ทำ(1) ถึง (4)ซ้ำจนกว่าจะดูคำตอบที่มาจากความคิดวิเคราะห์นี้³ และเขาเห็นว่าอรรถศาสตร์ติกญาณแบบนี้ (rational intuition) ต่างจากความเชื่อเนื่องจาก อรรถศาสตร์ติกญาณนั้นทำให้เราเห็นความจริงที่ดูเหมือนว่าจริงหรือเท็จแล้วเราจึงเชื่อว่าจริงหรือไม่เชื่อว่าจริง ในขณะที่ความเชื่ออาจไม่มีสิ่งเช่นตัวเขาเชื่อในทฤษฎีทางคณิตศาสตร์ซึ่งมีเหตุมาจากการพิสูจน์ แต่สำหรับเขาแล้วความเชื่อนี้มันไม่มีอะไรชี้ให้ดูเหมือนว่าจริงหรือเท็จและเขาไม่มีอรรถศาสตร์ติกญาณใดๆ ตามทฤษฎีบทดังกล่าว

ทั้งนี้จากหลักการเบื้องต้นของนักปรัชญาเชิงทดลอง เมื่อพิจารณาดูทางแก้สำหรับแนวทางปรัชญาแบบดั้งเดิม หากจะหลีกเลี่ยงข้ออ้างจากมุมมองของนักปรัชญาเชิงทดลองในกลุ่มมุมมองแบบจำกัดประเด็น ซึ่งได้ยึดถือประเด็นทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ เป็นหลักในการเสนอหลักการเกี่ยวกับมุมมองใหม่ต่ออรรถศาสตร์ติกญาณเดิมซึ่งเป็นหลักฐานสำคัญในการอ้างเหตุผลทางญาณวิทยานั้น หากเป็นไปตามข้อสังเกตเกี่ยวกับความเหมาะสมของอรรถศาสตร์ติกญาณที่ไม่สามารถเป็นข้ออ้างหรือหลักฐานได้แล้ว นักปรัชญาเชิงทดลองได้เสนอทางแก้ด้วยวิธีคิดแบบสำหรับปรัชญาแบบดั้งเดิมต่อกรณีนี้ในสองทางได้แก่ นักปรัชญาที่สนับสนุนวิธีการดั้งเดิมจำเป็นต้องหาชุดของอรรถศาสตร์ติกญาณที่เป็นจริงสูงสุดหรือดีเพียงพอขึ้นมาหนึ่งชุด และต้องเป็นที่ยอมรับในระดับที่ดีกว่าอรรถศาสตร์ติกญาณทั่วไป และในอีกทางหนึ่ง ยังจำเป็นต้องอธิบายโดยเชื่อมโยงกับแนวคิดญาณวิทยาชาติพันธุ์อย่างขาดไม่ได้ โดยเฉพาะการมองความสัมพันธ์ที่มีความหลากหลายตามปัจจัยของวัฒนธรรมทางชาติพันธุ์ ระดับฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจ รวมทั้งพื้นฐานในการศึกษารายวิชาปรัชญา จึงจะสามารถอ้างอรรถศาสตร์ติกญาณเป็นหลักฐานในการอ้างเหตุผล และไม่ส่งผลเสียหายต่อประเด็นถกเถียงที่สืบทอดสาขาจากการอ้างเหตุผลที่มีอรรถศาสตร์

3

Bealer, G., 1996. "A Priori Knowledge and The Scope of Philosophy". *philosophical studies.*, Kluwer Academic Publisher., 81:

ญาณเป็นหลักฐานนั้น ซึ่งข้อเสนอดังกล่าวคือการไม่ยอมรับความเป็นสากลของอรรถศาสตร์ที่
ใช้เป็นหลักฐานที่ได้มาจากการคิดการทดลองในจินตนาการอีกต่อไป

อย่างไรก็ดี อีกปัญหาหนึ่งซึ่งอาจเกิดขึ้นได้จากแนวคิดทางญาณวิทยาชาติพันธุ์
ได้แก่วิมตินิยมซึ่งปฏิเสธรากฐานทางความรู้ในระบบเดิมทั้งหมด นักปรัชญาทดลองอ้างว่าจากผล
การสำรวจซึ่งพบความแตกต่างหลากหลาย ไม่สามารถยืนยันได้เลยว่ากลุ่มตัวอย่างผู้ถูกสำรวจใน
กลุ่มเดียวกันและเปรียบเทียบในแต่ละแนวคำตอบจากเรื่องเล่าเดียวกัน อาจมีอรรถศาสตร์ที่
ตรงกันเสมอ ซึ่งมีนัยว่าไม่สามารถยืนยันได้เช่นกันว่าในระดับของนักปรัชญาที่คิดในเรื่องเดียวกัน
นั้นจะมีอรรถศาสตร์ตรงกันได้ กรณีดังกล่าวอาจนำไปสู่วิมตินิยมเมื่อมองว่า มุมมองหรือ
ทรรศนะของแต่ละบุคคลต่างถูกต้องและเป็นของตนเอง อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเชื่อว่าปัญหานี้จะเกิด
ก็ต่อเมื่อเราเชื่อว่า อรรถศาสตร์มีความหลากหลายโดยที่ไม่มีอรรถศาสตร์ซึ่งเป็นความจริงที่
เป็นจริงอยู่แล้วโดยไม่เกี่ยวกับลักษณะการอธิบาย หรือความจริงที่เป็นจริงอยู่ด้วยตัวของมันเองอยู่
แล้ว ซึ่งต่างจากความพยายามของเราที่จะอธิบายมันและอาจผิดพลาดได้เนื่องจากการผสมทัศนะ
ของตนเองลงไปในการอธิบายจนทำให้คุณสมบัติของความจริงที่เป็นสากลนั้นผิดพลาดไปและเกิด
ข้อโต้แย้งและหาข้อยุติไม่ได้ ความหลากหลายดังกล่าวหมายถึงลักษณะที่แสดงออกซึ่งไม่ได้
คำนึงถึงความถูกต้องที่แท้จริงดังเช่นตัวอย่างผลการวิจัย เรื่องเจตนากับการกระทำที่มีค่าทาง
ศีลธรรมในเชิงบวกและลบของ โจชัวร์ นอบ⁴ ที่แม้แต่ในคนๆ เดียวกันหรือคนกลุ่มเดิม ยังเกิดความ
แตกต่างในการตัดสินใจหรือแสดงออกที่อ้างอิงอรรถศาสตร์ จากเรื่องเล่าในกรณีที่อยู่แตกต่างกัน
อย่างผิวเผินทำให้เกิดการตัดสินใจความจริงที่แตกต่างกัน แต่ในความเป็นจริงเรื่องเล่าที่กลับ
สามารถเรียบเรียงใหม่ในทางตรงกันได้สมมูลกัน และสามารถประเมินถึงความสมเหตุสมผลของ
ประพจน์ได้ ดังนั้นแล้วเราจึงควรเชื่อได้ว่าในบริบทอื่นๆ หรือการทดลองในจินตนาการอื่นที่อ้างอิง
อรรถศาสตร์ย่อมมีคำตอบที่สมเหตุสมผลจากความจริงที่ถูกต้องเพียงบางกรณีได้ หากเรา
สามารถประเมินถึงความสมเหตุสมผลด้วยวิธีการวิเคราะห์ด้วยเหตุผลนั่นเอง ในขณะที่ผู้ถูก
ทดสอบโดยทั่วๆ ไปแล้วก็อาจมีการตัดสินใจประเมินที่ผิดพลาดหรือไม่สมเหตุสมผลและขัดแย้ง
กันเองได้ง่ายดังเช่นตัวอย่างของนอบ โดยเฉพาะกับปัญหาที่เป็นเรื่องยุ่งยากซับซ้อนและต้องใช้
เหตุผลใคร่ครวญอย่างถี่ถ้วน เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วปัญหานี้ก็อาจไม่ใช่ปัญหาที่นำไปสู่วิมตินิยม
เนื่องจากว่าไม่มีข้อพิสูจน์ว่าอรรถศาสตร์ที่หลากหลายนั้นต่างเป็นจริงถูกต้อง และหักล้าง
ความเป็นสากลของอรรถศาสตร์ทางญาณวิทยาไปได้ แม้จะมีอรรถศาสตร์ที่ใช้ได้ในระบบ

4

Knob, J. 2003. "Intentional Action and Side Effects in Ordinary Language". *Analysis*. 60 (2003): pp.190-193.

ใดระบบหนึ่งซึ่งเกี่ยวข้องกับพื้นฐานทางชาติพันธุ์หรือสถานะทางเศรษฐกิจสังคมของคนกลุ่มหนึ่ง แต่ความรู้ที่มาจากระบบดังกล่าวอาจเป็นเรื่องเข้าใจผิด และไม่ถูกต้องเมื่อเราได้วิเคราะห์ ตรวจสอบด้วยเหตุผลเป็นอย่างดี ดังเช่นตัวอย่างสมมติเรื่องชนเผ่ากินเนื้อมนุษย์ซึ่งเห็นว่าการกินเนื้อมนุษย์ด้วยกันเป็นเรื่องดีและถูกต้อง ซึ่งอาจจะมีการให้เหตุผลอื่นๆ ต่างๆ ตามมาภายหลัง เช่น กินเนื้อมนุษย์แล้วทำให้กล้ามเนื้อแข็งแรง กินเนื้อมนุษย์แล้วทำให้สุขภาพดีมีอายุยืนยาว และสมาชิกในกลุ่มชุมชนนั้นก็เชื่อเช่นนั้นโดยไม่มีข้อพิสูจน์ที่ชัดเจนใดๆ เลย เป็นต้น ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นเรื่องที่ยอมรับได้ยากสำหรับการยอมรับความเชื่อที่มีข้อบกพร่องเช่นนี้ว่าเป็นความรู้ที่มาจากรากฐานของอรรถศาสตร์ทฤษฎีในแบบอื่นๆ และเป็นไปได้เช่นกันว่าอาจจะมีสิ่งที่นักปรัชญาเชิงทดลองเรียกว่า ญาณวิทยาหลายระบบซึ่งแปรผันตามปัจจัยทั้งสามนั้นเป็นสิ่งที่ผิดไปจากความจริงได้ แต่แม้จะเป็นเช่นนั้น ก็ไม่ได้ทำให้อรรถศาสตร์ทฤษฎีสูญเสียความเป็นหลักฐานของความรู้ ดังเช่นแนวคิดของบิลเลอร์ที่บอกว่าอรรถศาสตร์ทฤษฎีในทางปรัชญานั้นมักจะผิดได้ยาก เนื่องจากผ่านการวิเคราะห์ด้วยเหตุผลและการคิดวิเคราะห์แล้วเป็นอย่างดี รวมทั้งเราสามารถพิสูจน์ได้เสมอว่ามันถูกต้องจริงหรือไม่ด้วยตรรกะและเหตุผลเชิงวิเคราะห์ ในขณะที่ความเชื่อบางอย่างซึ่งอ้างอรรถศาสตร์ทฤษฎีเพื่อยืนยันให้ดูเหมือนเป็นความรู้และยังมีคนส่วนใหญ่เห็นด้วยนั้น อาจผิดพลาดเมื่อได้ลองใคร่ครวญด้วยเหตุและผลดังเช่นตัวอย่างของนอบ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าความเข้าใจพื้นฐานและคนหมู่มากไม่ได้ช่วยบอกว่าเรากำลังอยู่ในระบบที่ถูกต้องแบบหนึ่งๆ แต่เป็นระบบที่บกพร่องตั้งแต่รากฐานการตัดสินใจในเรื่องพื้นฐานเช่นค่าทางจริยธรรม แต่เรื่องแบบนี้อาจจะไม่เป็นปัญหามากสำหรับกลุ่มคนที่มีเหตุผลและมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วน

กระนั้นก็อาจมีข้อโต้แย้งที่จะเกิดขึ้นได้เช่นการเห็นวาทวิธีการแก้ปัญหานี้ เป็นการรับเอาไว้ก่อนอยู่แล้ววาทศาสตร์ทฤษฎีที่มีการถกเถียงในทางปรัชญาสามารถเป็นหลักฐานในการอ้างเหตุผลได้ โดยยังไม่ได้คำนึงถึงหลักฐานทางญาณวิทยาชาติพันธุ์อย่างตรงประเด็น ในกรณีที่อรรถศาสตร์ทฤษฎีที่แสดงออกโดยผู้ถูกสำรวจนั้น มีความหลากหลายเกินไปจนเกินกว่าเราจะกล่าวอ้างจากปัจจัยทั้งสามของญาณวิทยาชาติพันธุ์ ซึ่งหากจะพิจารณาในกรณีนี้ก็ย่อมสามารถทำได้ โดยแบ่งกลุ่มวิเคราะห์แยกย่อยลงไปอีก แต่หากเป็นเช่นนั้นเราก็อาจจะได้อรรถศาสตร์ทฤษฎีและการอ้างเหตุผลไปสู่ระบบของความรู้ที่แยกย่อยลงไปอีกมากมายไม่จบไม่สิ้นว่ายังมีลักษณะพื้นฐานที่ส่งผลต่ออรรถศาสตร์ทฤษฎีแยกย่อยลงไปอีกเท่าใดและสุดท้ายก็อาจจะกลับไปสู่ปัญหาวิมตินิยม กล่าวคือหากเราจะอ้างวาทศาสตร์ทฤษฎีในแต่ละกลุ่ม อาจทำให้ได้ความรู้ที่ถูกต้องในกลุ่มของตัวเองและสามารถอยู่ได้ในระบบนั้นๆ เราจะใช้สิ่งใดเป็นตัวชี้ชัดว่าขอบเขตขนาดนี้ถือเป็นเรื่องระบบเมื่อเราไม่สามารถเชื่อได้ทั้งอรรถศาสตร์ทฤษฎีที่อาจผิดพลาดได้และไม่สามารถเชื่อความเห็น

ของคนหมู่มากที่มีการตัดสินใจทางญาณวิทยาที่ตรงกันเพราะอาจตัดสินใจแล้วผิดพลาดได้ดังตัวอย่างที่ได้กล่าวไปแล้ว แต่อย่างไรก็ตามปัญหาในลักษณะนี้ไม่ใช่หลักฐานสนับสนุนแนวคิดของนักปรัชญาเชิงทดลองในกลุ่มมุมมองแบบจำกัดประเด็น เนื่องมาจากว่าความไม่เป็นที่หลักฐานในกรณีเช่นนี้สามารถตรวจสอบได้ด้วยเหตุผลว่าอรรถศาสตร์ที่อยู๋ในระบบดังกล่าวมีความบกพร่องหรือขัดแย้งในตัวเอง และแตกต่างจากอรรถศาสตร์ทางปรัชญาซึ่งมีปัญหาก็แม้จะมีการคิดทบทวนสืบเนื่องกันมาแต่ก็อาจพิสูจน์ได้ยากว่าจริงอย่างเป็นสากลหรือไม่ ซึ่งเป็นปัญหาหลักในการถกเถียงกับข้อมูลทางญาณวิทยาชาติพันธุ์

ในทางกลับกัน เราอาจสรุปความได้ว่า แม้เราจะได้อำนาจจากหลักฐานทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ ที่แสดงให้เห็นถึงการตัดสินใจที่อ้างอิงอรรถศาสตร์ที่แตกต่างกันในหลายกลุ่ม แต่แท้จริงแล้วการอ้างอิงอรรถศาสตร์นั้นเป็นเพียงความเชื่อลักษณะหนึ่งซึ่งมาจากผลของประสบการณ์ซึ่งเป็นหลักการที่ญาณวิทยาชาติพันธุ์ยอมรับด้วยตนเองว่าประสบการณ์ในกลุ่มชุมชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญและส่งผลต่อการตัดสินใจที่อ้างอิงกับอรรถศาสตร์ ดังนั้นเราสามารถที่จะนำมาประมวลผลวิเคราะห์ในรายละเอียดที่ลึกซึ้งกว่าเดิมได้จากข้อมูลทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ที่มีอยู่แล้วโดยไม่ต้องหาหลักฐานเพิ่มเติมก็ได้ว่าคำตอบที่แตกต่างกันในทุกๆ กรณีของเรื่องเล่าตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางญาณวิทยานั้น อาจมีคำตอบที่แท้จริงอยู่เพียงสองแนวทางคือแนวคำตอบของผู้ถูกสำรวจที่สมเหตุสมผล และแนวคำตอบที่ไม่สมเหตุสมผล ในทางญาณวิทยาแบบดั้งเดิมนั้นเป็นไปได้ยากที่จะยอมรับเอากรณีใดๆ ที่มีคำตอบที่ไม่สมเหตุสมผลไว้ในกรณีที่ต้องพิจารณา กล่าวคือคำตอบที่ไม่สมเหตุสมผลไม่มีความหมายใดๆ ในทางปรัชญาและไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงหรือให้ความสำคัญ มีเพียงคำตอบที่สมเหตุสมผลเท่านั้นที่เราจะใช้สนับสนุนหรือโต้แย้งข้ออ้างทางปรัชญา จากการประเมินคำตอบซึ่งพิจารณาได้ว่าไม่สมเหตุสมผลเราจึงเชื่อได้ว่าอรรถศาสตร์ของผู้ที่ตอบไปในแนวทางดังกล่าว ไม่มีความสมเหตุสมผลและอาจถือได้ว่าเป็นผู้ที่ขาดสมรรถภาพในการใช้เหตุผลแต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่จำเป็นว่าจะต้องมีปมหลังอย่างไร อยู่ในชาติพันธุ์ไหน มีฐานะทางสังคมอย่างไร เนื่องมาจากพื้นฐานทางการใช้เหตุผล และสิ่งที่จำเป็นอย่างแน่นอนคือผู้ที่มีปมหลังทางการศึกษาในรายวิชาปรัชญา เป็นผู้ที่มีแนวโน้มจะแสดงออกถึงการตัดสินใจโดยอ้างอิงอรรถศาสตร์ ได้สมเหตุสมผลมากกว่าผู้ที่ขาดการศึกษาทางด้านปรัชญา ขณะเดียวกันแนวทางนี้ก็เป็นแนวทางเดียวที่ง่ายและชัดเจนที่สุดในการพัฒนาปรับเปลี่ยนความสามารถในการใช้เหตุผลและการแสดงออกอรรถศาสตร์ที่สมเหตุสมผลได้ดี เนื่องจากวัฒนธรรมและชาติพันธุ์นั้นเป็นไปได้ยากกว่าที่จะเปลี่ยนแปลง หรือย้ายถิ่นฐาน หรือการยอมรับแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมที่อาจเป็นปัจจัยในการหล่อหลอมประสบการณ์ เนื่องจากวัฒนธรรม

บางวัฒนธรรมก็มีแนวทางที่ขัดแย้งกับวัฒนธรรมอื่น และที่สำคัญที่สุดคือบางความเชื่อแม้แต่ความเชื่อในระดับศาสนาซึ่งเกี่ยวพันอย่างลึกซึ้งกับบางวัฒนธรรม ก็เป็นสิ่งที่ขัดแย้งหรืออาจไม่สอดคล้องกับการอ้างเหตุผลในทางปรัชญา ซึ่งมักพบเห็นตัวอย่างได้ในงานปรัชญาสาขาจริยศาสตร์เช่นการกล่าวถึง ความดี และการกระทำดี ในทางศาสนาเป็นต้น ในส่วนของระดับฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจนั้น เป็นเรื่องช่วยไม่ได้ของประชากรซึ่งอาจมีความแตกต่างกันโดยสภาพแวดล้อม ครอบครัว ถิ่นเกิด และรายได้ ซึ่งไม่สามารถเปลี่ยนแปลงสถานะได้โดยง่ายและเป็นเรื่องเฉพาะตัว ดังนั้นหากต้องการดูพัฒนาการทางด้านการใช้เหตุผล หนทางในการให้การศึกษานิยายวิชาปรัชญาอย่างเข้มข้นยิ่งขึ้นในทุกชาติพันธุ์และทุกสถานะทางสังคมซึ่งย่อมมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกันโดยรัฐบาลของแต่ละประเทศ เพื่อแนวโน้มการพัฒนาการใช้เหตุผลให้กว้างขึ้นย่อมเป็นไปได้ง่ายที่สุด แม้ในความเป็นจริงการจะยกเรื่องนี้ขึ้นมาเป็นเรื่องระดับชาตินั้นเป็นเรื่องที่ย่างยากซับซ้อนก็ตาม สมมติฐานทั้งหมดนี้มาจากแนวคิดที่ว่าเราสามารถปรับเปลี่ยนแนวคิดให้ให้คนบางกลุ่ม เนื่องจากในทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ยกความแตกต่างเหล่านี้เองมาเป็นพื้นฐานของความแตกต่างของอักษัตติกญาณ การปรับให้มนุษย์เหลือเพียงชาติพันธุ์เดียว หรือการปรับให้มนุษย์มีฐานะเท่าเทียมกันหมดจึงเป็นเรื่องที่ย่างยากซับซ้อนมากกว่าหรืออาจเป็นไปได้ แม้ผลการสำรวจทางญาณวิทยาชาติพันธุ์อาจสื่อให้เห็นเช่นเดียวกันว่า คนบางชาติพันธุ์ หรือคนที่มีฐานะทางสังคมสูง มีการตัดสินใจประเมินแบบชักถามที่อ้างอิงกับอักษัตติกญาณได้อย่างมีกระบวนการของเหตุผลมากกว่า แต่หากเราเน้นไปที่การให้การศึกษานิยายวิชาปรัชญาโดยเฉพาะพื้นฐานการใช้เหตุผล กระนั้นข้ออ้างนี้ก็ยังไม่ได้ออกกับเราว่า อักษัตติกญาณในทางญาณวิทยาแบบดั้งเดิมนั้นจริงที่สุดหรือมีความเป็นสากลหรือไม่ แม้เราจะเชื่อได้ด้วยการใคร่ครวญด้วยเหตุผลว่ามันค่อนข้างจริงและผิดพลาดได้ยากมาก

นักปรัชญาเชิงทดลองในกลุ่มมุมมองแบบจำกัดประเด็น ซึ่งสนับสนุนการอ้างเหตุผลและหลักฐานทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ ยังได้เสนอประเด็นที่จำเป็นสำหรับการศึกษาค้นคว้าต่อนักปรัชญาเชิงทดลองในกลุ่มมุมมองแบบปรับหรือสร้างรากฐานใหม่ คือควรหาหนทางพัฒนาและทดสอบสมมติฐาน เกี่ยวกับปัจจัยที่แท้จริง ที่ส่งผลกระทบต่อการใช้อักษัตติกญาณที่ตัดสินประพจน์ในกลุ่มคนทั่วไป และควรพัฒนาการอธิบายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ ของอักษัตติกญาณกับปรากฏการณ์ เกี่ยวกับลักษณะการศึกษาเรียนรู้ทางปรัชญาที่มุ่งไปสู่การขยายความเข้าใจในทางนี้ ซึ่งความจำเป็นที่สืบเนื่องตามมามีคือ จำเป็นต้องศึกษาว่ามีทางได้ที่จะยอมรับอักษัตติกญาณที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้, มีข้อแตกต่างแยกกันอย่างชัดเจน, มีความโน้มเอียงหรือแปรผัน และจำเป็นต้องตระหนักถึงความเป็นสากล ข้อพิสูจน์ที่อาจไม่เหมาะสมแต่มีความเกี่ยวเนื่องกัน และที่

สำคัญที่สุดคือการเรียนรู้ฝึกฝนทางปรัชญาที่เคยมีมาทั้งหมดจะยังคงมีต่อไปได้อย่างไร เมื่อไม่สามารถคัดค้านหลักฐานที่เราจำเป็นต้องเชื่อว่าอรรถศาสตร์ติกฎญาณไม่สามารถใช้เป็นหลักฐานในการอ้างเหตุผลได้อีกต่อไปแล้ว

จากกรอบของปัญหาดังกล่าวมีความพยายามแก้ปัญหาย่างเป็นรูปธรรมจากนักปรัชญาเชิงทดลองที่ไม่เห็นด้วยกับมุมมองแบบจำกัดประเด็น บนปัญหาทางปรัชญาที่ไม่อาจกล่าวถึงอรรถศาสตร์ติกฎญาณในฐานะข้ออ้างหรือหลักฐาน แต่เป็นงานที่ให้ความสนใจในแง่จิตวิทยาและกระบวนการทางร่างกาย⁵ มากกว่าจะสนใจถกเถียงหรือโต้แย้งในประเด็นทางปรัชญา โดยรับเอาข้ออ้างและหลักฐานทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ที่ว่า อรรถศาสตร์ติกฎญาณทางญาณวิทยาไม่มีความเป็นสากล และแก้ปัญหาคือความเป็นไปได้ของการถกเถียงทางปรัชญาแม้ไม่มีอรรถศาสตร์ติกฎญาณ หรือการหาหลักฐานรองรับว่าอรรถศาสตร์ติกฎญาณคือกระบวนการใดในทางจิต เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ากรณีดังกล่าวเป็นการแก้ปัญหามโนทัศน์ที่ถูกลวงไว้โดยนักปรัชญาเชิงทดลองเอง โดยที่ยังไม่ได้ดูที่ปัญหาของความสมเหตุสมผลของข้ออ้างดังกล่าว รวมถึงการวิเคราะห์เกี่ยวกับความจริงของอรรถศาสตร์ติกฎญาณทางญาณวิทยาอย่างแท้จริง โดยเฉพาะความไว้วางใจต่อหลักฐานในเชิงประจักษ์ทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวไปก่อนหน้านี้แล้ว อนึ่งในปรัชญาวิเคราะห์ การอ้างเหตุผลเชิงวิมติกี่มีความไม่ไว้วางใจในหลักฐานเชิงประจักษ์ และสิ่งที่มาจากประสบการณ์อยู่แล้ว ดังเช่นการอ้างเหตุผลของเดการ์ตส์เองซึ่งปฏิเสธทั้งประสบการณ์และความคิด ความจำที่มาจากปมหลังทุกชนิดก่อน จึงจะมีความเข้าใจถึงอรรถศาสตร์ติกฎญาณที่เป็นสากล ซึ่งขัดแย้งกับแนวที่ทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ใช้การสำรวจโดยมีพื้นฐานจากปมหลังของผู้ถูกสำรวจ เป็นสมมติฐาน เป็นต้น ในขณะที่เดียวกัน โดยความเข้าใจต่างๆ ไป ยังยอมรับอรรถศาสตร์ติกฎญาณว่าเป็นหลักฐานนับแต่การอ้างเหตุผลของเดการ์ตส์ และการอ้างเหตุผลถกเถียงต่อจากนั้นเป็นต้นมาในปรัชญาสมัยใหม่ แม้จะมีข้อสงสัยในประเด็นเรื่องความสามารถในการใช้เป็นหลักฐานของอรรถศาสตร์ติกฎญาณนี้ ก็ยังมีนักปรัชญาแบบดั้งเดิมที่เปิดประเด็นถกเถียงสืบเนื่องมาดังเช่น บองซูร์ หรือ บิลเลอร์ ซึ่งให้เหตุผลสนับสนุนความสามารถในการใช้เป็นหลักฐานทางญาณวิทยา

4.2 ประเด็นถกเถียงที่เกิดขึ้นในแนวคิดญาณวิทยาชาติพันธุ์

ผู้วิจัยเชื่อว่าสิ่งที่จำเป็นต้องการถกเถียงกับข้อสรุปทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ ไม่ใช่การหาหลักฐานเชิงประจักษ์มาเป็นหลักฐานในการโต้แย้งเพื่อหักล้างประเด็นหรือแม้แต่สนับสนุนเพิ่มเติมหากเราเชื่อตามแนวคิดญาณวิทยาชาติพันธุ์ เช่นอาจจำเป็นต้องคิดถึงการเพิ่มปัจจัยอื่นๆ

5

Nagel, J. 2007. "Epistemic Intuition". in *Philosophy Compass*, Blackwell Publishing Ltd., 2/6(2007): pp. 792-819.

ที่อาจเป็นปัจจัยส่งผลต่อความแตกต่างทางอัตตคติศึกษา ได้แก่สภาพภูมิอากาศ ภาษาของกลุ่มชนชาติหรือเชื้อชาติ หรือแม้แต่ประเด็นความแตกต่างทางเพศซึ่งอาจส่งผลให้มีอัตตคติศึกษาที่แตกต่างกันเช่น ญาณวิทยาสตรีนิยม ซึ่งมีแนวคิดและข้อถกเถียงบางอย่างที่แตกต่างออกไปจากญาณวิทยาแบบดั้งเดิม เป็นต้น แต่เราควรที่จะเริ่มต้นจากการตรวจสอบขั้นตอนกระบวนการและวิธีการทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ด้วยการเรียบเรียงเหตุผลว่ามีปัญหาหรือข้อบกพร่องอย่างไร รวมทั้งประเด็นเทียบเคียงซึ่งอาจมาจากหลักฐานของนักปรัชญาเชิงทดลอง แต่เป็นในมุมมองที่แตกต่างออกไป หรือในจุดที่อาจมีการมองข้ามข้อเท็จจริงบางอย่างจากหลักฐานนั้น เบื้องต้นคือการพิจารณาถึงสมมติฐานทางญาณวิทยาชาติพันธุ์อย่างละเอียด ซึ่งได้แก่ปัจจัยทั้งสามประการที่ส่งผลต่อความแตกต่างหลากหลายของอัตตคติศึกษาทางญาณวิทยาอันเป็นพื้นฐานในการอ้างเหตุผลเชิงวิมิตี คือความแตกต่างทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ ฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจ และพื้นฐานทางการศึกษาในรายวิชาปรัชญา ซึ่งสมมติฐานเหล่านี้กลับสอดคล้องกับแนวคิดวิมิตินิยมโดยเฉพาะในหลักการของเอเนซิเดมุสดังที่ได้เปรียบเทียบไปแล้ว แนวคิดที่นักปรัชญาเชิงทดลองเสนอนั้น แม้ในทางหนึ่งจะเชื่อมโยงโดยหลักฐานหนึ่งในการทดลองว่าหากแนวคิดญาณวิทยาถูกต้องวิมิตินิยมย่อมไม่เป็นปัญหาเนื่องมาจากปัจจัยทั้งสาม แต่ขณะเดียวกันหลักการของญาณวิทยาชาติพันธุ์กลับเข้าข่ายวิมิตินิยมเสียเอง ซึ่งในที่นี้เราอาจพิจารณาแก้ต่างให้ญาณวิทยาชาติพันธุ์ได้โดยการพิจารณาว่า สมควรเชื่อหลักการของเอเนซิเดมุสหรือไม่ เราอาจสังเกตได้ว่าหลักชัดเจนอย่างหนึ่งในวิมิตินิยมของเอเนซิเดมุสนั้น กล่าวถึงปัจจัยที่มีความแตกต่างหลากหลายที่คล้ายคลึงกับสมมติฐานของญาณวิทยาชาติพันธุ์นั้น ส่งผลต่อการรับรู้โดยตรงของมนุษย์ซึ่งหมายความว่า ปัจจัยเหล่านี้ทำให้มนุษย์รับรู้หรือมีประสบการณ์ต่อสิ่งต่างๆ ไม่ตรงกันและส่งผลให้ความเข้าใจในความจริงนั้นต่างกันซึ่งการคิดเช่นนี้ก่อให้เกิดผลคือ ไม่มีอะไรเป็นความจริงแท้ในทางปรัชญา ไม่มีความรู้ใดในทางญาณวิทยาที่เป็นความรู้จริงๆ เพราะมุมมองของแต่ละคนล้วนถูกต้องในตัวเองจากมุมมองเฉพาะ และไม่มีเกณฑ์ตัดสินใดๆ ที่ชัดเจนพอจะบอกว่าความรู้คืออะไร หรือใครที่รับรู้ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง กระนั้นแม้จะมีข้ออ้างที่คล้ายคลึงกันแต่ญาณวิทยาชาติพันธุ์ก็ไม่ได้ปฏิเสธว่าเรามีความรู้ไม่ได้ดังเช่นวิมิตินิยม เพียงแต่ในเบื้องต้นนั้น อัตตคติศึกษาซึ่งไม่เป็นสากลเท่านั้นที่ไม่สามารถใช้เป็นพื้นฐานในการ

* ผู้วิจัยได้แนวคิดเรื่องนี้จากบทความ Climate and Ethics : Ethical Implications of Watsuji Tetsuji's Concepts: 'Climate' and 'Climaticity' ของ Mochizuki Taro ซึ่งอธิบายเกี่ยวกับปัญหาในทัศน์ของคำว่า climate ที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและหลักจริยศาสตร์ โดยทาโร โมจิซึกิได้กล่าวถึงประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับความแตกต่างทางจริยศาสตร์ในพื้นที่ที่มีความแตกต่างทางสภาพภูมิอากาศและอาจถือเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อหลักจริยศาสตร์และสังคมวัฒนธรรมในพื้นที่นั้น (ดู Mochizuki, T., 2006. "Climate and Ethics : Ethical Implications of Watsuji Tetsuji's Concepts: 'Climate' and 'Climaticity' ". *Philosophia Osaka*, Osaka University., No.1 (2006), pp. 43-55.)

อ้างเหตุผลได้ และหากไม่ต้องการให้เกิดความรู้ในหลายกรอบมโนทัศน์เราจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแบบแผนการทำความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของความรู้ซึ่งไม่ว่าจะเป็นไปในทางใดก็ตาม เราไม่สามารถจะอ้างอรรถศาสตร์ที่ถูกต้องที่เป็นสากลได้อีกถ้าหากต้องการรักษาแนวคิดทางญาณวิทยาที่มาจากกรทอลองในจินตนาการ และอ้างอรรถศาสตร์ที่ถูกต้องในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้ ก็จำเป็นต้องทำตามแบบแผนที่นักปรัชญาเชิงทอลองได้เสนอไว้ หรือมิเช่นนั้นเราก็อาจจำเป็นต้องตัดความเกี่ยวข้องของอรรถศาสตร์ที่ถูกต้องซึ่งเป็นหลักฐานที่ไม่มั่นคงหรือไม่ถูกต้องออกไปและไม่สามารถนำมาอ้างได้อีก เราจึงจะสามารถอ้างเหตุผลสนับสนุนญาณวิทยาได้มั่นคงกว่าเดิมตั้งนั้นโดยเหตุผลของญาณวิทยาชาติพันธุ์เองแล้ว ย่อมไม่ถือว่าเป็นหลักการที่เป็นวิมตินิยมในลักษณะของเอเนซิเดมูส และไม่ได้เป็นวิมตินิยมในตัวเองรวมทั้งไม่ใช่การใช้วิมตินิยมเพื่อคัดค้านวิมตินิยมด้วย เนื่องจากนักญาณวิทยาชาติพันธุ์ยังยอมรับว่าวิมตินิยมอาจยังคงเป็นปัญหาในบางกลุ่ม แต่อาจไม่เป็นปัญหาสำหรับคนบางชาติพันธุ์หรือบางระดับฐานะทางสังคม สืบเนื่องมาจากในคนบางกลุ่มไม่มีอรรถศาสตร์ที่ถูกต้องอย่างค่อนข้างชัดเจนโดยหลักฐานจากการสำรวจขณะเดียวกันทฤษฎีความรู้แบบดั้งเดิมก็ยังคงยอมรับได้ในบางกลุ่ม แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาอาจกลายเป็นว่า เกณฑ์ตัดสินความรู้ที่ถูกต้องซึ่งพาดพิงหลักฐานเชิงประจักษ์และไม่ยอมรับความจริงสากลส่งผลให้ความรู้มาจากหลายมโนทัศน์ทำให้มีชุดคำอธิบายที่แตกต่างกัน ซึ่งไม่อาจยอมรับได้ในทางญาณวิทยาแบบดั้งเดิม หรือมิเช่นนั้นเราก็อาจไม่มีหลักการทางญาณวิทยาที่เป็นสากลได้อีก รวมทั้งวิมตินิยมก็ควรเลิกกล่าวถึงอีกด้วย และแม้จะยอมรับตามญาณวิทยาชาติพันธุ์ว่าเราอาจต้องคิดถึงเรื่องญาณวิทยาหลายระบบแปรผันตามปัจจัยทั้งสาม การมีญาณวิทยาหลายระบบดังกล่าวก็อาจมีข้อขัดแย้งระหว่างกัน จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ต่อไปว่าหากต้องการรักษาหลักการเกี่ยวกับทฤษฎีความรู้ที่ถูกต้องที่สุด โดยยังคงสามารถมีหลักฐานได้แก่อรรถศาสตร์ที่ถูกต้องทางญาณวิทยาที่เป็นสากลเช่นในระบบของญาณวิทยาแบบดั้งเดิมได้อย่างไร

ประเด็นหนึ่งที่ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นปัญหาในขั้นตอนการทำสำรวจกลุ่มตัวอย่าง ของญาณวิทยาชาติพันธุ์คือปัญหาของกรอบมโนทัศน์ที่ต่างกันระหว่างแต่ละกลุ่มบุคคล ไม่ว่าจะในระดับของนักปรัชญากับคนทั่วไป ไปซึ่งไม่ใช่ปรัชญา หรือในระดับของคนทั่วไป ไปซึ่งมีความแตกต่างตามปัจจัยทั้งสาม แนวคิดนี้นักปรัชญาเชิงทอลองได้แสดงทรรศนะคัดค้านไว้ว่า ผู้ที่เชื่อถือในแนวปรัชญาแบบดั้งเดิมอาจกล่าวอ้างว่าผู้ถูกสำรวจไม่เข้าใจมโนทัศน์ที่ถูกต้องในทางปรัชญา ซึ่งนักปรัชญาเชิงทอลองได้คัดค้านว่าการอ้างเช่นนี้แสดงว่าฝ่ายสนับสนุนปรัชญาแบบดั้งเดิม ยอมรับว่ามีมโนทัศน์หลายมโนทัศน์และเป็นปมหลังที่ทำให้เกิดอรรถศาสตร์ที่ถูกต้อง หากนักปรัชญาที่ยืนยันที่จะปกป้องอรรถศาสตร์ที่มาจากเรื่องเล่าหรือวิถีตามการบรรยายเช่นกรทอลองในจินตนาการ

(thought-experiment) ย่อมต้องปกป้องอรรถัตติกญาณที่เกิดขึ้นทุกกรณีซึ่งอาจมีได้หลากหลาย ไม่ใช่มีในลักษณะเดียวและถูกต้องสมควรปกป้องอย่างที่สุด ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นเพียงความเข้าใจในวงนักปรัชญาเท่านั้น และนักปรัชญาเชิงทดลองยังได้ตั้งข้อสังเกตว่าหากจะกังวลในเรื่องมโนทัศน์ที่ต่างกันเพราะมาจากความไม่เข้าใจโดยคนทั่วไป เหตุใดจึงไม่กังวลกับนักปรัชญาด้วยกันเองซึ่งอาจมีมโนทัศน์ที่ต่างกันอย่างชัดเจนยิ่งกว่า อีกประการหนึ่งหากเราจะปกป้องไว้เพียงอรรถัตติกญาณในทางปรัชญาเท่านั้นย่อมเป็นการปฏิเสธอรรถัตติกญาณแบบตามนิยม (intuition populism) ซึ่งเป็นแบบพื้นเพและหมายความว่าคนทั่วไป ไปซึ่งไม่ได้อยู่ในวงการปรัชญาหรือมีการฝึกฝนในทางปรัชญาย่อมไม่สามารถเข้าใจปรัชญาได้ ในทางญาณวิทยาอาจหมายความถึงกลุ่มคนทั่วไป ไปไม่สามารถมีความรู้ได้เนื่องจากไม่มีอรรถัตติกญาณที่จะสอดคล้องกับการอ้างเหตุผลเชิงวิมิต ในทรรศนะของผู้วิจัยเห็นว่าข้ออ้างนี้ของนักปรัชญาเชิงทดลองเป็นการกล่าวอ้างที่เกินความจริง เนื่องจากว่าในประเด็นที่สืบเนื่องจากสมมติฐานที่สามของญาณวิทยาชาติพันธุ์เองถือเป็นข้อสนับสนุนแล้วว่า คนที่ไม่มีอรรถัตติกญาณในแบบที่สอดคล้องกับหลักการทางญาณวิทยานั้น สามารถมีพัฒนาการและการปรับเปลี่ยนได้โดยการศึกษาในรายวิชาปรัชญา ซึ่งไม่แตกต่างจากการเล่าเรียนในศาสตร์สาขาอื่น เช่นตัวอย่างทางควอนตัมฟิสิกส์ที่ได้ยกตัวอย่างไว้ในบทที่สาม และเราสามารถพิสูจน์ได้ด้วยเหตุผลว่า การอ้างเหตุผลทางญาณวิทยาโดยนักปรัชญานั้นมักจะผิดได้ยากและมักจะมีเหตุผลสมเหตุสมผลอยู่เสมอ หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นวิถีคิดที่เข้าใกล้ความจริงมากที่สุดโดยผิดพลาดได้ยาก และขั้นตอนวิธีก็มีความเป็นสากลคล้ายกับวิทยาศาสตร์คือเราสามารถให้คนที่ไม่มีเหตุผลที่ใดก็ได้ ที่จะสามารถเรียบเรียงแล้วเข้าใจการอ้างเหตุผลทางญาณวิทยาแบบเดียวกันไม่ว่าจะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับการอ้างเหตุผลดังกล่าวโดยไม่ได้คำนึงถึงปัจจัยทางชาติพันธุ์หรือฐานะทางเศรษฐกิจสังคมมากเท่ากับควมมีเหตุผล ดังเช่นนักปรัชญามากมายที่สืบทอดความเป็นหลักฐานของอรรถัตติกญาณทางญาณวิทยาสืบต่อเนื่องมาบนการอ้างเหตุผลในแต่ละสมัย แต่การคัดค้านในลักษณะนี้อาจเกิดปัญหาที่ว่าเรายอมรับแค่อรรถัตติกญาณในแบบที่เรียนรู้จากนักปรัชญา (intuition elitism) ซึ่งมาจากมโนทัศน์ของนักปรัชญาเท่านั้นซึ่งย้อนกลับไปสู่ปัญหาเดิม เราจึงจำเป็นต้องพิจารณาจากการจำแนกประเภทของอรรถัตติกญาณไว้สามแนวทางของนักปรัชญาเชิงทดลอง ซึ่งในเบื้องต้นผู้วิจัยเชื่อว่า การเรียนการสอนในทางปรัชญาเป็นทางออกที่ดีที่สุดเพื่อฝึกฝนการใช้เหตุผลและเข้าใจถึงความจริงแท้ ซึ่งเป็นกระบวนการวิคิดเชิงวิพากษ์ (critical thinking) โดยผู้ซึ่งมีความเชี่ยวชาญทางปรัชญาและการใช้เหตุผล แม้ในประเด็นนี้จะไม่ยังสามารถยืนยันได้ชัดเจนว่าอรรถัตติกญาณในญาณวิทยาแบบดั้งเดิมนั้นเป็นสากลจริงหรือไม่แต่ความเป็นหลักฐานของอรรถัตติกญาณดังกล่าวสามารถอ้างเหตุผลสืบเนื่องที่ทำให้เราพิจารณาได้ว่าการอ้างเหตุผลนั้นนำพาเราไปสู่ข้อสรุปที่น่าจะจริงหรือจริงได้ดีกว่า หรือผิดได้ยาก

กว่าข้อสรุปที่อ้างเหตุผลอ้างอิงจากอรรถศาสตร์ติกฎาณแบบตามนิยม จึงดูเหมือนการที่นักปรัชญาแบบดั้งเดิมอ้างว่าอรรถศาสตร์ติกฎาณทางญาณวิทยาเป็นสากลนั้น ดูเหมือนจะเป็นสากลจริงเพราะให้ข้อสรุปที่ผิดได้ยากแก่เรา เมื่อเทียบกับอรรถศาสตร์ติกฎาณแบบตามนิยมซึ่งมักผิดได้ง่าย และขัดแย้งกับกลุ่มที่มีปุมหลังแตกต่างกันได้ง่าย และการอ้างเช่นนี้ก็ไม่น่าเป็นปัญหาแม้เราอาจสงสัยว่าถ้าเช่นนั้นแล้วเราจำเป็นต้องหาอรรถศาสตร์ติกฎาณจากแบบตามนิยมที่จริงที่สุด หรือสอดคล้องกับญาณวิทยาแบบดั้งเดิมหรือไม่และจะใช้เกณฑ์ใดในการตัดสินชี้วัดความถูกต้อง ผู้วิจัยเห็นว่าเมื่อเราพัฒนาการใช้เหตุผลให้ดีแล้ว เราก็จะเข้าใจได้ด้วยตนเองว่าการอ้างเหตุผลแบบใดไม่สมเหตุสมผลและไม่ควรนำการอ้างเหตุผลที่อ้างอิงอรรถศาสตร์ติกฎาณแบบนั้นซึ่งน่าจะผิดพลาดและไม่มีเหตุผลมาใช้กำกับวิถีชีวิตของตนเองหรือสังคม เพราะความไม่สมเหตุสมผลดังกล่าวนี้ทำให้ระบบขาดเสถียรภาพยิ่งกว่าการที่เรายังไม่แน่ใจว่าอรรถศาสตร์ติกฎาณทางญาณวิทยานั้นเป็นสากลหรือไม่ในระบบการอ้างเหตุผลของญาณวิทยาแบบดั้งเดิม กระนั้นเราก็ได้ความจริงหรือน่าจะจริงและผิดได้ยากจากการอ้างอิงอรรถศาสตร์ติกฎาณที่เป็นสากลเมื่อพิจารณาด้วยเหตุผล

ในบางครั้งเราอาจรู้สึกได้ว่าข้ออ้างของนักปรัชญานั้นฟังดูสมเหตุสมผล และฟังดูจริงมากๆ แต่ในขณะเดียวกันก็มีบางครั้งที่การอ้างเหตุผลนั้นฟังดูสมเหตุสมผลแต่เรารู้สึกว่าขัดต่อสามัญสำนึกของเราและรู้สึกว่าข้ออ้างนั้นฟังดูไม่จริง ตัวอย่างเช่นเมื่อเราได้อ่านการอ้างเหตุผลเชิงวิมิตติของเดการ์ตส์ว่าเราไม่สามารถเชื่อในประสาทสัมผัสหรือประสบการณ์ใดๆ ได้เลยเพราะเราอาจมีการรับรู้ที่ผิดพลาดได้ตลอดเวลา และไม่สามารถยืนยันได้ว่าสิ่งใดบ้างที่เรารับรู้มาจากภายนอกนั้นถูกต้องหรือผิดพลาด การอ้างเหตุผลของเดการ์ตส์มีความสมเหตุสมผลแต่กระนั้นมันก็ขัดต่อสามัญสำนึกของเราที่จะไม่เชื่อในตัวของเราเอง แล้วยังมีนักปรัชญาที่มีแนวความคิดที่แตกต่างหาทางโต้แย้งการอ้างเหตุผลนี้ด้วยข้ออ้างที่สมเหตุสมผลเช่นกัน เราจึงพิจารณาได้อย่างยากลำบากว่าข้ออ้างใดที่น่าจะจริงกว่ากัน ในหลายๆ กรณีเราอาจมีความเห็นว่าการอ้างเหตุผลของนักปรัชญานั้นมีข้อโต้แย้งมากมายและเป็นประเด็นถกเถียงกันได้ไม่รู้จบทั้งที่นักปรัชญาต่างก็มีความสามารถในการอ้างเหตุผลอย่างสมเหตุสมผล หรืออาจเป็นเพราะว่าการอ้างเหตุผลดังกล่าวยังไม่ใช้ความเข้าใจที่ถูกต้องที่สุดเนื่องมาจากเราอาจถูกบิดเบือนด้วยปัจจัยภายนอกหรือประสบการณ์ชีวิตที่แตกต่างกันเช่นเดียวกับที่ญาณวิทยาชาติพันธุ์กล่าวอ้าง อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเชื่อว่าเราไม่สามารถกล่าวอ้างได้ว่าเพราะความเข้าใจที่ไม่ตรงกันนั้นเราจึงจำเป็นต้องแยกแยะวิธีคิดตั้งแต่รากฐานทางญาณวิทยาออกจากกันเนื่องจากการอ้างเหตุผลของนักปรัชญาแม้จะเป็นที่ถกเถียงกันแต่ก็จะมีพื้นฐานความเข้าใจที่สามารถเกิดอรรถศาสตร์ติกฎาณในข้ออ้างที่แม้เราจะไม่เห็นด้วยได้และยังเป็นการถกเถียงในระบบญาณวิทยาที่สามารถตรวจสอบได้ว่ามีความสมเหตุสมผล

เป็นที่ตั้ง ซึ่งความสมเหตุสมผลนี้เองมีพื้นฐานมาจากลักษณะร่วมกันของนักปรัชญากับการใช้เหตุผลในการอ้างเหตุผลล้วนๆ เพื่อนำไปสู่ความจริงซึ่งต่างจากแนวทางของญาณวิทยาชาติพันธุ์ที่อ้างว่ามีปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกำหนดให้เกิดอชฌัตติกญาณ ซึ่งเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ยากเมื่อเราอาจรู้สึกได้ว่าปัจจัยภายนอกนั้นบิดเบือนความเป็นเหตุเป็นผลของการอ้างเหตุผลในทางปรัชญา หรือเมื่อเราพิจารณาด้วยเหตุผลล้วนๆ แล้วเรามักพบว่าปัจจัยภายนอกมีส่วนอย่างยิ่งที่อาจทำให้ความเข้าใจของเรานั้นผิดได้ง่าย

ปัญหาอีกประเด็นหนึ่งซึ่งใกล้เคียงกันได้แก่ กรณีที่กลุ่มตัวอย่างของผู้ถูกสำรวจ อาจไม่เข้าใจเกี่ยวกับประเด็นทางญาณวิทยาที่แท้จริง เนื่องจากเรื่องเล่าที่ใช้ในการทดสอบไม่ได้เป็นมโนทัศน์โดยตรงต่อญาณวิทยาแต่เป็นเพียงเรื่องเล่าซึ่งอาจมีความสับสน หรือเป็นเพราะความซับซ้อนของเรื่องเล่า คำตอบที่ได้จากความเข้าใจในลักษณะนี้อาจเรียกได้ว่าตอบผิดประเด็นคือไม่ใช่การตอบที่ตอบได้กับญาณวิทยาโดยตรง ซึ่งนักปรัชญาทดลองอ้างว่าการคัดค้านในกรณีนี้ มีนัยว่าความรู้ก็เป็นสิ่งที่มีร่วมกันเพียงแค่นั้นในหมู่นักปรัชญาและผู้ที่ศึกษาในทางปรัชญาเท่านั้น หากจะมีความพยายามในการเสนอการอ้างเหตุผลเพื่อปกป้องอชฌัตติกญาณทางญาณวิทยาในแบบดั้งเดิมได้สุดท้ายจะกลายเป็นเพียงการวนกลับไปสู่ การโต้เถียงกันในวงแคบๆ ของผู้สนับสนุนอชฌัตติกญาณแบบเรียนรู้จากนักปรัชญา กับผู้สนับสนุนอชฌัตติกญาณแบบตามนียมเท่านั้น อย่างไรก็ตามเราอาจตั้งข้อสังเกตได้ว่า อชฌัตติกญาณแบบเรียนรู้จากนักปรัชญานั้นไม่ได้มีความแตกต่างหลากหลายดังเช่นอชฌัตติกญาณแบบตามนียม ซึ่งมีความแปรผันสูงตามปุมหลังของกลุ่มสังคม และการถกเถียงกันในประเด็นทางญาณวิทยาของนักปรัชญานั้นเป็นการหาข้อสรุปเกี่ยวกับความรู้ที่จริง และถูกต้องโดยไม่รับเอาความหลากหลายใดๆ ซึ่งเสมือนเป็นระดับของความจริง หรือมีความจริงหลายระบบ ต่างจากกลุ่มของแนวคิดอชฌัตติกญาณแบบตามนียมซึ่งหมายถึงอชฌัตติกญาณที่มาจาก การล่อหลอมทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์และอาจหมายความว่า เป็นผู้ที่ไม่ได้มีการศึกษาในทางปรัชญา และเนื่องจากมีปุมหลังมาจากความหลากหลายทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์หรือกลุ่มสังคม อชฌัตติกญาณแบบตามนียมก็อาจมีความหลากหลายไม่สามารถจัดกลุ่มได้โดยง่ายและหากอ้างว่ามีความจริง ก็อาจจริงในระบบของแต่ละกลุ่มวัฒนธรรมชาติพันธุ์เท่านั้น ซึ่งเราอาจคิดไปได้หลายทางเช่นอาจมีความจริงที่ไม่ตรงกันเลยในหลายระบบ หรือมีความจริงบางอย่างที่ตรงกับหลายๆ ระบบแต่ก็มีบางระบบที่ขัดแย้งกัน หรืออาจมีความจริงในระบบที่แยกย่อยมากมายนับไม่ถ้วนอย่างไม่สามารถเข้ากันได้เลยจนกว่าจะแยกลงไปถึงความแตกต่างพื้นฐานที่สุด ผู้วิจัยเห็นว่าสิ่งที่เป็นแกนสำคัญในทั้งสองประเด็นที่กล่าวมานี้คือ นักปรัชญาเชิงทดลองกำลังเสนอเหตุผลเพื่อรองรับการตอบคำถามต่อเรื่องเล่าในการสำรวจทางญาณ

วิทยาศาสตร์ที่แตกต่างและไม่สอดคล้องกับแนวคิดทางญาณวิทยาแบบดั้งเดิมนั้น สมควรได้รับการรองรับความถูกต้องในตัวมันเอง โดยไม่ยอมรับว่าอาจมีความเข้าใจที่ผิดที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะความเข้าใจบางอย่างที่ผิดได้ง่ายเมื่อพิจารณาใคร่ครวญด้วยเหตุและผลอย่างถี่ถ้วนแล้ว หรือในบางกรณีอาจเป็นระบบที่มีความขัดแย้งทั้งระบบและไม่สามารถยอมรับว่าจริงได้ด้วยเหตุผลเลย แตกต่างจากการคิดวิเคราะห์ในทางญาณวิทยาแบบดั้งเดิมซึ่งเราสามารถหักล้างเหตุผลที่ดูไม่จริงได้อย่างเป็นระบบ เพื่อรักษาไว้ซึ่งแนวคิดที่พิจารณาด้วยเหตุผลแล้วดีกว่าหรือจริงและไม่อาจจะผิดพลาดได้ด้วยกระบวนการถกเถียงโดยการอ้างเหตุผล ในขณะที่เดียวกันสมมติฐานทั้งสามข้อของญาณวิทยาชาติพันธุ์ในบทที่สองนั้น มีการอ้างอยู่ก่อนแล้วว่าความจริงทางปรัชญานั้นวางอยู่บนพื้นฐานทางประสาทสัมผัสกับการรับรู้โลกจากภายนอก และเราสามารถมองได้ว่าสมมติฐานนี้เป็นทฤษฎีทางปรัชญาอย่างหนึ่ง และญาณวิทยาชาติพันธุ์เองกลับใช้ประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสในการพิสูจน์ข้ออ้าง (justify) ทำให้กลายเป็นการอ้างเหตุผลแบบวงกลมและนักปรัชญาเชิงทดลองเองก็ต้องอิงอรรถัตติญาณของเขาเองในการจะเชื่อว่า ข้อมูลหลักฐานเชิงประจักษ์ (empirical evidence) มีความสมเหตุสมผลยิ่งกว่าและเป็นการให้เหตุผล (justification) ที่สมควรจะเป็นความรู้

ส่วนในกรณีของประเด็นเกี่ยวกับการอ้างเหตุผลที่ผิดหลัก (fallacy) ในการพิจารณาประพจน์ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การอ้างอิงอรรถัตติญาณ ตัวอย่างเช่น อรรถัตติญาณในเรื่องที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน เช่น พี่อายุมากกว่าน้องของตนเอง ประโยคนี้จะเห็นจริงได้โดยทันทีเนื่องจากเป็นไปได้ยากที่จะไม่มีใครไม่เข้าใจว่าพี่จะมีอายุน้อยกว่าน้องของตนได้อย่างไร หรือในประโยคที่มีความซับซ้อนยิ่งขึ้นได้แก่ ผู้ชายที่ยังไม่ได้แต่งงานเป็นผู้ชายโสด ความเข้าใจที่เกิดขึ้นทันทีถือเป็นความเข้าใจที่ถูกต้องได้ก็ต่อเมื่อไม่มีใครที่เข้าใจต่างออกไป ซึ่งผู้ที่ไม่เข้าใจหรือคิดแตกต่างเช่น พี่อายุน้อยกว่าน้อง หรือ ผู้ชายที่ยังไม่ได้แต่งงานไม่ได้เป็นผู้ชายโสด ถือเป็นความเข้าใจที่ผิด ปัญหาลักษณะนี้ไม่ใช่ปัญหาในด้านภาษาแต่เป็นเรื่องของความเข้าใจล้วนๆ ต่อประพจน์ซึ่งมีความจริงที่แท้จริงอยู่ เราอาจยกตัวอย่างที่มีความกำกวมมากขึ้นเช่น อุปกรณ์ที่เรียกว่าตะเกียบใช้หยิบเอาอาหารใส่ปากด้วยการคีบ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วคนที่รู้วัฒนธรรมของการใช้ตะเกียบย่อมเข้าใจได้ทันที แต่ในบางวัฒนธรรมซึ่งตัดขาดจากโลกาภิวัตน์และไม่รู้วัฒนธรรมการใช้ตะเกียบ เมื่อเห็นตะเกียบอยู่บนโต๊ะอาหารอาจนำมาทิ่มใส่อาหารเพื่อหยิบอาหารเข้าปากแทนการคีบและเชื่อว่าการทิ่มใส่อาหารจึงจะถูกต้อง หรืออาจมีตัวอย่างที่ตัดสินได้ลำบากมากกว่าเช่นข้อความในทางจริยศาสตร์ ตัวอย่างเช่น หลายวัฒนธรรมบอกว่าการกินเนื้อมนุษย์เป็นสิ่งผิด ในขณะที่ชนเผ่าบางกลุ่มชอบที่จะกินเนื้อมนุษย์โดยล่าจากเผ่าพันธุ์ที่เป็นศัตรู จะเห็นได้ว่าสองตัวอย่างหลังมีความแตกต่างของ

ความจริงที่แปรผันตามสภาพวัฒนธรรมหรือประสบการณ์ที่หล่อหลอมส่งต่อมา แต่ไม่ได้หมายความว่ากระทำที่แตกต่างออกไปนั้นไม่ผิดหรือจริงในระบบของตัวเอง เช่นการนำตะเกียบมาทิ่มอาหารแล้วหยิบเข้าปากแทนการคีบ หรือการนิยมนกินเนื้อมนุษย์ จะสามารถยืนยันว่าเป็นเรื่องที่ถูกต้องในบริบทนั้นๆ ได้ และแม้ว่าจะถูกต้องหรือจริงในระดับหนึ่งแต่อาจเทียบไม่ได้กับความจริงที่เป็นความจริงแท้ๆ ที่เป็นจริงอยู่เอง ญาณวิทยาชาติพันธุ์อาจมองไม่เห็นถึงความแตกต่างของความจริงนี้ จึงไม่ยอมรับการประเมินว่าผู้ที่ตอบโดยมีคำตอบที่แตกต่างออกไปในการตัดสินสิ่งที่เป็นความเชื่อหรือความรู้ ตัวอย่างของผู้ถูกสำรวจอาจมีความเข้าใจที่ผิดและไม่อาจยอมรับได้ในทางญาณวิทยาอยู่ด้วย และหากเป็นเช่นนั้นจริงก็ไม่มี ความจำเป็นใดๆ ที่ผู้สนับสนุนแนวคิดทางปรัชญาแบบดั้งเดิมจำเป็นต้องปกป้องอัสต์ติกญาณในลักษณะนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากหลักฐานทางญาณวิทยาชาติพันธุ์เอง ที่ช่วยให้เราเห็นภาพว่าแม้ในกลุ่มคนที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันก็ยังมีคำตอบที่แตกต่างกันหลายในหลายๆ ตัวอย่างคำถามซึ่งมีอยู่จำนวนมาก และแม้แต่ในคนกลุ่มเดิมก็ยังคงมีความเข้าใจในกรณีเดียวกันบนโครงสร้างทางเหตุผลซึ่งควรจะได้รับคำตอบแบบเดิมเพราะมีโครงสร้างเหมือนกัน แต่กลับได้คำตอบที่แตกต่างออกไปเช่นในงานของนอบ ทำให้เชื่อได้ว่าความเข้าใจที่ถูกต้องน่าจะเป็นสิ่งสำคัญและเป็นแกนสำหรับวิเคราะห์คำตอบที่อ้างอิงอัสต์ติกญาณ และเราสามารถให้เหตุผลตรวจสอบคำตอบนั้นได้ว่าสมเหตุสมผลหรือไม่ จากเหตุผลดังกล่าว อัสต์ติกญาณที่มีความแตกต่างหลากหลายอาจยืนยันไม่ได้ว่ามีความจริงเท่าๆ กันเสมอ แต่การพิสูจน์ว่าจะจริงในระบบไหนอย่างไร ย่อมต้องพิจารณาถึงความสมเหตุสมผลด้วย เพราะหากเป็นการอ้างเหตุผลที่อ้างอิงอัสต์ติกญาณอันเป็นการอ้างที่ผิดหลักตรรกวิทยา (fallacy) แล้วระบบนั้นอาจจะไม่จริงหรือผิดได้ง่าย ความเข้าใจที่ผิดนี้อาจเกิดจากการมีปมหลังที่หล่อหลอมสืบทอดความเชื่อหรือประสบการณ์บางอย่างที่เป็นไปในแนวทางที่ไม่ถูกต้อง มองความจริงกลับด้าน หรืออาจทำให้เป็นผู้ขาดความสามารถในการใช้เหตุผลที่ดี ซึ่งกรณีนี้เราก็สามารถแก้ไขได้โดยฝึกฝนการใช้เหตุผลให้มากขึ้นนั่นเอง เราอาจเทียบเคียงได้ว่าทั้งอัสต์ติกญาณแบบเรียนรู้ตามนักปรัชญา และอัสต์ติกญาณแบบตามนิยม นั้นต่างผ่านกระบวนการที่สืบทอดวิธีคิดกันมาเช่นเดียวกัน หากเราจะสมมติว่านักปรัชญาเป็นชาติพันธุ์หนึ่งๆ ในกลุ่มของอัสต์ติกญาณแบบตามนิยม เราจะเห็นว่าในกลุ่มของนักปรัชญานั้นมีการสืบทอดที่มีการตรวจสอบความจริงหรือความถูกต้องสมเหตุสมผลอยู่เสมอด้วยเหตุผล แตกต่างจากปมหลังทางชาติพันธุ์หรือกลุ่มสังคมอื่นๆ ซึ่งเมื่อเราใช้วิธีการตรวจสอบด้วยเหตุผลเช่นเดียวกัน ก็อาจพบความไม่ถูกต้องได้ง่ายกว่าดังตัวอย่างที่กล่าวถึงไปแล้ว

ปัญหาอีกกรณีนี้อาจไม่ใช่ความเข้าใจที่ผิด แต่คำตอบที่แตกต่างออกไปอาจเกิดจากความผิดพลาดเมื่อพิจารณาในเรื่องที่ซับซ้อน แม้นักปรัชญาเชิงทดลองจะไม่ได้อธิบายชัดว่าในการตอบคำถามนั้นได้ให้เวลาแก่ผู้ถูกสำรวจมากเพียงใด แต่ก็เชื่อได้ว่าเป็นการตอบได้ทันในทันที เพื่อยืนยันถึงอรรถัตติคุณที่แสดงออกแบบฉับพลันและได้ลักษณะใกล้เคียงกับที่กล่าวอ้างในทางปรัชญาโดยไม่ใช้การคิดที่มีการใคร่ครวญเป็นเวลานาน อย่างไรก็ตามอรรถัตติคุณที่มีต่อประพจน์หรือเรื่องเล่าที่ซับซ้อนอาจจำเป็นต้องใช้เวลาและไม่สามารถมีการแสดงออกได้อย่างรวดเร็ว หรือจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีการฝึกฝนการใช้เหตุผลที่ดีที่จะคลี่คลายความซับซ้อนของปัญหาเสียก่อน ซึ่งการพยายามรีบตอบประพจน์หรือเรื่องเล่าที่มีความซับซ้อนเกินไปก็เกินไปได้ว่าอาจทำให้เกิดปัญหาและข้อผิดพลาดได้ คำตอบที่ได้ อาจไม่ต่างกับการตอบมั่ว หรือเดาสุ่ม ซึ่งเป็นกรณีที่เลวร้ายกว่าการเข้าใจผิดก็เป็นได้ เนื่องมาจากว่าคำตอบในลักษณะนี้ที่อาจไม่สอดคล้องกับความเข้าใจที่สมเหตุสมผล อาจไม่ใช่คำตอบที่แท้จริงของผู้ถูกสำรวจและจำเป็นต้องให้เวลาในการทำความเข้าใจต่อประพจน์หรือเรื่องเล่าที่ซับซ้อนให้มากขึ้นเสียก่อน ดังตัวอย่างของหลักฐานการสำรวจทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ที่ได้กล่าวเปรียบเทียบในบทที่สามระหว่างเรื่องที่ไม่ซับซ้อนได้แก่ ตัวอย่างการโยนเหรียญในการทดลองที่ 4 และตัวอย่างเรื่องมั่วลายในการทดลองถัดมาโดยใช้กลุ่มตัวอย่างเดียวกันในการทำสำรวจนั่นเอง จากตัวอย่างเหล่านี้จะเห็นได้ว่าเมื่อพิจารณาปัญหาที่มีความซับซ้อนน้อยกว่า กลุ่มผู้ถูกสำรวจกลับมีแนวโน้มในการตอบปัญหาอย่างไม่ลังเลและยังมีความเข้าใจที่สอดคล้องกับเหตุผลเมื่อเราพิจารณาใคร่ครวญถึงความสมเหตุสมผลของคำตอบนั้นแล้ว แตกต่างจากปัญหาที่มีความซับซ้อนยิ่งขึ้นซึ่งทำให้เกิดการกระจายคำตอบออกไปอย่างเห็นได้ชัด และน่าจะเป็นข้อพิสูจน์ที่ชัดเจนว่าคนทั่วไปอาจมีการตัดสินใจที่ยากหรืออาจผิดได้ง่ายกับปัญหาที่ซับซ้อนมาก และตัดสินใจได้ยากเมื่อพบกับปัญหาที่มีความซับซ้อนน้อย ซึ่งข้อสังเกตนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสรุปผลของนักปรัชญาเชิงทดลอง ที่เน้นในทางสถิติมากกว่าการตรวจสอบความเข้าใจหรือเหตุผลรองรับลักษณะการตอบคำถามนั้นๆ ของกลุ่มผู้ถูกสำรวจ โดยเฉพาะการพิจารณาว่าเราสามารถยอมรับความไม่สมเหตุสมผลของคำตอบดังกล่าวได้ในบางกรณีได้หรือไม่

ในขณะที่เดียวกันการทำความเข้าใจความจริง ของอรรถัตติคุณที่เป็นอยู่จริง อาจไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสภาวะ ซึ่งเกี่ยวข้องกับกรณีอรรถัตติคุณที่ได้ถูกจำแนกไว้โดยนักปรัชญาเชิงทดลองได้แก่อรรถัตติคุณที่เกิดขึ้นเองหรืออรรถัตติคุณที่เรียนรู้และคิดค้นด้วยตนเอง อรรถัตติคุณที่เป็นภาพแทนสืบทอดจากอาจารย์ทางปรัชญา หรืออรรถัตติคุณที่หล่อหลอมโดยธรรมชาติในวัฒนธรรมหรือสภาวะแวดล้อมของบุคคลนั้น แต่ถ้าเป็นเช่นนั้นเราก็ไม่อาจ

เข้าใจได้ว่าอรรถศาสตร์ที่แท้จริงเป็นอย่างไรหรือจำเป็นจะต้องมีหลายหมวดหมู่ ดังนั้นสิ่งที่ควร จะพิจารณาเป็นอย่างยิ่งก็คือความเหมาะสมของอรรถศาสตร์ตามหมวดหมู่ดังกล่าว ที่จะใช้ เป็นหลักฐานในการอ้างเหตุผลในทฤษฎีความรู้ ซึ่งเป็นลักษณะของอรรถศาสตร์เชิงปรัชญา โดยเฉพาะ (philosophical intuition) ในกรณีนี้ไม่ใช่การปกป้องอรรถศาสตร์ของแนวคิด ปรัชญาแบบดั้งเดิมดังที่นักปรัชญาเชิงทดลองท้วงติงไว้ แต่เป็นการพิจารณาอย่างถี่ถ้วน เกี่ยวกับอรรถศาสตร์ในหมวดหมู่ทั้งสาม หรืออาจเป็นการย้อนกลับไปพิจารณาที่อรรถศาสตร์ ญาณเพียงอย่างเดียวที่จุดตั้งต้นซึ่งแตกต่างกับปัญหาที่ผู้วิจัยได้อภิปรายไปก่อนหน้านี้ที่เป็นการ ตรวจสอบความสมเหตุสมผลของหลักฐานและข้อสรุปตามกระบวนการและการอ้างเหตุผลของนัก ปรัชญาเชิงทดลอง ซึ่งการย้อนกลับไปพิจารณาที่อรรถศาสตร์แรกเริ่มซึ่งถูกอ้างอิงกับการตัดสิน ทางญาณวิทยาที่แตกต่างกันนั้น ก็เพื่อพิจารณาความสอดคล้องว่าอรรถศาสตร์แบบใดที่น่าจะ เป็นอรรถศาสตร์ที่จริงที่สุด หรือเป็นลักษณะดั้งเดิมที่เหมาะสมแก่การอ้างอิงที่สุดและได้ คำตอบที่จริงหรือน่าจะจริงและผิดได้ยากนั่นเอง

อรรถศาสตร์แบบตามนิยมนั้น ค่อนข้างชัดเจนว่าเกิดขึ้นโดยการหล่อหลอมที่มี ปัจจัยเกี่ยวข้องอย่างมาก เช่นสภาวะแวดล้อม และวัฒนธรรมทางชาติพันธุ์ซึ่งเป็นไปแล้วแต่ ท้องถิ่นหรือกลุ่มสังคม หรือแม้แต่ในระดับครอบครัว ซึ่งส่งผลให้เกิดความหลากหลายของการ ตัดสินคำตอบที่อ้างอิงอรรถศาสตร์ และนักปรัชญาทดลองเห็นว่าไม่สามารถตัดสินได้ว่าของ ใครถูกต้องที่สุด เนื่องจากต่างมีชุดของเหตุผลที่มาจากวัฒนธรรมทางชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันไป ตัวอย่างเช่นการใช้คำว่า “หลาน” ในภาษาไทย กับคำว่า “หลาน” ที่คนไทยเชื้อสายเวียดนามใช้กัน อยู่ นั้น มีความหมายไม่ตรงกัน กล่าวคือกลุ่มของเครือญาติที่เข้าข่ายคำว่าหลานไม่เท่ากัน^{*} เป็นต้น อรรถศาสตร์ที่หลากหลายในประเภทนี้ จึงไม่อาจจะตรวจสอบได้ว่าลักษณะใดเป็นจริงที่สุดหรือ มั่นคงกว่าระบบอื่นๆ และยังสอดคล้องกับผลการสำรวจทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ที่แสดงให้เห็นว่า มีความหลากหลายทางญาณวิทยาแยกไปตามชาติพันธุ์และใช้ได้ในระบบนั้นๆ อีกด้วย อย่างไรก็ตาม เราสามารถพิสูจน์ความจริงที่นอกเหนือจากตัวแปรทางสภาวะทางวัฒนธรรมได้ เช่นคำว่า “หลาน” ในโลกสากล นิยามของการใช้อย่างถูกต้องนั้นเป็นอย่างไร โดยพิจารณากับบางกลุ่ม สังคมที่แตกต่างออกไป ในกรณีนี้เป็นเพียงการเหมารวมเอาความเข้าใจของคนส่วนใหญ่มากกว่า จะเรียกว่าความเป็นสากล ซึ่งไม่ว่าในแบบไหนก็ถือเป็นการบรรยายความจริงตามพื้นฐานความ

* ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่าหลานไว้ว่า ลูกของลูก; ลูกของพี่หรือของน้อง ซึ่งผู้วิจัยได้ กล่าวถึงตัวอย่างของการใช้คำว่า “หลาน” ในบทที่สามของวิทยานิพนธ์ว่าชาวไทยเชื้อสายเวียดนามนั้นใช้คำว่า “หลาน” ที่มีความหมาย รวมถึงลูกของลุง, ป้า, น้า หรืออาจด้วยแตกต่างจากคนไทยที่จะเรียกว่าลูกพี่ลูกน้องแทน (ดู พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๒.)

เข้าใจในกลุ่มสังคมเท่านั้นแต่ยังไม่ใช้การกำหนดความถูกต้องที่เป็นจริงดังตัวอย่างว่า “หลานคือใคร” ซึ่งในบางกรณีอาจเป็นสิ่งที่ยากและกลับกลายเป็นปัญหาในทางภาษาไป

ในทางอื่น เมื่อพิจารณาถึงอรรถัตติกญาณแบบที่เกิดขึ้นเองนั้น อาจเป็นไปได้ว่าจะมีความสอดคล้องกับความเข้าใจในทางญาณวิทยา แต่ก็เป็นไปได้เช่นกันว่าอาจมีความเข้าใจที่เกินเลย หรือเข้าใจผิดไปคนละทางโดยชุดระบบความคิดของตัวเองเช่น อาจมีความเป็นของตัวเองว่า น้องย่อมแก่กว่าพี่ ผู้ชายที่แต่งงานแล้วเป็นผู้ชายโสด เป็นต้น หากเป็นเช่นนั้นเมื่อผู้ที่อยู่ในกลุ่มนี้เห็นประโยคที่จริงสากลเช่น พี่แก่กว่าน้อง ก็อาจตัดสินว่าประโยคนี้ผิดได้ อย่างไรก็ตามความเข้าใจในลักษณะนี้เป็นความจริงแค่ว่าในระบบนั้นๆ และเข้ากันไม่ได้กับการใช้ที่เป็นสากลมากกว่า เราอาจพิจารณาตรวจสอบด้วยเหตุและผลได้ว่าความเข้าใจในกลุ่มนี้ถูกต้องหรือไม่ หมายความว่ามันอาจจริงเพียงพอสำหรับคนๆ เดียว หรือกลุ่มๆ เดียว แต่อาจไม่ใช่ความจริงแท้ เนื่องจากเราไม่ได้สนใจเฉพาะแค่ระดับของภาษาเท่านั้น แต่มุ่งไปที่ความหมายของประโยคเหล่านี้เป็นสำคัญ และการเปลี่ยนวิธีการใช้คำเช่นนี้ ก็อาจไม่สมเหตุสมผลสำหรับคนทั่วไป ปัญหาอาจจากเกิดปัญหาทางการใช้ภาษาที่ส่งผลต่อความเข้าใจที่แตกต่างจากคนทั่วไป ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับปรุงให้ตรงกัน หากมีความต้องการจะอยู่ร่วมกันในสังคมมนุษย์ กระนั้นสำหรับคนที่มีเหตุมีผลที่ดีแม้จะอยู่ในกลุ่มนี้ก็ยังสามารถมีความเข้าใจที่ไม่เพี้ยนไปจากเหตุและผลโดยทั่วๆ ไปได้

กรณีสุดท้ายคือ อรรถัตติกญาณที่เกิดจากการเรียนรู้จากอาจารย์ทางปรัชญาหรือผู้เชี่ยวชาญ ในกรณีนี้ผู้เรียนในรายวิชาปรัชญาอาจไม่มีความเข้าใจใดๆ ที่สอดคล้องกันเลย หรืออาจมีความเข้าใจที่สอดคล้องอยู่แล้วจากประสบการณ์หรือกลุ่มสังคมที่ได้อยู่อาศัย เช่นการเข้าใจข้อความที่ว่า การโกหกเป็นสิ่งไม่ดี ในวัฒนธรรมส่วนใหญ่บนโลกไม่ว่าจะเป็นตะวันตกหรือตะวันออกก็ล้วนสอนในเรื่องนี้ ในขณะที่ความเข้าใจข้อความดังกล่าวก็เป็นหัวข้อในทางปรัชญาที่มีความเข้าใจอยู่แล้วว่าการโกหกเป็นสิ่งไม่ดี กระนั้นแม้จะมีผู้ที่คิดว่าการโกหกเป็นสิ่งที่ดี และเสนอคัดค้าน ในทางปรัชญาเราก็สามารถประเมินได้ด้วยเหตุผลว่า ควรเห็นด้วยกับข้อเสนออันนั้นหรือไม่ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วว่า การโกหกย่อมทำให้เกิดความเดือดร้อนมากกว่าผลดี จึงเป็นความจริงแท้ว่าการโกหกเป็นสิ่งไม่ดี เมื่อพิจารณาถึงประเด็นง่าย ๆ และมีความซับซ้อนไม่มากนัก เรามักพบว่าความเข้าใจส่วนใหญ่เมื่อตรวจสอบด้วยเหตุและผลแล้วมักจะไม่นพบว่าขัดแย้งหรือดูเหมือนไม่จริง และมักไม่พบความแตกต่างหลากหลายมากนักในแต่ละวัฒนธรรมหรือกลุ่มทางสังคม เช่น การตัดสินว่าการโกหกเป็นสิ่งไม่ดี หรือการฆ่ามนุษย์ด้วยกันเพื่อกินเป็นอาหารเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ เป็นต้น และความเข้าใจเหล่านี้ก็มักสอดคล้องกับเหตุผลทางญาณวิทยาและสามารถตรวจสอบได้ แต่เมื่อพิจารณาถึงประเด็นที่มีความซับซ้อนยิ่งขึ้นไปจะพบว่ามีความแตกต่างหลากหลายมากขึ้น

ดังเช่นประเด็นทางญาณวิทยาที่นักปรัชญาเชิงทดลองได้ทำการสำรวจ และเมื่อพิจารณาด้วยเหตุ และผลแล้วเราจะพบว่าในบางกรณีไม่สอดคล้องกับญาณวิทยาแบบดั้งเดิม และอาจไม่ สมเหตุสมผลหรือน่าจะไม่ถูกต้องได้ง่าย จะเห็นได้ว่าความเข้าใจทางญาณวิทยาแบบดั้งเดิมมี ลักษณะของความน่าจะเป็นที่จะมีความเป็นสากลครอบคลุมมากกว่า และใช้เป็นเครื่องมือ ตรวจสอบความถูกต้องได้ด้วยเหตุผล ซึ่งอ้างอิงถึงอรรถศาสตร์ญาณแบบที่เรียนรู้ตามอาจารย์ทาง ปรัชญานั้นมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้เราคิดได้ยากที่สุดแม้จะนำความเข้าใจหรือการตัดสินใจที่ อ้างอิงอรรถศาสตร์ญาณในแบบอื่นมาเปรียบเทียบหรือตรวจสอบความถูกต้อง ในขณะที่อาจารย์ ทางปรัชญานั้นก็ยังคงมีการถกเถียงกันเองเป็นประจำโดยยอมรับร่วมกันว่าเหตุผลเป็นเครื่องมือที่ จะแก้ปัญหาในทางปรัชญาได้

สิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการคิดและทำความเข้าใจความจริงของข้อความ หรือประพจน์ ย่อมเป็นเหตุผลสนับสนุนที่สมเหตุสมผล และในทางญาณวิทยาแล้วคำตอบที่ไม่ สอดคล้องกับความเข้าใจของนักญาณวิทยาโดยทั่วๆ ไปมักเป็นคำตอบที่ไม่สมเหตุสมผล และถูก หักล้างได้ ตัวอย่างเช่น เรื่องเล่าในทางญาณวิทยาที่การทดลองทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ใช้ในการ ตรวจสอบและพบว่าคำตอบแม้ในกลุ่มตัวอย่างเดียวกันก็มีคำตอบที่สมเหตุสมผลร่วมอยู่ด้วยไม่ว่าจะ มากหรือน้อยก็ตาม และไม่ได้มีความเบ็ดเสร็จในทางใดทางหนึ่งของคำตอบแต่เป็นการอ้างเพียง นัยทางสถิติของกลุ่มที่มากกว่า คำตอบดังกล่าวสัมพันธ์กับความเชื่อที่ว่าสิ่งใดเป็นความเชื่อและ สิ่งใดเป็นความรู้ กล่าวคือเป็นความเชื่อในอีกระดับหนึ่งว่าผู้ถูกสำรวจเชื่อว่าจะอย่างไรระหว่างความ เชื่อกับความรู้ของตัวละครในเรื่องเล่า ซึ่งถือได้ว่าบางคำตอบอาจเป็นความเชื่อที่ผิดหรือไม่ สมเหตุสมผล บางความเชื่อสมเหตุสมผล และความสมเหตุสมผลดังกล่าวยังไม่มีระดับขั้นกว่า คือ ไม่มีการลำดับว่าลักษณะใดสมเหตุสมผลกว่าลักษณะใด เนื่องจากคำถามที่ใช้ในแบบทดสอบมี เพียงเชื่อหรือไม่เชื่อว่า กรณีที่เกิดขึ้นกับบุคคลในปัญหาตัวอย่างเป็นความรู้เท่านั้น ขณะเดียวกัน ผู้คนซึ่งไม่อาจเข้าใจปัญหาที่ซับซ้อนก็ยังสามารถแสดงให้เห็น ว่าในบางกรณีอาจมีความเชื่อที่ สมเหตุสมผลในเรื่องที่สามารถตัดสินใจได้ง่ายๆ เช่นปัญหาเรื่องการโยนเหรียญ จากเหตุผลดังกล่าว เราสามารถมองข้ามปมหลังทั้งหมด เนื่องด้วยความสมเหตุสมผลนั้นสามารถตรวจสอบได้ด้วย เหตุผลล้วนๆ และแม้จะมองในเชิงปัจเจกภายนอกก็ยังสามารถพิจารณาได้ถึงความสมเหตุสมผลที่ อาจทับซ้อน (intersect) กันในกลุ่มที่มีปมหลังแตกต่างกัน ทั้งนี้เพื่อจำแนกกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดให้ เหลือเพียงสองกลุ่มได้ ได้แก่คนที่มีเหตุมีผล กับคนที่ขาดเหตุผลหรืออาจขาดความสามารถในการ ใช้เหตุผลโดยพิจารณาความสมเหตุสมผล ซึ่งเป็นการพิจารณาที่ผลการตอบคำถามล้วนๆ และ โดยคำตอบนั้นยังมีนัยว่าผู้ที่มีเหตุมีผลในเรื่องที่ไม่ซับซ้อน อาจไม่เข้าใจในเรื่องที่ยากขึ้นได้

ในขณะที่เดียวกับผู้ที่ไม่มีความเข้าใจในประเด็นทางญาณวิทยา ก็อาจมีพัฒนาการให้เกิดความเข้าใจได้หากได้รับการศึกษาในรายวิชาปรัชญามากขึ้น ทั้งสองกรณีเป็นหลักฐานที่ยืนยันได้ว่า อัจฉตติกญาณสามารถมีพัฒนาการไปสู่ความเข้าใจที่สอดคล้องกับแนวคิดในทางปรัชญาได้ โดยในกรณีความซับซ้อนของประพจน์นั้นสื่อได้ว่า ระดับความสามารถในการใช้เหตุผลนั้นเกี่ยวข้องกับโดยตรงต่อการแสดงออกที่อ้างอิงอัจฉตติกญาณ ในขณะที่ความแตกต่างระหว่างผู้ที่มีการศึกษาในรายวิชาน้อยเปรียบเทียบกับผู้ที่มีการศึกษาในรายวิชาปรัชญามากกว่า ก็แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาความเข้าใจในเหตุและผลที่สอดคล้องกับญาณวิทยาแบบดั้งเดิมมากขึ้น แม้จะเป็นคนที่ไม่เข้าใจมาก่อน ในประเด็นนี้อาจถูกตั้งคำถามได้ว่า ถ้าเช่นนั้นอัจฉตติกญาณก็ไม่ได้มีติดตัวมาแต่กำเนิดหรือไม่ได้เป็นสากลใช่หรือไม่ ซึ่งประเด็นการมีอัจฉตติกญาณลักษณะได้ลักษณะหนึ่งมาแต่แรกนั้นผู้วิจัยเห็นว่าอาจเป็นไปได้หรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้เนื่องมาจากเราอาจถูกหลอหลอมหรือได้รับการบอกเล่าสืบทอดพื้นฐานทางเหตุผลในบางลักษณะจนทำให้ไม่เข้าใจ หรือบิดเบือนจากความจริงที่เป็นสากลนั้นไปก็ได้ ในขณะที่อัจฉตติกญาณที่เป็นสากลในทางญาณวิทยานั้นอาจจะมีอยู่แล้วโดยตัวของมันเองแต่เราสูญเสียความสามารถในการมีอัจฉตติกญาณลักษณะดังกล่าวไปจากผลสืบเนื่องข้างต้น หรืออาจจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องฝึกฝนเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องหรือน่าจะผิดได้ยากซึ่งน่าจะใกล้เคียงกับความเป็นสากลดังกล่าวมากที่สุด หรืออาจเป็นสิ่งเดียวกับอัจฉตติกญาณที่เป็นสากลนั้น ในขณะที่เราสามารถตรวจสอบได้ว่าความเข้าใจในลักษณะอื่นๆ ที่มีฐานอ้างอิงจากอัจฉตติกญาณที่มาจากปุมหลังแบบอื่นสามารถผิดได้ง่ายกว่าในทางปรัชญา และไม่น่าจะเป็นสากลรวมทั้งระบบของความจริงที่มีความมั่นคงน้อยกว่ามาก

ประเด็นสำคัญในเรื่องนี้คืออัจฉตติกญาณในปรัชญาแบบดั้งเดิมนั้น มีความใกล้เคียงกับความเป็นจริงหรือไม่ ซึ่งเราอาจพิจารณาได้ว่าการใช้เหตุผลนั้นเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุด เนื่องจากการใช้เหตุผลสามารถช่วยให้เราตรวจสอบได้ว่า ความจริงข้อใดที่เราสามารถยอมรับได้เช่น ข้อความที่บอกว่า การโกหกเป็นสิ่งไม่ดี เป็นต้น ความสมเหตุสมผลคือข้อพิสูจน์ที่ดีในการให้เหตุผลสนับสนุนความเชื่อ ดังนั้นการตัดสินใจที่ดีจึงควรสอดคล้องกับความสมเหตุสมผลด้วย จะเห็นได้ว่าในปรัชญาแบบดั้งเดิมนั้นให้ความสำคัญกับความสมเหตุสมผลในการอ้างเหตุผลเป็นอย่างยิ่ง เราจึงควรเชื่อได้ว่าข้ออ้างในทางญาณวิทยาเป็นข้ออ้างที่อย่างน้อยใกล้เคียงความจริงที่สุด คือเราสามารถรับเอามาเชื่อหรือปฏิบัติตามได้โดยไม่เกิดผลเสียหรือผิดได้ยาก ดังนั้นอัจฉตติกญาณแบบที่มีอยู่ดั้งเดิมในทางปรัชญาจึงเหมาะสมที่สุดทั้งในแง่ของการตรวจสอบพิสูจน์และในแง่ที่ว่า เราสามารถเรียนรู้และปรับเปลี่ยนได้โดยง่ายและไม่เกิดผลที่ขัดแย้งต่อตนเอง แต่อย่างไรก็ตามแม้อัจฉตติกญาณทางญาณวิทยาแบบที่แนวคิดปรัชญาดั้งเดิมใช้จะเหมาะสมที่สุด

แต่สิ่งที่เรียกว่าความเหมาะสมดังกล่าว ก็อาจไม่สามารถยืนยันได้ว่าเป็นอรรถกถาที่จริงอยู่ แล้วเสมออย่างเป็นสากล ซึ่งขัดต่อข้ออ้างทางวิมุตติของนักปรัชญาที่อ้างว่า เมื่อเราคิดตามการทดลองในจินตนาการแบบที่นักปรัชญาใช้นั้นเราจะเกิดอรรถกถาที่ลักษณะเดียวกันเสมอ และยืนยันว่าความเข้าใจที่เกิดขึ้นเป็นอรรถกถาที่จริงและเป็นสากล แต่ในความเป็นจริง ผู้ที่เข้าใจทันทีอาจเป็นผู้ที่มีความสามารถทางด้านการใช้เหตุผลที่ดีเท่านั้น และอาจมีผู้คัดค้านว่าผู้ที่ไม่มีความสามารถในการใช้เหตุผลอาจไม่เข้าใจและโจมตีด้วยข้ออ้างหรือหลักฐานแบบเดียวกับแนวคิดทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ได้ อย่างไรก็ตามหลักฐานทางญาณวิทยาชาติพันธุ์เองก็เป็นข้อพิสูจน์ได้ว่า การทำความเข้าใจในเรื่องที่ซับซ้อนกว่าเรื่องทั่วๆ ไปนั้นเป็นไปได้ยากกว่าปกติ สมรรถภาพในการทำความเข้าใจและจะแสดงออกถึงอรรถกถาที่ถูกต้องสมเหตุสมผลได้จึงเป็นสิ่งสำคัญ และขณะเดียวกันการศึกษาในรายวิชาปรัชญา ก็เป็นปัจจัยสำคัญในการทำความเข้าใจประเด็นทางปรัชญาซึ่งอาจมีความยุ่งยากซับซ้อน จากตรงนี้เราอาจพิจารณาได้ว่าคำอธิบายของ อรรถกถาที่เรากำลังจะเข้าไปเข้าใจ เทียบกับอรรถกถาที่จริงอย่างเป็นสากลอยู่แล้วเป็นสิ่งที่ต้องแยกแยะออกจากกัน คือมีข้อเท็จจริงบางอย่างอยู่แล้วอย่างเป็นสากล แต่คำตอบที่แตกต่างกันในระหว่างผู้ที่มีเหตุมีผล และผู้ที่ขาดความสามารถในการใช้เหตุผลนั้น เกิดขึ้นเพราะความสามารถของมนุษย์เองหาได้ทำลายความเป็นสากลของอรรถกถาแต่อย่างใด และขณะเดียวกัน การกล่าวอ้างว่าวิธีการพิสูจน์ในทางญาณวิทยาเป็นกระบวนการที่ดีที่สุดนั้น อาจหมายถึงว่าเป็นวิธีการกำหนดความถูกต้องได้ดีที่สุด คือเป็นความเข้าใจที่สมเหตุสมผลที่สุด และเหมาะสมในการนำไปใช้ เพราะหากเราเชื่อว่าความจริงไม่น่าจะผิดได้ก็ย่อมสอดคล้องกับวิธีการทางญาณวิทยาแบบดั้งเดิมซึ่งมักจะผิดได้ยากและสมเหตุสมผล ซึ่งอรรถกถาที่จริงและเป็นสากลนั้นใช้เป็นหลักฐานในการอ้างเหตุผลเชิงวิมุตติแล้วสามารถช่วยให้ประเด็นถกเถียงก้าวหน้าได้จริง และยังคงมีอยู่จนถึงปัจจุบัน ขณะเดียวกันผู้ที่มีส่วนร่วมในอรรถกถาที่จริงก็สามารถแสดงทัศนะสนับสนุนหรือคัดค้านการอ้างเหตุผลเชิงวิมุตติอย่างต่อเนื่องยาวนานมาถึงปัจจุบันเช่นกัน ไม่ว่าจะอรรถกถาที่จริงในทางญาณวิทยาจะเป็นไปในลักษณะของผลลัพธ์ของการกำหนดความถูกต้อง หรือเป็นความจริงที่เป็นจริงอยู่แล้วอย่างเป็นสากล ก็ล้วนต้องเข้าใจประเด็นสืบเนื่องซึ่งมี

* การอ้างอย่างตรงไปตรงมาเช่นนี้อาจพิสูจน์ไม่ได้ว่าจริงเสมอ แต่เราสามารถตรวจสอบได้จากตัวอย่างข้อถกเถียงทางปรัชญา เช่นการอ้างถึงข้อเท็จจริงทางคณิตศาสตร์ หรือเรขาคณิต ดังตัวอย่างเช่น รูปสามเหลี่ยม มีนิยามว่าเป็นรูปที่มีด้านสามด้านและมีมุมสามมุม แม้จะมีผู้ที่ไม่เชื่อว่ารูปสามเหลี่ยมมีด้านสามด้านและมีมุมสามมุม แต่เราสามารถตรวจสอบได้ด้วยเหตุผลว่าการไม่เชื่อว่ารูปสามเหลี่ยมนั้นมีด้านสามด้านและมีมุมสามมุมสาเหตุสมผลหรือไม่ ในขณะที่การเชื่อเช่นนั้นก็ได้ทำให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับรูปสามเหลี่ยมบิดเบือนไป เราอาจเชื่อได้ว่าแท้จริงแล้วมีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับรูปสามเหลี่ยมอยู่จริง โดยไม่ว่าเราจะเชื่ออย่างไรก็ตาม ขณะเดียวกันเราก็สามารถเข้าใจได้ด้วยเหตุผลว่า การเชื่อว่ารูปสามเหลี่ยมมีด้านสามด้านและมีมุมสามมุมนั้นสมเหตุสมผลและน่าจะใกล้เคียงกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับรูปสามเหลี่ยมที่สุด

ความซับซ้อนอย่างมีเหตุมีผลทั้งนั้น ดังนั้นทางแก้หรือวิธีพิสูจน์ข้ออ้างนี้ได้ดีที่สุดคือการสนับสนุน การเรียนและฝึกฝนเกี่ยวกับการใช้เหตุผล เพื่อที่คนทุกๆ ไปจะมีความสามารถการพิจารณา ประเด็นต่างๆ ได้อย่างมีเหตุมีผลมากขึ้น โดยสืบเนื่องมาจากหลักฐานของนักปรัชญาเชิงทดลอง เองที่ชี้ให้เห็นว่าผู้ที่มีการศึกษาในรายวิชาปรัชญามากและจำเป็นต้องตอบคำถามที่มีการตัดสินที่ อ้างอิงอรรถศาสตร์ศึกษานั้นสามารถมีความเข้าใจที่สอดคล้องกับญาณวิทยาแบบดั้งเดิมซึ่งผิดได้ ยากและน่าจะจริงเมื่อเทียบกับความจริงที่เป็นสากลนั้น

อีกสิ่งหนึ่งที่ช่วยสนับสนุนเหตุผลดังกล่าว คือหลักฐานที่จะเห็นได้ว่า ผู้ที่มีการ ฝึกฝนและเรียนรู้ในทางปรัชญา หรือผู้ที่ป็นนักปรัชญาเอง มีความสนใจและขบคิดเกี่ยวกับ ประเด็นทางปรัชญามากกว่าคนทุกๆ ไป และสามารถตอบโต้กันได้อย่างไม่หลุดประเด็นแม้จะมี ความเห็นที่แตกต่างกันออกไปในหลายแนวทางหลายสำนัก เช่นการคิดค้นเรื่องความรับผิดชอบ ต่อการกระทำที่มีค่าทางศีลธรรม ความยุติธรรม ซึ่งม้งานของนักปรัชญามากมายหลายวัฒนธรรม ที่ผลิตข้อถกเถียงประเด็นต่างๆ ออกมามากมายด้วยเหตุและผล จึงอาจสรุปได้ว่าผู้ที่มีเหตุมีผล มักจะเป็นผู้ที่คิดในทางปรัชญา มากกว่าเรื่องของปมหลังทางชาติพันธุ์หรือฐานะทางสังคมดังที่นัก ปรัชญาเชิงทดลองกล่าวอ้างถึงนักปรัชญาตะวันตก ผิวชาว และมีฐานะดี ที่จะมิมโนทัศน์ที่ สืบเนื่องถึงของอรรถศาสตร์ศึกษาที่แตกต่างออกไป ซึ่งผลของข้อถกเถียงที่จริงหรือน่าจะจริงและผิด ได้ยากเมื่อเทียบกับความจริงในทางญาณวิทยาของปรัชญาแบบดั้งเดิมก็คือความรู้ ซึ่งความรู้ที่ ได้มานี้ก็เป็นความรู้ที่สามารถตรวจสอบได้ง่ายด้วยเหตุและผลสำหรับคนที่มีความสามารถในการ ใช้เหตุผลที่ดีและมีการตรวจสอบที่สืบทอดต่อกันโดยหักล้างจุดบกพร่องต่างๆ ไปพร้อมกันไม่ เพียงแต่สืบทอดด้วยการบอกต่อให้เกิดเป็นความเชื่อลักษณะใดลักษณะหนึ่งเพียงอย่างเดียว เหมือนในทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ เช่นการสืบทอดความรู้ทางศาสนาที่ถูกต้องตรงตามคัมภีร์แบบ โบราณ เป็นต้น

ท้ายที่สุด ปัญหาเรื่องความเป็นสากลของอรรถศาสตร์ศึกษาทางญาณวิทยาซึ่ง ครอบคลุมถึงอรรถศาสตร์ศึกษาทางมิติที่ถูกใช้อย่างกว้างขวางในวงการปรัชญาแบบดั้งเดิมนั้น อาจ ยังไม่สามารถอธิบายได้อย่างไม่มีข้อบกพร่อง แต่อย่างไรก็ตามหลักฐานและข้อพิสูจน์ทางญาณ วิทยาชาติพันธุ์นั้นไม่ได้เกี่ยวเนื่องอย่างจำเป็นหรือชี้ชัดเช่นกันว่า อรรถศาสตร์ศึกษาทางญาณวิทยา นั้นไม่เป็นสากล ซึ่งจากหลักฐานดังกล่าวอาจเพียงบอกเราได้ว่าการตัดสินที่อ้างอิงอรรถศาสตร์ศึกษา ซึ่งก่อให้เกิดความเข้าใจทางญาณวิทยาของมนุษย์ในบางกลุ่มสังคมหรือวัฒนธรรมอาจผิดได้ง่าย และดูเหมือนไม่จริงหรือไม่สมเหตุสมผลเมื่อเราใคร่ครวญพิจารณาด้วยเหตุผลอย่างละเอียด ดังนั้น ปัญหาดังกล่าวจึงไม่ได้อยู่ที่ว่าอรรถศาสตร์ศึกษาทางญาณวิทยานั้นเป็นสากลหรือไม่ แต่ปัญหาอยู่ที่

มุมมองทางประสบการณ์ของมนุษย์เองที่บิดเบือนไปจากความเข้าใจที่ถูกต้อง และหนทางแก้ปัญหาที่ควรจะเป็นควรจะเริ่มจากการปรับความเข้าใจในทางญาณวิทยาเข้าสู่ระบบที่จริงหรือมีค่ามูลความจริงและผิดได้ยาก ดังเช่นการฝึกฝนเรียนรู้การใช้เหตุและผลรวมทั้งกระบวนการคิดวิเคราะห์ในทางปรัชญาแบบดั้งเดิม ซึ่งจะช่วยให้เรามีการตัดสินใจอ้างอิงอรรถกถาที่เปลี่ยนไปและเชื่อได้ว่าสามารถพัฒนาให้ดีขึ้น โดยมีเกณฑ์การตรวจสอบด้วยความสามารถในการให้เหตุผลที่ดีนั่นเอง ประเด็นนี้ไม่ใช่การเลี้ยงที่จะพูดถึงความเป็นสากลของอรรถกถาทางญาณวิทยาแบบดั้งเดิม แต่เป็นการชี้ให้เห็นว่าปัญหาที่แท้จริงในญาณวิทยาชาติพันธุ์นั้นเป็นอย่างไร ในขณะที่เดียวกันปัญหาเรื่องความเป็นสากลของอรรถกถาในทางญาณวิทยานั้นก็เป็นปัญหาที่มีการถกเถียงและอภิปรายสืบเนื่องกันมา ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าปัญหานี้แท้จริงอยู่ความพยายามในการอธิบายของนักปรัชญา ในขณะที่คำอธิบายเหล่านั้นอาจเป็นไปได้ว่าไม่ตรงกับความจริงทั้งหมดกับอรรถกถาที่เป็นสากลซึ่งเป็นจริงอยู่ด้วยตัวข้อความนั้นๆ แต่ขณะเดียวกันหากเป็นความจริงที่อธิบายไม่ได้เราก็จะหาความเกี่ยวข้องกับมนุษย์ไม่ได้เราก็มีความจำเป็นที่จะต้องพยายามอธิบายออกไปให้เข้าใจและเชื่อได้ว่าจริง หรือเสมือนว่าจริงและผิดได้ยากที่สุดโดยผ่านการอภิปรายและการอ้างเหตุผลเพื่อถกเถียงในประเด็นดังกล่าวต่อไปในทางปรัชญาและอาจยังไม่จบลงง่ายๆ สำหรับประเด็นดังกล่าว แต่กระนั้นก็ตาม การที่เราสามารถใช้การอ้างเหตุผลที่ดีอธิบายหลักการและนำมาใช้ได้จริงและไม่ผิดพลาดก็อาจเป็นส่วนประกอบหนึ่งของหลักฐานยืนยันว่าระบบทางญาณวิทยาแบบที่นักปรัชญาแบบดั้งเดิมใช้นั้นมีแนวโน้มที่ถูกต้องและน่าจะเป็นความจริง และแม้จะมีจุดบกพร่องหรือทำให้ไม่เชื่อเช่นนั้นก็ยังสามารถใช้เหตุผลตรวจสอบได้ว่าความบกพร่องดังกล่าวนั้นจริงหรือเท็จและเราควรแก้ไขอย่างไร

4.3 ข้อสรุปหนทางแก้ปัญหาที่สืบเนื่องจากญาณวิทยาชาติพันธุ์

4.3.1 ข้อสรุปปัญหาการอ้างเหตุผลของญาณวิทยาชาติพันธุ์

ข้อสรุปในการวิจัยเกี่ยวกับเหตุผลที่สนับสนุนให้เราเชื่อได้ว่าการอ้างเหตุผลของญาณวิทยาชาติพันธุ์ยังคงมีข้อบกพร่องคือ

(1) สมมติฐานทางญาณวิทยาชาติพันธุ์อาจทำให้เข้าใจผิดได้ว่านำไปสู่วิมตินิยม เนื่องจากแนวสมมติฐานดังกล่าวใกล้เคียงกับทฤษฎีของสำนักวิมตินิยมในสมัยกรีกซึ่งชี้ให้เห็นถึงความแปรผันของการรับรู้ในกลุ่มบุคคลที่แตกต่างกัน จนทำให้เราไม่สามารถเชื่อระบบทางญาณวิทยาได้ อย่างไรก็ตาม ข้ออ้างของญาณวิทยาชาติพันธุ์สนับสนุนว่าเรามีความรู้ได้แต่เนื่องจากอรรถกถาที่ซึ่งเป็นข้ออ้างและหลักฐานในทางปรัชญาแบบดั้งเดิมนั้นไม่เป็นสากล เราจึงจำเป็นต้อง

จะต้องแบ่งระบบทางญาณวิทยาออกไปหลากหลายระบบตามกลุ่มปุมหลังทางวัฒนธรรม ฐานะทางเศรษฐกิจสังคม และระดับการศึกษา

(2) ความเข้าใจต่อมโนทัศน์ในทางปรัชญาของผู้ถูกสำรวจที่อาจมีความเข้าใจที่ผิดพลาดได้ ซึ่งญาณวิทยาชาติพันธุ์ได้โต้แย้งไว่ว่านักปรัชญาอาจอ้างความถูกต้องของอรรถัตติกญาณทางปรัชญาและถกเถียงเพื่อปกป้องเพียงมโนทัศน์ในทางปรัชญาโดยไม่สนใจความต่างของคนต่างๆ ไปซึ่งอาจมีอรรถัตติกญาณในลักษณะอื่นๆ ที่แตกต่างกันไปโดยเฉพาะการมองว่าปัญหาบางอย่างในทางปรัชญานั้นไม่เป็นปัญหา กระนั้นผลการทดลองของญาณวิทยาชาติพันธุ์เกี่ยวกับผู้ได้รับการศึกษาทางปรัชญาที่เพิ่มมากขึ้นเองนั้นก็รับประกันว่าคนต่างๆ ไปสามารถพัฒนาให้เกิดอรรถัตติกญาณทางปรัชญาและสามารถเข้าใจมโนทัศน์ในทางปรัชญาได้มากขึ้นจากการตอบแบบสำรวจที่สอดคล้องกับประเด็นที่เป็นปัญหาถกเถียงในทางปรัชญามากขึ้น

(3) อรรถัตติกญาณที่นำไปสู่ความเข้าใจแบบนักปรัชญานั้นมีความสมเหตุสมผลและผิดได้ยากกว่าแบบต่างๆ ไปและหลากหลายที่ญาณวิทยาชาติพันธุ์สนับสนุน ซึ่งเราสามารถตรวจสอบและคิดเชิงวิพากษ์จากข้ออ้างของแนวคิดในแบบอื่นๆ เช่นที่อยู่ในกลุ่มของอรรถัตติกญาณแบบตามนิยม ซึ่งมักไม่สมเหตุสมผลหรือผิดได้ง่ายกว่าเมื่อเราตรวจสอบด้วยเหตุผล

(4) การสำรวจทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ไม่ได้รับประกันว่าผู้ถูกสำรวจเข้าใจในพื้นฐานประเด็นทางปรัชญาที่อาจมีความซับซ้อนและเข้าใจได้ยาก เนื่องจากการทำสำรวจนั้นใช้เพียงเรื่องเล่าสั้นๆ แต่มีความซับซ้อนและทำให้เกิดความสับสนได้ง่ายจากการตอบแบบสำรวจสั้นๆ โดนทันที คำตอบจากการสำรวจนี้อาจไม่ใช่คำตอบต่อปัญหาในทางญาณวิทยาโดยตรงรวมทั้งการได้คำตอบที่นำไปสู่ระบบญาณวิทยาที่หลากหลายนั้น ไม่มีเหตุผลรับประกันว่าอาจมีระบบที่ผิดพลาดไม่สมเหตุสมผลเกิดขึ้นได้ ซึ่งในกรณีนี้ยังไม่ได้รวมถึงอาจมีการตอบอย่างเดาสุ่มไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของการใช้เหตุผลเนื่องจากไม่สามารถเข้าใจเรื่องเล่าในแบบสอบถามได้ ดังเช่นตัวอย่างของญาณวิทยาชาติพันธุ์เอง ระหว่างเรื่องที่ไม่มีความซับซ้อนมากอย่างการทอยเหรียญเปรียบเทียบกับปัญหาอื่นที่ซับซ้อนกว่ามาก จะพบว่าทิศทางในการตอบปัญหาเป็นไปอย่างสมเหตุสมผลต่างกัน

(5) การอ้างเหตุผลของญาณวิทยาชาติพันธุ์อาจนำไปสู่การอ้างเหตุผลแบบวงกลม เนื่องจากสมมติฐานทางญาณวิทยาชาติพันธุ์รับเอาไว้ก่อนแล้วว่าความจริงทางปรัชญานั้นวางอยู่บนพื้นฐานของประสาทสัมผัส ขณะเดียวกันญาณวิทยาชาติพันธุ์ก็ใช้ประสบการณ์ทาง

ประสาทสัมผัสในการพิสูจน์ (justify) ข้ออ้างซึ่งสืบเนื่องมาจากอรรถกถาที่ช่วยให้เชื่อว่าข้อมูลหลักฐานเชิงประจักษ์มีความสมเหตุสมผลกว่าในการยืนยันความรู้

(6) ข้ออ้างของญาณวิทยาชาติพันธุ์มองข้ามการให้เหตุผลที่ผิดหลัก (fallacy) เนื่องจากการให้เหตุผลบางลักษณะ เป็นลักษณะที่ยอมรับไม่ได้ดังเช่นตัวอย่างของกลุ่มคนป่าบางกลุ่มซึ่งอาจจะเชื่อว่าการฆ่าและกินเนื้อมนุษย์ด้วยกันเป็นสิ่งที่ดีซึ่งเกิดจากอรรถกถาที่มาจากมุมมองหลังทางวัฒนธรรมในบางลักษณะ เป็นต้น เราอาจกล่าวได้ว่าไม่มีความจำเป็นใดๆ เลยที่จะต้องปกป้องระบบทางญาณวิทยาแบบนั้นๆ เอาไว้แม้จะใช้หลักฐานทางญาณวิทยาชาติพันธุ์เป็นข้ออ้าง รวมทั้งความหลากหลายที่เกิดขึ้นก็ไม่สามารถยืนยันได้ว่าแต่ละระบบมีความจริงอยู่เท่าๆ กันเสมอเช่นกัน

(7) ผลการทดสอบทางญาณวิทยาชาติพันธุ์รับประกันไม่ได้ว่าคนที่มาจากมุมมองเดียวกันจะมีอรรถกถาที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันเสมอ เนื่องจากผลการทดลองในบทที่สองนั้นแสดงให้เห็นว่าแม้ในกลุ่มที่มีมุมมองเดียวกัน จากสมมติฐานทั้งสามข้อของญาณวิทยาชาติพันธุ์ ก็ยังแสดงให้เห็นถึงแนวคำตอบที่หลากหลายในการตอบแบบสำรวจและในบางตัวอย่างก็มีความหลากหลายอยู่เป็นจำนวนมาก การอ้างมุมมองหลังทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสังคม ว่าเป็นรากฐานเชิงโครงสร้างของระบบทางญาณวิทยาแบบแปรผันตามกลุ่มนั้นๆ อย่างหลากหลายจึงอาจเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องสมบูรณ์ ซึ่งกรณีนี้แตกต่างจากผู้ที่มีมุมมองหลังทางการศึกษาโดยเฉพาะในรายวิชาปรัชญาที่สามารถหล่อหลอมเข้าสู่แนวทางของเหตุผลร่วมกันอย่างเป็นระบบ

(8) การพิจารณาอรรถกถาในลักษณะต่างๆ ควรเป็นไปอย่างมีเหตุผล เนื่องจากนักปรัชญาเชิงทดลองได้แบ่งหมวดหมู่ของอรรถกถาเอาไว้ทั้งแบบเกิดขึ้นเอง, แบบตามนิยม และแบบเรียนรู้ตามอาจารย์ทางปรัชญา ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วอรรถกถาในบางหมวดหมู่มีแนวโน้มที่จะผิดพลาดได้ง่ายเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก หรือการสืบทอดความเข้าใจที่ผิดโดยไม่มีการตรวจสอบความสมเหตุสมผล

4.3.2 ข้อเสนอเกี่ยวกับแนวทางการเข้าใจและแก้ปัญหา

จากข้อสรุปทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ที่ว่า มุมมองที่สืบเนื่องมาจากปัจจัยทั้งสามที่ทำให้เกิดอรรถกถาที่หลากหลายนั้น แท้จริงอาจเป็นเพียงเรื่องของคนที่มีความเชื่อ และคนที่ขาดการใช้เหตุผลที่ดี ทำให้แนวทางที่นักปรัชญาเชิงทดลองเสนอเพื่อแก้ไขประเด็นเรื่องความเป็นสากลของอรรถกถานั้นอาจไม่จำเป็นเท่ากับที่กล่าวอ้างนัก ในขณะที่แนวทางเรียนรู้และ

ฝึกฝนในทางปรัชญาแบบดั้งเดิมนั้นเหมาะสมอยู่แล้วและควรส่งเสริมมากยิ่งขึ้น ซึ่งหากเราเชื่อว่า ปัญหาที่แท้จริงอยู่ที่ปมหลังทางด้านความสามารถในการใช้เหตุและผลของแต่ละบุคคลซึ่งรวมกัน เป็นกลุ่ม ซึ่งมีตัวอย่างเช่นการไม่เข้าใจในประเด็นที่ซับซ้อน หรืออาจฝึกฝนการใช้เหตุผลไม่ เพียงพอ การเข้าใจผิด หรือการมองไม่เห็นถึงมนุษย์ของความจริงหรือเสมือนว่าน่าจะเป็นจริงและผิด ได้ยาก และแสดงออกถึงการตัดสินใจที่อ้างอิงอัตตคติคุณธรรมที่ไม่สอดคล้องกับแนวทางของปรัชญา แบบดั้งเดิม เราอาจเสนอแนวทางแก้ปัญหาได้ดังนี้

4.3.2.1 การทำปรัชญาให้เป็นเรื่องเข้าใจง่าย หรือลดความซับซ้อน โดยหลักการ แล้วคือการย่อ (simplify) ประเด็นทางปรัชญาให้กระชับและเข้าใจง่ายขึ้น ซึ่งในกรณีนี้อาจเป็นไปได้ยากเนื่องจากปัญหาทางปรัชญาในบางกรณีนั้นเป็นเรื่องที่ยุกยากซับซ้อน รวมทั้งในหลาย ประเด็นมีการถกเถียงที่แตกออกไปหลายแนวคิด และต่างมีการอ้างเหตุผลและหลักการที่ไม่ ตรงกันเพื่อสนับสนุนแนวคิดของตัวเอง ซึ่งอาจสร้างความสับสนและซับซ้อนยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ ตาม เราสามารถเริ่มต้นจากการฝึกฝนจากปัญหาง่ายๆ และใกล้ตัว ซึ่งสามารถมีการตัดสินใจที่ อ้างอิงอัตตคติคุณธรรมได้ง่ายและยากที่จะเข้าใจผิด หรือไม่เข้าใจ ซึ่งจากตัวอย่างการทดลองของ ญาณวิทยาชาติพันธุ์ก็แสดงให้เห็นว่าตัวอย่างความเข้าใจในเรื่องง่ายๆ นั้นเรามักเข้าใจตรงกันและ เชื่อได้ว่าเป็นสากลได้โดยง่าย ซึ่งเป็นหลักฐานสนับสนุนให้เราเชื่อได้ว่าแนวคิดในการวางรากฐาน การฝึกฝนการใช้เหตุผลจากเรื่องง่ายๆ ก่อนแล้วจึงนำไปสู่เรื่องที่เข้าใจยากขึ้น น่าจะมีแนวโน้มที่ทำให้ ผู้ถูกฝึกฝนมีความสามารถในการใช้เหตุผลมากขึ้นและมีความเข้าใจที่สอดคล้องกับระบบญาณ วิทยาแบบดั้งเดิมมากขึ้นซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการฝึกฝนดังกล่าวเนื่องจากการอ้างเหตุผล ในญาณวิทยาแบบดั้งเดิมได้แสดงให้เห็นว่าระบบดังกล่าวสามารถแสดงให้เห็นความจริงหรือ เสมือนว่าจริงและผิดได้ยาก อย่างเป็นสากลมากกว่า

4.3.2.2 การส่งเสริมการฝึกฝนเรียนรู้การใช้เหตุผล โดยเฉพาะการเรียนรู้รายวิชา ปรัชญาให้มากขึ้นและเป็นพื้นฐานในทุกวัฒนธรรมและสังคม ซึ่งรายวิชาปรัชญาควรมีให้ศึกษา ตั้งแต่วัยแรกเริ่มเช่นเดียวกับคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ แม้จะไม่สามารถรับประกัน ได้ว่าการศึกษารายวิชาปรัชญาจะช่วยให้ทุกคนมีเหตุมีผล แต่ก็เช่นเดียวกันกับสาขาวิชาอื่นๆ ที่ ไม่ใช่ทุกคนจะมีความสามารถทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ หรือสังคมศาสตร์ในระดับที่ดีอย่างน่า พอใจที่สุด และจากหลักฐานทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ก็เป็นหลักฐานอย่างดีที่ช่วยยืนยันได้ว่าผู้ที่มีการ ศึกษาในรายวิชาปรัชญามีแนวโน้มที่จะมีความเข้าใจในประเด็นทางปรัชญาได้ดีขึ้นซึ่ง สอดคล้องต่อความสามารถในการใช้เหตุผล และขณะเดียวกันการวางพื้นฐานทางปรัชญานั้นอาจ

จำเป็นต้องมีการพิจารณาตามข้อ 4.3.2.1 ได้แก่การหยิบยกประเด็นที่ไม่ซับซ้อนขึ้นมาก่อน แล้วจึงนำไปสู่การฝึกฝนการใช้เหตุผลที่เข้มข้นขึ้น

จากข้อสรุปเบื้องต้นนี้ เป็นการเลือกสนับสนุนแนวทางที่เหมาะสมที่สุดในการพัฒนาความสามารถในการใช้เหตุผลและการเข้าใจประเด็นในทางปรัชญารวมทั้งประเด็นสำคัญ คือสามารถมีการตัดสินที่อ้างอิงอรรถัตติญาณได้สอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาแบบดั้งเดิมและเชื่อได้ว่าการอ้างเหตุผลที่เหมาะสมหรือผ่านการตรวจสอบและกำหนดความถูกต้องที่ดีที่สุด แม้จะไม่ใช่อพิสุจน์ที่ชัดเจนว่าอรรถัตติญาณในทางญาณวิทยานั้นเป็นอรรถัตติญาณที่เป็นสากล แต่ขณะเดียวกัน หลักฐานของการสำรวจทางญาณวิทยาชาติพันธุ์ก็ไม่ใช่อะไรที่ล้มล้างความเป็นสากลของอรรถัตติญาณไปด้วยสิ้นเชิงหรืออาจไม่ใช่อะไรที่หักล้างที่เหตุผลดังกล่าวโดยตรง เนื่องจากหลักฐานการสำรวจที่อ้างว่าอรรถัตติญาณมีความแปรผันทางปมหลังของผู้ถูกสำรวจนั้น ก็ไม่สามารถยืนยันได้เช่นกันว่าความหลากหลายนั้นคือความจริงแท้เท่าเทียมกันหรือสูงสุดทั้งหมด ซึ่งแนวทางแก้ปัญหาในเรื่องนี้อาจต้องใช้วิธีการปฏิบัติจริง (pragmatic) ซึ่งรับเอาความจริงที่ว่า อรรถัตติญาณเป็นสากล นั้นช่วยให้การอ้างเหตุผลมีความสมเหตุสมผลและสามารถพัฒนาประเด็นถกเถียงให้ก้าวหน้าได้ คือเมื่อเชื่อว่าอรรถัตติญาณทางญาณวิทยาในแนวคิดปรัชญาแบบดั้งเดิมเป็นอรรถัตติญาณที่เป็นสากลแล้วไม่เกิดผลเสีย ทั้งยังสอดคล้องกับแนววิถีปฏิบัติที่ดีต่อมวลมนุษย์ ก็นำมาใช้ตามความเหมาะสมก่อนอาจช่วยให้เราไม่จำเป็นต้องล้มล้างแนวคิดทางญาณวิทยาทั้งหมด เพียงเพราะไม่อาจพิสูจน์ความเป็นสากลของอรรถัตติญาณดังที่นักปรัชญาเชิงทดลองเสนอก็ได้ ในกรณีที่ไมอาจเชื่อได้ว่าทุกคนจะเกิดอรรถัตติญาณที่ตรงกันอย่างไรก็ตามก็มีบทพิสูจน์แล้วว่าเราสามารถพัฒนาให้ผู้คนมีความเข้าใจในประเด็นที่สอดคล้องและแสดงออกถึงอรรถัตติญาณที่สอดคล้องกันได้และนำไปใช้เป็นหลักฐานในการอ้างเหตุผลได้ดีเพียงพอ ผู้วิจัยเชื่อว่าปัจจัยที่สำคัญทั้งสองถือเป็นรากฐานสำคัญในการคงอยู่ต่อไปของแนวคิดญาณวิทยาแบบดั้งเดิม และการยอมรับเอาความจริงในระดับของวิธีการปฏิบัติจริง ก็ไม่ได้หมายความว่าอรรถัตติญาณที่เป็นสากลนั้นจะไม่มีอยู่ หรือมีอยู่เพียงแค่ระดับของการใช้งานจริงเท่านั้นแต่อย่างใด เพียงแต่เราอาจยังพิสูจน์อย่างชัดเจนจนถึงที่สุดด้วยภาษาและคำอธิบายแม้โดยการอ้างเหตุผลไม่ได้ว่าอรรถัตติญาณที่เป็นสากลนั้นถูกต้องอย่างบกพร่องไม่ได้ แต่การที่เราเชื่อว่าอรรถัตติญาณที่เป็นสากลนั้นจริงและใช้เป็นหลักฐานในการอ้างเหตุผลมันก็ให้ความรู้แก่เราได้ และเป็นความรู้ที่จริงหรือเสมือนว่าจริงและผิดได้ยากเมื่อเราพิจารณาใคร่ครวญแล้วด้วยเหตุผลนั่นเอง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์หลักการอ้างเหตุผลด้านญาณวิทยาชาติพันธุ์ของนักปรัชญาเชิงทดลองในบทที่ผ่านมา ทำให้เห็นว่าสมมติฐานทั้งสามข้อที่นำไปสู่ข้ออ้างสนับสนุนความหลากหลายของอรรถศาสตร์ญาณทางญาณวิทยานั้น แท้จริงแล้วสามารถผนวกกลุ่มความแตกต่างหลากหลายเข้าด้วยกันเหลือเพียงสองกลุ่ม ได้แก่กลุ่มของมนุษย์ที่มีการฝึกฝนการใช้เหตุผลที่ดี และกลุ่มของผู้ที่ขาดการฝึกฝนการใช้เหตุผลที่ดีเพียงพอ การหล่อหลอมทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันนั้น แท้จริงเป็นเพียงวิธีการฝึกฝนและเรียนรู้ในลักษณะหนึ่งๆ ต่อการใช้เหตุผลที่สมเหตุสมผลด้วยวิธีการและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งในบางกลุ่มอาจเป็นไปได้ในทางไม่ดีนัก เช่นการใช้เหตุผลสนับสนุนอรรถศาสตร์ญาณทางศาสนาและยึดถือมั่นคงไว้จนไม่สามารถรับฟังการอ้างเหตุผลที่สมเหตุสมผลอื่นได้ และอาจขัดแย้งกับการทำความเข้าใจประเด็นในทางปรัชญานอกจากนี้ในกลุ่มของฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจที่แตกต่างกันยังเป็นตัวยืนยันบ่งชี้ได้ชัดเจนว่า คนที่มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจที่ดีกว่า ย่อมมีโอกาสและเวลาที่จะได้ฝึกฝนการใช้เหตุผลที่ดีมากกว่ากลุ่มอื่นซึ่งจำเป็นต้องคำนึงถึงเรื่องปากท้องมากกว่าการคิดคำนึงถึงการใช้เหตุผล และกลุ่มที่มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจไม่ดีทำให้ไม่มีเวลาหรือขาดโอกาสทางการศึกษาก็มักเป็นกลุ่มที่ยากต่อการทำความเข้าใจเหตุผลที่ดี หรือมักจะมีการให้เหตุผลสนับสนุนที่ไม่สมเหตุสมผลในการยืนยันหลักการบางอย่างของตนเอง ไปจนถึงความเข้าใจต่อข้อถกเถียงทางปรัชญาที่ไม่เป็นไปอย่างสอดคล้องกับแนวคิดที่นักปรัชญากล่าวอ้างว่าน่าจะเป็นสากลเท่าใดนัก อย่างไรก็ตามก็ตามอรรถศาสตร์ญาณที่นักปรัชญาทดลองกล่าวอ้างทั้งสามแบบได้แก่ อรรถศาสตร์ญาณแบบเกิดขึ้นเอง, อรรถศาสตร์ญาณแบบเรียนรู้ตามนักปรัชญา และอรรถศาสตร์ญาณแบบตามนิยม ก็ล้วนสามารถมองทะลุผ่านไปสู่กระบวนการของการฝึกฝนการใช้เหตุผลดังที่ได้กล่าวไปแล้วทั้งสิ้น ในความเป็นจริงผลลัพธ์จากกระบวนการวิธีดังกล่าวก็ได้ผลลัพธ์คือกลุ่มของคนที่มีความรู้ และกลุ่มคนที่มีความผิดพลาดด้านการใช้เหตุผล ซึ่งแสดงออกถึงอรรถศาสตร์ญาณที่แตกต่างกันไปในการตัดสินข้อความหรือเหตุการณ์ที่ปรากฏ

การฝึกฝนการใช้เหตุผล และการเรียนรู้ความสมเหตุสมผลของประพจน์จึงจำเป็นต้องต่อการเข้าใจแนวคิดทางปรัชญาไม่ว่าจะเป็นญาณวิทยา จริยศาสตร์ หรือสาขาอื่นๆ เช่น อภิปรัชญา เพราะอรรถศาสตร์ญาณของผู้ที่ผ่านการฝึกฝนด้านการใช้เหตุผล สามารถที่จะมี

พัฒนาการขึ้นมาได้ ไม่ว่าจะเป็นการคิดด้วยเหตุผล เช่น เด็กเล็กที่ยังไม่ได้รับการสั่งสอน ก็ไม่น่าจะมีอรรถัตติญาณที่ดี ต่างจากนักศึกษาที่โตแล้วและได้รับการศึกษาเช่นในระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยที่มีการสอนวิชาการใช้เหตุผล เป็นพื้นฐานของการฝึกฝนและเรียนรู้เกี่ยวกับการให้เหตุผลที่สมเหตุสมผล หรือจากหลักฐานการสำรวจของญาณวิทยาชาติพันธุ์ตามสมมติฐานที่สาม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอรรถัตติญาณทางญาณวิทยาสามารถที่จะพัฒนาเปลี่ยนแปลงให้สมเหตุสมผลได้มากขึ้นเมื่อเราได้รับการฝึกฝนทางปรัชญามากขึ้นก็จะทำให้เกิดการตัดสินใจที่คมชัด และนำไปสู่การให้เหตุผลที่ผิด (fallacy) หรือการอ้างเหตุผลที่ไม่สมเหตุสมผล

จากการตรวจสอบแง่มุมของความแตกต่างของผู้ตอบแบบสำรวจของญาณวิทยาชาติพันธุ์ซึ่งมีอรรถัตติญาณที่แตกต่างออกไปนั้น ทำให้เชื่อได้ว่าอรรถัตติญาณมีความหลากหลายจริง แต่ไม่ใช่เรื่องน่าวิตกกังวลแต่อย่างใดเนื่องจากนักปรัชญาแบบดั้งเดิมก็มีการอภิปรายในเรื่องนี้และยังเห็นว่าอรรถัตติญาณสามารถผิดได้ในบางครั้ง และอรรถัตติญาณทางญาณวิทยา ของผู้ที่มีความเห็นแตกต่างและไม่สอดคล้องกับแนวคิดทางปรัชญาวิเคราะห์แบบดั้งเดิมนั้น เป็นเรื่องของผู้ที่ขาดการฝึกฝนทางปรัชญาและขาดการให้เหตุผลที่สมเหตุสมผล ซึ่งชี้ชัดได้โดยหลักฐานนั้นๆ เอง จริงอยู่ว่าคำกล่าวอ้างเมื่อครั้งก่อนของนักปรัชญานับแต่ปรัชญาสมัยใหม่เป็นต้นมาเกี่ยวกับความเป็นสากลและเป็นโดยธรรมชาติของอรรถัตติญาณในมนุษย์ทุกคน อาจเป็นไปได้ว่าเป็นการกล่าวอ้างเกินเลยความจริง แต่ในมนุษย์ที่มีอรรถัตติญาณที่ไม่ตรงกันกับคำกล่าวอ้างถึงความเป็นสากลซึ่งจริงหรือดูเหมือนว่าจริงและผิดได้ยากนั้น ย่อมเป็นเพราะผู้ซึ่งไม่ได้มีส่วนร่วมทางอรรถัตติญาณยังไม่ได้รับการฝึกฝนการใช้เหตุผลที่ดี ดังนั้นวิธีแก้ไขจึงไม่ใช่การให้นักปรัชญาปรับเปลี่ยนท่าทีต่อความเป็นสากลของอรรถัตติญาณเพื่อเป็นหลักฐานในการประเมินคำกล่าวอ้างทางปรัชญา แต่ควรจะเป็นการฝึกฝนการใช้เหตุผลที่ดีให้แก่ประชากรโลก เช่น การฝึกฝนด้วยวิชาการใช้เหตุผล หรือการสอนพื้นฐานทางปรัชญาให้แก่เด็กๆ นับแต่ประถม เช่นเดียวกันกับวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ เป็นต้น

การมีอรรถัตติญาณที่ดี ซึ่งหมายถึงอรรถัตติญาณที่ตัดสินใจแล้วยังคงความสมเหตุสมผลอยู่ จำเป็นต้องได้รับการกระตุ้นโดยการให้การศึกษาและการฝึกฝนการใช้เหตุผลให้คนเหล่านั้นเป็นคนมีเหตุมีผลเสียก่อน ดังนั้นความไม่เป็นสากลของอรรถัตติญาณทางญาณวิทยานั้นมิได้เกิดมาจากความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และฐานะทางสังคม เพราะแท้จริงแล้วทั้งสองปัจจัยเป็นเพียงปัจจัยแวดล้อมซึ่งส่งผลกระทบต่อปัจจัยสำคัญที่แท้จริงได้แก่โอกาสในการศึกษาและได้ฝึกฝนการใช้เหตุผลที่ดี และจากเหตุผลดังกล่าวสามารถกล่าวโดยนัยได้ว่าอรรถัตติญาณทางญาณวิทยานั้นอาจกล่าวอ้างได้ว่ายังคงใกล้เคียงกับความเป็นสากลอยู่

เพียงแต่ในมนุษย์บางคนนั้น ขาดความสามารถที่จะแสดงออกถึงอัจฉริยภาพในแบบที่นักปรัชญากล่าวอ้าง กระนั้นก็ยังสามารถนำคนเหล่านั้นไปฝึกฝนการใช้เหตุผลและเรียนรู้ความสมเหตุสมผลของการตัดสินใจ ดังเช่นนักศึกษาที่ได้รับการศึกษาในรายวิชาปรัชญามากขึ้นก็มีการแสดงออกถึงอัจฉริยภาพทางญาณวิทยาในการตอบแบบสำรวจที่มีเหตุมีผลมากขึ้น และความมีเหตุมีผลนั้นเป็นไปอย่างสอดคล้องกับประเด็นทางปรัชญา นำไปสู่การถกเถียงด้วยการให้เหตุผลสนับสนุนหรือคัดค้านประเด็นทางปรัชญานั้นเอง

5.2 ข้อเสนอแนะ

การทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับญาณวิทยาชาติพันธุ์ต่อไปนั้น หากยังคงเชื่อในสมมติฐานและหลักฐานเดิมของนักปรัชญาเชิงทดลอง ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีหลักฐานอื่นที่ชัดเจนและเป็นพื้นฐานมากยิ่งขึ้น ในการสนับสนุนความสมเหตุสมผลของการตัดสินใจเล่าทางปรัชญาโดยอัจฉริยภาพของผู้ที่มีความแตกต่างออกไปจากแนวคิดในปรัชญาแบบดั้งเดิม ว่าการตอบในลักษณะดังกล่าวซึ่งหากตรวจสอบด้วยวิธีการทางตรรกวิทยา และการวิเคราะห์แล้วขาดความสมเหตุสมผล จะสามารถเปลี่ยนแปลงหรืออธิบายความสมเหตุสมผลได้ในบริบทใดหรือมีทฤษฎีความรู้ในลักษณะใด (ซึ่งแตกต่างจากระบบญาณวิทยาเดิม) มารองรับความไม่สมเหตุสมผล การอธิบายหรือให้เหตุผลเกี่ยวกับปัญหาเรื่องความเชื่อ และความรู้ที่แปรผันไปตามสภาพสมมติฐานทั้งสามประการได้แก่ลักษณะทางวัฒนธรรมของแต่ละชาติพันธุ์ ฐานะทางสังคม และเศรษฐกิจ เสียก่อนที่จะพยายามหักล้างการอ้างเหตุผลที่ใช้อัจฉริยภาพเป็นหลักฐานสนับสนุน แต่หากไม่สามารถให้เหตุผลรองรับความไม่สมเหตุสมผลดังกล่าวได้ ย่อมส่งผลต่อความสำคัญของหลักการญาณวิทยาชาติพันธุ์เองที่ไม่ใช่เรื่องใหญ่ หรือเป็นปัญหาต่อข้อถกเถียงเกี่ยวกับความเป็นหลักฐานของอัจฉริยภาพที่เป็นสากลมาก หรือไม่จำเป็นต้องวิตกกังวลจนถึงกับต้องปรับเปลี่ยนรากฐานการเรียนรู้และฝึกฝนในปรัชญาแบบดั้งเดิมรวมทั้งทำที่ต่อการอ้างเหตุผลสนับสนุนแนวคิดทางปรัชญาที่มีมาแต่ดั้งเดิมซึ่งอยู่บนกระแสนายหลักทางปรัชญาด้วย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

พระธรรมโกศาจารย์ ๒๕๕๐, ปรัชญากรีก : ปอเกิดภูมิปัญญาตะวันตก, สำนักพิมพ์สยาม, พิมพ์ครั้งที่ ๒

สมฤดี วิศทเวทย์ ๒๕๓๖, ใน ทฤษฎีความรู้ของฮิวม์, สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์.

ภาษาอังกฤษ

Alexander, J. and Weinberg, M.J. 2007. "Analytic Epistemology and Experimental Philosophy". Philosophical Compass. Blackwell Publishing Ltd., 2/1 (2007): pp. 56-80

Alston, W. 1989. "Internalism and Externalism in Epistemology". Epistemic Justification. Ithaca: Cornell University Press. 1989c. pp. 185-226.

Audi, R., 1994. "Dispositional Beliefs and Dispositions to Believe". Noûs, Vol. 28, No. 4 (Dec., 1994): pp. 419-434.

Audi, R. 1998. Epistemology: A contemporary introduction to the theory of knowledge. New York: Routeledge.

Bealer, G., 1996. "A Priori Knowledge and The Scope of Philosophy". philosophical studies. Kluwer Academic Publisher., 81: pp.121-142.

Bealer, G. 2000. "A Theory of A Priori". Pacific Philosophical Quarterly. University of Southern California and Blackwell Publisher Ltd., 81(2000): pp. 1-30.

Bogomolov, A.S. 1985. "Scepticism". History of Ancient Philosophy : Greece and Rome. Stankevitch, Vladimir trans. Moscow: Progress Publishers.

Bonjour, L. 1985. The Structure of Empirical Knowledge. Cambridge, MA: Havard University Press.

Bonjour, L. 1998. In Defense of Pure Reason: A Rationalist Account of A Priori Justification. Cambridge University Press.

Cappelen, H. 2005. "Pluralistic Skepticism: Advertisement for Speech Act Pluralism". Philosophical Perspective. 19, 2005 Epistemology. Ed. by John Hawthorne. Blackwell Publishing.

Cohen, S. 1999 "Contextualism, Skepticism, and the Structure of Reasons". J. Tomberlin

- (ed.) Philosophical Perspectives. Cambridge, MA: Blackwell. 13: pp. 57-90.
- Dancy, J. 1982. "Intuitionism in Meta-Epistemology". Philosophical Studies: An International Journal for Philosophy in the Analytic Tradition. Vol.42, No.3 (Nov., 1982): pp. 395-408.
- Davidson, W.L. 1882. "Definition of Intuition". Mind. Oxford University Press on behalf of the Mind Association. Vol.7 No.26 (Apr., 1882): pp. 301-310.
- DeRose, K. 1995. "Solving the Skeptical Problem". Philosophical Review. Vol. 104: pp. 1-52.
- Descartes, R. 1673. Discourse on the Method: of Conducting One's Reason Well and of Seeking the Truth in the Sciences. Leiden: Press of Jan Maire.
- Dretske, F. 1970. "Epistemic Operators". Journal of Philosophy, 67(24): pp.1700-1023.
- Durant, W. 1966, The Story of Civilization 2 : The Life of Greece, MJF Books, New York.
- Fumerton, R. 1992. "Skepticism and Reasoning to the Best Explanation". Philosophical Issues: Rationality in Epistemology. Ridgeview Publishing Company., Vol. 2: pp. 149-169.
- Gettier, E. 1963. "Is justified true belief knowledge?". Analysis. 23: pp. 121-123.
- Hales, S.D. 2000. "Problem of Intuition". Philosophical Quarterly. University of Illinois Press on behalf of North American Philosophical Publications. Vol. 37, No.2 (Apr. 2000): pp. 135-147.
- Haidt, J., S. Koller & M. Dias 1993. "Affect, Culture and Morality". Journal of Personality & Social Psychology. 65, 4: pp. 613-628.
- Jackson, F. 1998. From Metaphysics to Ethics: A Defense of Conceptual Analysis. Oxford: Clarendon Press.
- Kant, I. 1933. Critique of Pure Reason. Translated by N.K.Smith, New York: Palgrave Macmillian.
- Knob, J. 2003. "Intentional Action and Side Effects in Ordinary Language." Analysis 60 (2003): pp.190-193.
- Kripke, S.1980. Naming and Necessity. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Lehrer, K. 1990. Theory of knowledge. Boulder and London: Westview Press and Routledge.

- Machery, E., Mallon, R., Nichols, S. and Stich, S. 2004. "Semantics, Cross-Cultural Style". Cognition 92.3(2004):pp. B1-B12.
- McGinn, C. 1975. "Apriori and A Posteriori Knowledge". Proceedings of the Aristotelian Society. Blackwell Publishing on behalf of The Aristotelian Society. New Series, Vol. 76 (1978-1976): pp.195-208.
- Mochizuki, T., 2006. "Climate and Ethics : Ethical Implications of Watsuji Tetsuji's Concepts: 'Climate' and 'Climaticity' ". Philosophia Osaka., Osaka University., No.1 (2006): pp. 43-55.
- Nagel J.. 2007. "Epistemic Intuition". Philosophy Compass. Blackwell Publishing Ltd., 2/6(2007): pp. 792-819.
- Nahmias, E., Morris, S., Nadelhoffer, T. and Turner, J. 2005. "Surveying Free Will: Folk Intuitions about Free Will and Moral Responsibility". Philosophical Psychology. 18.5(2005): pp. 561-584.
- Nahmias, E., Morris, S., Nadelhoffer, T. and Turner, J. 2007. "Is Incompatibilism Intuitive?". Philosophy and Phenomenological Research. International Phenomenological Society. Vol. 73 Issue 1: pp. 28 – 53.
- Nichols, S., Stich, S. and Weinberg, M.J. 2003. "Metaskepticism: Meditations in Ethno-Epistemology". Ed. by Steven Luper., The Sceptics: Contemporary Essays. Aldershot: Ashgate Publishing: pp. 227-247.
- Nisbett, R. E., K. Peng, I. Choi and A. Norenzayan. 2001. "Culture and Systems of Thought: Holistic Versus Analytic Cognition". Psychological Review. Vol. 108 No.2: pp. 292-293.
- Putnam, H. 1981. Reason, Truth and History. Cambridge University Press.
- Plato 1892/1937. The Dialogues of Plato. translated by B. Jowett. New York: Random House.
- Plato. 1990. The Theaetetus of Plato. translated by M.J.Levett, Ed. Myles Burnyeat. Indianapolis, IN: Hackett Publishing company.
- Schiffer, S. 1996. "Contextualist Solutions to Skepticism". Proceedings of the Aristotelian Society. 96: pp. 317-333.
- Schrödinger, E. 1935. "The Present Situation in Quantum Mechanics". translation by J.

D., Trimmer. Proceedings of the American Philosophical Society., 124: pp. 323-338.

Stace , W. T. 1965. A Critical History of Greek Philosophy. London: Macmillan; St. Martin's Press.

Steinitz, Y. 1994. "Brains in a Vat: Different Perspectives". The Philosophical Quarterly, Vol.44, No. 175 (Spt., 1994): pp. 213-222.

Stich, S. 1990. The Fragmentation of Reason: Preface to a Pragmatic Theory of Cognitive Evaluation. Cambridge, MA: Bradford Books / MIT Press.

Stock, J.L. 1936. "Reason and Intuition". Philosophy. Cambridge University Press on Behalf of Royal Institute of Philosophy. Vol. 11, No. 43 (Jul., 1936): pp. 288-300.

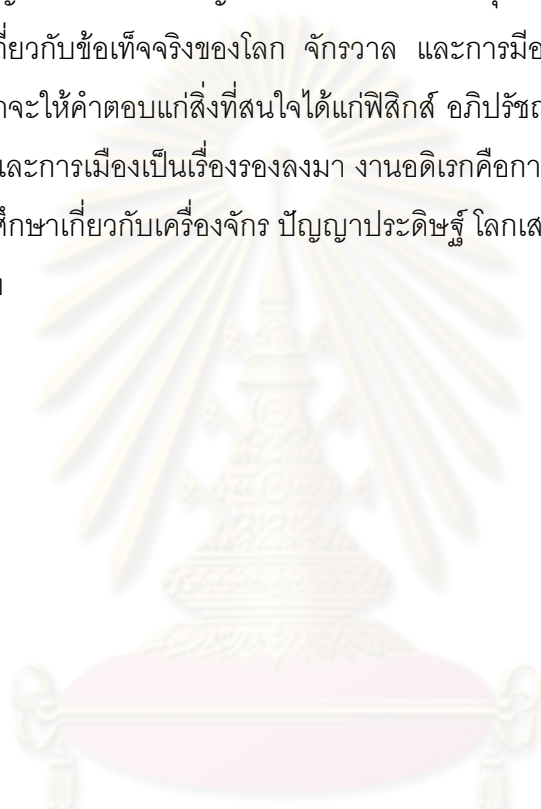
The Encyclopedia of Philosophy., Macmillan., 1967.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายพิชญพงศ์ ทรัพย์สิทธิ์ เกิดที่จังหวัดนครพนม เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย จังหวัดกรุงเทพมหานคร และได้เข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในสาขาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อจบการศึกษาแล้วจึงได้เข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโทในสาขาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีความสนใจศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับข้อเท็จจริงของโลก จักรวาล และการมีอยู่ของมนุษย์ จึงเข้าศึกษาหาความรู้ในด้านที่คิดว่าจะให้คำตอบแก่สิ่งที่สนใจได้แก่ฟิสิกส์ อภิปรัชญา ญาณวิทยา มีความสนใจในเรื่องสิทธิเสรีภาพและการเมืองเป็นเรื่องรองลงมา งานอดิเรกคือการฝึกฝนทักษะด้านภาษา และการวาดรูป และการศึกษาเกี่ยวกับเครื่องจักร ปริญญาประดิษฐ์ โลกเสมือนจริง มีความชำนาญด้านคอมพิวเตอร์ระดับสูง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย